

Felelős kiadó: Szikszai Zsuzsanna
József Attila Városi Könyvtár és Múzeum - Makó

A kiadvány megjelenését támogatta:
Nemzeti Kulturális Alap

nka
Nemzeti Kulturális Alap

ISBN 978-615-80149-6-0

„Nem kérek kegyelmet...”

Jány Gusztáv Népbíróvási pere 1947.

Dr. Kolarovszki Tamás szerk.

2018.

Köszönetem fejezem ki:

a Fővárosi Levéltár Kutatószolgálatnak,

a Pécsi Tudományegyetem Állam-és Jogtudományi Kar dékánjának, *Prof. Dr. habil. Kecskés László* úrnak, a Támogatói állásfoglaláshoz,

Dr. Galli István ügyvéd úrnak, aki Jány Gusztáv 1993-as felülvizsgálati perében kirendelt védőként járt el, rendelkezésemre bocsátotta az 1993-as iratokat,

Szikszai Zsuzsanna asszonynak, a makói József Attila Múzeum és Könyvtár igazgatójának, mint felelős kiadónak,

Feleségemnek, Sági Orsolyának, aki a kutatáshoz és szerkesztéshez biztosította a háttérrel,

továbbá,

Ázsoth Szilviának a szerkesztésben és korrektúrázásban nyújtott munkájáért,

Lukács Fanninak, a Hadtörténeti Múzeum és Intézet Fotóarchívum munkatársának, aki a műben szereplő fényképek válogatásában és rendezésében támogatta munkámat,

Szemenyei Ágnesnek, a Hadtörténeti Múzeum és Intézet munkatársának,

Dr. Szováti Júliának a szerkesztésben és a borítótér elkészítésében nyújtott segítségéért.

A műben szereplő 1947-es eredeti dokumentumok Budapest Főváros Levéltárában a HU_BFL_XXV_1_a_1947_2613_I_0145445 és a HU_BFL_XXV_1_a_1947_3452_I_0146158 számon találhatók meg.

A műben szereplő fényképeket a Hadtörténeti Múzeum és Intézet bocsájtotta a szerkesztő rendelkezésére.

Borító: *Dr. Szováti Júlia*

I. Előszó – a szerkesztés elvei

„Nagyméltóságú Miniszterelnök Úr!

Amikor hálás szívvel mondok köszönetet ezekért a meleg szavakért, akkor ezt büszke örömmel fogadom. Nem magam személyére, hanem átadom azoknak, akik a Don partján becsülettel harcoltak, és megakadályozták azt, hogy a vörös rém, véres karmaival belemarkolhasson országunknak megszentelt földjébe. Ezek a doni hősök azok, akik betartották azt a fogadalmat, melyet Főméltóságú Urunknak a kezébe letettek, amely minden magyar embernek jelszava kell, hogy legyen akár békemunkája mellett áll, akár fegyvert kell neki ragadnia. Istennel, Legfelsőbb hadurunkért és a hazáért, mindhalálig.”¹

Amikor Jány Gusztáv 1943 májusában a Keleti pályaudvaron a fenti szavakkal megköszönte Kállay Miklós miniszterelnök úr méltató szavait, maga sem gondolta, hogy hazatérését követően 4 és fél év után bíróság elé kell állnia és számot adnia a doni katasztrófáról. Egy hosszú és tartalmas életre tett pontot 1947. november 26-án a kivégző osztag. Meg kellett halnia, mert mind a kor, mind a politikai és társadalmi nyomás ezt várta el az ítélkező bíraktól. Viták keresztútjában van Jány Gusztáv személyiségének megítélése, vélemények, indokok mindkét oldalról elhangzanak, vannak, akik a mai napig bűnösnek tartják, sőt odáig mennek, hogy egyenesen gyilkosnak kiáltják ki. Ezzel szemben olyan felfogás is létezik, hogy ő maga is áldozat volt; nemcsak a körülmények áldozata, hanem a rendszer áldozata is, és teljesen mindegy, hogy melyik rendszert nézzük. A Horthy-korszakban esküjéhez hű katona, aki a szolgálati szabályzatot és parancsokat maradéktalanul betartotta és betartatta, akire egy hálátlan történelmi szerepet osztottak egy értelmetlen háborúban. Katona volt, aki egy széteső, megvert, visszaözlő hadsereget igyekezett egyben tartani, hogy elkerülje a nagyobb véráldozatot. Az elhíresült 1943. január 24-én kiadott 2. számú hadparancs volt a legnagyobb bűne.

Ez ugyanis rögzíti, hogy:

„2. Vegye tudomásul mindenki, hogy innen sem betegség, sem sebesülés, sem fagyással el nem engedek senkit. Azon a területen, hol gyülekezésünket elrendelték, hol az újjászervezést végrehajtjuk, ott marad mindenki, míg meg nem gyógyul, vagy el nem pusztul. 3. A rendet és a vas fegyelmet a legkeményebb kézzel, ha kell a helyszínen való felkoncolással, de helyre kell állítani. Ennél kivétel nincs, legyen az tiszt, vagy rendfokozat nélküli honvéd, aki parancsomnak nem engedelmeskedik, az nem érdemli meg, hogy nyomorult életét tovább tengesse, és nem engedem, hogy szégyenünket bárki is tovább nagyítsa.”²

Ezzel szemben nem mehetünk el szó nélkül azon fontos tény mellett, hogy sem a

¹ Magyar Világhíradó 1002. 1943. május

² Jány Gusztáv vezérezredes 1943. január 24-i hadparancsa, <http://www.bibl.u-szeged.hu/bibl/mil/ww2/doksi/k30124.html> (2018.09.14.)

tárgyalásán, sem az ítéletében, de még a „hálás” utókor sem említi meg, hogy ezt a parancsát az 1943. március 12-én keletkezett 30. számú hadparancsával visszavonta, és melyben többek között az alábbiakat rögzíti:

„Hódolattal álljunk meg hősi halottaink, sebesülteink ezrei előtt, dicsőség nevüknek, hála és elismerés illess őket, de azokat is, kiket a Mindenható becsülettel végzett hű kötelességteljesítés után visszavezetett, hogy állják a harcot, míg a végső győzelem öröje út. Aki pedig megfeledezett esküjéről, azt érje a megvetés és a törvény szigora.

Végül így fejezi be sorait: *„Kemény helytállást követel tőlünk a honvéd eskü, megfogadtuk, hogy becsülettel élünk és halunk, ezt parancsolják a Don menti hősi halottak ezrei. Bízom benne, hogy megért mindenki és tudja mit vár tőle a magyar becsület és azok, kik hozzá legközelebb állnak, mit vár tőle a Legfelsőbb Hadurunk.”³*

A háború utáni új rendszer áldozata, aki tisztában volt azzal, hogy mi vár rá, önként hazatérve vállalta a halálos ítéletet, hogy katonái becsületét mentse. A rendszer, amely a háború után jött létre, szovjet behatásra, minden eszközt bevetett, hogy az általuk háborús, népellenesnek tartott bűnösöket felelősségre vonja, elítélje, ha kell, akkor „koholt” bizonyítékok alapján.

A rendszer jól és alaposan működött, de nem hibátlanul, hihetetlen precizitással és gyorsan alkották meg azokat a jogszabályokat, amelyekkel a bűnösök felelősségre vonását megkezdhették, bár felismerték azok hiányosságait, azokon igyekeztek az igazságszolgáltatás láthatatlan malmi gyorsan és hatékonyan dolgozni. Itt szögezzük le, hogy jogállamban csak a büntetőbíróóság állapíthatja meg jogerős ítéletében bárki bűnösségét. Jány Gusztáv népbíróági ítélete, beleértve az azt megelőző eljárást is, korántsem felelt meg a jogállami követelményeknek.

Olyan időszakban állt bíróság elé, amikor a kommunista párt hatalmának megszilárdítására törekedett, amikor a „kékcédulás” választások időszakát éltük, mikor szükség volt egy olyan perre, ami „kirakatban” van, és egy példás ítélet „igazságot” szolgáltat a Don mentén elesett honvédek hozzátartozóinak.

A tanácsvezető bíró, dr. Pálosi Béla végig kételyek közt volt, nem tudta magát kivonni a „parancsra tettem” védekezése alól. Ahogy dr. Major Ákos elnökkel a Jány-per kapcsán beszélgetett, ahol ő abban látta a különbséget az előjárói parancsra gyilkoló kis gyilkosok és Jány között, hogy különbséget kell tenni a közönséges gyilkosság és egy stratégiailag menthetetlen hadsereg feláldozása között, mely felsőbb parancsra történt. Major erre az alábbiak szerint reagált: *„A mi magyar hadseregünk közvetlenül azért pusztult el-letekintve az odaküldésétől-, hogy a tőlünk északra álló náci hadsereg a legkisebb*

vesztés árán tudjon visszavonulni, mert annak az Oberkommando Wehrmacht (OKW)⁴ engedélyezte a visszavonulást. Mi pedig északról és délről légüres térben maradtunk. Az a parancsnok, aki a hadsereg ésszerű megmentése helyett a végsőig való ellenállás követelő szolgálati parancsot fogadja el előbbvalónak, gyávnak bizonyult a hadsereg érdekében való önálló döntéséhez. Az a seregpáncsnok, aki menthetetlen helyzetben és idegen érdekek védelmében a „legkíméletlenebb rendszabályok” elrendelésével akadályozta meg, hogy „egyetlen ember visszajöjjön”, a szolgálati parancs teljesítésével nem védekezhet. Az akkor érvényben volt katonai büntetőjogunk rendelkezései szerint a háború idején nagy áldozattal járó szolgálati büntett halállal büntetendő. A hadseregvesztő Jány Gusztáv vezérezredes tehát nemcsak háborús, hanem szolgálati büntetben is bűnös.”⁵

Szolgálati vagy háborús büntett, melyekre gondoljon az olvasó, míg a szolgálati bűncselekmények felelősségre vonásának kérdésében katonai büntetőjogszabályok alapján lehet eljárni, addig háborús büntett miatt, az új rendszer által megalkotott és visszaható hatályú népbíráskodásról szóló jogszabály alapján kellett ítéletet mondani. Nem kérdés, hogy szükség volt-e a népbíróóságokra, mint az sem, hogy azok, akik Magyarország hadba sodródását elősegítették, abban tevékenyen részt vettek, vagy nyilas uralom alatt emberek tömeges legyilkolásában közreműködtek, felelősségre kell vonni, de nem mindenáron és nem koholt bizonyítékok, vásárolt, kétes tanúk, vagy jogszabálysértés árán.

Amellett is már nehezebben mehetünk el, hogy embereket bírósági ítélet nélkül háborús bűnösnek minősítsenek -- holott az ártatlanság vélelme mindenkit megilletett már akkor is -- és közigazgatási úton kicsapjanak a hadseregből, mint ahogy Jány Gusztáv esetében is történt 1945 júniusában.

Amikor megfogalmazódott bennem, hogy a Jány-per feldolgozom és sajtó alá rendezem, még joghallgató voltam, lázas izgalommal vettem kezembe a levéltári anyagokat. Ahogy egyre jobban belemélyedtem az iratok tartalmába, kialakult egy jogi álláspontom, anélkül, hogy ismertem volna a Legfelsőbb Bíróság 1993-as ítéletét. Az egyetemi tanulmányaim után már végzett jogászként döntöttem úgy, hogy a teljes iratanyagot feldolgozom, ezzel emléket állítva nemcsak Jány Gusztávnak, hanem azoknak is, akik egy rossz döntés miatt értelmetlenül haltak hősi halált a Donnál.

Nem kívánom senkire sem „ráerőltetni” szakmai véleményem, nem ebből a célból rendeztem sajtó alá az iratokat. A teljes iratanyagot az olvasó elé tárva, az olvasó jog-és igazságérzetére bízom, hogy eldöntse, bűnös vagy áldozat volt-e a 2. hadsereg parancsnoka.

³ Jány Gusztáv 1943. március 12-én kiadott hadseregpáncsa, <http://www.bibl.u-szeged.hu/bibl/mil/ww2/doksi/jany2.html> (2018.09.14.)

⁴ A német haderő főparancsnoksága (németül: Oberkommando der Wehrmacht, rövidítve OKW) A III. német birodalom haderejének a második világháború során fennálló vezetési struktúrájának csúciszerve volt. A német birodalmi hadügyminisztérium hozta létre 1938-ban. Az OKW főhadiszállása Wünsdorfban kialakított Maybach II. kódnevű vezetési bunkerben volt, Berlinton délre. Első és egyetlen parancsnoka Wilhelm Keitel vezértábornagy volt 1938. február 4-től 1945. május 8-ig.

⁵ Dr. Major Ákos: Népbíráskodás forradalmi törvényesség Egy népbíró visszaemlékezései Minerva Budapest 1988. 361-362. o.

A nyomozati iratok előtt megismerkedhet az olvasó Jány Gusztáv életével, ami nem lexikonokból, internetről összeollózott életrajz, hanem a tábornok által a vizsgálati fogsága alatt saját maga által kézzel írt „Életem története” című életrajzából való, mely úgy gondolom, hogy a teljes életét átfogja születésétől vizsgálati fogságba kerüléséig.

A nyomozati iratok tartalmazzák az első kihallgatását, mely még Kaposváron történt, valamint a későbbi írásbeli vallomásait, és a tanúk – akiknek személyéről semmit sem tudhatunk meg, azt sem, hogy milyen szempontok alapján lettek tanúk az eljárásban -- kihallgatási jegyzőkönyveit, valamint az egyetlen alkalommal felvett gyanúsítottai vallomását. Ugyanez a fejezet tartalmazza a nyomozást lezáró összefoglaló jelentést is. Itt megjegyzem, hogy az összefoglaló jelentésben szereplő mellékletek a könyv mellékletei fejezetében találhatók, ugyanazzal a számozással. A mellékletek egy része nem volt a levéltári iratok között, csak azok kerültek bele, melyek az iratok között fellelhetők voltak. A vádirat az összefoglaló jelentésre és a nyomozás során felvett vallomásokra, jegyzőkönyvekre épül, a mellékletekben semmilyen eltérés nincs, azokat szinte teljes egészében átemelte a vád a Katona Politikai Osztály összefoglaló jelentéséből. A vádirat után megtalálhatók azok a sajtóbejegyzések, melyek a vádirat benyújtásakor a Kommunista Párt lapjában, a Szabad Népből megjelentek, kellő hangulatot teremtve a perhez.

A Tárgyalási fejezetben olvashatjuk a tárgyalási jegyzőkönyveket, továbbá az ítélet, valamint dr. Pálosi különvéleményét, mely már tükrözi vívódását az ítélet kapcsán. A tárgyalást felvezető tárgyalási napokat, valamint az ítéletet követő sajtóvisszhangokat a tárgyalási jegyzőkönyvek és az ítélet után mutatom be. Ebből szembesülhetünk azzal, hogy mennyire más volt a valóság és a sajtó propagandája.

Az ítélet a népbíróági törvény rendelkezése alapján azonnal jogerős lett, az ellen csak kegyelemmel élhetett az elítélt, így munkám következő fejezete a kegyelmi eljárást és az azzal kapcsolatos iratokat mutatja be. Bár Jány nem kért kegyelmet a tárgyalásán, védője, dr. Jármay Zsigmond minden jogi lehetőséget megragadott, hogy védence méltányosabb elbírálás alá essen. Végezetül a fejezet lezárásaként az ítélet végrehajtásával kapcsolatos iratok, az utolsó levele a családnak, és a sajtóanyag került. Az 1947-es iratok vonatkozásában az eredeti helyesírást meghagytam, azon csak nagyon kevés korrekció történt.

A rendszerváltásig kellett várni arra, hogy a népbíróági ítéletek felülvizsgálatra kerüljenek. Ebbe a sorba tartozott Jány Gusztáv felülvizsgálati ügye. Munkám utolsó fejezete a felülvizsgálattal kapcsolatos iratokat, a Honvéd Hagyományörző Egyesület kérelmét a Legfőbb Ügyészségnek, a Legfőbb Ügyészi indítványt, a Jány képviselőt ellátó dr. Galli István ügyvéd úr beadványát, valamint a Legfőbb Bíróság ítéletét tartalmazza.

A mellékletekben megtalálhatjuk a nyomozati és vádirat sorszámozott mellékleteit. A függelékben olvashatjuk a Honvédelmi Közlöny 1945. októberi számát, melyben

Jány Gusztávot és katonatársait közigazgatási úton kicsapták a hadseregből. Ide kerültek a Magyar Királyi Honvédség Szolgálati Szabályzatának a 7. § rendelkezései, mintegy iránymutatást adva az olvasónak, hogy a korabeli szolgálati szabályzat milyen magatartást várt el a hadban álló sereg katonáitól.

A népbíróági per közel 600 oldalt ölel fel, bárki számára hozzáférhető, de úgy gondolom, hogy az általam szerkesztett anyag ebben a formában, kiegészítve a rehabilitálása során keletkezett iratokkal eljuthat azokhoz is, akik érdeklődnek maga a per iránt, de lehetőségek vagy egyéb ok folytán nem tudják elolvasni, megtekinteni, viszont szeretnének tisztán látni Jány Gusztáv ügyében. Nem kívánom azokat meggyőzni, akik a mai napig úgy vélik, hogy 200.000 ember gyilkosa volt, és megérdemelte a Népbíróóság által kiszabott büntetést, de úgy gondolom, az iratok tartalma, a hozzá csatolt mellékletek és a Legfőbb Bíróság ítélete választ ad kérdésekre, és ezáltal lesznek olyanok, akik felülvizsgálják véleményüket.

Budapest, 2018. augusztus

A szerkesztő

ÉLETEM TÖRTÉNETE

Jány Gusztáv önéletrajza,
melyet a vizsgálati fogsága alatt írt

II. Életem története

Ki volt valójában Jány Gusztáv? A lexikonok csak egy rövid ismertetőt írnak, melyben a rendfokozatán kívül a beosztását írják le, valamint, hogy mint a 2. magyar hadsereg parancsnokaként háborús bűntettek miatt elítélték és kivégezték. Az interneten is található személyével kapcsolatos életrajzi leírás, de az sem igazán teljes, illetve pontos. Személyisége tökéletesen rajzolódik ki a vizsgálati fogsága alatt kézzel írt életrajzából, melynek „Életem története” címet adta, ami kicsit több, mint egy önéletrajz (a kézzel írt szöveg változtatás nélkül kerül közlésre, így az abban szereplő helyesírási hibák nem kerültek javításra).

Életem története

Édes atyám neve: Hautzinger Sándor. Születési helye: Lébény Moson m. Elhalt: 1913. március

E községben volt házunk és néhány hold földünk. A házban, mely 2 részből állt, volt elől egy fűszer kereskedés és egy vendéglő, míg az udvarban hátul volt a lakóház és a gazdasági épületek, pajta stb.

Édes atyám vezette a kereskedést, melyet később bérbe adott; megtartotta a vendéglőt és gazdálkodott.

Édes anyám neve: Jány Vilma, ki korán árván maradt és nevelő szüleinél Rajkán Moson m.) Meixeréknél nőtt fel. Elhalt: 1945. március 6.

Szüleim első gyermeke lány volt, ki kicsi korában elhalt. Én 1883. október 21-én születtem, mikor édesanyám nevelő szüleinél Rajkán tartózkodott.

Elemi iskolában Lébényben jártam. Mivel október végén születtem 4 elemi osztály elvégzésével középiskolába nem vettek fel, mert 10-ik életévemet még nem töltöttem be. Az 5 és 6 osztályt egy év alatt végeztem el. Így kerültem Sopronba, hol az evangélikus Líceumba kerültem; lakásom Halász megye huszár családjánál volt hol több diák lakott. Mikor öcsém és húgom is annyira felnőttek, hogy iskolázásuk szükségessé vált, felköltözködtünk Budapestre, mert házon kívüli neveltetésünk nehézségekbe ütközött. Budapesten édes atyám a Ganz gépgyárban kapott tisztviselői beosztást, hol édesanyám testvér öccse Jány József kereskedelmi főnök, majd igazgató lett.

Budapesten a Deák téri evangélikus gimnáziumban folytattam tanulmányaimat és 1902-ben érettségit tettem.

Érettségi után a Ludovika Akadémiába kértem felvételemet. Csak másodsorba jelöltek, ezért beiratkoztam jogi fakultásba. Mikor az előttem jelölt a Ludovika Akadémián nem felelt meg, behívtak engem pótlólag felvételi vizsgára, melyet sikerrel letettem és így Akadémia hallgatója lettem.

Az akadémiát 1905-ben igen jó eredménnyel elvégeztem és augusztus hó 18-án hadnaggyá neveztettem ki 1905. szeptember 1-i ranggal a Lugosi 8. honvéd gyalog ezredhez.

Lugoson 3 évet szolgáltam, mint szakaszparancsnok, mint zászlóalj tisztiiskola az önkéntes iskola oktató tisztje.

1908-1909-ben a honvéd felső tiszti tanfolyam hallgatója voltam, honnan az első 8 között a Bécsi Cs. és Kir. Hadiiskolába kerültem, melyet 1909-1912. közt a 3 évfolyam elvégzése után, „vezérkari szolgálatra alkalmas” minősítéssel fejeztem be.

1913. februárjában a Honvédség átszervezése miatt később felállított 82. honvéd gyalog dandár vezérkari tisztjeként nyertem beosztást. 1912. októberétől eddig az időpontig az anyaezredekben voltam beosztva, mint a 3. század parancsnoka és végrehajtottam a mozgósítást a Bosznia-i annexió idején.

1914-ben, mint vezérkarhoz beosztott főhadnagy Bécs és Fischamend-ben folyó tanfolyamon vettem részt, hol repülő megfigyelővé képeztek ki vezérkari tiszteket. (Főhadnagyi előléptetésem 1910. november 1.)

1914-ben a mozgósításkor a 82. honvéd dandár vezérkari tisztjeként vonultam ki a keleti harctérre, hol 1914. nov. 1-ével soron kívül századossá léptem elő, majd dec. 1-ével átvettek a vezérkari testületbe.

1915. novemberében áthelyeztek a XVIII. hadtest vezérkari osztályába, majd egy fél év múlva a cs. és kir. 55 gyalog hadosztályhoz kerültem.

1916 végén Verdun mellé Longry-ba vezényeltek a Rurh féle roham zászlóaljhoz, melynek végeztével hadosztályhoz bevonultam ott a hadosztály roham zászlóalját képeztem ki.

Jány Gusztáv (középen) az I. világháború alatt

Innen 1917. májusától szeptemberig a nyugati arcvonalra vezényeltek, hogy az ottani harcok jellegzetességét megismerjük, melynek végeztével tanulmányt terjesztettem fel az ottan tapasztaltakról a hadsereg főparancsnokságához.

1917. szeptemberétől 1918. tavaszáig a 3. hadsereg parancsnokság hadműveleti osztályába nyertem beosztást, mely Snyotia-ban (Galícia) volt.

1918. tavaszán Keleten, a hadműveletek befejezést nyertek; augusztusig a még ott működő cs. és kir. katonai szállítása vezető helyetteseként osztottak be, mely után hazarendeltek és a Honvédelmi Minisztérium 1. osztályába kerültem. E beosztásban voltam 1919. februárig mikor is az 1. székely dandár 1. segédtisztjeként Szatmárnémetibe kerültem.

A székely hadosztály kötelékében 1919. április végén román internálásba jutottunk Brassóban.

1920. februárjától augusztus végéig román fogságban voltam a Kratochwil Flohr tbk. féle pör kapcsán, mikor szabadlábra helyeztek és október végén repatriálhattam.

Budapesten jelentkezve, mint őrnagy Debreceni hadosztály, majd átnevezés után vegyes dandár vezérkari főnöke lettem és alezrederessé léptem elő.

1924. januárjában átvettem a Debreceni 11. honvéd gyalogezred parancsnokságát, hol félélven át csapatszolgálatot teljesíttem.

Innen 1928. májusáig beosztást nyertem a Hadiakadémián, mint harcászati tanára. Felszólításra beadtam kérvényemet 1924-ben vitézi rendbe való felvételre és nevem megváltoztatására anyám vezetéke nevére: Jány-ra.

Ez meg is történt.

1928. május végétől 1931. szeptember 1-ig a székesfehérvári vegyes dandár vezérkari főnöke voltam.

1931. szeptemberétől 1936. augusztus 20-ig, mint ezredes és vezérőrnagy a honvéd Ludovika Akadémia parancsnoka voltam, mely után, mint a Budapesti I. vegyes dandár 1. gyalogsági parancsnoka teljesítettem szolgálatot.

1936. szeptember 1-től 1938. májusáig a Szombathelyi vegyes dandár parancsnoka voltam, 1937-ben altábornaggyá léptem elő.

1938. májusától 1939. január 31-ig a Kormányzói Katonai Iroda főnöke lettem.

1939. február 1-től 1940. tavaszáig a Budapesti I. honvéd hadtest parancsnoka voltam,

majd a 3. hadsereg parancsnoksága megalakulásával a 2. hadsereg parancsnokává neveztettem ki Budapest székhellyel.

E beosztásomban részt vettem az alám rendelt seregtestekkel az Erdély-i bevonulásban és Kolozsvárra kerültem, hol az ősz elején felváltott az 1. hadsereg parancsnoksága Nagybacsoni Nagy Vilmos vezds⁶; én bevonultam Budapestre, hol a parancsnokság leszerelt és békétörzssé (5 tiszt, 1 tisztviselő, 1 írnök, 1 rajzoló, 2 küldönc) olvadt le.

Itt neveztettek ki vezérezerrederessé.

1941. szeptemberében Miskolci VII. hadtest gyakorlatainak megsemmisítése után Budapestre visszatérve jutott tudomásomra, hogy a honvéd vezérkar főnöke Werth Henrik vezds.⁷ kérte és megkapta felmentését és helyébe Szombathelyi Ferenc altbngy.⁸ került.

Ekkor kértem én is felmentésemet és nyugállományba való helyezésemet, azonban Keresztes Fischer Lajos vezds.⁹ fő hadsegéd személyesen ájtott hozzám és tudomásomra adta, hogy a Kormányzó Úr óhaja, hogy kérvényemet vonjam vissza és maradjak meg beosztásomban.

⁶ Nagybacsoni Nagy Vilmos: (Parajd, 1884. május 30. – Pilisecsaba 1976. június 21.) magyar katonatiszt, vezérezerrederes, honvédelmi miniszter. Harcolt az első világháborúban és a Vörös Hadsereg katonájaként részt vett a Magyarországi Tanácsköztársaság által folytatott hadműveletekben. 1934. május 1-jén vezérőrnaggyá léptették elő. 1942. szeptember 21-től 1943. június 8-ig honvédelmi miniszter volt, de a hungaristák nyomására lemondott és nyugállományba került. A nyilas hatalomátvételt követően, 1944. november 16-án Szálasi Ferenc parancsára letartóztatták defetizmus és hazaárulás vádjával. Más foglyokkal együtt a sopronkőhidai fegyintézetbe zárják, ahonnan a front közeledtével Bajorországba szállítják. Ott éri a világháború vége. 1946-ban tért haza, majd rövid ideig a tábornoki nyugdíjbiztoság tagja volt. A fordulat éve (1948) után több más ludovikás katonatársához hasonlóan őt is méltatlan támadások érték. Elvették a lakását és megvonták a szolgálati nyugdíját. Ezután kétkézi munkásként egy ideig a Pilisi Parkerdőgazdaságban dolgozott. 1965 decemberében a Jad Vásem Intézet – a magyarok közül az elsők között – a „világ igazának” ismerte el. Idős korában is szellemi frissességben élt, sokat kertészkedett és írt. 1976-ban, kilencvenkét évesen hunyt el.

⁷ Werth Henrik: (Rezsőháza, 1881. dec. 26. – SZU, 1952. máj. 28.): vezérezerrederes. A hadapródisk. elvégzése után Békéscsabán a gyalogezredben szolgált. Onnan került a hadiisk.-ba, melynek elvégzése után a székesfehérvári honvédkerületi parancsnoksághoz osztották be. Az I. világháborúba a pozsonyi hadosztályparancsnoksággal vonult mint vezérkari százados. 1918-ban vezérkari ezredes, 1919. máj. 2-án a hadsereg-főparancsnokság megbízottja a román okkupációs erőkkel való fegyverszüneti tárgyaláson. 1920-ban a hadseregben a fővezérségen teljesített szolgálatot, majd a honvédelmi min. hadművelési osztályának vezetője lett. 1926-tól tábornok, 1931-ben altábornagy; 1936-ban nyugalomba vonult. 1938-ban reaktívták, és 1938-tól 1941. szept. 5-ig a hadsereg németbarát beállítottságú vezérkari főnöke volt, s mint ilyen nagy szerepet játszott – néha a politikai vezetést is megelőzve – a német követelések teljesítésében. Irányítása alatt dolgozták ki Jugoszlávia és a SZU megtámadásának terveit.

⁸ Szombathelyi Ferenc: (1934-ig Knausz Ferenc, egyes források szerint Knausz Ferenc, Győr, 1887. május 17. – Pétervárad, 1946. november 4.) magyar katonatiszt, vezérezerrederes, a Honvéd Vezérkar főnöke (HVKF). Honvédkari vezetősége alatt, Délvidék magyar megszállása alatt történt újdíéki vérengzés (1942) miatt a népbíróóság 1946-ban életfogytiglani börtönbüntetésre ítélte, ennek ellenére kiadták Jugoszláviának, ahol háborús bűnösnek megkínozták, majd a pétervárad-i erőd falánál agyonlőtték. A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága 1994. március 16-án bűncselekmény hiányában hatályon kívül helyezte az ellene hozott népbíróóság ítéletét.

Azon ellenvetésemre, hogy Szombathelyi vezds. rangban fiatalabb nálam, neki alá nem rendelhetem magam azt a választ kaptam, hogy közvetlenül a Kormányzó Úr alá vagyok rendelve és a Honvéd Vezérkar Főnöke nekem utasításokat csak legfelsőbb parancsra adhat, én pedig ugyan így jelentsek. Minősítésem is ott történik. Én hosszas vita után bár nem szívesen – beleegyeztem, remélve, hogy szokásos karácsony körül összeülő katonai tanács magatartása után 1942. február 1-vel megkapom felmentésemet és nyugállományba mehetek.

Nagy volt a meglepetésem, amikor a Keitel vez.tábormagy¹⁰ látogatásakor a Szombathelyi vezds. adta vacsorán 1942. január végén vagy február első napjaiban Szombathelyi vezds. a vacsora után hozzám lépett és közölte velem, hogy a kormány és Keitel veztbgy. közti megbeszélés alapján egy hadsereg vonul a keleti arcvonalra, mely a 2. hds. parancsnoksága alatt fog működni az én vezetésem alatt. Üljek tehát most a feketekávé alatt Keitel asztalához, hogy megismerkedjek vele.

Ez meg is történt. Ott ült még emlékezetem szerint Littay vezds. a Honvédelmi Miniszter helyettese, Schindler Szilárd az anyagi főcsoport főnöke, majd időként Bartha Károly¹¹ Honvédelmi miniszter és Szombathelyi vezds.

⁹ Keresztes-Fischer Lajos: (Pécs, 1884. január 8. – Vöcklabruck, Ausztria, 1948. április 29.) magyar katona. Az első világháborúban különböző vezérkari beosztásokban, 1919. júniusától december 1-ig a Nemzeti Hadsereg Fővezérségénél teljesített szolgálatot. 1920. május 7-től a Kormányzó Katonai Irodájának beosztottja, 1925. január 15-től a Honvédelmi Minisztérium VI/1. osztályának (ami gyakorlatilag a Honvéd Vezérkar főnökének osztályát jelenti) volt a vezetője. 1929. október 19-től a 6. vegyesdandár parancsnoka. 1931. január 20-tól az 1. lovasdandár parancsnoka. 1933. május 1-jétől a Honvédelmi Minisztérium VI. csoport főnökének (Honvéd Vezérkar főnökének) a helyettese, 1935. január 15-től a Kormányzó Katonai Irodájának főnöke. 1938. május 24-től szeptember 29-ig a Honvédelmi Minisztérium VI. csoport főnöke (vagyis ő lett a Honvéd Vezérkar főnöke). Az ő ajánlatára nevezték ki 1938. május 24-én a Kormányzó Katonai Irodájának főnökévé Jány Gusztávot. 1939. február 1-jétől Keresztes-Fischer Lajos 1942. november 1-jéig ismét a Kormányzó Katonai Irodájának főnöke (1939. február 21-től egyben Horthy Miklós főhadsegédje is lett, ettől kezdve a Katonai Iroda főnöke, egyben főhadsegéd volt). 1934. május elsején léptették elő tábornokká. 1937. november 1-jétől már altábornagy. 1940. május 1-től tűzértábornok, 1941. augusztus 1-től vezérezredes, 1943. február 1-ével nyugállományba vonul. 1944. október 15-e után a németek testvérével együtt deportálják. A dachau koncentrációs táborból szabadul. 1945-től haláláig Ausztriában él.

¹⁰ Wilhelm Keitel: (Bad Gandersheim, 1882. szeptember 22. – Nürnberg, 1946. október 16.) német tábornok. 1901-ben lépett be a német hadseregbe. Az első világháborút hadnagyként szolgálta végig. A háború után a Reichswehr hivatásos tisztjeként szolgált tovább a hadseregben. A weimari köztársaság idején a szokott módon lépdelt előre a katonai ranglétrán. 1931-ben elérte az ezredesi rendfokozatot. Az egyre nagyobb hatalommal bíró nációkkal nem ápolott különösebb kapcsolatot. Az NSDAP-ba soha nem lépett be. Keitel jó érzékkel kapcsolatokat keresett a nációkkal és hamarosan fő szószólójuk lett a Reichswehren belül. 1935-ben a nációk a hadügyminisztériumba hívták, hogy ott az alakuló Wehrmacht ügyeinek megbízottja legyen. 1937-től a tűzér-ség főparancsnoka. 1938. február 4-én a Wehrmacht főparancsnoki posztjára aspiráló két főtiszt (Blomberg és Fritsch) közötti konfliktus elfajulása vezetett oda, hogy Adolf Hitler végül Keitelt jelölte a tisztségre. 1939-ben Keitel (kivülmaradása ellenére) megkapta a náci párt arany pártjelvényét. Keitel a főparancsnoki székben érte meg a háború kezdetét. Parancsnoki tevékenysége során Hitler utasításait gyorsan és vak engedelmséggel teljesítette. Az 1940-es nyári győzelmek után Keitel a Gröbter Feldherr aller Zeiten („Minden Idők Legnagyobb Hadura”) címmel tüntette ki Hitlert. 1940. június 22-én a compiegne-i erdőben ő írta alá a francia fegyverletételről szóló okmányt. 1940. július 19-én a berlini Kroll Operaházban tartott ünnepségen Hitler vezértábornaggyá nevezte ki. A háború további részében alig hagyta el a Führer főhadiszállását. Két gyermekét elve-

Érdemleges dologról szó nem esett, Keitel német veztbngy. az előtte elvonult csapatokról szerzett kiváló benyomását emelte ki és rövidesen el is távozott.

Pár hét múlva kapta meg parancsnokságom a hadsereg hadrendjét, melyből kitűnt, hogy nem a hadsereghez tartozó szervezet számú 3 hadtest vonul ki. (I. hadt. Ruzsiczay Rüdiger altbngy.¹² Budapest, II. hdt. Henney Gusztáv altbngy.¹³, Székesfehérvár VII. hdt Nagy Gyula altbngy. Miskolc,) hanem a szombathelyi. Így köszöntött be 1942. májusa, mikor is az élen mozgósított III. hdt. elszállítása kezdetét vette.

A hadsereg parancsnokság mozgósításokat május elején végrehajtotta és 13-án berakott és elindult.

szította a Berlin elleni bombatámadások során. 1944. július 20-án Hitlerrel egy szobában tartózkodott, amikor az összeesküvők bombája felrobbant. A tudósítások szerint Keitel maga szabadította ki a csupán könnyebben megsérült Führert a szoba romjai alól, és ő is vezette ki Hitlert az égő épületből. 1945 tavaszára Berlinbe szorult vissza, tehetetlenül nézte végig a Wehrmacht és Németország végső haláltusáját. 1945. május 8-án szintén ő írta alá Berlinben a szétvert Wehrmacht fegyverletételét a Vörös Hadsereg előtt. Keitel ezután Flensburgba szökött, itt esett május 13-án angol fogságba. A nürnbergi perben halálra ítélték.

¹¹ Bartha Károly: (Budapest, 1884. június 18. – Linz, 1964. november 22.) magyar katona, honvédelmi miniszter. 1904-ben végzett a mödlingi műszaki katonai akadémián. Az első világháború idején magasabb parancsnoki tisztségeket töltött be Budapesten és Triesztben. 1919-ben a Vörös Hadsereg soraiban harcolt előbb a csehek, majd a románok ellen. A Tanácsköztársaság bukása után a Nemzeti Hadseregbe lépett be, ahol 1920-ban alezredesi rangot kapott. 1936-tól a Honvédelmi Minisztériumban volt katonai csoportfőnök, majd 1938-ban tábornaggyá lett. Ugyanebben az évben honvédelmi miniszter lett az Imrédy-kormányban. Ezt a tisztségét a Bárdossy-kormányban is megőrizte. 1941-ben vezérezredesi rangot kapott Honvédelmi miniszterként; 1942. szeptember 24-én Horthy kormányzó lemondatta. Bartha Károlyt ezt követően nyugdíjazták. A háború után a népbíróssággal együttműködő Katonai Bíróság lefokozta és elcsapta a honvédségtől, ugyanis őt tekintették egyik felelősének, hogy Magyarország belépett a II. világháborúba. A kommunista hatalomátvételt követően állandóan figyelemmel tartották, zaklatták, emiatt az 1950-es években nyugatra emigrált, Venezuela-ban telepedett le, ahol vasútépítő mérnöként dolgozott. 1964-ben, egy európai látogatása alatt hunyt el az ausztriai Linzben.

¹² Rusziczay-Rüdiger Imre (Vaskő, 1889. nov. 20. – Bp., 1957. jan. 11.): vezérezredes. Temesváron érettségizett 1907-ben. Elvégezte a monarchia mödlingi katonai műszaki akad.-ját. 1910. szept. 1-jén avatták tűzérhadnaggyá. A szolgálatot a Lugosi 21. sz. Tábori Tüzérezrednél kezdte meg. 1913-ban áthelyezték a Lugosi Honvéd Tábori Tüzérezredhez. 1914. aug. 1-jén lett főhadnagy, és az orosz frontra vezényelték az 5. sz. Honvéd Táboriágyús Tüzérezredhez. Az I. világháborúban 51 hónapig teljesített arcvonalszolgálatot. 1917. ápr. 20-án századossá léptették elő, és Laibachba vezényelték vezérkari tanfolyamra. Utána dandár vezérkari tiszt az olasz hadszíntéren. 1918. nov. 4-én olasz fogságba esett, 1919. nov. végén tért haza Temesvárra. A román rendőrség hat hónapra internálta. Szabadulása után mint vaskereskedő-segéd dolgozott. 1921 elején áttelepült Bp.-re, és a hadiak. előadója. 1925. máj. 1-jével vezérkari őrnagy lett, a honvédvezérkar 7/K, a hadiközlékedési és -szállítási osztályán beosztott, majd osztályvezető-h., 1933-tól osztályvezető, vezérkari al-ezredessé lépett elő. 1937 tavaszán a hajmáskéri tüzérségi tábor parancsnokává nevezték ki, de a következő év nyarán már a Honvédelmi Min. III. Anyagi Főcsoport főnökének h.-e. 1938-ban vezérőrnagy. Ezt követően a főcsoport vezetője, majd 1942. nov. 1-jéig a Bp.-i I. hadtest parancsnoka. Altábornaggyként tért vissza 1942. nov. 1-jén a minisztériumba, és a honvédelmi min. állandó h.-évé nevezték ki. 1943-tól vezérezredes. Min. h.-i tisztét 1944. okt. 16-ig töltötte be, amikor a Gestapo Csataj Lajos vezérezredessel együtt letartóztatta. Március 19., a német megszállás után Edmund Weesenmayer, a birodalmi megbízott magához rendelte, és hivatkozva német eredetűre, felszólította a Német Birodalom teljes kiszolgálására. Miután ezt visszautasította, a Gestapo a német hadigépezet működésének szabotálása vádjával elhurcolta. 1944. nov. 19-től 1945. jan. 28-ig a sopronkőhidai börtön rabja. Febr. 1-jén internálták, majd ápr. 3-tól 1948. jún. 7-ig a SZU-ban hadifogoly.

Én a kapott rendelkezés szerint Rakovszky György vez.örgy¹⁴ hadsereg vk.főnök, Újváry Dezső vk. alez. és Cseh Kálmán alez.¹⁵ kíséretében a vonatról útközben kiszálltam és a hadsereg parancsnoksághoz beosztott német összekötő törzs vezetőjének társaságában gépkocsin és vonaton a német főhadiszállásra utaztam, hol jelentkeznem kellett.

Itt Hitler né. kancellár, Halder vezds.¹⁶ a né Vezérkar Főnöke fogadott. Tájékoztattak a helyzetről, a Krim-i hadjárat befejeztéről, annak nagy sikeréről, az akkor folyó Charkow körüli nagy orosz támadásról, melynek ellen rendszabályai rövidesen éreztették döntő hatásukat, aminél nagyobb erők nyomultak be az utóresen, annál nagyobb orosz foglyok száma és a zsákmányolt anyag mennyisége. Végül, hogy a nagy terv a Leningrád, Moszkva körül nagy beugrások visszavétel útjának rövidítése, korlátozott célú támadás a déli arcvonalon a kaukázusi olajforrások elfoglalására, azután védelem.

Hazaszállítása után a súlyosan beteg embert letartóztatta a HM Katonapolitikai Osztálya. A „Hadik” laktanya pincéjében kínozták. A népbíróság 1949. febr. 22-én háborús bűntett elkövetése miatt 8 évi fegyházra ítélte, majd a fellebbviteli bíróság 1949. jún. hó 8-án büntetését három évre csökkentette. Büntetését a bp.-i Gyűjtőfogházban, a szegedi Csillag börtönben és Márianosztrán töltötte le. Szabadulása napján, 1952 jún.-ában az Államvédelmi Hatóság a Kistarcsai Internálótáborba szállította, ahonnan csak 1953. okt. 28-án bocsátották el.¹⁷ **Hennyey Gusztáv:** (Kolozsvár, 1888. szept. 25. – München, 1977. jún. 14.): vezérezredes, külügyminiszter. 1907-ben elvégezte a bp.-i hadapródiák-t. Az I. világháborúban csapat- és vezérkari beosztásokban szolgált, 1917-ben százados lett. 1925-ig a Honvédelmi Min.-ban dolgozott, utána 1933-ig katonai attasé Párizsban, Belgrádban és Athénban. 1933–37-ben a vezérkari főnökség 2. osztálya vezetője. 1938. nov. 1-én vezérőrnagy, az 5. gyalogdandár parancsnoka, 1941–42-ben a II. hadtest parancsnoka, altábornagy, 1942–43-ban a gyalogság felügyelője, 1943–44-ben a Honvédelmi Min.-ban csoportfőnök. 1944. aug. 29-től okt. 15-ig külügyminiszter, vezérezredes. A nyilasok okt. 15. utáni napokban letartóztatták. 1945-ben Bajoró.-ban szabadult, s haláláig Münchenben élt.

¹⁴ **Rakovszky György:** (Miskolc, 1892. szeptember 10. – Kisoroszi, 1962. április 29.) 1941-ben a munkácsi 8. határőrségi dandár parancsnoka lesz. 1942. június 20-án kinevezik a 2. magyar hadsereg vezérkari főnökének és a keleti frontra kerül. 1942. július 20-án Domanitzky Ödön tábornok felmentésével egyidejűleg ideiglenesen átveszi a 2. magyar hadsereg III. hadtest ideiglenes parancsnoki feladatokrét. 1942. július 20-án a III. hadtest-parancsnokságot átadta vitéz Dömötör Jánosnak, és 1942. szeptember 6-ig a 2. magyar hadsereg vezérkari főnöke volt. 1942. október 1-jétől a Honvédelmi Minisztérium I. csoport főnöke majd átszervezés után (1942.11.01) nyugdíjba vonulásaig (1943.06.30) a Honvédelmi Minisztérium földi főcsoport főnöke volt. 1945. február 20-án ismételt a Honvédelmi Minisztérium állományában volt, 1946. február 10-ig. Szolgálat alól felmentették és 1946. március 1-jétől ismételt a nyugállományba helyezték. 1946 és 1947 között katonai szakértőként vett részt a párizsi béketárgyalásokon. 1951-ben a kommunista kormányzat kitélepítette Pusztaföldvára. 1962. április 29-én Kisorosziiban hunyt el.

¹⁵ **Cseh Kálmán:** (Budapest, 1892. november 28. – ?) Az első világháborúban a cs. és kir. 35. tábori tüzérezredhez vonult be. A háború után Erdélyből kiutasították a románok. A nemzeti hadseregben lovas tüzér és páncélhárító tiszt. (Mint lovasnak és kiképzőnek európai híre volt. Többször nyert versenyeken.) 1939-ben kinevezték alezredesnek, 1943-ban nyugállományba helyezték. 1944/45-ben részt vett az ellenállási mozgalomban. A nyilasok bezárták, Nyugatra hurcolták. 1949-ben földművelésből élt: kérte visszavételét a hadseregbe, sikertelenül.

¹⁶ **Franz Halder:** (Würzburg 1884. június 30. – Aschau im Chiemgau 1972. április 2.) német katonatiszt, a szárazföldi hadsereg vezérkarának (Oberkommando des Heeres) főnöke 1938 és 1942 között. A szárazföldi haderő vezérkarának parancsnokaként Halder részt vett a világháború első éveiben lefolytatott német hadjáratok terveinek kidolgozásában és végrehajtásában. A lengyel hadjárat sikeres befejezése miatt Hitler 1939. október 27-én a Vaskereszt Lovagkeresztjével tüntette ki. 1942 nyarán Halder számos alkalommal közölte Hitlerrel, hogy alábecsüli a Vörös Hadsereg erejét, Hitler mindvégig azon a véleményen volt, hogy az orosz-

Én jelentettem, hogy nekünk hadi tapasztalataink nincsenek, a kiképzésünk tökéletesítésre szorul, nehéz fegyvereink elégtelenek, a terep ismeretlen, ehhez a csapatoknak szokniuk kell, csak így követelhető tőlünk harcfelelősség megoldása. Ezen felül megfelelő mennyiségű gépkocsi oszlop beosztása elengedhetetlen, mert lőfogató oszlopokkal az utánszállítás megoldani nem lehet.

Maga Hitler jelentette ki, hogy kapunk 100 drb hosszú hatású átalakított francia löveget, melyek különlegesen konstruált lövedékeinkkel majd a legerősebb páncélt is átütik és az utánszállítás lebonyolítására gépkocsioszlopokat beosztanak.

Innen repülőgépen a Don arcvonal parancsnokságához v.Bock vez.tábornagyhoz vittek bennünket, hol a helyzetről tájékoztattak és ahol a fent említett követeléseimet megismételtem.

Úgy v.Bock,¹⁷ mint az arcvonal vk.főnöke Sodenstern vezds. ezt tudomásul vették és megértették azzal, hogy Kurszkba kell repülnöm, ott br. Weisch vezds.¹⁸ parancsnoksága alatt működő hadseregcsoport kötelékébe kerül a magyar hadsereg.

Kurszkba megérkeztünk, a parancsnokság vezetése szállítottan beérkezett; és én pár nap múlva br.Weischnél jelentkeztem, hol előadtam követeléseimet és ahol tájékoztatást nyertem.

kat megtörték. Halder emellett azt is ellenezte, hogy Erich von Manstein 11. hadseregét a leningrádi ostromba irányítsák át, illetve a kaukázusi térség ellen készülő német támadást elhírázóknak tartotta. 1942. szeptember 29-én Hitler menesztette a vezérkar éléről, mivel Halder egyre gyakrabban adott hangot nézetbeli különbségeinek, és Hitler szerint elvesztette a háború folytatásához szükséges agresszív mentalitást. Haldert tartalékos állományba helyezték, és már nem is kapott aktív katonai megbízatást a háború végéig. Az 1944. július 20-án Hitler ellen elkövetett sikertelen merényletkísérlet után az SS szisztematikusan kínzással próbálta felderíteni az összeesküvőket. Ekkor derült fény arra, hogy 1938-ban Halder már részt vett egy Hitler-ellenes konspirációban. Haldert feleségével és legidősebb lányával letartóztatták, és a flossenbürgi internálótáborban tartották fogva. 1945. január 31-én hivatalosan is elbocsátották a hadseregtől. A háború vége előtt nem sokkal a dachau koncentrációs táborba szállították át, majd más magas rangú foglyokkal együtt az SS Dél-Tirolba hurcolta. Haldert és feleségét 1945. május 4-én a Wehrmacht katonái szabadították ki az SS-őrök fogságából, majd pedig átadták az amerikai hatóságoknak. A következő két évet hadifogolytáborban töltötte.

¹⁷ **Fedor von Bock:** (Küstrin, 1880. december 3. – Oldenburg, 1945. május 4.) német tábornagy. Az Anschluss idején a 8. Német hadsereg bevonulását irányította. A Lengyelország elleni hadműveletekben az Észak hadseregcsoportot, az 1940-es nyugat-európai hadjárat idején a B hadseregcsoportot irányította. 1941-ben a Szovjetunió lerohanásánál a Közép hadseregcsoportot vezette. A Moszkva elleni sikertelen hadművelet után Hitler menesztette posztjáról. Az 1942-es év első felében reaktívták, ekkor rövid időre a Dél hadseregcsoport parancsnoka lett, majd 1943 júliusában véglegesen nyugdíjazták. 1945. május 4-én a kocsiját egy angol vadászgép megtámadta, és a támadásban a feleségével és lányával együtt életét vesztette.

¹⁸ **Maximilian Weisch:** (Dessau, 1881. november 12. – Schloss, 1954. szeptember 27.) Német tábornagy. Harcolt az első világháborúban, majd a Reichswehr tagja lett. A második világháború előtt részt vett Ausztria és a Szudéta-vidék megszállásában. Harcolt a lengyelországi, később a franciaországi hadjáratban. 1941-ben a Balkánon vetik be egységeit, csapatai foglalják el Belgrádot. Ezután az orosz frontra kerül. 1942-ben a B hadseregcsoport irányítójaként az ő alárendeltségébe tartozott a 2. magyar hadsereg. 1943-ban a balkáni had-erők és az F hadseregcsoport parancsnoka lett Belgrádban. 1944-ben ő készítette elő Magyarország katonai megszállását, állítólag az ő közbenjárására döntöttek az „enyhe” verzió mellett. Április végén visszatért Belgrádba, 1945 márciusáig irányította csapatait, ekkor Hitler leváltotta. 1948-ig amerikai hadifogságban volt. A német tábornokok délkelet-európai perében elejtették az ellene felhozott vádakait.

E szerint a III. hadtest már felváltásban van, a 7. és 9. hadosztállal átvettem a Kurszktól keletre védőállásban lévő páncélos erőket, melyek leharcoltak és most egészítik ki őket. Az arcvonalon komoly harcok nincsenek, ott van idő kiképzésre. A magyar III. hadtest egyelőre a né. 2. hadsereg kötelékében marad a magyar hadsereg parancsnokság egyelőre a kiképzést vezesse és a fegyelmi tekintetében előjárója csak.

Június elején alakult meg a Weisch féle hadseregcsoport, mely állott a né. 6. hadseregből, középen a magyar 2. hads. pság. vezetése alatt a III. m. hadtest, hozzá a 6. hadosztály már bevonult, egy német hadtest, 1 gyalog, 2 német gépesített hadosztállal, Északon a né. 4. páncélos hadsereg.

Feladatok: né. 6. hadsereg; magyar hadsereg gyalog seregtestei előretörnek az Oskol vonaláig, Délen a 6. hadsereg gyors seregtestei, Északon a 4. né. páncélos hadsereg előretörnek a Don-ra, bekanyarodnak és katlant alkotnak, mely után a gyalog seregtestek folytatják előrenyomulásukat a Don-ra, felváltják a páncélos erőket és védelemre rendezkednek be.

A páncélos és gyors egységek ezután levonulnak Délnek és végrehajtják a kaukázusi hadműveleteket.

Számolnak azzal, hogy amilyen nagy sikerrel járt a most lezárt Charkow-i ellentámadás, hasonló lesz az itteni is. A foglyok száma a zsákmány Charkow-nál óriási.

A br. Weisch féle hadseregcsoport hadműveletét esőzés következtében csak megkésve tudta megindítani, így az orosz erők zömének sikerült teljes egészében elvonulni, így a siker itt messze maradt a remélt mögött.

Ennek ellenére a magyar 2. és a né. 2. hadsereg oly óriás kiterjedést kapott, hogy a Don-on mely hozzá nem is volt olyan akadály, mint hátul gondolták, hisz az 60 m-nél alig volt szélesebb és sok előttünk ismeretlen gázlói voltak, nem lehetett egyébről szó, mint folyó megfigyelésről. Kiterjedésünk 230 km, majd az olasz hadsereg átvette szakasz után 200 km volt. Ehhez rendelkezésre állt 9 magyar könnyű és 1-2 német hadosztály, magyar páncélos hadosztály.

Kiképzésről szó sem lehetett, mert a IV. és VII. hdt seregtestei, úgy ahogy beérkeztek, bevetésre kerültek, hogy a né. hadtestek mielőbb elvonulhassanak Délnek, hol a harcok mind súlyosabbakká váltak.

A Don-on 1942. júliustól az év végéig a harcok orosz támadások jegyében folytak, melynek vége az volt, hogy ellentámadások ellenére is sikerült nekünk Sustye és Uhrywnál hídfőt alkotnunk, míg Swobodától délre Korotojknál ezt meg tudtuk akadályozni.

1942. karácsonyán a hadsereg vk főnökét Kovács Gyula vez.örgy-ot¹⁹ br. Weisch-hez küldtem, hogy addigi írásbeli jelentéseimnek sürgetéseimnek nyomatékot adjon.

Leszögeztem:

- 1.) a Don befagyott, a hideg a hófúvások következtében a védelem most még nehezebb és emberfeletti követel a csapatoktól
- 2.) A beígért páncéltörő fegyverek töredéke érkezett csak be
- 3.) Az összes erőnek első vonalba való állítása ne ésszerű
- 4.) Részletekbe való beavatkozás egészségtelen és veszélyes
- 5.) Élelem, lőszer, magyar vonalon kért étkezés javítás utanszállítása elengedhetetlen, műszaki anyagban hiányaink vannak.

Az állás csak akkor tartható:

- 1.) ha az arcvonalat szűkítik
- 2.) ha erősítéseket kapok páncélos gyors erőkől és hatásos és már októbertől ígért önjáró talpon mozgó páncéltörő fegyvereket kiutalják
- 3.) teljes tájékoztatást adjanak a helyzetről és adjanak feladatot, amikéntet bízzák reám.

Ugyanezt előadtam a német összekötő törzs vezetője v. Witzleben vörgy. útján azzal, hogy számolok Uhryw-i és Sustyénél orosz támadással, mert erők gyülekezését megállapítottuk, de nem azzal a korlátolt céllal, melyre német vezetőség gondolt, hanem távoli célokkal, melynek első lépése az Oskol vonala.

Lássák be, hogy az orosz vezetés szakított a régi hadászati elvével, a lépésről lépésre való rendszeres támadásaival és tud, meg mer is maga elé messzi célokat tűzni. Oldal és hátbatámadásokkal szemben érzéketlen, értéke kiváló.

Kijelentették, hogy belátják érveim helyes voltát, jelezték fővezérségüknek és erősítések ide irányítását megsürgették.

Eredménye ennek csak az volt, hogy ideutalták a 700. páncélos egységet, 2 páncéltörő osztályt, 1 gyaloghadosztályt és a légvédelem 2 páncéltörő ezredét 1 páncélos hadtestparancsnoksággal Krémer né. altbgy-al az élen.

Krémer-nek parancsot adtam, hogy a hads. tartalékot 26., 336. né. hadosztályt magyar 1. páncélos hadosztályt helyezze Osztogoszk környékén készenlétbe úgy, hogy akár Sustyje, akár Uhrywnál következik be a támadás, azonnal ellentámadásba mehessen. Számoltak azzal, hogy a támadás messzi céllal indul meg.

¹⁹ Kovács Gyula: (Tordatúr, 1893. jún. 4. – Cleveland, Ohio, USA, 1963. jún. 4.): altábornagy. Mérnökhallgató a bp.-i József Műeg.-en, majd a Ludovika Ak.-n hadnaggyá avatták (1915). Részt vett az I. világháborúban. Belépett a nemzeti hadseregbe (1919), elvégezte a Hadiak.-t (1926), a II. világháború kitörésekor vezérkari ezredes volt. A 2. magyar hadsereg vezérkari főnöke, vezérőrnagy (1942), a Hadiak. parancsnoka, altábornagy (1944), a fővezérség meghatalmazott tábornoka a német főparancsnokságon. A II. világháború után az ausztriai Wöcklaburgban autószerelő. Kivándorolt az USA-ba (1952), Clevelandban telepedett le, ahol fizikai munkás s a Magy. Felszabadító Bizottság ügyvezető alelnöke volt.

Szemrevételezzem, beszélje át a végrehajtást, miután tervét nekem jelentette.

Terveivel egyetértettem, azt parancsom szerint készítette el.

Események:

- 1.) minden tiltakozásom ellenére eltolták a hds. tartalékot a né. fővezérség rendeletére déli szárnyamra, sőt azon kívül, azzal a megokolással, hogy az olasz hadseregnél már megindult a támadás, nálunk egyelőre ők ezzel nem számolnak.
- 2.) elvonták a 700. páncél egységet és a páncélvadász osztályokat is.

1943. január 10-én Uhrywnál megindult az orosz támadás az elkésve visszairányított páncélos egység és páncélvadászok, valamint a 336. né. hadosztály már nem tudta megállítani az orosz betörést, mert a III. hadtesttől elvont és bevetett tartalékok ellenállása jan. 14-re megtört és a 7. hadosztály részei Repijoszka Ny-ra és a Potudán déli partjára szorult vissza, míg a 20. hadosztály a III. hadtest déli szárnyán lévő rethes állást szállotta meg.

Ekkor a hadseregtől elválasztott III. hadtest a 8. német hadsereg parancsnokság parancsai alá helyeződött.

Január 12-én Sustyenél indult meg a támadás, mely kezdő sikeres elhárítása után a 12. hadosztálynál betöréssel végződött.

Elrendeltem Kramernek az ellentámadást a 26. német és 1. m. páncélos hadosztállyal, aminek 15-én kellett megindulnia.

Január 15-én kimentem, hogy a harcok gyűjtőpontján legyek. Megdöbbenésemre jelenti a 2. hadosztály parancsnoka, hogy Kramer parancsot megváltoztatta, az ellentámadást nem hajtotta végre, csak korlátozott céllal és kis erővel akar É-nak előre törni Wolte-ra.

Kramert sehol nem találtam.

A VII. hadtest törzsszállására mentem és annak vk főnökét utasítottam a visszavétel előkészítésére.

A hadsereg par.ság törzsszállására érkezve még e napon Weisch parancsára Nowy Oskolba települt át. Felhívtam Weisch vezdzt és távirón is jelentettem, hogy a hadsereget visszaveszem, mert Kramer parancsamat nem hajtotta végre és így a VII. és IV. hadtest felsodritódik.

Azonnal itt volt a válasz, az utolsó ember és töltényig ki kell tartani, erősbítések útban vannak.

A visszavételt még is elrendeltem volna, ha a m.Honvéd Vk. Főnökének táviró parancsa és magánlevélben is leszögezett álláspontja ugyanezt elő nem írja. Fel kellett tételeznem, hogy ez a helyzetről való tökéletes tájékozottságuk folytán történt és a feladatunk időt nyerni, hogy azután délen gyülekező nagy erők ellentámadása sikert a mi oldalunkra lendítse, mint az történt orosz résztől 1941-42. telén és 1942. tavaszán Charkownál.

Mikor azonban 15-ről 16-ára való éj folyamán Kramer, Weisch I.a. ja Kovács vörgy. hds. vkf-nek sugalmazta, hogy a helyzet súlyossága miatt a helyzetnek megfelelő intézkedést adjunk ki, de hogy ki kell tartanom, elrendeltem, hogy a 26. hadosztály tolódjék el a VII. hadtest déli szárnyára, akadályozza meg annak felsodritását, a páncélos hadosztály legyen készen, hogy a 12. hadosztálynál lévő résen át előtörő erőket visszavethesse. Végre kicsikartam a visszavételre való hozzájárulást, mert pcs-omtól megijedtek.

Sajnos e döntés elkészt. Rendezett visszavétel már nem volt lehetséges és parancsom, hogy utóvédek Ilinka és Budienny-nél, a zöm Oskol mentén foglaljon átmeneti védő állást már csak töredékekkel volt lehetséges.

A -45 fokos hidegben már csak gyenge erők Ilinkánál a páncélos hadosztály, Nowy Oskol és attól É-re kb. 9 zászlóalj állott ellen a többi visszaözlőben volt. Én jan. 23-ig a páncélos hadosztály még harcos részeivel utóvédállásban voltam, mikor azután a nagy hóban és hidegben az elakadt tüzérségi és nehéz fegyvereket vinni nem tudó és már amúgy sem működő csapatok átvonultak, visszamentem a hds.pság törzsszállására. Itt kaptam jelentést, hogy parancs jött a hadsereg kivonására és gyülekeztetésére a Dnyepertől keletre.

Kramer altbgy. a 2. né. hadosztály a Nowy Oskolnál lévő Vargyassy vörgy. csoportjától átmenetileg utóvédállásba maradt.

2 útvonalat sikerült szabaddá tenni, ezek mentén felvételező állomásokat telepítettem, hogy a gyülekeztetett oszlopok elvonulhassanak és elláthatók legyenek. Gondoskodni kellett, hogy ezek együtt tartassanak különben a hideg és éhség martalékaivá váltak volna. Ezt célozta kemény intézkedésem.

Weisch hadseregcsoport megszűnt, mi a középső arcvonalt p.ság parancsa alá léptünk. Jelentéseimkor láttam, hogy a helyzet bizonytalan és kivittem, hogy a végső gyülekezés nem Kiew-től keletre, hanem Nyugatra történjék Zitomir Owruiti környékén.

Visszavonuló honvédek

E területen megtörtént az átszervezés és április elején már teljes rend és fegyelem uralkodott, úgy hogy szemléim alatt örömmel állapíthattam meg, hogy a csapatok kifogástalan állapotban vannak, a IV hadtest 6. gyalogezrede még nehéz fegyverekkel is el volt, legalábbis részben, látva. Itt emlékeztünk meg és hódoltunk a Don-i hősekről. Áprilisban megkezdődött a hadsereg hazaszállítása, én is parancsot kaptam, hogy békétörzsemmel vonuljak be Budapestre, hova május 1-én beérkeztem.

A megszálló erők parancsnokságát Lakatos Géza altbgy.²⁰ (majd vezds.) vette át.

Én megkaptam felmentésemet és 1943. nov. 1-ével nyugállományba mentem.

Január végén zárójelentésemet, március végén tapasztalataimat még egyszer összegeztem, javaslataimat, miket 1942-től kezdve szóban és írásban a Honvédelmi Miniszternek, és a Honvéd VKF-nek, valamint a Katonai Iroda Főnökének megtettem ismételtén, újból előterjesztettem és a hiányosságokra a figyelmet felhívtam.

²⁰ Lakatos Géza: (Budapest, 1890. április 30. – Adelaide, Ausztrália, 1967. május 21.) m. kir. honvéd vezérezredes, 1944. augusztus – október között miniszterelnök. Tanulmányait Bp.-en végezte a Ludovika Akad. Az I. világháborúban hadnagyi rangban csapattiszt, később vezérkari tiszt s a katonai ak. tanára. A prágai m. követésen katonai attasé, utána hadtest-vezérkari főnök és dandárparancsnok Bp.-en. A 2. hadsereg vezérkari főnöke volt két évig, 1941-ben a kassai hadtest, 1943-ban a keleti fronton működő megszálló csapatok parancsnoka. 1944. márc. és máj. között az 1. hadsereget vezette. 1944. aug. 29-től okt. 16-ig miniszterelnök. Horthy politikájának megfelelően igyekezett lazítani a németekkel való kapcsolatokat, de a SZU ellen folytatta a harcot. Később a nyugati hatalmak elutasítása után a SZU-hoz fordult; erőtlén és bizonytalan politikája azonban elősegítette, hogy a németek és nyilasok elbuktatták az október 15-i, előkészítetlen kísérletet a németekkel való szakításra. 1944 dec.-ében a nyilasok Sopronban házi őrizetbe vették. 1945. áprilisában a szovjet csapatok bevonulása után Kiskörébe vitték, és folyamatos kihallgatásoknak vetették alá. 1946. januárjában helyezik szabadlábra, több népbíróági perben hallgatták ki tanúként. A földreform után elvették megmaradt birtokát, így visszaköltözött Budapestre, ahol selyemfestésből és könyvillusztrációból tartotta fenn magát. Engedéllyel 1965-ben Adelaidebe utazott a lányához, 1967-ben ott halt meg.

Befutó kiténtetési javaslatokat véleményeztem még 1944. tavaszáig is, de egyéb tevékenységet ki nem fejttem.

Egész szolgálati időm alatt semminemű politikai pártnak, vagy szervezetnek tagja nem voltam, mint az eskümben fogadtam, de nyugállományba helyezésem után sem vállaltam sem politikai, sem gazdasági vonalon felajánlott elhelyezkedést. 1944. október 20-ika körül Szálasi kértett és kijelentette, hogy Hitler felhívására szólít engem fel, hogy szervezetében vegyek részt, ezt is kereken visszautasítottam.

1944. augusztus 18-án feleségem agyvérzést kapott, orvosai azt mondták, hogy nem épül fel, de magához tért, szellemileg épp volt, beszélni nem tudott, jobb kezét használni alig tudta. Orvosai azt mondták, hogy meggyógyul, csak nyugalomra van szüksége, ezért amikor a harcok Budapesthez közel jöttek falura vittem rokonokhoz, a harcok közeledtével a VII. került orvosaihoz csatlakozva Pozsonytól Ny-ra a határra vittem, annak kiürítésekor Bajorországba, Eichendorfba toltak bennünket, hol 1945. május 1-én az amerikaiaknak foglyaként elhurcoltak és csak 1946. május végén szabadultam. Feleségem engem féltő izgalomban 1945. július 10-én elhunyt.

Én tudtam, hogy milyen vád van ellenem, mégis az első szállítmánnyal melyen helyett kaptam, hazatértem és 1946. okt. 7-én Kaposvárt HM. Kat.Pol.Oszt. kirendeltségénél őrizetbe vétettem.

Bűnös nem vagyok. Esküvel fogadott kötelességemet igyekeztem tőlem telhetőleg becsülettel betölteni. A hadművelleti területen a harcoló részek, melyek mellett mindig ott voltam, semmit nem raboltak, pusztítottak, hanem építettek, a lakosoknak segítettek. Ha valahonnan elmentünk, sírva búcsúztattak. Rablásról. túlkapásokról jelentést nem kaptam, különben eljárta volna a bűnösök ellen.

Budapest, 1947. május 22.

Jány Gusztáv

...a nyelvi és a szellemi életben is. A nyelv és a szellemi élet...

...a nyelv és a szellemi életben is. A nyelv és a szellemi élet...

...a nyelv és a szellemi életben is. A nyelv és a szellemi élet...

...a nyelv és a szellemi életben is. A nyelv és a szellemi élet...

...a nyelv és a szellemi életben is. A nyelv és a szellemi élet...

...a nyelv és a szellemi életben is. A nyelv és a szellemi élet...

...a nyelv és a szellemi életben is. A nyelv és a szellemi élet...

...a nyelv és a szellemi életben is. A nyelv és a szellemi élet...

...a nyelv és a szellemi életben is. A nyelv és a szellemi élet...

A NYOMOZÁS

...a nyelv és a szellemi életben is. A nyelv és a szellemi élet...

...a nyelv és a szellemi életben is. A nyelv és a szellemi élet...

...a nyelv és a szellemi életben is. A nyelv és a szellemi élet...

III. Nyomozás

III.1 Az első kihallgatás

Az amerikai hadifogságból azért is szabadulhatott ki Jány Gusztáv, mert nem szerepelt az amerikaiaknál azon a listán, mely a magyar háborús bűnösök nevét tartalmazta, és akik kiadásához a magyar hatóságok ragaszkodtak. Eljutottak hozzá olyan információk az akkor nyugaton tartózkodó volt katonatársaktól, hogy itthon szerepel a háborús bűnösök listáján, így Jány Gusztáv úgy érezte, hogy haza kell jönnie, hogy elsősorban nem magát, hanem katonáit tisztázza a vádak alól. Ahogy önmaga is írja, az első olyan szállítmánnyal érkezett haza, amelyikre helyet kapott. A külföldről hazatérők szűrőtáborba kerültek, ahol egy igazolási eljárason estek keresztül. Ezekről az eljárásokról keveset lehet tudni, munkámnak nem része, hogy erről bővebben írjak. Jány Gusztáv Kaposvárra került, ahol felismerték és őrizetbe vették.

Kihallgatását a Magyar Honvédelmi Miniszter Katona Politikai Osztály Elhárító Alosztálya végezte.

A kihallgatásának érdekessége, hogy a jegyzőkönyv formanyomtatvány, mely elnevezése szerint: „Tanúvallomás jegyzőkönyv”.

A jegyzőkönyv tanúvallomás feliratát átgépezték (de arról, hogy ez az eljárás megkezdése előtt vagy az után történt, érdemi információ nem áll rendelkezésre, valószínű, hogy nem volt olyan nyomtatvány, amelyet gyanúsított kihallgatáshoz használhattak, de az is előfordulhatott, hogy maga a nyomzóhatóság sem tudta, hogy milyen minőségben hallgassa meg először), meghagyva a jegyzőkönyv feliratot, ahol tanú szerepel, azt kihízták. A személyi adatok rész kitöltését követően az alábbi figyelmeztetést meghagyták: „A BP 205.§-ában felsorolt egyének figyelmeztetendők, hogy nem kötelesek tanúvallomást tenni. Úgy a figyelmeztetés és erre tett nyilatkozatát jegyzőkönyvbe venni.”²¹

A jegyzőkönyv jobb felső sarkában már az szerepel, hogy „ŐRIZETES”

Joggal merülhet fel mindenkiben a kérdés, hogy akkor mi volt, tanú vagy gyanúsított.

²¹ A Büntető perrendtartásról szóló 1896. évi törvény (továbbiakban Bp.) 205. § A tanulás kötelessége alól mentesek és ha vallani hajlandók is, az eskü letételére nem kötelezhetők:

1. a terhelt fel- vagy lemenő ágbeli rokona vagy sógora, unokatestvére vagy ennél közelebb oldalrokona, házastársa vagy jegyese, házastársának testvére, testvérének házastársa, örökbefogadó vagy nevelőszülője, örökbefogadott vagy nevelt gyermeke, gyámja, gondnoka, gyámloltja vagy gondnokoltja, még pedig a házastársi vagy sógorsági viszonyban levőkre nézve tekintet nélkül arra, hogy fennáll-e még az a házasság, melyen ez a viszony alapszik;

2. az ügyvéd, a közjegyző, az orvos, a sebész, a gyógyszerész, a szülésznő és segédjök arra nézve, a mit valaki a hivatásukkal járó bizalomnál fogva titoktartás kötelességével bízott rájuk, hacsak a megbízó őket a titoktartás alól fel nem mentette.

Tanúként kötötte az igazmondás, míg a gyanúsítottnak nem állt fenn igazmondási kötelezettsége. Közltek-e vele, hogy mivel gyanúsítják, hogy melyek azok a háborús bűntettek, amely miatt őrizetbe vették és kihallgatták? Kérdéses az is, hogy tettek-e fel kérdéseket? Mennyi ideig tartott a kihallgatása? Milyen eljárási cselekmények várnak még rá, azokat ki fogja lefolytatni? A jegyzőkönyv az összefüggő vallomását tartalmazza.

A személyi részt követően a terhelt összefüggően -- legalábbis a leírás szerint -- az alábbiakat adja elő:

1940. tavaszán kerültem altábornagyi rendfokozatban az új szervezés folytán megalakult 2. hadsereg élére. – 1940-ben hadseregem élén részt vettem az erdélyi bevonulásban – 1941. szeptemberében Werth Henriket a vkf. pozícióban a nálam rangban fiatalabb Szombathelyi váltotta fel. Ennek hatása alatt a H.M. útján kértem felmentésem, azonban a helyett Keresztes Fischer Lajos fő hadsegéd keresett fel és közli velem az a legfelsőbb óhajt, hogy lássam el továbbra is eddigi szolgálatomat, és maradjak meg a 2. hadsereg élén, ezzel szemben a Kormányzó függetleníteni igyekszik a vkf.-től és közvetlen alárendeltségbe vele, katonai irodáján keresztül leszek kizárólag, a vkf. rendelkezéseket csak a legfelsőbb parancs alapján adhat és ugyanúgy tartozom jelentéssel a vkf.-nek. A legfelsőbb óhajnak-- bár a megoldás nem volt a legkellemesebb – nem volt módom kitérni. 1942. januárjában Szombathelyi a Gellértben egy vacsorát adott a Budapestre jött Keitel vezértábornagy tiszteletére, amelyre én is hivatalos voltam. Vacsora után közölte velem Szombathelyi, hogy megegyezés jött létre a magyar állam és a Keitel által képviselt német vezetés között, melynek értelmében egy hadsereget adunk át a németeknek a háború folytatásához, és ennek én leszek a parancsnoka, tehát üljek össze és ismerkedjem meg Keitel-lel.

Májusban hadsereg már védőállásba Kurksztól keletre élhadtestével a 3. hadtesttel. A hadsereg Weisch vezérezredes parancsnoksága alá tartozott közvetlenül, felsőbb parancsnokunk Bock volt. Elindulás előtt az attasé útján értesítést kaptam, hogy a vezéri főhadiszálláson jelentkezzem. Május elején került erre sor, amikor Hitler közölte velem és vkf-emel, Rakovszky hadsereg vkf-ekkel, hogy szándéka a Don vonalat elérni és ott védőállást elfoglalni, biztosítani ezzel a kaukázusi olaj megszerzéséért induló hadműveleteket. Hitler mondta, hogy nem célja az Uralig menni és kizárólag a Donig akar jutni az olaj miatt.

Alakulatom jó posztóruhában és nyári ruhával indult útnak. Közöltem azonban a HM-el és VKF-el, hogy páncéltörő fegyverek nem felelnek meg, a kiképzés foka terén még hosszabb időre volna szükség, hogy főleg lövészetben és kézigránátharcban tökéletesen kiképzettnek mondhassuk. Ígéretet kaptam, hogy úgy fegyverzet, mint a kiképzésre, valamint a terephez szoktatáshoz szükséges időt a felvonulási területen meg fogom kapni. Kiérve a német VKFőnök Haldernek, valamint Bocknak jelentettem fenti hiányosságunkat, ahol először is francia átalakított pc.-törő ágyukat ígértek, 100 db., ehelyett 44-et kaptunk, és azt is ígérték, hogy védőállásban lesz idő kiképzésre és

szoktatásra. Gyakorlatban ez úgy nézett ki, hogy kiérkezés után rögtön védőállásba kerül 2 ho.-m, júliusban pedig már megindult a támadás. A hadtest 3-ik ho.-nak és a 2 német ho.-nak beérkezte után, s ez július végéig tartott, amikor elértük támadási célunkat, a Dont. Itt csupán védelmi harcokat folytattunk kisebb, nagyobb vállalkozásokkal mindkét részről, melynek eredményeként két hídfő maradt a nyugati parton orosz kézben, amit nem is sikerült kiküszöbölnünk. Kiképzést itt sem tudtunk folytatni.

Téli ruházat kiegészítése szabályszerűen folyt, és ebben nem is volt komoly hiányunk, ellenben lábbeliben nem kaptuk meg ezt a minőséget és mintát, amit az oroszoktól ismertünk. Fegyverzetben mutatkozó páncélelhárító és rohamlőveg hiányunkat, állandó követeléseim és ígéretek ellenére nem kaptam, noha október, november és decemberre ígérték a németek ennek szállítását.

Az orosz támadás előkészületei már 1942. november végén megkezdődtek és folytak jóformán a szemük előtt még 1943. január 10-ike táján is. Január 11-e délután későn két vk. tisztet, Görgényi²² és Lajos szds-okat²³ felderítő repülővel, mint megfigyelőket kiküldtem az uhrywi és süstyei hídfő felé és azzal tértek haza, hogy semmiféle mozgást nem tudtak megállapítani, így továbbra is bizonytalanságban maradtunk a támadás

²² Görgényi Dániel: (Szászrégen, 1898. április 9. – Budapest, 1978. február 18.) gépészmérnök, honvéd vezérőrnagy. Életpályája rendkívül szélsőséges volt: 1920-ban belépett a Magyar Királyi Honvédségbe, és vezérkari századosi rangot szerzett. A 2. magyar hadsereg III. hadtestének törzskarához tartozott. Itt kapta első jelentősebb kitüntetését, a Signum Laudist. Miután Stomm Marcel feloszlatta a hadtestet, ő is a törzskarral menekült és esett fogságba. Fogságba esésekor megakadályozta, hogy Stomm Marcel öngyilkosságot kövessen el. A fogságának ideje alatt kísérlet történt a Magyar Hadifoglyok Nemzeti Bizottságának felállítására, amelyet több emigráns kommunista is támogatott. Görgényi százados, 8-10 tisztára és 30-40 főnyi légénység viszont belépett a kommunista vezetésű magyar alakulatba. A háború végén Görgényi a szovjetek oldalán harcoló magyar 6. hadosztály egyik műszaki zászlóalját vezette egészen Ausztriáig, majd a Magyar Néphadsereg vezérőrnagya lett.

²³ Lajos Árpád, szentmárjai (Pancsova, 1910. nov. 22. – Bp., 1986. máj. 25.): katonatiszt. Dajka Margit színésznő férje. Katonacsaládból származott. Érettségi után 1928-ban felvételt nyert a Magy. kir. Ludovika Akad.-ra, 1932. aug. 20-án avatták hadnaggyá; a Bp.-en állomásozó 2. honvéd gyalogezredhez osztották be, 1935. nov.-ben főhadnagyi rangot kapott. 1936-ban felvették a Hadiak.-ra, amelyet 1940-ben elvégezve próbaszolgálatra a Stomm Marcell tábornok parancsnoksága alatt álló szegedi 14. gyalogezredhez került. 1941. ápr. 4-én (1940. máj. 1-jei rangszámmal) századossá nevezték ki. 1940. dec.-tól a Debrecenben állomásozó 17. honvéd gyalogezred vezérkari tisztje. 1941-ben a VI. hadtest vezérkari osztályának vezetője. 1942. okt.-ben a fronton harcoló 2. m. hadsereg hadműveleti osztályára vezényelték. A doni katasztrófa után a német főhadiszállás összekötő tisztje. A 2. hadsereg maradványainak hazaszállítása után a Vezérkari Főnökség 1. (hadműveleti) osztályára került. 1943. júl. 1-jétől a 3. hadsereg, majd az ungvári 24. gyaloghadosztály vezérkari főnöke. 1944. júl. 15-től a Hadiak. harcászati tanára. Az 1944. okt. 15-én megalakult Szent László hadosztály vezérkari főnöke. A nagy veszteségeket elszenvedő hadosztályt a német parancs ellenére kivonta a tűzvonalból, majd a Balaton térségében pihentette. Az előrenyomuló szovjet hadseregek, saját elhatározásából visszavonulva, harc nélkül átadta Balatonfüredet. Ezt követően hadifogolyként a SZU-ba került; 1948. szept. 15-én tért haza. A Honvédelmi Min. Igazoló Bizottsága 1949. jan.-ban elbocsátotta. A döntést megfellebbezte, de az 1949. aug. 17-i tárgyalás az első fokú ítéletet jóváhagyta. Aug. 30-án kémkedés koholt vádjával az ún. „Thomson kapitány”- ügyben a katonapolitikai osztály letartóztatta. 1950-ben 12 évi fegyházra ítélték; 1956. aug.-ban szabadult. Fizikai munkából élt, ill. fordítói munkát végzett, s közben folyamatosan dolgozott a doni 2. m. hadsereg tragédiáját feltáró emlékiratain. A kötet megjelenését nem érte meg. Felesége halálát követően öngyilkos lett.

kezdetének időpontjára nézve. 12-én 10 órakor még megindult az orosz támadás az uhrywi hídfőben.

Számításom szerint hadseregem cc 250.000 főt kitevő létszáma az előrenyomulás és visszavonulás folytán kb. 60.000 embert veszített sebesültekben, eltűntekben és hősi halottakban.

Kötelékeimet Kievtől nyugatra rendeztem, ahonnan hazaszállításunk meg is történt.

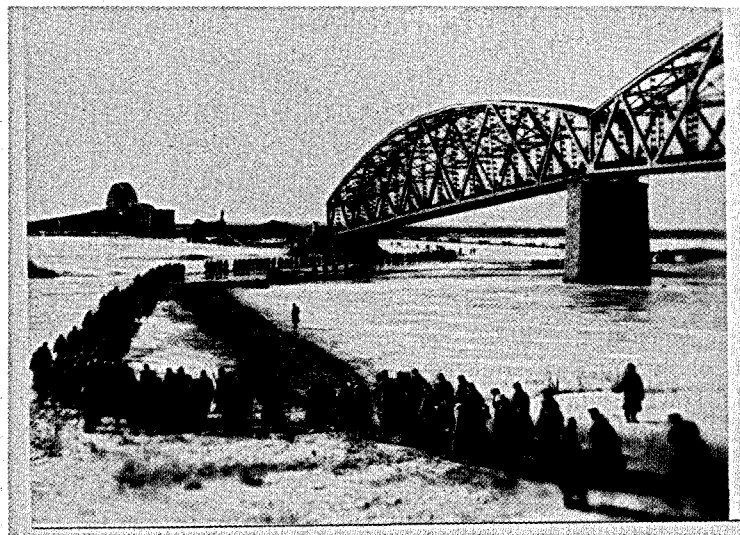
....

Nem volt soha tudomásom arról, hogy hadseregemhez beosztott munkaszolgálatos alakulatoknál olyan szörnyűségek történtek volna, mint pl. az itt felolvasottak, melynek a szekszárdi 104/V. VI. és VII. munsz.-oknál történtek, amelyek odáig vezettek, hogy ezen zlj. cca. 800 emberét törvénytelenül, hamis szökési, szabotázs és fagyási jegyzőkönyvek felvétele árán, irtották ki- pl. Ludányi alez., majd ezds-t is csak itt kint ismertem meg, korábban nem tartozott beosztottjaim közé, tehát nem is tudhattam szadista hajlamairól.

Kétségtelen, hogy a hadosztályok bírósága jelentésében be kellett számoljon azokról a szökésekről, szökési kísérletekről, zendülésről, melyeknek a hadseregemben szórványosan fordultak elő, s ezek is ruszin nemzetiségűek voltak, amelyek alakulatainál előfordultak és fel kellett volna tűnniük, hogy kizárólag a muszosok szöknek, azonban a hadsereg bíróságának vezetője, akihez ezek a jelentések végül legfelső fokon eljutottak (Dr.Kormann hb. ezds.) soha ilyen esetről nem referált, tehát ismétlődést sem és ez az oka, hogy ez események teljes ismerete nélkül nem volt módom ezeket megakadályozni. Nem is tudom pontosan a hadbíróság alárendeltségi és jelentési kötelezettségének mérvét, tehát nem tudom, hogy a ho. bíróság köteles volt-e felfelé jelenteni ezeket az eseményeket.

1942. év végén kint az arcvonalon felszólítást kaptam a vkf.-től, hogy német nyelven írjak egy cikket a német-magyar harcosokban élő fegyverbarátságról és a közös győzelemben vetett hitről. Nem tudom, hogy ezt a Vkf. mennyire cenzúrázta és mit törölt belőle, sőt nem tudok további sorsáról- Máig sem tudtam arról, hogy az írásom Völkischer Beobachterben jelent meg. Soha különben újságokba cikkeket nem írtam.

1943. január 20-ika körül az áttörés megtörténte után, két lehetőség állott rendelkezésemre a szétzilált hadseregem rendezésére. Vagy fegyveres megtorlás, ami azt jelenti, hogy bizonyos helyen tovább haladni akarókat halomra löveti az ember, vagy lelket, ha kell korbácsütéssel is újra oda rendelni, hogy fegyelmezett katonává váljék. Én az utóbbi módszert választottam. Hadseregarancsot adtam ki, melyben nagyjából a következők voltak: Ha egy hadsereget túlerő legyűr és az visszavonulni kénytelen, de ha eközben lelkevesztett tömegekké válik, amely ellenállni már nem tud, parancsokat nem teljesít annak barát és ellenség előtt becsülete nincs, ezért elvárom, hogy lehető legrövidebb

A hadsereg maradványai

időn belül minden parancsnok erélyes kézzel összefogja egységeit, hogy azokra, mint egységekre építeni lehessen újra. Ugyanakkor megemlítem, hogy a honvédség ilyen lelkevesztettsége mellett, rendben visszavonuló munkásszázadokat láttam. Azzal kezdtem a hadparancsom, hogy „a második hadsereg elveszítette becsületét és kevés azoknak a száma, akik esküvel fogadott kötelességüket híven teljesítik”

Az a hadseregarparancs a rendes szolgálati úton ment ki az alárendelt parancsnokságoknak. Nincs tudomásom arról, hogy ezen parancsomat akár eredeti szövegének, akár torzítva és bővítve, repülőgépről szórták volna le hátrafelé vonuló hadseregben.

Kérdés nélkül más előadni valóm nincs.

A kihallgatást vezeti:

Szatmári László

v. Jány Gusztáv. ny. vezds.

További kihallgatás végett kérem a H.M. Katona Politikai Oszt. kísértetni - Budapest, V. Nádor u. 9.

III.2. A budapesti írásbeli vallomások és kihallgatás

Az iratokból nem derül ki, hogy mikor szállították fel Budapestre, de valószínű, hogy még október hónapban. Budapesten a Katona Politikai Osztály az alábbi kérdéseket állította össze, melyre Jány Gusztáv a vizsgálati fogsága alatt 1947. márciusától írásban válaszolt. A kérdésekre adott válaszok egy részét a korábban bemutatott „Életem története” tartalmazza. (ld. II. fejezet)

1. Az orosz hadüzenet idején milyen beosztásban hol szolgált? / befolyásával segítette-e a hadüzenet meghozatalát?
2. 1944. október 15-én hol tartózkodott, kivel találkozott, mit csinált?
3. Mikor helyezték nyugdíjba és miért, bővebben okolja meg.
4. Mint a 2. hds. pka. hozott-e a polgári lakosság ellen intézkedéseket okolja meg hol, milyen alkalommal, és ezeknek mi volt a lényegük?
5. Miért fagyoskodott és éhezett az Oroszországban lévő 2. hds. amikor a raktárak zsúfolva voltak felszereléssel és élelemmel?
6. Parancsaiban, mikor és hol, miért és milyen szavakkal beszélt a németekről?
7. A nyilasuralom alatt kikkel barátkozott, milyen beosztást vállalt, s ha nem, miért nem?
8. Mikor hazajött a keleti arcvonalaról adott-e rádió interjút? Ha igen, hol, milyen alkalomból ki volt azon jelen és miről szólt?
9. Nevezze meg, hogy milyen újságoknak nyilatkozott, mikor, milyen alkalomból és miről?
10. A honvéd haditudósítók lapjában írt-e cikket, milyen témában, mikor és hol?
11. Milyen napilapokban jelentek meg cikkei?
12. Ezek miről szóltak?
13. Kit ismert a német követségről?

Mikor ismerte meg ezeket? Kik voltak még jelen?

Kikkel volt ezek közül bizalmasabb barátságban?

Mikor járt kint Németországban?

Miért?

Ott kivel tárgyalt?

14. A front fölött ledobott orosz nyomtatványokat, melyben felszólították a hadsereget, hogy a német érdekért harcol kinn 1000 km-re az országtól, ezekre milyen választ adott, mi volt ezeknek a tartalma?

15. Mit tud a munkaszolgálatról általában?

16. Miért engedte, hogy a hadijoggal ellentétben hadifoglyokat törvénytelenül kivégezzenek?

17. A hozzá beosztott tábori bíróságokat utasított-e ilyen törvénytelen kivégzések megtorlására?

18. Sorolja fel részletesen, mire emlékszik, kik ellen hozott halálos ítéleteket hagyott jóvá mint illetékes pk.

19. Kik voltak ezek hadbírói?

20. Mit tud M.....²⁴ hadbírói működéséről?

21. Mit tud annak vaskeresztjéről?

22. Miért dicsérte azt többször parancsban meg?

23. Saját vallomása szerint a doni áttörés után tisztában volt-e az orosz fölényvel?

24. Mikor volt a doni áttörés?

25. Ki értesítette arról?

26. Mikor, pontosan nevezze meg az időt!

27. A rossz felszerelés miatt fagyott honvédeket miért kényszerítette a harc folytatására doni áttörés után?

²⁴ A levéltári iratokban is kipontozva szerepel a hadbíró, így pontos adat nincs arra vonatkozóan, hogy kiről van szó

28. Beismeri-e, hogy felkoncolás árán szervezett újabb küzdőképes egységeket és dobta azokat harcba?

29. Milyen kitüntetést kapott a németektől és milyen alkalomból?

30. Tudott-e a munkaszolgálatosok ellen elkövetett kegyetlenkedésekről? (ha nem felel, úgy emlékeztetni és megcáfolni Babos vallomásával)

31. Rendelte-e el a polgári lakosságból túsok összeszedését?

32. Tudott-e a tábori bíróságok törvénytelen kivégzéseiről?

33. Ha igen, miért nem gátolta meg ezeket?

34. Tudott-e a tábori cső-ségnek a kegyetlenkedéseiről honvédekkel és muszokkal szemben?

35. Ha beismeri, hogy a doni áttörés után a helyzet magyar részről reménytelen volt, miért nem vonta le annak konzekvenciáit?

36. Mikor magyarosította a nevét?

37. Mi volt édesapja foglalkozása?

38. Hol született?

39. Hol született édesapja?

Az alábbi válaszokat adta időrendben a kérdésekre. A válaszok nagy részénél dátum nem szerepel, azokon semmilyen utalás, feljegyzés nincs, hogy mikor csatolták a nyomozati iratokhoz. Az általa kézzel írott szövegeket aláírásával hitelesítette. A nyomozás során elé tárt, majd a vádirathoz csatolt – a mellékletben szereplő – hadparancsokat, illetve jelentéseket, melyeket másolatban mutattak meg neki, és minden esetben nyilatkoztatták arra vonatkozóan, hogy azokat ő adta-e ki. Azok kiadásának tényét elismerte, magáénak vallotta, aláírásával igazolta.

III. 3. Írásbeli vallomások

1940. óta feladatom az volt, hogy a 2. hds. kötelékébe tartozó I.II és VII hdt-et úgy kiképezni a Honvéd Vezérkar Főnökének kiképzési rendelete alapján, hogy az egy elkövetkező háború esetén ütőképes legyen

Ezt a feladatot a legjobb tudásom szerint végrehajtottam:

Budapest, 1947. március hó 3.

Jány Gusztáv

A Gellért szállóban Keitel tiszteletére adott estebéden Szombathelyi Ferenc vezds. az ebéd után hozzám jött és a következőket adta tudomásomra:

„A német vezetőséggel megállapodás jött létre, mely szerint egy hadsereg megy ki keletre az a 2. hds. pság parancsa alatt fog állani. Üljek Keitel asztalához és ismerkedjem meg vele.”

Szombathelyi vezds. jelezte parancsot, hogy Oroszországba kirendelt hadsereget vezessen, esküvel fogadott kötelezettségemnek tartottam, ezt én akkor helyesnek tartottam és ezt a parancsot igyekeztem betartani, a 2.hds-t ütőképessé tenni.

Jány Gusztáv

A 2. hsg. megalakulása, személyzete, harctérre való indulása

A hds. parancsnokságok 1940-ben alakultak meg.

3. hds.pság került felállításra.

A 2. hds.pság Székhelye Budapest

A parancsnokság béketörzse állott:

Parancsnok Jány Gusztáv vezds.

Hds vk.főnök: Lakatos Géza vezérőrnagy, majd 1941-ben Rakovszky György vezörgy.

Személyzeti segédtsízt: Szentkatonai Cseh Kálmán alezr.

Beosztott tisztt: Dánfy Mihály alezr., majd sok változás után Újvárosy alezr.

1. Irattáros tiszttviselő
2. írnok és rajzoló
3. küldőnc

A hds. pságok megalakítása az akkori Vezérkari főnöknek Werth Henrik vez-ezds. javaslatára történt

Feladata: 1. a kiképzés ellenőrzése, irányítása VKF kiadta kiképzési rendelet alapján,
2. A tiszti minősítések véleményezése zlj.pk-tól felfelé.

3. Ezred és magasabb parancsnokok továbbképzése alkalmazó megbeszélések és hadijátékok útján

4. Törzstiszti illetve tábornoki utasítások megrendezése és vezetése annak megállapítása céljából, kik alkalmasak magasabb parancsnoki beosztásokba és milyen mértékben. Ezeknél az utazásoknál a VK. Főnöke és megjelent és minősített, illetve a végső döntést meghozta, melyre végső fokon Ő volt hivatott.

5. Bemutató gyakorlatok megrendezése és vezetése a korszerű harc elveinek ismertetése céljából.

6. Javaslatok a kiképzési év végén felszerelés, fegyverzet és elért eredmény méltatása mellett a szükséges változtatások keresztül vitelére.

Minden hds. pságnak 3-3 hadtest volt alárendelve, ezek tiszti kiképzésének ellenőrzése is feladat körébe tartozott.

A 2. hds. pság kötelékében a Budapesti I. a Székesfehérvári II és a Miskolci III. hadtest állott.

1941. szeptemberében Werth Henrik vezds. kérte és megkapta a felmentését a HVKF. beosztása alól, helyébe az államfő Szombathelyi Ferenc vezds.-t nevezi ki,

Én ekkor kértem felmentésemet és nyugállományba való helyezésemet, mert idősebb voltam Szombathelyi vezds.-nél, de a fő hadsegéd Keresztes Fischer Lajos vezds. tudomásomra hozta az államfő óhaját, hogy beosztásomban maradjak meg. Személyi vonatkozásban nem vagyok a HVKF-nek alárendelve, ennek következtében, nem szívesen, de beosztásomban megmaradtam.

1941. decemberében, vagy 1942. januárjában Ribbentrop német külügyminiszter, majd pár hét múlva Keitel vez.tbgy érkezett Budapestre, miről úgy szereztem tudomást, hogy a Hősök emlékénel – mint kivonult csapat előljárója – meg kellett jelennem.

Hogy milyen célból jelentek meg Ribbentrop és Keitel nem tudom, a velük folytatott tárgyalásokon részt nem vettem, hogy tulajdonképpen miről is volt a tárgyalásokon szó, azt abból tudom, hogy Keitel tiszteletére adott estebéden, melyet Szombathelyi vezds. rendezett, Ő adta tudomra, hogy megállapodás történt, melynek értelmében egy hadsereg megy Keletre, amely a 2. hds.pság vezetése alatt áll. Estebéd után üljek Keitel

asztalához, hogy megismerjem. Odaültem, de konvencionális beszélgetésen kívül még 4-5-en voltunk, röviden Keitel el is távozott.

Sem Ő, sem Szombathelyi a lefolyt tárgyalásról nem tájékoztatott, a hds. feladata, helye, hol bevetésre kerül, ha ismert volt is a Honvédelmi Miniszter és a Honvéd VK Főnöke előtt, tudomásomra nem jutott, kérdésemre sem tudtak érdemleges választ adni. Hetek múltán kapta meg a hds. pság a hadrendet melyből kitűnt, hogy nem a szervezetszerű hadtestekből fog a hadsereg állani, hanem a Szombathelyi III. a Pécsi IV. és a Miskolci III. hadtest az, amelyik kötelékbe lép, de ezek sem állottak békében nekik alárendelt csapatokból csupán, hanem idegen osztályok is be voltak hozzájuk osztva.

A mozgósítás sem történ meg úgy, mint általános mozgósítás esetére elő volt írva, mert az ezredek idegen zászlóaljakat kaptak.

A hadrend fő hiányossága abból állt, hogy

a.) személyi vonatkozásában a zöm rövid kiképzésben részesült és nem teljesen átképzett nemzetiségű legénységből tevődött össze

b.) páncéltörő ütegek száma csekély, űrmértékük túl kicsi

c.) szállító oszlopok lófogatúak voltak

d.) a mozgósítás sem történt egyszerre, hanem hadtestenként egymásután kerültek a hadosztályok sorra

Ugyanekkor a Keleti arcvonala egész területét felügyelő „Ország leírás” tartalmazó könyvek, terepnélküli úttérképek és az orosz harcok leírása került kiadásra

A hadművelleti tájékoztatást a hadsereg parancsnokság nem kapott, csak az anyagi ellátás mikéntjét ismertette egy német vk. ezredes, miből kitűnt, hogy a német ellátásba részesülünk és nem a nálunk előírt szokásos lesz az.

A III. hadtest mozgósított először. Én a kiképzés fokának ellenőrzése és nekem idegen parancsnokok és egységek megismerése céljából szemlére mentem. E szemle alapján nyilvánvaló lett:

a) a csapatok kiképzése, éles lövészet és kézigranát dobás és harchoz szoktatás elégtelen,

b) a páncéltörő lövegek közül csak német 5 mm űrméretűek korszerűek, a németektől kapott 47 mm-s lövegek jók arra, hogy például géppuska fészkeket kilőjenek, de páncél átütésére alkalmatlanok, mert azoknak belga gyártmányú lövegeknek a kezdősebessége mindössze 400 m- volt.

E szemle utamon még a mozgósított III. hadtest csapatait sem láttam mindenütt, mert

azok egy része a legénységet elszabadságolta HM rendelkezés alapján, vetési, (mezőgazdasági) Húsvéti szabadságra.

Budapest 3 ízben tartott megbeszélésen, melyen részt vettek a Honvédelmi Miniszter és a Honvéd VK Főnökség vezető közegeikkel, a hadsereg vk.főnök a hadművelleti osztály vezetője Kovács Gyula vk. ezds., Makray vk. ezds. szállásmester, Úvárosy alezr. a nyilvántartó osztály vezetője és hds. psághoz kerülő vk. tisztek.

Itt kifejtettem a hiányosságok miatti aggályaimat, melyek súlya a kiképzés elégtelen volta, a páncéltörés gyengesége, a szállító oszlopok gyér voltán nyugodott.

Jelenttem, hogy így ütközésségünk kérdéses.

Erre a HM megjegyzése az volt, hogy a felvonulási területen lesz időm kiképzés tökéletesítésére vegyes fegyvernemekkel való éleslövészetre, nekünk ismeretlen terephez való szoktatáshoz és hogy a németek korszerű páncéltörő lövegekkel el fognak látni. Kap a hds. kiképző keretet is mely a korszerű fegyverek alkalmazására oktatni fog bennünket.

A hadsereg parancsnokság mozgósítása május első napjaiban történt meg. Ekkor a 9 főből álló béketörzs feltöltődött kb. 500 főre. A menetkészültséget pár nap alatt elértük, az előírt létszám, az előírt napon bevonult a Ludovika Akadémiára, hol a felszerelés megtörtént és hol vonulásig a hadseregparancsnokság elhelyezést nyert.

Hetek múltán kapta meg a hds. pság. a hadrendet, melyből kitűnt, hogy nem szervezetszerű hadtestekből fog a hadsereg állani, hanem a szombathelyi III. a pécsi IV. és a miskolci VII. hadtest az, mely kötelékébe lép, de ezek sem álltak békében nekik alárendelt csapatokból csupán, hanem idegen osztályok is be voltak hozzájuk osztva.

A mozgósítás befejezte után a hadsereg parancsnokság törzsét megsejmeltem, a bemutatkozás ekkor történt meg, volt alárendeltem a vezérkari tisztek zömét kivéve alig volt.

A főszállásmester személyzete szakemberekből állott, kik a HM és más magasabb parancsnokságok kötelékéből került ki, illetve oly tartalékos és nyugállományú egyénekből tevődött össze, tisztai szakképzésben részesültek.

A nyilvántartó osztály személyzetét a Honvéd Vezérkar Főnöke 2 osztályba osztotta be saját

A frontra indulók előtti utolsó szemle

állományából és ott kiképzett nem tényleges személyekből. Ezek közül sem én, sem a hadsereg vezérkari főnöke, Rakovszky György vezérőrgy. azt hiszem, egyet sem ismert. A hadműveleti területen sem nyílt alkalom az osztályvezetőn kívül más megismerésére, mert a törzsszálláson csak a legszűkebb törzs: a hadműveleti osztály, a műszaki parancsnok, Vándorfy ezredes, későbbvezerőrgy, Ulain ezredes, később Krasznay ezredes a híradás vezetője, és nyilvántartó osztály vezetője Újvárosy alez., a személyi osztály vezetője Erdős, később Kovács Dezső alezredes (később ezredes) volt elhelyezve. Míg ezek törzse valamint a főszállásmester az anyagi törzset rendesen más, utóbbi 100 km-re hátrább nyert elhelyezést.

Minden ügy a hds. vk. főnöke útján jött hozzám. A kevésbé fontos ügyeket átvitt hatáskörben Ő intézte, a fontosakat személyesen hozta referálásra. Kivételt képez a főszállásmester, akit minden fontosabb időszak kezdetén magamhoz rendeltem, közben akkor, ha arcvonal látogatások közben oly parancsok merültek fel, melyeknek orvoslása szükséges volt.

A nyilvántartó osztály vezetője jelentette majd minden nap az orosz helyzetet; a személyi osztály vezetője a parancsnoki beosztásokra kérte ki döntésemet, ha a Honvéd VK.Főnöke nem úgy indított parancsnokokat útba, hogy azok beosztását már leszögezte; ő hozta az alárendelt seregtestektől beérkezett kiténtetési javaslatokat is, részben döntés, részben véleményezésére véget.

A parancsnok adományozhatott kis ezüst vitézségi érmet, látható kitüntetésre javaslatba hozottakét lecsökkentette, hadseregparancsnoki dicséret, mit nem harcoló csapathoz tartozó egyéneknél megtettem és csak hosszú harctéri szolgálat után ment az ilyen javaslat tovább. Honvéd VKF dicséretre, látható kitüntetésre.

Mint hads.parancsnok, csak hadműveletekkel kapcsolatos nagy ügyekkel foglalkoztam, mert szervi határozványok értelmében csak elvi ügyek intézésére kellett szorítkoznom. Ehhez számítottak az anyagi ügyek döntő fontosságú esetén és a személyi vonal parancsnoki beosztásai. Ezen kívül a műszaki, erősítési munkálatok folytatásának ellenőrzése a műszaki parancsnok vezette nyilvántartási térképvázlatok alapján.

Intézkedési egységeim voltak:

- a.) A 3. hadtest parancsnokság, melyek neki alárendelt hadosztályok felett állt. Ebbe beleszólni csak akkor kellett illetve volt szükség, ha az események parancsolták.
- b.) a páncélos hadosztály,
- c.) a repülő dandár;
- d.) az esetenként beosztott német seregtestek, melyek rendszeren ném. hadtest psak alatt kerültek a hadsereg kötelékébe.
- e.) a kiképzési csoport.

A hadsereg alkalmazásáról szóló megbeszélések

Mint előzőleg vázoltam, a magyar erőknek Keletre való vezényléséről szóló tárgyalásokon részt nem vettem, ezt a Honvéd Vezérkar Főnöke a Kormányossal (Min. eln.; HM.) tette meg.

Hogy az erők vezetése a 2. hds. parancsnokságára lett bízva, az véletlen is lehetett volna, ép úgy az 1. vagy a 3. hds. pság is. Sem engem, sem a hadsereg vezérkari főnökét a német vezetőség egy tagja sem ismert. Személyem azért kerülhetett szóba, mert Szombathelyi Ferenc vezeds-nél idősebb voltam és neki egyszerűbb volt a nála fiatalabbakkal intézkedni.

A hadsereg szervezetére, felszerelésére beleszólásom nem volt. Mint kész dolgot kaptam parancsnokságom. Kiegészítésre, változtatásra tett javaslataimra kapott döntést már vázoltam.

Ilyen irányú tárgyalásaim megbeszélés keretében Bartha Károly vezds., HM-el és Szombathelyi Ferenc vezds Honv. VK Főnökével voltak. A hadsereg alkalmazása tekintetében felvilágosítással szolgálni nem tudtak, részletek ismeretlenek kellett, hogy legyenek, mert amit Bartha vezds. kilátásba helyezett, hogy t.i. kiinn lesz idő a csapatok kiképzésére, harchoz való szoktatására, terep megismerésére stb. nem következtek be, mert mire a hadszíntérre megérkeztem az élen szállított III. hadt. részei már állásba kerültek és német páncélos egységeket váltottak fel.

A tiltakozás annyira ment, hogy amikor parancsot kaptam a német főhadiszálláson való jelentkezésre, ottlétemkor sem adtak csak általános felvilágosítást.

Tájékoztattak a nagy helyzetről és a legközelebbi hadműveletek tervéről, de azt, hogy

hol és milyen feladatokkal vetik be a hds-t, csak a helyszínen, hová repülőgépen szállítottak Rakovszky vezörgy-el együtt, tudtuk meg.

Úgy a német főhadiszálláson, mint később Bock vez.tábornagy a déli arcvonaltársaságánál kihangsúlyoztam, hogy a hadsereg ütközéssége attól függ, hogy a haditapasztalattal nem rendelkező, a terepet nem ismerő hadtesteinknek időt adnak-e kiképzéshez, szoktatáshoz és, ha korszerű páncéltörő fegyverekkel látnak el bennünket és, ha gépkocsi oszlopokat bocsátanak rendelkezésre.

Mindezt megígérték, a felfegyverzés tervét is lerögzítették, de valóra nem váltották vagy már nem is tudták időhiány és közben beállott veszteségek folytán, mire 1943. februárjában kellett rádöbbenem. Csak a repülődandár kapta meg korszerű felszerelését. Az anyagi ellátás mikéntjét még Magyarországon közölték velünk, a főszállásmester és közegei teljes tájékoztatást nyertek, sajnos az, mikor a német ellátás szokatlan volta miatt panaszok voltak, minden sürgetésem dacára sem sikerült megváltoztatnom. Még a HVKF. sem érezte ezt át és azt hitte, hogy szerintem túl sok arcvonallátogatásom túlzott követelményekre serkent.

Az Uryw-i ütközetek célja az ott lévő orosz hídfő felszámolása volt.

3 ízben hajtottuk ezt végre.

1. ütközet. Július második felében zajlott le, amikor a csapatok a Don-ra értek és német gyors seregtesteket kellett ott felváltanunk.

E közben tűnt ki, hogy Uryw-nál orosz erők vannak a Ny-i parton. Ezeket a 7. ho. vissza akarta vetni, de nem sikerült csak a páncélos ho-val végrehajtásban.

2. ütközet. Ez augusztus első napjaiban folyt le. Kitűnt, hogy a mocsaras sarokban orosz egységek maradtak vissza, melyek erősítéseik odavonása után beszivárogtak a 7. ho. gyéren megszállt védőállásokba és új hídfőt alkottak, mely bár kisebb volt az 1. ütközet alattinál, de kibővítésével számolni kellett.

A sebesült Jány még a fronton

Ennek felszámolására a mo.páncélos ho. psága alatt a 20. ho és a 7. ho. részei támadtak.

A Losonc-i gyalogezred eltévedt és nem tudta a páncél ho-t követni, így a harcot beszünttettem és későbbre való halasztása mellett döntöttem.

3. ütközet. Ez szeptemberben folyt. Erők: 168. né. ho. tüzérségi rohamlővegek, 1 ma.

páncélos ho. 13. ma.ho Parancsnok egy német pánc.hadtest pk. volt.

Ekkor én sebesültem Budapesten tartózkodtam, helyettesem Csataj Lajos altbgy. volt. A hídfő felszámolása nem sikerült.

Jány Gusztáv

A Don-parti védőállásunk áttörése

1943. januárban

Az 1942. év.végéig Don parti védőállásinkba az orosz erők 2 hídfőben rést ütöttek. Sustje és Urywnál voltak ezek a hídfők.

Állásaink előtt mozdulatok, a hídfőhöz beépített hidak, valamint új parancsnokságok felbukkanásából következtetnünk kellett arra, hogy a hadsereg szakszán orosz támadások következnek be, mint az tőlünk Délre a román hadseregeknél történt és a hozzánk csatlakozó olasz hadseregénél küszöbön állónak látszott

A nagy kiterjedés és páncéltörő fegyvereknek elégtelen volta miatt állandóan sürgettem gyors tartalékok és önjárató páncéltörő egységek, valamint páncélosok és fegyverek még mindig nem érkeztek be.

Hogy felterjesztéseimnek nyomatékot adjak, a „B hadseregcsoporthoz” (br.Weisch vezds.)-hoz elküldtem 1942. karácsonyán Kovács Gyula vörge-öt a hds. vkf-ét, hogy követeléseimet megismételjem és megsürgessem. Ez alkalommal kihangsúlyoztam, hogy az orosz vezetés szakított régi hadászati elveivel a lépésről, lépésre előre vitt szisztematikus támadással és távoli célokat tűz ki maga elé, nem érzékeny sem oldalában, sem hátában. Nem az lesz első támadás célja, mit a német vezetés gondol, ti. a Donnal párhuzamosan attól néhány km-re lévő arcvonalt, hanem az Oskol vonala. Weisch és vezérkari főnöke kijelentették, hogy érveimet helyesnek találják, fővezérségüknek erők ideirányítását megsürgetik. Saját hatáskörben intézkedtek, hogy né. 700. páncélos egység 2 páncélvadász osztály azonnal a hadsereghez útba induljon, a légvédelem 2 nehéz páncéltörő osztálya is mielőbb beérkezzék.

Megismételték az állások feltétlen tartásának szükségességét, mire hazai vonalon a Honvéd Vezérkar Főnökétől hivatalosan is és magán levélben utasítást kaptam.

1942. december utolsó napjaiban beérkezett Cramer né.tábornok, útban volt 1 né. gyalog

hadosztály, és jött az intézkedés, hogy Cramer tbk. parsága alatt a nálam beosztott 1 és kirakás alatt álló 2. né. hadosztály valamint a magyar páncélos hadosztály lesz a hadsereg tartaléka, erők vannak ezen kívül szállítás alatt.

Én Cramer tbk-nak parancsot adtam.

- 1) Orosz támadással számolok és Sustje és Uryw-i hídfőkből, támadásuk célja az Oskol vonala.
- 2) A védőállás gyér megszállás miatt, csak folyó megfigyelésének minősíthető.
- 3) A hds. tartalék 3 hadosztályát Ostrogosti körül úgy csoportosítsa, hogy bármelyik hídfőből indul meg a támadás, azt ellentámadással meg tudja hiúsítani. Szemrevételezzon, beszélje át az ellentámadást és jelentse tervét.

Ez meg is történt. A csoportosítás parancsom szellemének megfelelt.

A csoportosítás felvétele közben jött Weisch-ék intézkedése, mely szerint hds. tartalékom nem Ostrogosti körül csoportosul, hanem déli szárnyam mögött, sőt részben azon kívül, sőt még a 700. pánc.egységet és páncélvadászokat is elvonták.

Tiltakozásom hiába való volt, sőt parancs jött, hogy a hds. tartalékom fölött nem én, hanem a fővezérség intézkedhetik csak. A 711. pánc. egységet és a páncélvadászokat visszarendelték. Ezeket Sustje illetve Urywhoz irányítottam és jelentettem, hogy a hds. tartalék ily elhelyezése mellett elkésve érkezik be a 2. hds.-hez.

Erre válasz az volt, hogy ők az olasz hds.-nél számolnak támadással, a magyar hds.-nél csak később indul ilyen meg.

Dermesztő hideg köszöntött be (-40, -45 fok) mikor január 10-12-én Urywnál megindult az orosz nagy támadás harckocsik bevetése mellett, mely kezdetben csak rész sikerrel járt és helyi tartalékkal, valamint a csak töredékeivel beérkezett 700. pánc.egység, lg légvédelmi nehéz páncéltörő alakulatok ellentámadása ezt is majdnem kiűzte. Sajnos a pánc. erők és tüzérség zöme a nagy hóban útközben elakadt és az új orosz erők támadása állásainkat áttörte, mert a hds. tartalék alárendelése késett és ütközet helyére rendelt 336. né. hadosztály ellentámadása a Potudan partján elakadt. Ide vonult vissza a IV. hadtest bal szárnyán a 7. hadosztály is, míg a 20. hadosztály Storosemajából kiszorulva a III. hadtest Déli szárnyán retesz állását szállta meg.

E két hadtest közt hézag keletkezett és Weisch hds.csop intézkedése folytán a III. hadtest a 2. né. hds. kötelékébe lépett január 14-ével.

Január 14-én reggel erős harckocsi erők támogatása mellett 8-10- zlj. támadta meg a 12. hadoszt-t Sustje-nél. Ez meghíúsult, de többször megismételve sikerre vezetett. Részei helyi tartalékokkal a 19. hadtest É-i, illetve a 10. hadoszt. K-i szárnyán retesz állást

foglaltak, míg Cramer tbk 1 né- és a ma.pánc. hadoszt. – parancsaimra – Kamieszka-nál készenlétet foglalt el, hogy 15-én ellentámadással a helyzetet helyre állítsa.

Jan. 15-én kimentem az ütközet helyére, hol a 2. hadoszt.pk jelentette, hogy Cremer tbk parancsát megváltoztatta és nem Sustje-re támad, hanem részekkel korlátozott céllal Walte-re.

Cramer-t nem találtam, mire a VII. hadt.pságához mentem, hol annak VKF-ét utasítottam a hadoszt-ok visszavételének előkészítésére. Innen a Weisch parancsára Nw.Oskol-ra áttelepült törzsszállásra mentem és jelentettem, hogy Cramer parancsomat nem hajtotta végre, így hadtestek felsodritása áll be, miért is azokat visszaveszem. Azonnal itt volt az intézkedés, feltétlen ki kell tartani. Ez megegyezett a Honv.VKF adta rendelkezéssel. Joggal hittem, hogy a magyar vezetés teljesen tájékozott a nagy helyzet felől és nekünk időt kell biztosítani nagy erők gyülekezésére, melyek ép úgy, mint 1942. májusában Charkow-nál, ellentámadással az orosz sikereket nemcsak balsikerré, hanem nagy saját eredménnyé változtatják.

Weisch nagy erők, új harckocsi hadoszt-ok szállítását már is jelezte.

Tevékenységem Kormányzó Katonai iroda főnöki minőségemben

A katonai iroda főnöki beosztásomban 1938. május havában vonultam be. E beosztásba Keresztes Fischer Lajos vezds. hadiiskolás évfolyamtársam javaslatára kerültem, mikor ő a Honvéd Vezérkar Főnöke lett.

E beosztásomban tevékenységem abból állott, hogy

- a.) azokat a kérvényeket, melyeket közvetlenül érkeztek be a Katonai Irodába, átnéztem, illetve a személyügyi előadóval átnéztem és a szabályzatokat figyelembe vételével az előadások idejében jelenttem és döntéseit kértem.
- b.) a Honvédelmi Miniszter előterjesztette ügyeket, melyek az előléptetés, kitüntetés, nőülés-ről szóltak, döntés végett referáltam; minden ilyen alkalommal a szabályzat megfelelő pontjainak előírását jelenttem.
- c.) gyakorlatok idején javaslatot tettem a csapatok megismerésére;
- d.) a Honvéd Főparancsnokságtól jövő személyi és kiképzési ügyek előadása, mint a b.) pont alatt fenn vázoltam;
- e.) Kormányzó katonai kíséret vezetése
- f.) Kormányzói kihallgatásra jelentkező honvéd egyének kérésének bejelentése és elővezetése

Teendőim tehát tisztán honvédségi síkon mozgott, polgári, politikai síkon a Kabinet iroda főnöke járt el.

Jány Gusztáv

1938. augusztus végén került sor a Kormányzói párnak meghívására Németországba, melyre én is ki voltam rendelve az összes szárnysegédekkel és az útimsall szerepet betöltő Brunswik ezd-sel egyetemben.

Mi katonák csak kíséret voltunk, kik tárgyaláson, mely folyt, részt nem vettünk, arról tudomást sem szereztünk, tájékoztatást sem kaptunk.

Hogy tárgyalások folytak, nyilvánvaló, mert Imrédy Béla miniszterelnök, Kónya Kálmán külügyminiszter, Rátz János honvédelmi miniszter velünk jöttek a külön vonattal.

1938. októberében Keresztes Fischer Lajos vezds. kérte felmentését a Honv.Vkf teendői alól, ezt a Kormányzó Úr elfogadta és úgy döntött, hogy őt visszaveszi, mint főhadsegédet a katonai iroda főnöki beosztásába, engem pedig 1939. február 1-vel a Budapesti I. honv. hadtest pkává. nevez ki.

Minden év végén katonai koronatanács volt, melyen döntés történt a magasabb parancsnoki felmentések és kinevezések felől és nyugállományba helyezésekről. Ezen részt vett a HM., HFP., HVKF., és a Katonai Iroda Főnök esetleg, mint az 1938-ban volt a légi erők parancsnoka.

Jány Gusztáv

Németekkel való tárgyalások

1.) Az első személy, akivel beszéltem attól az időponttól, hogy megtudtam, hogy egy hadsereget küld a vezetőség ki a keleti harctérre, Keitel vez.tábgy. volt

Ez történt a fent nevezett tiszteletére adott estebéd után, mikor is Szombathelyi vezds. ezt rendezte, tudomásomra juttatta, hogy e hds. a 2. hds. pság alatt vonul el és ülnek a feketekává mellett ülő Keitel asztalához. A tárgyaláson magán részt nem vettem.

Ezt megtettem, ott foglalt helyett emlékezetem szerint Bartha vezds. HM., Littay András vezds.²⁵ a HM. helyettese, időként Szombathelyi vezds. és Schindler Szilárd vezds.

Ez alkalommal érdemleges dologról nem esett szó, ami a lefolyt tárgyalásokra fényt vetett volna. Konvencionális beszélgetés volt, melyen főleg arról beszélt Keitel, hogy

²⁵ Littay András: (Szabadka, 1884. aug.15. – Melbourne, 1967. júl. 21.) vezérezredes. Tanulmányait a Ludovika Akadémián, valamint a bécsi Kriegsschule-ben végzi, 1905-ben avatják hadnaggyá. Az első világháborúban megsebesül, gyógyulása után különböző vezérkari beosztásokban teljesít szolgálatot. 1919-ben őrnaggyá lép elő. 1922 - 1926 között a budapesti Hadiakadémia tanára, majd az intézet parancsnoka. 1936 - 1940 között a miskolci 7. vegyesdandár, ill. a VII. hadtest parancsnoka. Ebben a minőségében vezényli a Kelet-Felvidék felszabadítását és a bevonulást Kassára. 1941 - 1943 között a honvédelmi miniszter helyettese. 1943-ban nyugállományba vonul, ekkor a Magyar Érdemrend Nagykeresztjével tüntetik ki. 1945 után Ausztráliába emigrál.

milyen jó benyomást keltettek azok a csapatok, melyeket látott, melyek elvonultak előtte az Andrássy úton, különösen a gyorscsapatok váltották ki különös tetszését. Megemlékezett még a Krími eseményekről és rövidesen távozott is. (1942. jan. vége)

2.) A második személy akivel tárgyaltunk, volt egy német vezérkari ezds, ki az anyagi ellátás mikéntjét és az utánszállítást ecsetelte.

Ezen jelen voltak Makray vk ezds., a hds. főszállásmestere, Rakovszky vezörgy, hds. vkf., Kovács vk. ezds. Schindler Szilárd vezds. HM anyagi főcs. főnök pár beosztottjával, Henkey János vk. ezds a VKF anyagi osztályának vezetője. (1942. febr. vége, márc. eleje)

3.) A harmadik tárgyalás volt a német főhadiszálláson, hol Hitler vázolta a keleti arcvonal helyzetét, a Krími harcok befejezését, a nagy orosz ellentámadást Charkow-tól Délre, ez elleni rendszabályok, végül a korlátolt célú hadműveleteket, mellyel a Don vonalát akarja elzárni és a Kaukázust elfoglalni, mi a keleti hadműveletek célja.

Én kértem alkalmat, időt a kiképzés tökéletesítésére, a terephez való szoktatásra, továbbá hatásos páncéltörő lövegeket.

Megígérte és 100 löveg beosztását rendelte el.

E tárgyalás 10-15 perces volt.

Ezen kívül tájékoztatást nyújtottak az összeköttetés a páncéltörés, páncélromboló járőrök kiképzésére, rohamkiképzés felől, mindezeket az illetékes osztályok elhelyezési körzetében az oszt. vezetők útján.

Végül Halder vezds. fogadott még, hol kívánságaimat kihangsúlyoztam, szállító eszközök rendelkezésre bocsátását kértem. Ő volt a hadműveleti oszt vezetője vkf.

Mindezekre ígéretet kaptam.

Velem voltak Rakovszky György vezörgy., Újvárosy vk.örgy. (időpont május közepe).

4.) A negyedik tárgyalásom volt Bock vez.tbgy.-al a Déli arcvonal parancsnokával és Sodenstein vezds. vkf.-ével, hol mindazt, mit a főhadiszálláson kértem megismételtem, egyben a hadsereg egységes bevetését és nem szétválasztását követeltem. Mindent megígértek.

Velem volt Rakovszky vezörgy. (1942. május 19-20.)

5.) Az ötödik tárgyalásom volt Weisch vezeds.-el Lygow-ban, hol végre megtudhattam, hogy Kurksz közelében vonul fel a hadsereg és az ő hadseregcsoportja kötelékébe kerülünk. Egyelőre csak kiképzés tekintetében van a III hdt. alárendelve.

Itt újra felvettem problémáinkat, a kiképzés, szoktatás és fegyver kiegészítés szükségességét, mire válasz volt, hogy az élen felvonuló III. hadtest felváltja a védőállásban lévő német páncélosokat és ott lesz alkalom és idő szoktatás és kiképzéshez, mert komoly harcok itt nem folynak, csak apró csatározások, mert most folyik a Charkow környéki nagy csata és ott mindkét részről nagy erőket vetettek be.

Intézkedés történt a páncéltörő egységek kiutalására és azokkal való kiképzésre Kurkszban, ami meg is történt. (velem volt Rakovszky vörgy., időpont május vége)

A hadsereg felvonulása lassan folyt, élet már állásba rendelték, a vége csak 1200 km-es gyalogmenet után – augusztusban – érkezett be.

Jány Gusztáv

1. Milyen körülmények közt vettem át a 2. hds. parancsnokságát?

A 2. hds. pkává 1940-ben neveztettem ki, mikor a hds. pság megalakult. Székhelyem Budapest volt.

1942. januárjában vagy február elején Magyarországra érkezett Keitel né. veztbnagy, kinek tiszteletére a Honvéd Vezérkar Főnöke Szombathelyi Ferenc vezds. estebédet adott, melyre én is hivatalos voltam, Vacsora után Szombathelyi hozzá jött azzal, hogy a fekete mellett üljek Keitel mellé, mert megállapodás jött létre, hogy az ország egy hadsereget küld ki a keleti arcvonalra, melynek én leszek a parancsnoka, ismerkedjek meg tehát vele.

Odaültem, de érdemleges dologról nem volt szó, mert kívülem még vagy 3 úr volt az asztalnál és hivatalos dolgokról nem is beszélünk. Inkább személyi benyomást lehetett ez alkalomból egymásról szerezni minden alaposág nélkül.

Pár hét múlva parancsnokságom megkapta a hds. rendet, melyből láttuk, hogy nem szervezetszerű hadtesteink, hanem a VII hdt-en kívül 2 más hds-hez tartozó hdt lesz alárendelve, ezek is csak részben vezetik saját szervszerű egységeiket.

A mozgósítás ezeknek az alakulatoknak fokozatosan történt, kezdte a III. hdt., berakása után következett a IV., és VII. hdt.

A hds. pság menet készülségét május elején elérte és 12., 13-án berakott és útba indult

2.) Mi volt a 2. hds. feladata?

A 2. hds. feladata volt a német keleti arcvonal keretében a br. Weisch vezds. psága alatt megalakult hadseregcsoport egyik egységeként a támadó előrenyomulás a Don-ig, azután ugyanezen pság. alatt védelem.

3.) Milyen hadműveleteket hajtott a hds. végre?

a.) Első időszak: május-június

Védelem Kurksz-tól keletre.

Ebben az időben még csak a III. hdt. érkezett be és ennek a 7. és 9. hadosztályát bevetették a németek, hogy feltöltendő páncélos egységeket felválthassák. A hdt. nem volt ez időben nekem alárendelve, hanem a 2. né. hds. keretében volt beállítva.

b.) Második időszak: június utolsó harmada- július eleje.

Támadó előrenyomulás az Oskol, majd a Don vonaláig.

Ekkor pságom alatt állott a III. hdt. a 6., 7., 9. ho-val, egy német hdt., 1 gyalog és 1 motorizált ho.-val.

Délre a 6. né. hds., Északra a n.4. páncélos hds. vett ebben a hadműveletben rész.

E hadművelet első fázisa volt támadó előrenyomulás St Oskol magasságáig gyalog, előre törvén a Donra a páncélos és gyors egységekkel.

Második fázis volt: pc. és gyors egységeket felváltják a Don-on a gyalogos seregtettek, minden egység eltolódik Délre és felkészül új hadműveletekre.

c.) Harmadik időszak: védelem a Don-on. 1942. júl. 1943. jan.

Ezt az időszakot jellemzik a kezdetben beállott csend után bekövetkezett orosz támadás sorozata, melynek célja, hídfő létesítése a Don nyugati partján.

Ilyen hídfők létesültek is Uhryw és Sustje-nél, melyek felszámolása előbbi helyen 3, az utóbbinál 2 alkalommal végrehajtott kísérlet ellenére sem sikerült, míg Swoboda-tól délre és Korotojak-nál meg tudtuk gátolni, hogy ilyen hídfő létesüljön, pedig ilyen kísérlet sűrűn történt; erő egytől több zászlóalj – erős aknavető, sorozatvető és tüzér előkészítés mellett.

Itt már részt vett mind 3 magyar hdt. A ho-k úgy ahogy beérkeztek, azonnal bevetésre kerültek, hogy a né. seregtettek mielőbb rendelkezésre álljanak a Délen folyó hadműveleteknél.

A hds. kiterjedése óriási volt. 230 km, mely később az olasz hds. beérkezése után kb 30 km-t szűkült, hogy csak folyó megfigyelésének és nem védelemnek kellett és lehetett nevezni.

Állandóan sürgettem az arcvonal szűkítését, de egyebeket elérni nem tudtam, minthogy német hadosztályok kerültek a hadseregem kötelékébe, de ezek mihelyt délen szükség volt rájuk, elvonultak.

d.) Negyedik időszak: 1943. január második harmadától, március végéig.

Orosz nagy támadás az Uryw, majd január 14-én Sust-jei hídfőből, arcvonal áttörése, visszavonulás az Oskolig honnan a hadsereg csapatait ki kellett vonni és azok gyülekeztetve lettek Kiewtől nyugatra Zitimir, Owruks területén.

e.) Ötödik időszak: március vége, május hó

Csapatok rendezése és hazaszállítása.

Honvédek az orosz télben

4.) Milyen egységekkel, azoknak kik voltak a törzstisztszjei?

III. hdt. pk. Domaniczky Ödön altbgy. Szívbjaja annyira erőtt vett rajta, hogy január közepén haza kellett szállítani helyette a pságot Rakovszky György vörge-re a hds. vkf-jére bíztam, ki azt július végéig be is töltötte.

Az új pk. Dömötör altbgy.²⁶, majd Grf. Stomm altbgy.²⁷ lett.

6. ho. Gödry ezds, majd Temesváry ezds., végül Ginszky vörge.

7. ho. Mező Andor vörge. majd Szabó László vörge.

9. ho. Újlaky ezds. majd Oslányi Kornél.²⁸

²⁶ **Dömötör János:** (Komárom, 1889. február 11. – Budapest, 1972.) Pályájának főbb állomásai a következők: 1908-ban végzett a pécsi Zrínyi Miklós honvéd hadapród iskolában. Az I. világháborúban az orosz fronton szolgált a kassai 9. gyalogezrednél századosi rangban, ezredsegédtiszti beosztásban, míg öccse, Ferenc ekkor (1917) még főhadnagyként az utászszázad parancsnoka volt. 1926-ban már őrnagy. 1928-ban a Vitézi Rend tagjává avatták. 1937. szeptember 20-án mint vezérkari ezredes képviselte a honvéd vezérkart a rákoskeresztúri Hősök temetőjében a német hősi halottak emlékművének avatásán. 1939. február 1-től vezérőrnagy, a pécsi állomáshelyű 11. gyalogdandár parancsnoka volt. A 3. hadsereg fővezéréhez beosztott dandárja élén részt vett a délvideki harcokban. 1941. április 27-én ő vezette a Pécsre visszatérő gyalogezrednek díszfelvonulását. 1940. május elsejei ranggal nevezték ki altábornaggyá. 1940-ben a 11-ik gyalogdandár élén részt vett az erdélyi bevonulásban is. 1942. július 15-től altábornagyként a doni 2. hadsereg IV. hadtestének (2. hds. III. hdt.) volt a parancsnoka 1943. február 1-ig, ezt megelőzően egészségügyi okokra hivatkozva kérte a leváltását. Utóda, gr. Stomm Marcell altábornagy 1942. december 5-én vette át a vezérést a hadtest szemigyeszatszkói parancsnokságán.

²⁷ **Stomm Marcell:** altábornagy (Vác, 1890. december 24. – Budapest, 1968. április 25.); k. m. honvédtiszt, az első világháború után a Székely Hadosztály szervezője és parancsnokának összekötőtiszte. 1919 után vezérkaritisztként a Ludovika Akadémia tanára, 1927-től diplomata, a Magyar Királyság londoni katonai attaséja, 1934-től csapatszolgálatot teljesít, egységeivel részt vett a felvidéki és a bácskai bevonulásban. 1942-ben a 2. magyar hadsereg III. hadtestének parancsnoka a szovjet fronton. Az 1943-as voronyezsi katasztrófa után kiadott „Bücsűparancsában” feloszlatta szétvert hadtestét, hogy mentse katonái életét. Hadirokkantá vált, szovjet fogságba esett. Hazatérése után, 1951-ben a Budapesti Katonai Törvényszék háborús bűnök vádjával halálra ítélte, 1952-ben kegyelmet kapott, 1954-ben kiszabadult a börtönből, de kitelepítésben élt haláláig. 1989-ben posztumusz rehabilitálták.

²⁸ **Oslányi Kornél:** (Kaposvár 1893. szeptember 25. – Cleveland, 1960. november 16.) vezérőrnagy. 1911-ben végez a kassai gyalogos hadapród-iskolában. Az első világháborúban a cs. és kir. 52. gyalogezred századparancsnoka. A kelet-galiciai Nowicánál 1917 júliusában tanúsított kimagaslóan önfeláldozó és bátor magatartásáért elnyeri a Tiszti Arany Vitézségi Érmét. 1927-től a Honvédelmi Minisztérium beosztottja. 1933-1936 között az Országos Vitézi Szék Főszéktartóság nemzetvédelmi osztályvezetője. 1939. márciusban alezredesként vesz részt Kárpátalja visszafoglalásában a 15. kerékpáros zászlóalj parancsnokaként. 1941-1942 között ezredesi rangban a „József nádor” 2. honvéd gyalogezred parancsnoka. 1942 novemberétől a nagykanizsai 9. könnyű hadosztály parancsnoka a Donnál. A visszavonulás során kimagaslóan vitézi magatartásával sorozatosan válságos helyzeteken lesz úrrá. A Don menti állásokban 12 napig dacol hadosztályával az orosz tömegátmadásokkal, s mint az utóvédnek utóvédje biztosítja a voronyezsi hídfő német erőinek rendezett elvonulását. Eközben súlyosan megsebesül, de a harcot tovább vezeti. Példamutató helytállásáért a második világháborúban egyetlen tisztként kapja meg a Katonai Mária Terézia Rend Lovagkeresztjét 1944-ben. A kaposvári 10. gyaloghadosztály élén 1944-ben a kárpáti arcvonalon harcol. Amerikai hadifogsága után Németországban, 1951-től az USA-ban él. 1993-tól posztumusz altábornagy.

IV. hdt. Csata János altbgy.²⁹, majd novemberétől Heszlányi József altbgy.³⁰

10. ho. Tanító Béla vörge. majd novemberétől Molnár László ezds, illetve vörge. Krizanits ezds. Muzsai ezds.

12. ho. Illésházy vörge, majd augusztustól Solymossy Ulászló vörge. Hazay alez. Pulay alez.

13. ho. Grassy József vörge³¹, majd nov-tól Hollósy Kuthy László vörge³², Vasváry ezds. Rumi ezds.

²⁹ **Csata János:** (Arad, 1886. aug. 1. – 1944. okt. 16.): honvédelmi miniszter. 1919-től 1921-ig a bp.-i Hadiak. tanára. 1921-26 között csapatszolgálatot teljesített, 1926-tól a miskolci I. honvéd tüzérsztály parancsnoka, 1933-tól 1941-ig löisk. parancsnok, majd az 5. hadtest tüzérpáncsnoka; később tábori tüzérségi löisk. parancsnokaként működött. 1941-42-ben a pécsi 4. honvéd hadtest parancsnoka; e hadtesttel 1942. máj. 1-től 1942. dec. 3-ig harctéri szolgálatot teljesített. 1943: febr. 1-én vezérezerdesé léptették elő, majd a 3. hadsereg parancsnoki tisztét látta el. 1943. jún. 12-től 1944. okt. 16-ig honvédelmi miniszter a Kállay-, a Sztójai- és a Lakatos-kormányban. Horthy híve volt, mindvégig helyeselte a szovjetellenes háborút, és e célból támogatta a német hadvezérést. E tekintetben a Lakatos-kormány idején már bizonytalanabb magatartást tanúsított, ezért a Gestapo letartóztatta; feleségével együtt öngyilkos lett.

³⁰ **Heszlányi József:** (Igló, 1890. júl. 24. – Zwettl, 1945. június 2.), 1923-ig Heyszl.) Tüzértábornok, a 3. magyar hadsereg parancsnoka. 1911-ben végezte el a katonai műszaki akadémiát. Katonai szolgálatát a közös hadseregben kezdte, de miután a honvédségnél is rendszeresítették a tüzérségi fegyverzetet, átlépett, és annak tagjaként harcolt az első világháborúban. 1919-20-ban minisztériumi szolgálatot látott el, majd miután elvégezte a Ludovika tiszti továbbképző tanfolyamát, a vezérkarhoz került. 1936-ban a honvéd főparancsnok szárnysegéde lett. Ezután csapatszolgálatot látott el dandárparancsnokként, közben megkapta tábornoki kinevezését. 1940 őszétől ismét a minisztériumban dolgozott. 1942 novemberében altábornagy, egyben a IV. hadtest parancsnoka lett. 1944 szeptemberében az ebből létrehozott 3. magyar hadsereg vezetője. Beosztásában a nyilas hatalomátvétel után is megmaradt, 1944. november 1-től pedig vezérezerdesé lépett elő. 1945 májusában az amerikaiak fogságába esett, ahol rövidesen öngyilkosságot követett el. Halála után néhány nappal távollétében lefokozták és kicsapták a honvédségből.

³¹ **Grassy József:** (Szőlős, 1894. dec. 31. – Újvidék, 1946. nov. 14.): altábornagy. A Ludovika Ak.-n 1914-ben avatták hadnaggyá. Az I. világháborúban az orosz és az olasz fronton harcolt. 1919-ben a tanácskormány ellen harcoló ludovikások egyik vezetője; annak leverése után az olasz antantmisszió mentette meg. Inkognitóban részt vett a Ny-magyaró.-i felkelésben. 1922-24-ben elvégezte a Hadiak.-t, majd különböző vezérkari beosztásokban szolgált. 1935-38-ban a Ludovika Ak. harcászati tanára. 1939-41-ben a 7. gyalogezred, majd a 15. gyalogdandár parancsnoka és az Újvidékre kirendelt karhatalom irányítója, állomásparancsnok. Súlyos felelősség terheli az újvidéki atrocitásokért. Hadbírósi eljárás indult ellene, de az ítélethozatal előtt, 1944. jan. 14-én Németo.-ba szökött, s a WaffenSS állományának tagja lett. A nyilas hatalomátvétel után rehabilitálták, 1944. nov. 1-jén altábornaggyá léptették elő, s kinevezték a Hunyadi SS páncélgránátos hadosztály parancsnokává. A háború végén ideiglenes megbízással átvette a Hungária SS páncélgránátos hadosztály parancsnokságát is. Máj. 8. után Attersee és Grünau környékén (Ausztria) amerikai fogságba esett, de kiadták a magyar hatóságoknak. A Népbírószág halálra ítélte, de az újvidéki események miatt kiadták Jugoszláviának, ahol kivégezték.

³² **Hollósy-Kuthy László:** (Buziásfürdő, 1896. aug. 23. – Székesfehérvár, 1979. júl. 25.) Altábornagy. A cs. és kir. katonai műszaki akadémián végez 1915-ben Mödlingben. Harcol és megsebesül az olasz fronton, olasz hadifogságba kerül.

A Donnál a kecskeméti 13. könnyű hadosztály parancsnoka. Osztogorszk hősies védelmével, majd a híres kitoréssal megmenti a 2. magyar hadsereg becsületét. 1944-ben a 25. gyaloghadosztály parancsnokaként megívja a tordai csatát. A több mint egy hónapig (1944. 09. 05. és 10. 08. között) zajlott csata a Magyar Királyi Honvédség legkiemelkedőbb fegyverténye volt a II. világháborúban. A csata közben léptetik elő altábornaggyá. Különparancsában így méltatja a helytállást: „...A Haza büszke ránk! A hálát a sors biztos nem fogja tőlünk megtagadni, ha kötelességünket továbbra is csorbítatlanul teljesítjük...”. Az 1. hadseregben hadtestparancsnok. Elkeseredett harcokat folytat Kárpátalja védelmében. Német nyomásra váltják le. 1945. májustól október végéig amerikai hadifogoly. Hazatérése után 1945-ben „vezetői állásra alkalmatlan”-nak

VII. hdt. Gyimessy Ernő altbgy., kit a januári harcok alatt Legaza János vörgy. helyettesített.

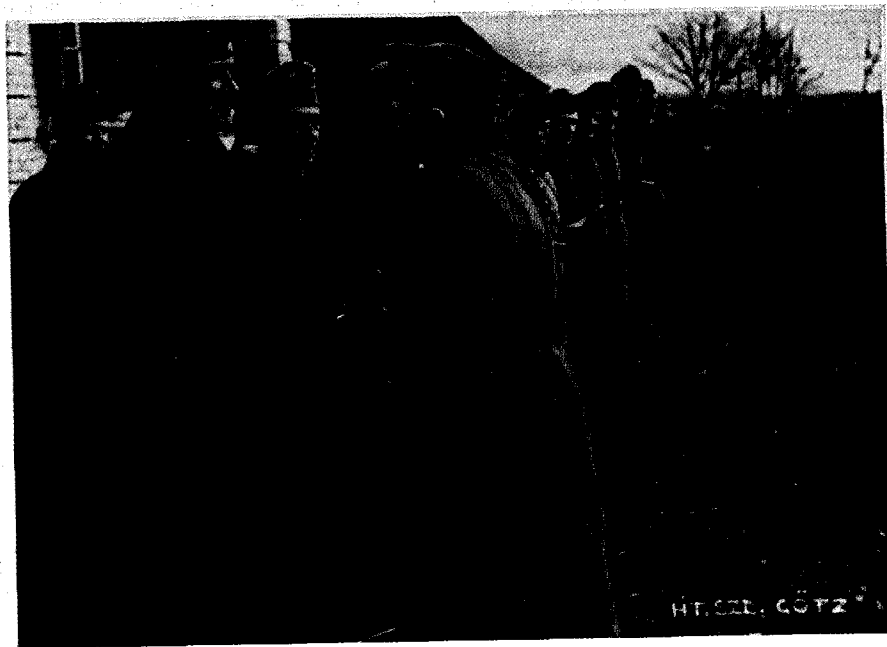
A páncélos ho.pka volt Dálnoki Veres Lajos altbgy.³³, majd Horváth Ferenc ezds. ill. vörgy. Bokros alez. Szigetváry ezds.

19. ho. pk: Deák László ezds. augusztustól októberig Szász Ferenc ezds., azután Asztalosy Aladár vörgy., Fehér ezds., Szügyi ezds.

20. ho.pk. Kovács vörgy. Uhrywi ütközetben idegösszeomlással kórházba került és Vasváry Frigyes ezds vette át a pságot.

23. ho. pk. Kiss István vörgy., majd októbertől Vargyassy Gyula vörgy.

A beosztott tisztek oly gyakran változtak és oly nagy számban, hogy azokat 4 esztendő után fel sem tudom sorolni, mert szervezetszerű alárendelt csapataim voltak.

A II. magyar hadsereg vezérkara:

Jány (b) mellette Csataj és Nagybaczoni Nagy Vilmos honvédelmi miniszter (j)

nyilvánítják. 1951 és 1953 között kitelepítik Csanádapácára. Háborús tapasztalatait Élményeim a második világháború alatt címmel vetette papírra, amely csak a kommunista diktatúra bukása után jelenhetett meg nyomtatásban. Székesfehérváron hunyt el 1979. július 25-én.

³³ Dálnoki Veress Lajos: (Sepsiszentgyörgy, 1889. okt. 4. – London, 1976. márc. 29.): vezérezredes. Ludovika Ak.-t végzett (1914). 1927-ben vezérkari isk.-t végzett, majd 1933-ig a Ludovika Ak.-n tanulmányvezető volt. 1933–35-ben lovashadosztály vezérkari főnöke, 1935–38-ban katonai attasé Bécsben. 1938–40-ben a 15. gyalogdandár parancsnoka, 1940-ben vezérőrnagy és a 2. lovasdandár parancsnoka. 1942-ben az 1. páncélos hadosztály parancsnoka a doni arcvonalon, altábornagy. 1942–44-ben a IX. hadtest parancsnoka, 1944. aug. 28. – okt. 15. vezérezredes, a 2. hadsereg parancsnoka. 1944. okt. 16-tól német és nyilas fogságban volt Sopronkőhidán. 1946-ban nyugdíjazták. Jobboldali, államellenes összeesküvés koholt vádjával 1947. ápr. 16-án kötél általi halálra ítélték, ítéletét a Népbíróságok Orsz. Tanácsa életfogytiglani börtönbüntetésre változtatta. 1956-ban szabadult, majd külföldre távozott, Londonban élt

5.) Mikor váltották le, milyen megokolással?

Április közepe tájt, mikor a hds. csapatai hazaszállításra kerültek, kaptam a parancsot, hogy szűkebb békétörzsemmel vonuljak be békeállomány helyemre Budapestre.

Megokolása az volt, hogy a hds. hazaszállítódik, kinn megszálló hadosztályok maradnak csak, ezért májustól kezdve egységes pság alá lépnek és vasút és útbiztosítási feladatokat tovább végzik. Parancsnok Lakatos Géza altbgy. (majd vezds.) lett.

Haynal Alajos ezds. Korbuly fhdgy.

Kafka tn.alez.

Major Ottó alez., Papp Kökérnyesdi tö. örgy, Bede Fazekas alez. Molnár László ezds.

Takács Lajos ezds. Létz szd. Vécsey alez. Horváth hdgy.

Kérem elfogadni az alábbi kijelentésemet.

Én önként, kényszerítő ok nélkül tértem haza tudva azt, hogy a háborús bűnösök listáján szerepelek, mert cselekményeimért helyt akartam állni.

Minden kérdésre legjobb emlékezetem szerint válaszolok, semmit elhallgatni nem akarok, magamat hazugsággal a felelősség alól kivonni nem szándékozom, de ma már sok részlet fölött az uralmat elveszítettem és sok mindenre nem emlékszem:

Ennek okai:

1. Elmúlt azóta 4-4 2/3 esztendő,
2. Súlyos események sora vonult el felettünk,
3. Személyemet csapások sora érte
4. 13 hónapos hadifogság tele nélkülözéssel, testi-lelki szenvedésekkel
5. Végül korom; 64-ik életévembe léptem

Hozzá járul mindezekhez az is, hogy hds.parancsban vagy részlet intézkedésekben csak a hadműveletekkel szorosan összefüggő dolgokra adtam ki személyesen utasítást a többi mind előadók, osztályok javaslatára készült, melyeket ők nekem nem jelentettek, mely indokoltak és érvényesnek fogadtam és rendelet kiadásához hozzájárultam. Ezzel tehát a felelősség teljes egészében rám hárul, de mert nem tölem származnak a gondolatok, ma már nem is emlékszem kiadásra.

Kérem válaszaim így megítélni.

Még jelenteni kívánom, hogy anyagiak sem kényszerítettek hazatérésre, mert kezem munkájával, iparművészi dolgokkal havi 6-800 M-t megkerestem. Ha veszem, hogy napi 1250 caloria ételmet biztosító jegy alapján étellemezés egy hónapban 30 M-be kerül, akkor kitűnik, hogy a többletből az ételmet ki lehetett egészíteni.

Jány Gusztáv

1. Kitüntetést kaptam:

a.) Fehér Sasrend Közép Keresztje a csillaggal 1938-ban Kormányzó Úr németországi látogatása alkalmából, a mi formai, udvariassági dolog volt, mikor mindkét részről a kitüntetések át szokták nyújtani

b.) Vaskereszt I. osztálya

1942. július hó a Don-ra való támadó hadművelet befejezése után

c.) Vaskereszt Lovagkeresztje 1943. április hava.

A téli harcok alatt személyes latbavetésével urrá lett nehéz helyzetben indoklás mellett

2. Nem emlékszem pontosan, de 4-5 esetet haladott meg, sőt el sem érte. Nevekre nem emlékezem, azóta 4 súlyos év múlt el.

A vaskereszt lovagkeresztjének átvétele 1943. áprilisában

Minden seregtestnek megvan a maga tábori bírósága és seregtest-hadosztály vagy hadtest parancsnoka az illetékes, aki a tábori bíróság ítéleteit jóváhagyja vagy kegyelmet gyakorol.

János Gusztáv

Hogy milyen szervezési és erőben történjék a keleti arcvonalra rendelt és a 2. hds. pság alatt megalakuló hds. arról velem semmit sem közöltek. Először akkor szereztem arról tudomást, hogy ez bekövetkezik, amikor Keitel német veztnagy 1942. januárjában

vagy február első napjaiban Budapestre érkezett és tiszteletére Szombathelyi Ferenc vezds. a Honvéd Vezérkar Főnöke vacsorát adott, melyre én is hivatalos voltam. Vacsora után hozzám lépett Szombathelyi vezds. és azt mondta, hogy üljek Keitel mellé, mert megállapodás jött létre, hogy egy hds megy Keletre a 2. hds. pság parancsnoksága alatt.

János Gusztáv

1905. VIII. 18-án LA elvégzése után hdgy. a 8. honv. gyal. ezr.-ben Lugoson

1908-9. Felsőtisztai tanfolyam

1909-12. Hadiiskola Wien (1909-fhdgy.)

1913-15 82. hgy.dd. (1914-től vk szds)

1915-18. különböző beosztások vk vonalon

1918. tele HM

1919. Székely ho.

1920-24. Debreceni ho vkf és 11.gye.pk (alez, vörögy.)

1924-28. Harcászati tanár hadiakadémián ezds.

1928-31. 2 h vdd. vkf. Székesfehérvár

1931-36. Ludovika Akadémiai pka.

1936-38. május III. hdt. ill. vdd.pk. Szombathely

1938. május -1939. január Kormányzóság K.I. főnök.

1939-1940. márc- Budapesti I. hdt.pk.

1940. márc.-től 1943. május 2. hds.pk.

Az egész szolgálati beosztásom ideje alatt német hivatalos körökkel, személyekkel csak fogadások, hivatalos meghívások alkalmával érintkeztem, sem a követség, sem a katonai attaché egyik tagjával sem kötöttem közelebbi ismeretséget.

1942. januárjában Magyarországon járt Keitel vez.tbgy, kinek tiszteletére a VKF. Szombathelyi vezds. estebédet adott. E vacsorán én is hivatalos voltam.

Vacsora után Szombathelyi vezds. hozzám jött és azt mondta üljek a fekete kávé mellett Keitel-hez, mert megállapodás jött a Magyar Kormány és a nemetek között, mely szerint egy hds-t kivisznek a keleti arcvonalra, melynek pk-a én leszek.

A 2. hds. hadrendje pár hét múlva kezemben volt, ebből láttam, hogy nem szervezetszerű seregtestek kerülnek mozgósításra és csak a m. hdt. való kötelékébe, de ho-i sem szervezetszerűek.

A hds. kiszállítása májustól kezdődött meg. Útba indulásomig az időt arra használtam fel, hogy megismerlém a mozgósított alakulatokat.

Kiképzés és nehéz fegyverzet terén hiányosságok nagyok voltak, a nagyszámú póttartalékos és nemzetiségiek nagyrésze kiképzés terén elmaradott volt.

Több értekezleten, melyeket a HM és VKF (Bartha Károly és Szombathelyi Ferenc vezds-ek) megfelel oszt vezetőik jelenlétében tartottak, s amelyeken én, Rakovszky György vörögy. hds vkf, Kovács Gyula vk. ezds. hds. hdm.oszt.főn. II.a. Makray vk ezds.

főszállásmester is részt vettünk, mindezekre a hiányosságokra rámutattam és orvoslást kértem.

A HM válasza az volt, hogy a felvonulási területen lesz idő a kiképzés kiegészítésére és páncéltörő fegyverekkel is ellátnak bennünket.

Arra kérdésemre, kell-e nekem a német főparancsnokságnál jelentkeznem, azt a döntést kaptam, hogy kell. Hogy az arcvonal mely részre kerül a hds., arra felvilágosítást adni nem tudtak vagy nem adhattak.

1942. május közepén berakott a pság és irányítást kapott Slovakián át.

Én a vett parancs értelmében Rakovszky vörge. kíséretében a szállítmánytól elváltam és a német vezetőség részéről a hds.psághoz kirendelt összekötő törzs fejével von Waldenburg vk ezds.-sel a német főhadiszállásra mentem, hol Keitel vtbgy. Hitler kancellárhoz vezetett rövid kihallgatásra, hol ő személyesen tájékoztattott a keleti arcvonal helyzetéről, a hadművelleti tervről, melynek célja a Charkow-i orosz előretörés leküzdése után a Kaukázus elfoglalása.

Utána Halder vezds.-hez kellett mennem. Úgy a Kancellár, mint Halder-nek jelentettem, hogy kiképzés, a hadszíntér megismeréséhez időre van a hds-nek szüksége és pc törő fegyverekkel még ellátni, hogy használható harci egységgé váljék. Miután gk.oszlopaink száma is csekély, utánszállítás céljaira ilyenek beosztása nélkülözhetetlen.

100 drb. francia löveget utaltak ki az úgy nevezett „Hohlgeschosz”-al, mely minden páncélt átüt és gk.oszlopok időnként való alárendelését is kilátásba helyezték.

Május 19-én rep.gépen Bock veztbgy. törzsszállására útbaindítottak, ki a Heeresfront Süd pka volt, azzal, hogy neki lesz a hds. alárendelve.

Hozzá érkezve neki, valamint vkf-ének Sodestern vezds.-nek ugyancsak jelentettem mindazt, mit a fővezérségen már megtettem.

Súlyos harcok voltak itt a Charkow-tól D-re áttört orosz erőkkal folyamatban és az arcvonalszakasz mögött összevont német erők támadás megindulása előtt állott, úgy hogy rövid hdm. és anyagi tájékoztatás után pcs-t kaptam Kurkszba utamat folytatni, hol az újonnan megalakuló br. Weisch vezds. psága alatt álló hds. csoport kötelékébe lép a magyar 2. hds.

Br.Weisch vezds.-nél jelentkezve szereztem tudomást az ottani helyzetről. Amikor a kiképzés, terephez szoktatás, fegyver kiegészítés szükségességét itt is kihangsúlyoztam, akkor tudtam meg, hogy a hds. élhadtette a III. már a 7. és 9. ho-val megkezdte az állásban lévő pc-os hdt. felváltását, de mondták, hogy az arcvonalban harcok nincsenek, itt a terephez szoktatás és kiképzés lehetséges lesz.

A francia lövegekhez szükséges átképzést meg is kezdtük. A gy.ezredek kötelékébe tartozó 8 cm-es ütegek kapták ezeket és hk.roncsokon a hatást be is mutatták és a beérkezett lövegekkel az éles lövést meg is kezdtük.

A hdt. kezdetben csak fegyelmileg és kiképzés vonalán volt nekem alárendelve és így is szemlélttem meg e ho-kat, csak júniusra tervezett hdm-ekre lépett teljes alárendeltetésemben a 6. magyar könnyű ho-al, egy német hdt-el egyetemben. Ennek a hadművelletnek tervét először szóbelileg adták pk-i értekezleten tudomásomra, majd írásban is megkaptuk. A hds.pság törzsszállása Besedinen, tágabb törzse és a főszállásmester Kurks-ban maradt.

Esőzések melyek az utakat járhatatlanná tették, azt eredményezték, hogy a támadás csak hetek múlva július végén indulhatott meg.

Szemle (középen Jány)

Középen a magyar 2. hds., a III. és 1. ném. hdt-el, feladata volt Tim-en át Stari Oskol-ra előretörni, míg É-on a 4. pc hds. Woronesch-re tör zömmel elő, kis részek az Oskol-tól K-re bekanyarodik és kezét fog a tőle D-re előrenyomuló 6.hds. hasonló egységeivel.

A hadművellet tervszerűen le is folyt. A hds. előre nyomult oly területen, melyen 1941-ben a németek harcolva előretörtek, majd annak telén az orosz ellentámadás következtében harcolva vonultak vissza.

A községek romokban, így elszállításra alkalmatlanok voltak, élelem terén teljesen utánszállításra voltunk utalva, mert bevásárlás útján semmihez jutni nem lehetett.

Az Oskol elérése után a Don-on lévő német seregtestek felváltására kaptam parancsot. Kezdetben Uryw és Woronesch-től 5-km-re D-re lévő sávban.

Uryw-nál a németek nem tudták a Don Ny-i partját teljesen megtisztítani, de erről a 7. ho. csak akkor szerzett tudomást, amikor a helyszínre ért. Itt csak a magyar pc.ho. beérkezte és annak rendelkezéseimre bocsátás után lehetett hídfőt felszámolni, annak mocsaras részén, mint később megállapítást nyert, kicsi erők maradtak az innenső parton.

A IV. és VII. hdt-ek sok része 1200 km-es gyalog menet után, ahogy beérkeztek, azonnal állásba kényszerültek menni, mert a 6. né. hds. fokozatosan D-re tolódtak el, úgy hogy a hds. kiterjedése 230 km lett.

Ez ellen szabályosan tiltakoztam, mert 9. H.ho-al ekkora kiterjesztés tartani nem lehet, de csak annyit tudtam elérni, hogy a déli ho. sávját aug. elejétől az olasz hds. vette át.

A nagy kiterjedés azt eredményezte, hogy súlyos helyi harcokra került sor Schuschtje, Karotojak, Uryw szakaszon, melynek eredménye az volt, hogy az orosz erők megvetették lábukat Schuschte és Uryw-nél; egyebütt a Don kezünkben volt.

A nyár és ősz folyamán kis szünetekkel állandóan folytak a harcok Peresckaja, Schuschtje, Swobodától D-re, Korotojak, Uryw és Storockoje körül és csak a magyar pc. ho. és 2. né. gy. ho. bevetésével sikerült az állást tartani.

A Dont úgy a német vezetés, mint a HVKF komoly akadállynak képzelte, holott én állandóan jelentettem, hogy ezen szakaszon a folyó helyzetként 60 m széles csak és sok gázló van, melyet a lakosok jól ismernek és így könnyűek az orosz rajtaütések és vállalkozások. Ezekről nekünk tudomásunk nem volt.

Ezek a harcok, az ellenrendszabályok előkészítése minden időmet igénybe vette, mert kötelességemnek tartottam, mindenütt ott lenni, hol ezek folytak, így sebesültem meg a Sustje-i hídfő felszámolásának megállításánál. Harc szünetekben védelmi berendezések és a kiképzésre kivont egységek ellenőrzését kellett végezni, mikor az ellátás minőségét is megsejmeltem.

Német ellátásunk volt. Ez eleinte ízlett is a csapatoknak, később azonban annak egyhangú volta ellen panaszkodtak embereink.

Kértem a HVKF-ét hivatalosan és magánlevélben, valamint A HM urat októberben, szóban kinn létekor, hogy szalonnával, pálinkával, sóval, magyaros fűszerrel egészítsék ki, mert 3.500 cal-t nem tartom elégségesnek. Ígéretet kaptam is, de a kiszállítás megakadt, mint 1943-ban visszaérkezésem után megtudtam, a szalonnával megrakott vasúti kocsik, csak a magyar határig jutottak, onnan a német szállítási vezetőség tovább irányítani nem tudta. Ki csak kevés érkezett.

Azt a kívánságomat, hogy ne adjuk át az élelmezést a német vezetőségnek, hanem a HVKF erőszakolja ki vasúti szállítást és magyar élelmezést kapjunk, a központ lehetetlennek és szükségtelennek minősítette, mert az, amit kapunk mindenkinek elég, csak nekünk nem. Szememre hányták, hogy túl sokat járok elől és közvetlen benyomásaimat azon melegében adom tovább úgy eljáró német pságomnak, mint a HVKF.-ének.

Az utánszállítás nehéz volta, hisz vasút nem állott csak az Oskol vonaláig rendelkezésre; a gk.oszlopok hiánya, mert örökös harcok mellett is csak gyéren tudtak né. gk.oszlopokat korlátozott időre kaptam, azt eredményezték, hogy a téli ruházat csak a legelső vonalban jutott idejében, ami hátrább volt, az elkésve kapta meg. Nemez csizma alig pár ezer került ki, ilyet hazulról nem tudtak hozzánk szállítani. Meleg harisnya, flanelkapca nem pótolta teljesen, főleg, ha a lábbeli nem volt elég nagy.

Magyar honvédek téli öltözetben

Novemberben beállott a hideg, amely a sok hófúvás mellett a védőállások legénységét túlzottan igénybe vette, mert a kis tartalékokkal érdemleges felváltást eszközölni nem lehetett. Pihenő csak csendes arcvonalon volt lehetséges.

Decemberben kezdtek előjelek mutatkozni, hogy orosz támadással a mi szakaszunkon is számolni kell, ezt Schuschtje és Urywnál vártam, hol repülőim újonnan épült hidakat állapítottak meg. Új parancsnokságok tűnnek fel.

Erre ismételtén sürgettem a megígért önjárótalpas pc.törő lövegek kiutalását, az élelem javítását, erős, gyors tartaléknak rendelkezésre bocsátását, mert csak így tartható az állás. Karácsony előestéjén Kovács vör. hds.vlf-t Br.Weischez a Hbr.B-hez küldöm, hogy mindez szóban is sűrűsse, én géptávíróval a parancsnoknak névre szólóan teszem

minden héten, oly hangnemben előterjesztéseimet, hogy törzsem mérsékletet kér, de én nem állok el, nem lehetünk elég határozottak.

Weisch-ék azt a választ adják, hogy ők teljesen elismerik előterjesztéseim alapos voltát, tudják, hogy minderre szüksége van, sürgetik is az OKW-t (fővezérség). Ők a nagyobb veszélyt Délen látják.

Ugyanezen alkalomból részletes tájékoztatást kérek a nagy helyzetről, nem a hivatalos rádiójelentést kérem, hanem amit vezetésre rendelt pknak tudnia kell. A kapott parancsok annyira részletbe menők, annyira megkötöttek, mik nem hds., de ho. pk-nak hatáskörébe tartoznak.

A HVKF.-nek is teszek erről jelentést, kérem onnan is mozgassanak meg mindent. Én itt eddig a rep.dd. korszerű gépekkel való ellátását kiverekedtem, a többi csak ígélet maradt.

1943. január

Kap a hds. 1.pc.vad.oszt-t, a 700.sz. hk egységet.

Előbbit Schischkje, utóbbit Uryw-tól Ny-ra helyezem el. Helyi tartalékokkal nem érintett szakaszokból elvonandó erők pk-ivel megbeszéléseket szemrevételezéseket tartok, hogy adott esetben tudja ki-ki mi a teendője.

Intézkedés jön, hogy megalakul Cramer né.tbk. psága alatt egy hds. tart. 16. né.ho., a 336. né. ho. és magyar pc.ho.-ból fog állani.

Ez nem nagy nyereség, mert csak a 16. né.ho. idegen, a másik 2 ho. úgy is a hds.-nél van. Jelentettem is.

Válasz: további erősítéssel számolhatok. Pc. elhárításhoz 2. lgv. hk. elhárító tű. osztály szállítás alatt van.

Cramernek pcs-t adok, hogy a 3.ho.-t Ostrogoschk körül úgy csoportosítsa, hogy akár az egyik, akár a másik hídfőből indul meg a tád., azonnal ellentád-ra mehessen.

A német vezetőség az arcvonal mögött lévő vasút vonalat félti, én az eddigi gyér helyzet tájékoztatásból azt látom, hogy az orosz vezetés korszerű magas színvonalon áll; mer messzi célokat maga elé tűzni és azokra elő is tör, tehát nálunk is nem ez a pár km-re fekvő vasút, hanem az Oskol vonala a legközelebbi támadási cél.

Tervét ennek megfelelően alkossa meg és jelentsen.

A csoportosítással egyet értettem, utasítottam Cramert a szemrevételezésre.

Január 2., 3-án el akarja foglalni a tartalék csoportosítást, mikor intézkedés jön, hogy Cramer hdt. nem Ostrogoschk, hanem a hds. Déli szárnya mögé – részekkel még azon is

túl – eltolódik és a Fővezérség parancsai alatt áll. Én vele felsőbb engedély nélkül nem rendelkezhetem.

Ugyanakkor Délre tolják el a 700- harck. egységet és pc.vad.oszt. is.

Ez ellen tiltakoztam, így felelősséget nem vállalok, ily módon a védelem felborul.

Válasz: Felderítésünk szerint támadás hds-em területén csak későbbre várható, az olasz hds-nél minden pillanatban kirobbanhat.

Erősítések útban vannak, akkor Cramer hdt. újból elfoglalja eredeti helyét, sőt megerősítik.

Tudom, hogy a támadás előbb-utóbb megindul, tudom, hogy Uryw és Schuschkje a kiindulás, a mikor kérdéses.

I. 9-én 2 vk. tiszt önként vállalkozik, hogy felderítő repülőgéppel ellenőrzik a 2 hídfőben a helyzetet, hogy kiegészítsék a földi feld. eredményeit. Oly alacsonyra szállnak, ami nem megengedett, de semmi feltűnő, semmi mozgás nem észlelhető.

Az erők eltolásának veszélyes voltát e napon is ennek ellenére is kihangsúlyozom, de egyebet elérni nem tudok, csak a 700. hrck. egység visszairányítását Uryw mögé, hova a légv. pc. elhárító ütegek is útba indulnak.

I. 10. Reggel csend. 10 h-kor erős tű. és aknavető előkészítés után megindul a tád Uryw-nál. A hideg dermesztő -45 C.

Estig az arcvonal át van törve, az orosz harckocsik 6 km mélységben előretörhettek, mert a fagyott csúszós utakon a 700. hk. egység alig 10 hk-ja érkezik be, ép így a légv. pc.törő is, a többi elakadt vagy a meredek oldalakon az útról lecsúszott.

Sürgettem a tartalék rendelkezésemre bocsátást, de csak csonka 336. ho-t irányítják fel, ez elkésik és csak annyit ér el, hogy a Potydán meredek D-i lejtőjén feltartja átmenetileg az orosz előtörést 14-ig. Az É felé felsodrózó részek Storosewjwe É. Oskino-t érik el. Ekkor jön a Weisch intézkedése is, hogy a III. hdt. (a 20. 6. 9. ho.) a né. 2 hds. pcsai alá lép.

Jan. 14. Reggel megindul a VII. hdt. balszárnán a tád. a 12. ho. középső része ellen. A tád-t, melynek harck.-k vittek előre a pc. vad.szdz-k közreműködése mellett a védők visszaverik. 10 h. körül új tád. indul, melyet új hk. egységek kísérnek; ez sikerrel jár, a ho. közepén rés támad. Ezen hk-k és gyors egységek Ny- felé nyomulnak. A D-i szárny a 19. ho., az É-i 10. ho. retesz állásba szorul, a hop. Woltsche-t tartja.

Sürgetéseimre a hds. tart-t végre alárendelik.

Intézkedésem: a VII. hdt. megtámasztja szárnyát a 23. ho.-tól elvont tart-okkal, a IV.hdt.

10. ho.-ja, melynek a 12. ho. szárny zlj-át alárendelem állását tartja.

Cramer hdt. 16. né. ho. és a m.pc.ho. ellentád-al visszaveti a támadókat.

Estig lényeges teret nem veszünk, Cramer tbk. jelenti, hogy készenléti állását szűrületig elfoglalja és 15-én ellentád-t végre hajtja.

Jan.15. Szűrületkor kimegyek Strochon és gk-n Marki-ra a pc.ho-hoz, hol azt készenléti állásban találom, a ho.pk-ja jelenti, hogy új pcs-ához mérten átcsoportosít és nem ÉK,

hanem É-i irányba Woltse-ra fog tád-ni. Kérdi miért változtattam meg a tád.tervét. Ilyet nem tettem, keresem Cramer a 16. né. ho.-nál abban a hitben, hogy részben Hgr-től más pcs. jött. Cramer nincs, a 16. ho. jelenti, hogy tád-t leállította a hdt.

VII. hdt-hez megyek. Pk csapatnál, vkf. Szász ezds-t utasítom, hogy készítse elő a visszavonulási pcs-t. VII. hdt Alexajevka h-z megy, IV. hdt-nek egy magasságba a Tichaja Somstól É-ra.

16 h. körül Nw Oskolba beérve jelenti a vkf. Kovács ezds., hogy semmi pcs változás nincs. Felhívom Weisch-et és jelentem a helyzetet azzal, hogy 18 h-kor visszaveszem a hdt-imet, mert Cramer pcs-omat nem hajtotta végre. Mire válasz: „az utolsó emberig, utolsó tőltenyig kitartani” Erősítések gurulnak, Grosz Deutschland ho. Oskol völgybe hívok.

Intézkedem: 16. né.ho. eltolódik a VII. hdt. D-i szárnyára, feladata: felsodritását meggátolni, mert jelentést kaptam, hogy az olasz hds. visszamegy és orosz erők az Oskol vonalához közelednek,

Pc.ho. Komenko Ny-on készen áll akár a VII hdt. É, akár a IV. hdt K-i szárnyára tád.-ó erők ellen előretörni azt védeni.

IV. hdt kitart, balszárnya, ha kell, vonuljon Ostrogosk-tól É-a lévő magaslatokra, mely e község körvédelmére be volt rendezve.

Cramer ez ellen ellenvetést tesz, sőt Weisch pságával ellenintézkedést tétet; pcs-omhoz ragaszkodom, mire a hds. csop a visszavételhez.

Jan. 16. 2 h-kor hozzájárul azzal, hogy VII. hdt Budieny-től D-re, IV. hdt attól É-ra Repjewki-ig érő területet tartsa, Cramer StOskolnak vonul.

A visszavonulás azonban rendben már nem történhetik meg, mert Dél-ről orosz erők bekanyarodva azt megzavarták. Az útról leszorult csapatok nehéz fegyvereiket és lövegeiket elhagyni kényszerülnek. Alexajevka már előző nap du. orosz kézre került.

A VII. ht. Cramer hdt-el jan. 10-ig eléri Budieny Ilowkoje-t, míg a IV. hdt élen a 33. né. ho-al Ostrogosk-ból kivágva magát részben az előbbieik mögött, részben Tihaja Sosna-tól É-ra vonul vissza.

Jan. 20.-ig Utóvéd állásba gyűjtött rendezett zlj-ak a IV. hdt. pk alatt Budieny-t, a pc.ho maradványai Ilinkát tartják, az Oskol vonalában a VII hdt. gyűjti a csapatokat és foglal állást, hogy lépcsőzetes visszavonulás biztosított legyen.

A visszavonuló csapatokba a rendet helyreállítani nehezen ment, a gyülekeztetett egységek elszéledtek, mire hadsereg pcs-ban ostoroztam a lélek elvesztését. E pcs. szolg úton került kiadásra és az alábbiakat tartalmazta:

„A 2. m.hds. elveszítette becsületét, mert kevés azoknak a száma, kik esküvel fogadott kötelességüket híven teljesítették.

Ha túlerő legyűr, az nem szégyen, de ez a lelkevesztettség szövetséges megvetését eredményezi.

Minden pk-tól elvárom, hogy erélyes kézzel a legrövidebb időn belül rendet teremtsen és megszűnik a rendbomlás és az egységek újra vezethetők lesznek. Példának hozom fel a MUSZ. szd-kat, melyek rendben vonulnak vissza stb., stb.

Arra repülők ledobta röpcéduláról, mely oly durva hangon íródott, csak Kaposvárt a HM Pol.Oszt.kir.-nél szereztem tudomást. Nem stílusom. Olyan hangot életemben nem használtam. Ez is elég fájó volt és megtette hatását.

Jan.21-23. Ilinkán a pc. ho. maradványainál, mint utóvédnél tartózkodtam, hogy ezzel is erőt adjak a visszavonulóknak és azoknak, akik elvágottaknak hiszik magukat.

Jan.24. Parancs a hds. hátrairányítására, melyet fedez Cramer tbk. – 2. ne. ho. pc. ho. és Vargyassy vör. 5 zlj. csoportja az Okol mentén.

Jan. 27. A seregtestek hátra gyülekeztetésére az intézkedések kimennek és február végéig a Dnyep-ről K-re az nagyban be is fejeződik. Miután előttünk csak gyenge erők vannak, kiviszem a hds. gyülekeztetését és a pihentetését Zitomir Owruti területére Kiew-től Ny-ra. A hds.pság szűkebb törzse mindig, mint utolsó lépcső követi a csapatokat és március végén Kiew-be költözik.

A csapatok ekkor már teljesen rendbe jöttek, a IV. hdt. fegyveresen, a VII., melybe a III. hdt. csapatai beolvadtak, csak kevés egyéni fegyverrel felszerelten várják a hazaszállítást, mely áprilisban meg is kezdődik.

Dicséret az elért rendért és megemlékezem hősi halottainkról.

Április végén pcs-t kapok, hogy békétörzsemmel vonuljak be Budapestre, kinn, mint megszálló erők pka Lakatos vezds. marad, ki útban van.

A téli harcokról a HVKF-nek részletes harcjelentést terjesztett fel a hds.pság, melyet február első napjaiban futár vitt rep.gépen.

Mire onnan tudomásomra adták, hogy a hds.pságot mulasztás nem terheli, a veszteség oka a zord tél mellett a német vezetés merev volta, ígért erősbbítések elmaradása.

Május hóban Zárójelentést szerkesztettem, melyben rámutattam mire van szükség.

a.) kiképzés, b.) fegyverzet, c.) felszerelés terén, minő következtetéseket kell levonni ebből vezetés, szervezés szempontjából, minő hibákat láttam a német vezetésnél.

Kitüntetések és személyi kérelmek intézésén kívül egyéb szerepem tovább nem volt, jún.-ban felmentésem, nov. 1-vel ny.á-ba helyezésem megtörtént.

Hadrend

Hds.pság. vkf. 1942. VIII. végéig Rakovszky vör. azután Kovács Gyula vör.

Főszáll. mest. 1942. VIII. végéig Makray ezds. azután Sellyey ezds.

III. hdt.pk. Grf. Stomm Marcell altbgy.

- 6. ho. Ginszkey Oszkár vörgey.
- 9. ho. Oszlányi Kornél vörgey.
- 20. ho. Vasváry Frigyes ezds.

IV.hdt. pk. Heszlényi József altbgy.

13. ho. Hollóssy Kuthi vörgey.

10. ho. Molnár László vörgey.

7. ho. Szabó László vörgey.

VII. hdt. pk. Gyimesi Ernő altbgy. a januári harcok alatt fogai kezelésére Budapestre ment, helyettesítette Legaza János vörgey.

12. ho. Solymossy Ulászló vörgey.

19. ho. Asztalos Aladár vörgey.

23. ho. Vargyasy vörgey.

pc.ho Horváth Ferenc vörgey.

A magyar hds. H6r. B.Weisch vezds. Hadseregcsoporthoz kötelekében minden vonatkozásban a német vezetésnek volt alárendelve, anyagi vonalon a HVKF-nek.

Minden pságnál ho.-tól felfele német összekötő törzsek voltak, kik tisztjeiket a csoportokhoz is kiküldték – közvetlen hír összeköttetésük volt egymás közt és a H6r-val, úgy hogy mindent hamarabb tudtak meg és jelentettek, sokszor az lehetett az érzésünk, hogy ellenőriznek és hátam mögött kapnak utasításokat.

Alparancsnokaimnak megtiltottam hívást, jelentést ezek útján küldeni.

Hozzám beosztott tbk. törzs tagjai panaszkodtak uraimnak, hogy gyűlölködő őket, magas né. kitüntetésemet nem hordom, még a Weisch seregcsoporthoz felosztása után, mikor a hds-emet a HeevesFront Mitte Kluge vrbgy. pság alá rendelték és ott jelentkezni kellett, akkor is egyedül a vitézi jelvényeimmel és legmagasabb magyar kitüntetéseimmel mentem.

Erdmannsdorf és v Jagow – követeket hivatalból ismertem, mikor beosztásomnál fogva náluk fogadás volt. Ugyan így állt a helyzet a katonai attachékkal is. Meleg viszony senkivel nem fejlődött ki, ez már koromnál fogva sem lehetett.

Wiesenmayer követet egyáltalán nem ismerem. Szálasi mikor felszólított, hogy szervezetében vegyek részt és Hitler kívánsága, visszautasító szavaimra kért, hogy tudassam ezt a német követel.

Nem tettem meg.

Téli holmi, élelem tömegei az arcvonal mögött.

Akik jelentik, óriásián túloznak. Az a kevés, mi tényleg ott tárolt, szállító eszközök elégtelen volta miatt nem került a hdt-ek körzetéből elosztásra. A „Grosstransportraum”

óriási kocsijai a hófúvásos utakon mozogni nem tudtak csak élkocsijaikkal, melyek térfogata elégtelen volt.

A hátsó területeken lévő készletek, melyek a főszállásmester alá tartoztak a visszavonulás alatt a csapatok élelmezésére fordítottak csomópontokon gyéren járhatóvá tett utak mentén. Ezért kellett minden eszközzel rendet teremteni, különben a veszteségek csak nőttek volna.

Szememre hányták, hogy nem folyamodtam fegyverrel megtorló rendszabályokhoz, hanem megelégedtem pcsommal. Én vért takarítottam és az úton is célt értem. Pk-aim jelentették, hogy fáj a pcs., de elismerték, hogy serkentette őket és célt értek a rendszabályokkal.

Nem követtem a német mintát.

Munkaszorgálatosok

Musz-k beosztása volt.

- a.) hadtest körzetében; ezek részben a ho-knál voltak munkán, felettük és velük ők rendelkeztek
- b.) hadműveleti körzetekben: útjavítás és mü. munka ezek a hds. mü.pk-ának pcs-i alatt állottak.
- c.) a főszállásmester alatt a hadtáp körletben, hol rakodás, tárolás, stb. volt feladatuk.

Én a hadműveleti körzetben ismételtén láttam munka közben, sebesülésemkor elsősegélyben ilyen orvos részesített, soha senki panasszal nem fordult hozzám. Feleségem téli holmit hozzám küldött ismételtén olyanoktól, kik hozzám fordultak, ezeket el is juttattam hozzájuk.

Azokról az embertelenségekről, melyeket Kaposvárt a HM.Kat.Pol.Oszt.Kir.-nél és itt az I. Főcsoportnál hallottam, tudomásom nem volt, elképzelni sem tudtam, az mélyen megdöbbsent. Ha ilyen eset tudomásomra jutott volna, a legszigorúbb eszközökkel vettem volna elejét és a vétkes méltó megbüntetését elvette volna.

Én a visszavonulás alatt is azt tapasztaltam, hogy a munkás szd-k pk-ik és keretlegénységük körül tömörültek és amikor németek ilyen alakulatokat kértek, azt elutasítottam, erőszakkal elfogottakat kiszabadítottam.

Minden munkaerőre szükségünk volt és nem lehetett volna elég sok, már ezért sem tudtam volna elképzelni a szörnyűségeket.

III.4. Gyanúsított kihallgatása

*A kaposvári első kihallgatását követően, az írásban tett nyilatkozatain kívül egy alkalommal hallgatták ki, 1947. június 2-án. A kihallgatásán jogi képviselő nem volt jelen, bár az akkor hatályos 1896. évi XXXIII. tc. 53.§-54§-a erre lehetőséget adott volna.*³⁴

Gyanúsított a feltett kérdésekre a következőket adja elő:

1883-ban Rajkán születtem. Édesapám néhai Hautzinger Sándor szatócs és gazdálkodó, lébenyi illetőségű öslakó volt (: apai részről családom német, illetve lengyel származású volt.). 1896-ban szüleimmel felköltöztünk Budapestre, ahol leérettségiztem, majd utána 1902-ben felvettek a Ludovika Akadémiára, melyet 1905-ben igen jó eredménnyel végeztem el. Az első katonai beosztásomként a lugosi 8. honv.gy.ezredhez kerültem. 1908-199-ben elvégeztem a felsőtiszti tanfolyamot. 1909-től 1912-ig a bécsi hadiiskola három évfolyamának a hallgatója voltam. Ennek bevégeztével fhdgy.-á léptem elő. 1915. októberéig a 82. honv.gy.dd.vk.tisztként teljesítettem szolgálatot, közben előléptem szds.-á és átvettek a vezérkarba. A világháború alatt a 18. hdt. 55.ho-nál teljesítettem szolgálatot, majd megfigyelőként különböző német seregtesteknél a nyugati arcvonalon (:1915-ben megkaptam a II. osztályú német vaskeresztet :). Ezután a 3. hadsereg pság.-hoz kerültem, ahonnan 1918. szeptemberében a H.M. I. osztályára vezényeltek. Innen a székely ho.-hoz helyeztek, amelynek kötelékében 1919. április havában román fogságba estem.

A fogságból 1920. november 1.-én szabadultam és azonnal jelentkeztem szolgálattételre a Nemzeti Hadseregbe, ahol azonnal előléptettek őrgy.-é. 1921-ben alezredes, 1925-ben ezredes, majd 1931-ben a Ludovika parancsnokává neveztek ki, mely beosztásomban 1935-ben megkaptam a tábornoki kinevezésemet. 1936. augusztus 21.-én a budapesti 1. vegyes dandár pk.-ává neveztek ki. Ebben a beosztásomban 1937. májusában léptem elő altábornaggyá. 1938. májusában osztálytársam Keresztes Fischer Lajos ajánlására a kormányzó katonai irodájának főnökévé neveztek ki, mely beosztásomban a kormányzó katonai tanácsadójának tisztségét is én láttam el. 1938. augusztusában Horthy kormányzó kíséretében részt vettem annak németországi látogatásában, mely

³⁴ Bp. 53. § A terhelt minden bűnügyben, az eljárás bármely szakában élhet védő közreműködésével. Ha a terhelt e jogával nem élt, helyette törvényes képviselője, házastársa, illetőleg fel- vagy lemenő ágbeli rokona önállóan választhatnak védőt.

A terhelt a maga vagy törvényes képviselője, illetőleg házastársa, fel-, vagy lemenő ágbeli rokona által választott védőtől a megbízást bármikor elvonhatja.

A főtárgyalásra a terhelt több védőt hozhat magával, de ezzel az indítványok és a perbeszédék száma nem szaporítható.

54. § A terhelt a mikor csak szükséges, különösen első kihallgatásakor és a vádirat kézbesítések, továbbá, ha ellene letartóztatás, vizsgálat, vizsgálati fogság lett elrendelve; figyelmeztetendő, hogy védőt választhat, illetőleg felvilágosítandó a védő kirendelésének módozatairól és az ingyenes védelem eseteiről.

Ha a letartóztatott, vagy vizsgálati fogságba helyezett terhelt védőt választott, az eljáró hatóság köteles utóbbit nyomban értesíteni.

alkalommal bemutattak Hitler Adolfnak is. (: Ezen alkalommal megkaptam a német Sasrendet :) Ebből a beosztásomból 1939. február 1.-én a budapesti 1. hdt. parancsnokává neveztek ki. 1940. nyarán Wert Henrik és Rácz Jenő ajánlatára (: akik barátaim voltak :) a kormányzó megbízott az akkor felállításra kerülő három magyar hadsereg egyikének felállításával és annak parancsnokságával. Így lettem a 2. hadsereg parancsnoka.

A 2. hadsereg megalakulásakor állott az 1., 2., és a 7., hadtestekből. Béke-létszáma kb.30.000 fő volt. Feladatom volt a 2. hadsereg egységeit úgy kiképezni, (: kiképzési rendelvek alapján :) hogy az elkövetkezendő háború esetén az ütőképes legyen. A hadsereg pság. és a székhelyem az ekkor megürült Honvéd Főparancsnokság helységében a Honvédelmi Minisztériumban volt. Az 1. hadtest pság. Budapesten, a 2. hadtest pság. Székesfehérváron, a 7. hdt.pság. Miskolcon volt.

1942. január végén a Szombathelyi Ferenc vkf. összehozott a Budapesten tartózkodó Keitel német vezds.-el. (: Ez a találkozásunk a Gellért Szállóban folyt le :) Itt az Ő jelenlétében közölte velem Szombathelyi, hogy a magyar kormány megállapodott a németekkel egy magyar hadseregnek a keleti frontra való kiküldésében. Ennek a hadseregnek a vezetésével az én parancsnokságom alatt álló 2. hadsereg parancsnokságot bíznák meg. Én ezt a feladatot esküvel fogadott kötelességemhez híven elvállaltam, annál is inkább, mert akkor én az Oroszország elleni háborút helyesnek tartottam, mert meggyőződésem az volt, hogy a hazának a magyar otthont nem itt, hanem az országtól távol Oroszországban kell megvédeni, ezért vállaltam el a 2. hadseregnek a parancsnokságát és a tengely oldalán való harcbevetését. A mozgósítás alatti szemléimen és a tiszti gyűléseken állandóan hangoztattam azt a tényt, hogy a tengely oldalán harcolva hazánk megvédése miatt kell kimennünk a keleti frontra, mert kinn Oroszországban fog eldőlni Magyarországnak az ezeréves jövője, valamint az, hogy milyen helyet fog Magyarország az új Európában. Azt is hirdettem, hogy a Szovjetunió az, aki megtámadta Magyarországot és, hogy az a magyar népet rabszolgasorsra akarja juttatni.

Beismerem azt a tényt, hogy a 2. hadsereg a frontra való induláskor nem volt kellően felszerelve. Lehetséges, de határozottan nem emlékszem vissza, hogy még Magyarországon olyan hadsereg parancsot bocsátottam ki, melyben az oroszországi hadjáratok alól magukat kivonni akaró honvéd személyek ellen hadbírói eljárást helyeztem volna kilátásba.

1942. május 13-án indult el a 2. hadsereg parancsnoksága a keleti frontra. Szombathelyi vezérkari főnök utasítására jelentkeznek kellett Hitlernél, ezért utamat megszakítva. Posenen át egy Kelet-Poroszországi erdő melletti főhadiszállásán felkerestem Hitlert (: ezen utamra elkísért Rakovszky vör. vkf.-en és Cseh Kálmán alez. segédtisztem :) Hitlerrel kb 10 percet tárgyaltam, aki ezen idő alatt ismertette az akkori hadi helyzetet nagy vonalakban, majd engem elbocsátván Halder vezds.-hez utasított részletes tárgyalások céljából. Halderrel kb. fél óráig tárgyaltam, részletesen átbeszélve a hadi helyzetet és felemlítettem előtte a 2. hds.-nél fegyverzetben felmerülő hiányosságokat, melyek pótlását kértem, amit Halder meg is ígért. Halder ezután közölte velem, hogy a 2. hadsereg vonatkozó részletesebb eligazítást Charkowban von Bock vezds.-től fogom megkapni. Ezután Charkowba repültem, ahol jelentkeztem von Bock vezds.-nél, aki nagyjából tájékoztatott a hadi helyzetről, majd tudtomra adta, hogy a 2. hadsereg

Weichs vezds. parancsnoksága alatt álló német hadsereg csoport kereteiben kerül bevetésre ezért vegyem fel az érintkezést a kurkszi törzsszállásán tartózkodó Weichs vezd.-sel. Ezután jelentkeztem Kurkszkban Weichsnél, akitől megkaptam a 2. hds. felvonulásával kapcsolatos utasításokat. A nyári hadműveletek megindulásakor került először sor a parancsnokságom alatti egységeknek harcbevetésére. Nevezetesen a 3.hdt. parancsomra felváltotta a Donra előrenyomult német páncélos egységeket. (: Ezen alkalomból kaptam meg a német Vaskereszt I.osztályát :) Ezután elrendeltem, hogy a Don vonalát megszállva tartó német erőket fokozatosan váltsák le a 4. és 7. hdt. seregtestjei. (: az 1. pc.ho. és rep. dandár ezek mögött tartalékként helyezkedett el :) 1942. augusztusáig megszálltam a 2. hadsereg zömével a Voronyezstől délre lévő kb. 230 km kiterjedésű Don szakaszt.

Elismerem, hogy a 2. hdsg. egységei által megszállt területeken állandó partizánvadászatok folytak. (: A hds. pság. környékén is. :) Torzsai ezds., aki hadtáp zlj.-a fölött viselt parancsnokságot, egy, vagy két ízben ezekről jelentést is tett nekem. A partizánvadászatosokat a hadtáp alakulatok, illetve 1.b. osztályok hajtották végre. Szervezés szerint tábori bíróságok működtek a 2. hds. kebelében, de ezeknek kettős bírálásra parancsot nem adtam.

Azt beismerem, hogy parancsaimban elrendeltem a polgári lakosságnak túszként való összeszedését, azoknak, rongálások esetén, megtorlásképpen való felakasztását.

A 2. hds.-ben szolgálatot teljesítő nemzetiségi származású honvéd egyéneket, (:szerbek, románok, ruszinok:) mert azok háborúellenes magatartást tanúsítottak, mint megbízhatatlanokat külön egységbe tömörítettem, valamint elrendeltem olyan irányú elhelyezésüket, hogy azokat saját nehéz fegyvereink tüzevel bármikor elérhessük. Továbbá elrendeltem fentiek megtizedelését is.

Tagadom azt, hogy olyan rendelkezéseket hoztam volna, melyben az országúton közlekedő polgári lakosoknak a kivégzésére adtam volna utasítást.

Azt elismerem, hogy az orosz polgári lakosságot munkára igénybe vevő honvéd személyeknek a lakossággal szembeni kíméletlen eljárásra adtam parancsot.

Beismerem, hogy a tábori bíróságok által hozzám felterjesztett halálos ítéleteket jóváhagytam. A kivégzett személyek neveire, valamint az általuk elkövetett bűncselekményre, melyért őket halálra ítélték, nem emlékszem. Ha hozott bármelyik tábori bíróság nazarénusok ellen halálos ítéleteket, mert azok hitüknél fogva nem akartak harcolni, vagy hadi munkát teljesíteni, úgy ezeket az ítéleteket én jóváhagytam. A németekkel történt megállapodás szerint a magyar egységek által ejtett hadifoglyokat kihallgatásuk után minden esetben a német parancsnokságnak adtuk át. Azt tagadom, hogy hadifogoly orosz tisztet kivégzésére parancsot adtam volna.

A 2. hds. törzsszállása (:1942. júliusától 1943. január 15-ig :) Alexajevkában volt, pontosabban Alexajevka mellett lévő olajgyárban. A hds.pság.- tábori bírósága több ízben hozott halálos ítéleteket Alexajevkán, melyeket én jóváhagytam. (: a kivégzett személyek számára és nevére nem emlékszem :)

Beismerem azt, hogy magyar részről a 2. hsd. egységei három ízben indítottak uhrywi orosz hídfő felszámolására támadásokat, de tagadom azt, hogy ezeket a németek érdekében azért rendeltet volna el, hogy a német hadmozdulatokról eltereljem a

figyelmet. Tény az, hogy az 1942. nyarán két alkalommal rendeltet el az uhrywi hídfő megtámadását, illetve felszámolását (:e két támadás vesztesége kb. 1.500 fő volt.:)

1942. őszén a harmadik uhrywi támadás (:ekkor én Budapesten tartózkodtam:) kb. 9-10.000 fő veszteséggel járt.

Beismerem, hogy a hadsereg parancsaimban állandóan a németek melletti végső kitartást és a harcoknak végsőikig való tovább folytatását rendeltet el. Ezt egységeimnél felkoncolás, megtizedelés elrendelésével akartam kierőszakolni.

Beismerem, hogy a „Führer” parancsára több ízben elrendeltet magyar egységeknek, felkoncolás terhe mellett, a végsőikig való kitartást, illetve az utolsó emberig, töltényig a harcnak folytatását.

1943. január 10-én meginduló orosz támadás után, mely áttörte a 2. hds. által tartott doni vonalat, visszaözoñló magyar egységeket meg akartam állítani, újjá szervezni, hogy ismét ütőképes legyen, hogy ezekkel az egységekkel a háborút a tengely oldalán tovább folytathassam. Ennek a célnak elérésére többek között elrendeltet „hogy kemény emberekből” tábori csendőr osztagokat állítsanak fel, s azok a visszavonuló egységeknek a megállítását bármilyen módon kierőszakolják. Ugyanílyen célzattal elrendeltet záróvonalaknak létesítését és parancsot adtam, hogy az azt átlépő, visszavonuló honvéd személyeket minden eljárás nélkül koncolják fel.

A visszavonulás során a harc alól magukat kivonni akaró, valamint bicegő, sánta, fagyott honvéd személyek kikötését rendeltet el, valamint elrendeltet testi fenytés képpen botozás alkalmazását.

Beismerem, hogy ezen parancsaim folytán több ízben alkalmazták alárendeltjeim az általam elrendelt felkoncolást, kikötést, testi fenytést, de arról nem tudok, hogy ez tömegesen történt volna.

Beismerem, hogy parancsaimban, kiadványaimban, javaslataimban, minden ténykedésemmel azt a célt akartam elérni, hogy a magyar katonai kormányzat vigye be a magyar közvéleménybe a tengely melletti háború szükségszerűségét és erősítse meg a magyar lelkeket a végsőikig való kitartásra. Mutasson rá arra, hogy orosz győzelem esetén Magyarországra rabszolgasors vár. Fentiek elérése végett írtam és hirdtettem, hogy Oroszország istentelen rabszolgatartó állam, ahol a munkának a bére korbács és pisztoly. Javasoltam ezeket (:akár túlozva is :) a magyar nép legszélesebb rétegeiben terjesztetni, hogy a fentiekkel gyűlöletet ébresszek a magyar nép lelkében Szovjet-Oroszország és szövetségesei, Anglia és Amerika ellen – valamint hogy felkészüljön Magyarország lelkiileg is a tengely melletti totális hadviselésre, illetve a végsőikig valókitartásra.

Ezen felterjesztéseimet többek között ezért is tartottam szükségesnek, mert egyre több olyan jelet véltem észlelni, melyből arra következtettem, hogy a magyarság nem tudja miért harcol és ezt a harcot miért kell hazájától 2000 km-re megvívnia, valamint nem tartotta az érdekében állónak..

Ma már beismerem, hogy ezen felterjesztésemben foglaltak nagyrésze nem felelt meg a valóságnak.

Az orosz nyomás elől a 2. hds. maradványait felsőbb parancsra először az Oskol vonalára, majd később Ovrutsch környékére vonták vissza. Engem pedig szűkösebb törzsemmel Budapestre rendeltet. Hazaindulásom előtt 1943. áprilisában Kiebben Hitler nevében

Kitzinger német rep.tábornok kitüntetett a német vaskereszt Lovagkeresztjével. Budapestre 1943. május 1-én érkeztem, mikoris, tekintve, hogy a korhatárt elértem, legfelsőbb utasításra nyugdíjaztatásom elrendelését közölték. 1943. november 1-ig (:mert akkori kelettel jelent meg a nyugdíjaztatásom :) részben a 2.hds. megmaradt részének felszámolásával, részben pedig beosztottjaimnak kitüntetési javaslatainak elbírálásával foglalkoztam. Becslésem szerint a 2. hds.-nek a keleti hadszíntéren vívott harcaiban 65.000 fő vesztesége volt.

1944. november végéig magánemberként éltem Budapesten, amikor is feleségem súlyos beteg lett, nem akarván az ostromot vele Budapesten tölteni, fokozatosan kitelepültem Ausztriába, majd Bajorországba kerültem, ahol 1945. május 1-ével amerikai hadifogságba estem Eichendorf községben. Onnan a feleségemtől elszakítván az amerikaiak először Regensburg, Saal, A.D. Donau, Riedenburg, Lanzhut, majd újra regensburgi fogolytáborba vittek.

1946. végén kerültem haza Magyarországra (:közben értesültem feleségem haláláról :) ahol a Kat.Pol.Oszt. kaposvári kirendeltsége október 7.-én őrizetbe vett.

Vallomásom minden kényszer nélkül tettem, mást előadni nem kívánok. A jegyzőkönyv helyességét aláírásommal hitelesítem.

Jány Gusztáv

III. 5. Tanúvallomások

A Katonai Politikai Osztály Jány Gusztáv bűnösségének bizonyítására 1946. őszétől tanúkat hallgatott meg. A tanúk kiválasztásának és felkutatásának szempontjait illetően a nyomozati iratok nem tartalmaztak érdemi információt. A vallomásokból azonban kiderül, hogy a tanúk közül néhány a 2. hadsereg kötelékében szolgált. Mi volt a válogatás szempontja, miért pont ezek az emberek lettek tanúként beidéztve, és egyáltalán milyen listából válogatták össze őket, az rejtély, annyi bizonyos, hogy végigolvasva a tanúvallomásokat, egy dolog rajzolódik ki, hogy mindenképpen olyan emberek voltak, akik „hűen” szolgálták a Katona Politikai Osztály céljait, és vallomásaikkal alátámasztani tudták azt a tényt, hogy Jány Gusztáv elkövette a háborús bűncselekményeket, melyeket terhére róttak.

A tanú vallomása bizonyítási eszköz, amelynek a jelentősége a büntetőeljárásban napjainkban is kiemelkedő.

Azonban fontos megjegyezni, hogy a tanúvallomás intézménye nemritkán szembesül az elméleti megfontolások, gyakorlati tapasztalatok által táplált bizalmatlansággal. Rámutatnak arra, hogy a tanú különböző szubjektív és objektív okok miatt téved, szándékosan vagy véletlenül hamisan vall, és emiatt lehetőleg mellőzni kell és pótolni objektívebbnek tartott bizonyítási eszközökkel, vagy legalábbis alátámasztani emezek kontrolljának.³⁵

³⁵ Király Tibor: Büntetőeljárás jog (2003), Osiris Kiadó, 334.o.

Mondhatjuk, hogy egy és ugyanazon tanú észlelő képessége a körülményektől függően nem mindig egyforma. Könnyen előfordul, hogy az adott tanú általában véve nem a legjobb felfogással bír, ellenben kihallgatásakor kitűnő megfigyelőképességre utaló vallomást fog tenni, és ugyanez fordítva.

A fentiek alátámasztva a tanúvallomások ismertetése előtt az alábbi történetet osztanám meg az olvasóval:

Dr.Hans Gross (1847-1917.) a kriminalisztika atyja, vizsgálóbíró korában kivégzésen volt jelen. A kivégzés után négy szemtanútól megkérdezte, hogy milyen színű kesztyűt viselt a hóhér. Az első fekete, a második világosszürke, a harmadik fehér kesztyűt vélt látni, míg a negyedik váltig erősítette, hogy a hóhér egyáltalán nem viselt kesztyűt. Mind a négy közvetlen közelében volt a hóhérnak, valamennyien a legnagyobb határozottsággal mondták be észleleteiket, s máig is mindegyikük abban a szent hiedelemben van, hogy ő látta a helyeset.³⁶

Egyes tanúk esetében, akinek életrajza fellelhető volt, azokat az olvasó a lábjegyzetben olvashatja.

A tanúvallomások időrendi sorrendben:

Takaró László 1946. október 29. napján Kaposváron felvett tanúvallomása

1943. január elején mentem ki alakulatommal a 16. hir.szdz-al a frontra. Január 20. körül Bjelgorodban, ahol elszállásolva voltunk megérkezett Jány Gusztáv vezds. s körletünkben dühösen rákiáltott az örrre, valamint az udvaron lévőkre, hogy „ti, mik vagytok itt, bűdös kutyák, otthagytátok a frontot, amíg a haza becsületét vissza nem szerzitek, nem mentek haza. Nem tudjátok ki vagyok én?” s akkor meleg bundáját kigombolva láttuk a rangjelzését. / Jány akkor meleg szörme sapkában, meleg bundában, jó szörmeecsizmában volt, mi meg alig voltunk ellátva ruhaneművel. / Kiáltozás közben a megrettent örrre ráfogta pisztolyát.

Más előadnivalóm nincs, vallomásom helyesen van felvéve. A tanulástételre vonatkozó túldoldali figyelmeztetést tudomásul vettem.

kmft,

A fentiek a mai napon történt szembesítés alkalmával Jány Gusztáv szemébe mondtam, Őt határozottan felismertem. Fentieket bármikor, eskü alatt hajlandó vagyok megerősíteni.

³⁶ Csendőrségi lapok. X. évfolyam 35. szám. Budapest, 1916. december 10. Szerkeszti és kiadja M.kir Csendőrségi Zsebkönyv szerkesztő bizottsága (2018. szeptember 17.)

Dr. Babos József³⁷ hadnagy százados Budapesten 1946. november 19. napján felvett gyanúsítottai vallomása:

A jkv. felvételét 2 óra 40 perkor kezdtük meg.

1942. nyarán mint a honvéd vezérkar főnökének bíróságához beosztott bíró teljesítettem szolgálatot. Feljelentés érkezett hozzám egy Kurucz János tiz. ellen. aki a II. hds. kötelékében teljesített kint Oroszországban szolgálatot és aki dr.Gáspár József és egy Breuer nevezetű musz-t egy erdőben agyonlőtt. A Breuer gurulat folytán csak súlyos sebestülést szenvedett dr.Gáspár József azonban meghalt. Hónapokig tartó nyomozás után igazságot akartam deríteni az ügyre. Sok rosszat hallottam a II. hds.-nél lévő állapotokról, ahol kettős bíraskodást vezettek be Jány parancsára./ mely állott abból, hogy egyes partizánokat, musz.-okat bírói elítélés nélkül a hadbírák kiadták a tábori csendőrségnek kivégzésre. Precedenst akarván az ügyben teremteni és megakadályozni ezt az áramlatot, az alábbiakat állapítottam meg a fenti ügyben:

Breuer és dr.Gáspárt, nevezett tiz. igénybe vette egy alkalmi munkára, valami sárban fennakadt taligát kellett kiemelniük és mialatt ezt végrehajtották századuk előrébb haladt. Így Kurucz János tiz. egyedül maradt dr.Gáspárral és Breuerrel. Ezeket bevezette a közeli erdőbe és lelőtte őket. Nemsokára Breuer magához tért és polgári egyének által támogatva tábori kórházakba, majd később a szegedi hadikórházba került. Így találtam rá Breuerre, aki az esemény részleteit feltárta előttem. Ezért a vezérkar főnöke útján nyomban intézkedtem, hogy Kurucz János tiz.-t tartóztassák le és Budapestre kísérjék és átadják. A II. hds. parancsnoka. Jány / Hauczinger / Gusztáv vezds. nem volt hajlandó ennek a megkeresésnek eleget tenni, ezért a vezérkar főnöke és a kormányzó külön rendelete után volt hajlandó kiadni és akkor is úgy, hogy szabadlábban hagyva, menetlevéllel irányította Budapestre, holott el volt rendelve részére, hogy szigorú fedezet mellett megbilincselve szállítsák Budapestre. Több mint négy hónapi iratváltásba került, amíg Jány engedett és kiadta Kuruczot.

Megemlíteni kívánom még, hogy amikor is a délvidéki bűnvádi eljárást lefolytattam / Feketealmiék ellen / megjelent a hivatali helységemben Jány Gusztáv és rám támadva, erős szavakkal pártjára kelt a délvidéki gyilkosoknak, és azt mondotta, hogy ezek hazafias cselekedetet hajtottak végre, azokkal szemben nem lehet eljárást indítani. Többek között erősen pártfogásba vette Korompay Gusztáv főhadnagyot, aki megállapításom szerint Újvidéken a strandon 450 embert és Sajakasszentgyörgyön, Titelen, valamint Dunagárdonyban több, mint 200 egyént végeztetett ki.

Mást elmondani nem tudok. A jkv. felolvasása után h.h. aláíratva lezárattott 2.50 h-kor. Fenti vallomásomat esküvel hajlandó vagyok megerősíteni.

³⁷ Babos József, dr. (1892 –?) a Honvédelmi Minisztérium vezérkarának helyettes ügyésze, hadnagy ezredes, Bajcsy-Zsilinszky Endre és Kiss János barátja, az ellenállási mozgalomban harcostársuk. A háború után letartóztatják, tizenhárom hónapot tölt fogságban; a NOT 1946. július 11-én szabadlábra helyezi. Ismeretlen helyre (egyres információk szerint Dél-Amerikába) távozik. Új tárgyalás során 1948-ban, távollétében a népbíróság tizenöt évi fegyházra ítéli.

Görgényi Dániel 1946. november 25. napján Budapesten felvett tanúvallomása:

A jegyzőkönyv felvételét 10 h-kor megkezdem:

Tanú a feltett kérdésekre a következőket adja elő:

Jány 1940-ben már hadseregparancsnok volt, emlékezetem szerint 1941. decemberében adták ki a mozgósítási parancsot a 2. hadsereg részére, akkor hozzátartozott a III. hdt. is. Én akkor a III. hdt.-hez voltam beosztva, mint műszaki előadó és onnan voltam Kolozsvárra vezényelve, ideiglenesen. Amikor a mozgósítási parancs megjött akkor engem visszarendeltek Kolozsvárról és közölték velem, hogy a hadtesttel fogok a frontra kerülni. Szombathelyen a hadtest székhelyén nyílt megbeszélés tárgyat képezte, hogy a 2. hadsereg felszerelése hiányos és a modern harcban csak ember és anyag pocsékolás lesz, helytállni úgysem fogunk tudni. Ezeket a tényeket a vezetőség úgy akarta megdönteni, hogy közölték velünk, hogy még a kiindulás előtt német felszerelést kapunk és német kiképző személyzetet. Ez azonban nem történt meg, sőt a hadtest mozgósítását 2 hónappal előre tolták. 1942. május helyett márciusban mozgósították és április 13-án indultunk a frontra. Józan gondolkodású tisztársaim közül sokan, különösen az idősebbek inkább vállalták a nyugdíjat, vagy beteget jelentettek, de nem akarták vállalni a felelősséget és biztos halálba vinni az embereiket. Én beosztásomnál fogva, mint műszaki sajnos nem tudtam itthon maradni. Jellemző, hogy mennyire nyilvánvaló volt az, hogy kiképzetlenül, felszeretlenül megy ki a 2. hadsereg a frontra, hogy az egyes egységek többek között az 1. utász zlj, amely a III. hdt.-hez volt beosztva, - itthon tartsa alakulatát, koholt árvízveszély ürügye alatt – itthon maradt és a 7-ik utász zlj. ment ki helyette.

Alakulatunk hosszas vándorlás után április 18-án rakott ki Orelben, majd július 11-ére az egész 2. hadsereg kiérkezett a Donhoz és arcvonalszerűleg lett bevetve. Itt állandóan kaptuk Jány aláírással a hadparancsokat, melyben minket gyávának minősít, s nem álltuk meg a helyünket, s ezáltal a szövetségesünkkel (németekkel) szemben rontjuk a magyar hadsereg hírnevét. Ezt mindenképpen meg kell változtatni, - ezt többször hangoztatta parancsaiban, - a Don mellett dől el Magyarország sorsa és nekünk ki kell tartani az utolsó lehetőségig a németek mellett, velük együttműködve, együtt harcolva. A németek a Don mellett a magyarokat mindjobban ágyútölteléknek használják fel, ezt minden józan gondolkodású parancsnok látta, (ezért a III. hdt. pk-a Domanitzky Ödön altbgy. nem akarván vállalni a felelősséget színlelt betegségével hazajött) de Jány ezzel nem törődve a németekkel együtt ordította, hogy a magyar hadsereg gyáva és nem állja meg a helyét, ezért a legdrasztikusabb és néha törvénytelen eljárásokkal is igyekezett mindenáron való további kitartásra rávinni az egységeket.

Amennyire vissza tudok emlékezni egy konkrét esetre: A Don mellett Kosztekinél a vörös hadsereg támadása alkalmával egy aknavető raj, melynek nem volt löszere, pk-a egy tizedes látta az előretörés térnyerését és azt nem tudta löszere hiányában megakadályozni rájával visszavonult, ezt Jány kivégeztette.

Jány elrendelte egységeinél a polgári lakosságból való túsok szedését is, mely abból állott, hogy meg kellett jelölni minden faluban egy csomó polgári személyt, akik életükkel feleltek bármilyen rongálásért, vagy idegen egységeknek a falukban való

tartózkodásáért, vagy átvonulásáért. Tekintettel, hogy ez a hadijoggal ellenkezik, mi ezt alakulatunknál nem hajtottuk végre,

Ha jól emlékszem a 314-es különleges munkásszázad volt a III. hdt. szállásmesterének alárendelve, ezek nem zsidókból, hanem baloldali politikai foglyokból álltak. Ezek között volt négy nazarénus kárpátaljai ember. Ezek fantaszták voltak és minden olyan munkát, amely a háború tovább folytatását előmozdította volna, hitükre hivatkozva megtagadtak. Megtagadták pl. a lőszer rakodását, ezért azt a négy nazarénust parancsmegtagadás miatt halálra ítélte a III. hdt. hadbírósa. Érdekükben beszélni próbáltam a hadbírókkal, akiktől megkérdeztem, hogy vallási meggyőződésük miatt miért ítélik halálra ezeket az embereket, mire azt válaszolták, hogy erre felsőbb utasítást kaptak a hadseregparancsnoktól, sőt elmondták azt is, hogy fentieket kegyelemre ajánlották, de Jány nem élt a kegyelmezési jogával. Példát akart ezzel az ítélettel statuálni Jány.

A sztálingrádi áttörés után, hadseregparancsot bocsátott ki Jány, melyben buzdította a magyar hadsereget, hogy nekünk nem úgy kell harcolni, mint az olaszoknak, románoknak, hanem nekünk meg kell mutatni, hogy helyt állunk az utolsó csepp vérünkig is.

Más előadnivalóm nincs, vallomásom helyesen van felvéve és azt bármikor eskü alatt hajlandó vagyok megerősíteni. A jegyzőkönyv felolvasás után 11 óra 20 perckor jóváhagyólag aláíratott.

Kmft.

Ónodi János 1947. január 9. napján Budapesten felvett tanúvallomása:

1944. augusztusában a visszavonulás közben Mikulics környékén láttam, mikor Jány Gusztáv³⁸ egy zls. vezetésével álló csoportot (27 fő) megállított, hangosan szidalmazta Őket, többek között: hazaáruló, brigantik, megszöktetek a frontról. Én gk.-val tovább mentem és hogy később mit mondott azt nem tudom, mert nem hallottam, de Tatarovban az utánam jövő sofförök mesélték, hogy azt a csoportot, akit Jány megállított agyonlőve találták az úton, egy tábla volt akasztva a nyakukba, melyre az volt ráírva: így járnak a hazaáruló bitangok, akik a tűzvonalból megszöktek.

Mást előadni nem tudok. A jkv. felolvasása után h.h aláíratva lezárattott 10 óra 5 perckor

Óllé Ernő 1947. január 11. napján Budapesten felvett tanúvallomása:

1942. májusában a 32/1 zlj-al kerültem ki Oroszországba, mint géppuskás honvéd.

1943. február elején alakulatom Kolodesoeba került, majd a visszavonulás folyamán

többektől hallottam, Bjelgorodban, hogy Jány Gusztáv a II.hds.-nak a parancsnokának parancsára Karkovban kb 200 tisztet és legényt kivégeztek, amiatt, hogy nem tartottak ki a helyükön az áttörés alkalmával és visszavonultak.

1943. április vagy márciusban Narodicsiben állomásoztunk, amikor felolvasták előttünk a legfelsőbb parancsnokunknak Jány Gusztávnak a hadseregparancsát, melyben elrendeli a fegyelem fenntartását a legszigorúbb testi fenyítést, botozást, stb.-t, megokolásul azt közölték velünk, hogy ezt azért rendelte el Jány, mert a doni áttörést fegyelmezetlenségnek tulajdonította és azt megakarta szüntetni, hogy megint harcolóképes alakulat legyünk.

Fentieket vallják még a következők: Ecsédi János Általános Fogyasztási Szövetkezetnél, Mísutka Péter Ráckeve.

Mást előadni nem tudok. Fenti vallomásomat bármikor esküvel vagyok hajlandó megerősíteni. A jkv. felolvasása után h.h aláíratva lezárattott 10 óra 25 perckor.

Ecsédi János 1947. január 14. napján Budapesten felvett tanúvallomása:

1942. májusában behívtak Esztergomtáborba és beosztást nyertem a 3261.zlj. géppuskás szd.-nál, előbb, mint szd. írnok később, mint szolg.vez őrm. Még ugyanebben a hónapban alakulatunkat kivezényelték Oroszországba, ahol a II. hds. keretében a doni védővonal Siroki-Kolodesoei részében kerültünk védőállásba.

1943. január 13-án riadószzerűen Judinó községbe vezényeltek minket az ott lévő védők megerősítésére. Majd ugyanaznap éjjel gépkocsival a 13. gy.e. megerősítésére Obermark és Vertmark községek megerősítésére vetettek be minket. 14-én hajnalban az oroszok óriási túlerővel támadván áttörték a védővonalainkat és megsemmisítették zlj.-unkat.

Február 24-ig rendezetlen visszavonulásban eljutottam Novioszkolba, ahol kb. 40 volt bajtársamat sikerült összeszednem és az én parancsnokságom alatt belőlük kis egységet

A mínusz 45 fokos hidegben visszavonuló honvédek fogatokkal

³⁸ Jány Gusztáv 1943. november 1. napjával nyugállományba vonul, frontszolgálatot 1943. május 1-i hazatérését követően nem látott el. (szerk.)

alakítani. / erre azért volt szükség, mert a visszavonulás során élelemhez csak egységek jutottak / Novioszkoltól kb. 5-6 km-re egy kis faluban éjszakáztunk, amikor másnap ugyancsak visszavonulóktól hallottuk, hogy Harkovban vagy Kiev és Korocsa között, a helységnévre nem tudok pontosan visszaemlékezni, a II. hds. parancsnokának Jány Gusztávnak a parancsára a visszavonuló tiszteket, akik a túlerővel szemben nem tudták a doni vonalat tartani, összegyűjtötték, mint szökevényeket, kb. 200 főt kivégeztek. Novioszkoltól gyalog / hosszas viszontagság után / menetelve, 1943. március közepén jutottunk el Kievbe, ahonnan irányító állomás Narodicsibe irányított minket. Itt újonnan a 32/1, 32/2, 32/3. zlj maradékaiból megalakították a 32/1 zlj-at, ahová minket beosztottak. Innen egy hónapi tartózkodás után Ovrucsba kerültem, majd hazakerültem Magyarországra.

Mást előadni nem tudok. Fenti vallomásomat bárikor esküvel hajlandó vagyok megerősíteni. A jkv. felolvasás után h.h aláírva lezáratt.

Langauf István 1947. február 15. napján Budapesten felvett tanúvallomása:

A jkv felvételét 10 óra 30 perckor kezdtük meg.
Tanú a feltett kérdésekre a következőket adja elő:

1942. májusabari vonultam be a haditudósító szd.-hez. 1942. júniusában mentünk ki kb. tizenöten hadművelési területre Kurkszba. Innen Alexajevkáig mentünk előre. A visszavonulás 1943. februárjában kezdődött. Március elején értünk Csernikovba. Közbe egy Vorozsba nevű községbe kerültünk. Itt egy este a faluban tartózkodó kémelhárító kirendeltség tisztjei mesélték, / átjöttek a haditudósító szállásra / hogy egy orosz polgári személyt fognak kivégezni, jöjjünk el megnézni. Én ilyen látványosságokra nem voltam kíváncsi, nem mentem el, ellenben egy Götz nevű haditudósító tizedes bajtársam, úgy emlékszem, hogy elment ezt végignézni. Másnap délelőtt Veszprémi nevezetű, ugyancsak haditudósító bajtársammal elmentünk a faluba tüzelőt szerezni. Az egyik parasztházba menve megdöbbenve láttuk, hogy egymás hegyén-hátán feküdtek halomra lőtt civil oroszok. Én annyira undorodtam a látványtól, hogy nem mentem közel hozzá, de azt hiszem hogy nők is voltak közöttük. Kb. 10-15-en lehettek. Ugyanez nap este átjöttek a velünk egy utcában lakó kémelhárítósok hozzánk és eldicsekedtek azzal, hogy elrettentő példaként végezték ki ezeket a szerencsétleneket és már több ilyen kivégzéseket hajtottak végre polgári egyéneken, és még ennyit fognak kinyírni. A kémelhárítók elmondták, hogy ők ezekért a kivégzésekért nem tartoznak senkinek felelősséggel, mert ők közvetlenül a II. hadsereg parancsnoksága alá tartoznak és annak parancsnokától Jány Gusztáv vezds.-tól kaptak parancsot, hogy az orosz polgári lakosság megfélemlítése végett elrettentő példaképp kivégzéseket hajtsanak végre.

Amennyire vissza tudok emlékezni, kb. 10 napig tartózkodtunk Vorozsban, a kémelhárítók neveire nem tudok visszaemlékezni, de a haditudósítók közül Hamza Kálmán szkv. Veszprémi József honv., Götz Gyula tiz., Miltényi Árpád őrnagy, Konok Tamás őrgy., Bauer Rezső honv., Nua Károly honv., voltak velem együtt.

Mást előadni nem tudok. Fenti vallomásomat bármikor esküvel is hajlandó vagyok megerősíteni. A jkv. felolvasás után h.h aláírva lezáratt 11 óra 10 perckor.

Sándor Zoltán 1947. február 17. napján Budapesten felvett tanúvallomása:

A jkv felvételét 12 órakor kezdtük meg.
Tanú a feltett kérdésekre a következőket adja elő:

1942. június 24-én kerültem hadművelési területre, mint az I. haditudósító szd. 1. szakaszának parancsnoka. Alakulatunk, mint hadsereg közvetlen a III. hadsereg parancsnoksága alá tartozott / vitéz Jány Gusztáv alá / Szakaszommal először Karpenkovóba kerültem. A haditudósító szd. parancsnoka Miltényi Árpád alez. szabadságra indulván, annak helyettesítésére berendeltek Alexajevkába a szd. törzshöz.

Alakulatommal 1943. februárban visszavonulás során Vorozsba nevezetű községbe kerültünk. Mint beosztottjaimtól értesültem a szintén Vorozsba községbe beszállásolt kémelhárító kirendeltség, mely közvetlenül szintén Jány parancsnoksága alá tartozott / melynek parancsnokhelyettese Vöczköndi őrgy. volt. Személyleírása: közép magas, magas homlokú, barnahajú, barna szemű, hosszas arcú, 42-45 év körüli egyén. A parancsnok nevére nem tudok visszaemlékezni / a polgári lakosság közül többeket kivégeztetett. Vorozsba községben saját szememmel láttam két hókupacot, mely alatt a kémelhárítók által kivégzett orosz polgári lakosság hullái voltak.

Tudomásom van arról, hogy a vorozsbai kémelhárítók a németek által vasúti munkára alkalmazott orosz polgári lakosság közül többeket összefogott, azzal a megokolással, hogy a németek túl könnyelműek voltak és priorálás nélkül azokat alkalmazták. Valószínűnek tartom ezeknek a kivégzését is.

A kémelhárítók által végrehajtott tömegkivégzésekkel kapcsolatban előadom, hogy nem tartom valószínűnek, hogy a parancsnok ezeket a kivégzéseket saját felelősségére rendelte volna el, hanem ezt felsőbb parancsnokának /: II. hds. pk.-a Jány Gusztáv :/ parancsára kellett, hogy végrehajtsa.

Mást előadni nem tudok. A jkv felolvasás után h.h aláírva lezáratt és az abban elmondottakat bármikor hajlandó vagyok esküvel is megerősíteni.

Veszprémi József 1947. február 19. napján Budapesten felvett tanúvallomása:

1942. március 27-én vonultam be a Haditudósító századhoz. 1942. június 9-én mentünk ki az előbbi századdal az orosz frontra. 1943. január 15-én a front áttörés következtében Alexajevkából megkezdtük a visszavonulást. 1943. március elején vagy február végén érkezünk Vorozsba. Megérkezésünkkor hallottuk, hogy megtorlásként a faluban kivégzések történtek és még fognak történni. Egyik nap este felé Langauf bajtársammal elmentünk fáért, mikor egy pajtához értünk hullákat láttam. A hullák között gyerekek és asszonyok is voltak. Kb. 10-15-en lehettek. A kivégzéseket a II. hadsereg kötelékébe

tartozó kémelhárító osztag végezte, akik a szomszéd utcában laktak. A II. hadsereg parancsnoka Jány Gusztáv volt, kinek tudta nélkül nem hiszem, hogy ilyen kivégzéseket elrendelt volna a kémelhárítók parancsnoka.

Vorozsbáról Csernikovba mentünk át. Az egyik nap a szomszéd faluba mentünk autóval és akkor láttuk, hogy az egész falu fel van égetve, a lakosság le van gyilkolva, férfi, nő és gyerek hullák egymás hegyén-hátán voltak. A faluban a II. hadsereg egyik alakulata volt.

Mást előadni nem tudok. A jkv. felolvasás után h.h. aláírva lezárattam és abban elmondottakat bármikor hajlandó vagyok esküvel is megerősíteni.

Szigeti József 1947. február 20. napján Budapesten felvett tanúvallomása:

1942. március 5-én vonultam be a II. hadsereg kötelékébe tartozó haditudósító szd.-hoz. Június 9-én mentünk ki az orosz frontra. 1943. január 17-én voltunk Alexajevkában. Az orosz áttörés következtében megkezdtük a visszavonulást. A visszavonulás folytán Vorozsbára mentünk. Itt a következőkről van tudomásom. Először egy családot azért, mert négy katona illuminált állapotban lakásukba lefeküdt erősen befűtöttek és szénmérgezést kaptak, a családot kiirtották. Vorozsba légítamadást kapott és állítólag valakinél rádiót találtak, ezért az egész utcát kiirtották. Nem tettek különbséget nők és gyerekek között, ezeket is ugyanúgy kivégezték, mint a férfiakat. A kivégzéseket a szomszéd utcában lakó kémelhárítók végezték.

Az 1. b oszt. akkori vezetője Kelényi vk.örgy. volt. Az 1. b osztály szintén a II. hadsereg kötelékébe tartozott, aminek a parancsnoka Jány Gusztáv volt. Az ilyen megtorló intézkedések csak a II. hds.pk. előzetes parancsára lehettek. Vorozsbáról a visszavonulás folytán Csernikovba mentünk. Ott történt meg, hogy egyik este a szomszéd falut teljesen felégették. Ez a falu kb. 4 km-re lehetett Csernikovtól úgy hogy tisztán láthattam az égést. Azt, hogy miért gyújtották fel a falut nem tudom.

Mást előadni nem tudok. A jkv. felolvasás után h.h. aláírva lezárattam és abban elmondottakat bármikor hajlandó vagyok esküvel is megerősíteni

Beta Imre 1947. február 20. napján Budapesten felvett tanúvallomása:

A jkv felvételét 9 óra 55 perckor kezdtük meg.

A tanú a feltett kérdésekre a következőket adja elő:

1942. június 6-án vonultam be a Haditudósító szd.-hez, mint gk. vezető. 1942. június 9-én mentünk ki az előbb említett szd.-al az orosz frontra. Visszavonulásunk során 1943. februárjában érkeztünk Vorozsbára. Tudomásom van arról, hogy itt kémelhárító kirendeltség is tartózkodott, mely a II. hadsereg kötelékébe tartozott. A II. hds. parancsnoka Jány Gusztáv volt. A fent nevezett községben a kémelhárítók több családot teljesen kiirtottak, férfiakat, nőket és gyerekeket egyaránt. Arra is emlékszem, hogy a kémelhárítók a faluban kivégzett hullákat egy autóval, mely Piantik jelzéssel volt ellátva, szállították el. Valószínűleg a falu határába. Hogy ezeket a kivégzéseket miért

hajtották végre nem tudom. A kémelhárítók közvetlen a hadsereg parancsnokság alá tartoztak és a parancsokat ők is ugyanúgy, mint a Haditudósítók közvetlenül a II. hadsereg parancsnokságától kapták.

A további visszavonulásunk során Csernikovba értünk. Csernikovtól kb. 4 km levő faluban egy alkalommal élelem beszerzése végett jártam. Az egész falu teljesen fel volt égetve és ugyanakkor, mint ahogy hallottam, két másik falut is felégették és teljesen kiirtottak. Hogy kik tették, azt nem tudom.

Mást elmondani nem tudok. A jkv. felolvasása után aláíratva lezárattam. Vallomásomat bármikor hajlandó vagyok esküvel is megerősíteni.

Dr. Hegedűs János 1947. február 25. napján Budapesten felvett tanúvallomása:

A jkv felvételét 2 óra 10 perckor kezdtük meg.

1942. április 21-én vonultam be a haditudósító szd.-hoz. 1942. június hó 9-én mentünk ki az orosz frontra. Az előrenyomulás következtében 1942. júliusában elértünk Szemideszejáckéjébe. Itt egy alkalommal szakasz parancsnokom Konok Tamás örgy. átment a szomszéd hadifogoly táborba. Ezt a hadifogoly tábort a magyar honvédség őrizte. Visszajövet felháborodva közölte velem, hogy bent a táborban az orosz fogoly tisztek térdén állva könyörögtek neki, hogy mentse meg az életüket, mert kivégzik őket. Kérdezték tőle az orosz tisztek, hogy miért végzik ki őket, hiszen ők nem csináltak semmit, csak a megengedett határokon belül harcoltak. A kivégzéseket a II. hadsereg parancsnok parancsára hajtották végre. A II. hadsereg parancsnoka Jány Gusztáv volt. A visszavonulás alkalmával kb. 1943. februárjában Vorozsbára érkeztünk, ahol tudomásomra jutott, hogy itt kivégeztek egy családot a kémelhárítók.

Vorozsbáról Kiebbe kerültem, ahol bevagonírozta minket és május 8-án kerültem haza és május 10-én leszereltem.

Mást előadni nem tudok. A jkv. felolvasása után h.h. aláírva lezárattam és abban foglaltakat bármikor hajlandó vagyok esküvel megerősíteni.

Ternovszky Béla 1947. március 4. napján Budapesten felvett tanúvallomása:

Tanú a feltett kérdésekre a következőket adja elő:

1942. március 30-án vonultam be a gk. tanezredhez (Szent Domonkos u. 8.). 1942. április elején a kémelhárítóknaál, mint sofför nyertem beosztást, majd 1942. április 22-én indultunk el a Keleti frontra. Útirányunk Kurksz, Sztarioszkonon keresztül Alexajevka volt. Odaérkezésünk ideje július vége. Ottani parancsnokunk Vécsei József alez. volt. A kémelhárító csoport három részre volt osztva, melynek parancsnokai külön-külön, vagy együtt dolgoztak. K.H. közvetlenül a 2. hds.pság alá tartozott. Gyakran vittem mind a három kémelhárító csoport parancsnokát Jány vezds.-hez referálni Alexajevkába, ahol a 2. hds. pság. székelt. A három csop. parancsnoka Sövérsjesi alez. Voczkondi örgy. és Andreaszky alez. voltak. Alexajevkába érkezésünk után egy rövid ideig a kémelhárítók a hds.pság.-al közös fogdát használtak. Ide tömegesen vittek be a kémelhárítókhoz

beosztottak orosz polgári foglyokat, akiket rövid úton kivégeztek. Tudomásom van arról, hogy egy ízben Sövényesi alez. közvetlenül a 2. hds. parancsnokától, Jánytól igényelt egy teherautót állandó partizánvadászat céljára. Amennyire vissza tudok emlékezni, egy ízben 14 embert hoztak be Sövényesiek az alexajevkai fogdába, ahonnan az egyik fogoly megszökött. Erre mind a 13 embert Alexajevka határába kivitték és kivégezték Sövényesiek. Tudomásom van arról is, hogy egy Bánföldi nevezetű cső.őrm. agyon vert egy orosz ejtőernyős nőt. Alexajevkai tartózkodásunk ideje. kb 5 hónap volt. Ezen időn belül Sövényesi csoportja nagy számú embert végzett ki.

1942. november 1-én mindszentek napján Jány beszédet tartott, az alexajevkai temetőben, ahová a környékről autóval hoztak be katonák ezreit. A beszédet a híradós gépkocsira felszerelt hangerősítő is közvetítette.

Halottak napja a fronton (1942. november 1.)

A beszédnek a lényege a végsőig való kitartás volt. Tudomással bírok arról is, hogy visszavonulás közben a kémelhárítók Vorozsba nevezetű községben egész utca orosz polgári lakost végeztek ki.

Vallomásomat az igazságnak megfelelően, minden kényszer nélkül tettem és aláírással hitelesítem.

kmf.

Erdeős László 1947. május 22. napján Budapesten felvett tanúvallomása:

Tanú következőket adja elő:

1942 március 15-én az esztergomi pe.lőiskolán mint tanulóvezető teljesítettem szolgálatot. Innen a hadi beosztásba a 2. hds.-hez helyeztek át. Itt a hds. törzsnél osztottak be, mint személyügyi előadó.

A 2. hds. pság. a Ludovikán székelt, annak parancsnoka v. Jány Gusztáv tábornok volt. A 2. hds. Jány vezetése alatt 1942. május 15-én indult a Keleti hadszíntérre.

Még magyarországi tartózkodásunk alatt Jány sorba járta a 2. hds.-hez tartozó különböző egységeket, azokat megsejmelte és utána lelkesítő beszédeket mondott, melynek a lényege az volt, hogy az ősi magyar határoknak a megvédése érdekében kell kimenni Oroszországba, mert a magyar határokat ott kell a német szövetségesekkel együtt megvédeni.

Beszédeiben kihangsúlyozta, hogy a német szövetségesekkel együtt kell küzdenünk a bolsevista rém és azok nyugati szövetségesei ellen. A magyarság fennmaradásáért kell a végső győzelemig harcolni a Don mellett, a Keleti hadszíntéren.

Orosz hdm. területen is megmaradtam a fenti beosztásomban, ahol a munkám legnagyobb részt kitüntetési javaslatok feldolgozásában állott. A 2. hds.-nél eltöltött szolgálati időm alatt igen gyakran láttam Jány aláírásával ellátott hds. parancsokat, melyben Jány jóváhagyta a 2. hds. tábori bírósága által hozott halálos ítéleteket. Több ruszin és román nemzetiségű egyén is volt a halálraítéltek között, kik nem szolgáltak rá a halálos ítéletre, mert sokan közülük egyáltalán nem bírták a magyar nyelvet és így sok intézkedést és parancsot nem tudtak végrehajtani. Miután ezek a kivégzések törvénytelenek voltak, így nem vállaltam el egyetlen esetben sem a statáriális tárgyalás elnöki tisztjét.

Egy ízben 1942. július első napjaiban megjelent a hds.pság.-on Torzsai Henrik szds. a hds. hadtáp parancsnoka, aki megmutatott nekem egy térképet, mely front mögötti részt ábrázolta (Dontól Kurkszig) mely vidék Torzsai szerint hemzsegett a partizánoktól. (Ezért mutatták meg nekem ezt a térképet, mielőtt Jánynak referáltak volna, mert az általuk rendezett partizánvadászatok címén tömeges kitüntetést reméltek kapni.) Előtte és mindenki előtt a hds.pság.-on ismeretes volt, hogy a vidéken békés orosz polgári lakosság lakott, egyáltalán nem állott fenn partizánveszély. Ennek ellenére Torzsai vezetésével hónapokon keresztül, napirenden voltak a környéken partizánvadászok, büntető expedíciók és nyugodt lélekkel állíthatom, és ezt bármilyen hatóság előtt esküvel bizonyítom, hogy ezek a polgári lakosság ellen elkövetett közönséges gyilkosságok voltak, mert partizánok ezen a vidéken nem léteztek. Ezeket a nagyszabású partizánvadászatokat Torzsai csakis Jány tudtával rendezhette, mert ez olyan köztudomású volt még Jány előtt is, hogy ha ő nem járult volna hozzá, akkor módjában lett volna ezeket beszüntetni. (Én magam is egyedül laktam egy házban a falu végén hónapokon keresztül, s állíthatom, hogy az orosz lakosság barátságosan viselkedett a magyar hadsereggel szemben.)

Jellemzésül meg kell említenem egy esetet, ami velem történt. Bessedinó községben június havában megjelent egy Ligeti nevű hdgy. egy Klári nevű magyar származású nővel, aki a szolgálatukba állott és a falu lakosságából kb. 20 embert összeszedtek. Én erről úgy szereztem tudomást, hogy a házigazdám 1 éves fiát sírni láttam és az asszony bejött hozzám sírva és megkért, hogy segítsék, mert az urát elhurcolták. Erre én azonnal Kovács szds.- hez siettem, a tudommal az ő parancsára ezt a Ligetit hazatérésre utasították, de ekkor már a házigazdám elcipeltek és mint később megtudtam, Kurkszban agyonlőtték. Amint hallottam, állítólag azért lőtték agyon, mert akkor, amikor még ez a terület nem volt a magyarok kezén, ott mint polgárőr őrizte a hidat.

A 2. hds.-nél 1942. szeptember 3-ig teljesítettem szolgálatot, amikor a kormányzó helyettesi sértésért letartóztattak, Budapestre kísérték és háromévi börtönrre ítélték el, ahonnan a felszabadító Vörös Hadsereg szabadított ki.

Mást előadni nem tudok, vallomásomat az igazságnak megfelelően tettem és aláírással hitelesítem. Fenti vallomásomat bármely hatóság előtt esküvel is hajlandó vagyok megerősíteni.
kmft.

Illés Béla³⁹ 1947. május 22. napján Budapesten felvett tanúvallomása:

Jány Gusztáv ténykedéséről személyes tapasztalatból tudok, a voronyezsi frontról. Szemtanúja és résztvevője voltam a ticsihai ütközetnek, melyet Jány Gusztáv személyesen vezetett. Az ütközet célja (mit von Golsenau német őrnagy fogságba esése után jegyzőkönyvbe mondotta) az volt, hogy tehermentesítse a Sztálingrád felé törő német csapatokat. Az ilyen látszat-támadásokat – mint ismeretes – lehetőleg vérveszteség nélkül szokták végrehajtani. Ezzel szemben Jány a jól megerősített ticsihai erdőt 1942. őszén három nap és három éjjel rohamozta, úgy, hogy a háromnapos ütközet után (mely a szovjet csapatoknak szinte semmi áldozatába nem került) szovjet csapatok több, mint 15.000 tiszt és katona holttestét temették el. A szovjet parancsnokságnak kezében van egy parancs, melyet Jány Gusztáv írt alá, s amely elrendeli, hogy az országúton közlekedő orosz polgári lakosságot – mint gyanúsakat – azonnal agyon kell lőni. Ugyancsak ebben a parancsban áll, hogy az országút megkerülésével közlekedő lakosság partizán-gyanús. A parancsot saját szememmel láttam.

Hadifoglyok beszámoltak arról, hogy két – a magyarok fogságába eső – orosz katonanőt Jány parancsára átadták a német SS-nek, ahol azokat halálra kínozták. Jány több ízben rádióelőadást tartott, egy alkalommal Imrédyvel együtt. Veszettül uszított a Szovjetunió és szövetségesei ellen és a katonákat könyörtelenségre hívta fel.

1942. decemberében egy egész éjszakán át beszélgettem von Golsenau német őrnaggyal, Jány bizalmasával. Az őrnagy szerint Jány a ticsihai ütközetet azért rendezte, hogy német kitüntetést kapjon, amit – 15.000 magyar katona életének feláldozásával – valóban meg is kapott. Különben – von Golsenau szerint – Jány Gusztáv ezek által (kézzel utólag beírt) Hitler tábornoka, mint Horthyé.

Többet nem tudok róla.

Budapest, 1947. május 22-én

³⁹ **Illés Béla** (Kassa, 1895. március 22. – Budapest, 1974. január 5.) 1912-ben a zuglói Szent István Gimnáziumban érettségizett. 1916-ban doktorált a Budapesti Tudományegyetemen. Első írásait Ady Endre közbenjárásával a Nyugat közölte még ugyanebben az évben. A Nyugat hasábjain ettől kezdve rendszeresen vállalt politikai és közírói szerepet. Inkább szocialista, mint polgári radikális nézeteket vallott. 1919-ben emigrált Bécsbe. 1920-1921 között Kárpát-Ukrajnában a Munkás Újság munkatársa volt. Letartóztatták, majd kiutasították Csehszlovákiából. 1921-1922 között ismét Bécsben élt mint alkalmi munkás és filmstatiszta. 1923-ban, miután kiutasították Ausztriából is, Oroszországba utazott. A Sarló és Kalapács munkatársa lett. 1927-től a Szovjet Írók Szövetsége titkárságának munkatársa volt. A szovjet hadsereg őrnagyaként részt vett Budapest ostromában, őrnagyi beosztásban. 1950-1956 között az Irodalmi Újság főszerkesztője volt. 1957-1959 között az Élet és Irodalom szerkesztőbizottsági tagja volt.

Tóth Mihály 1947. május 31. napján Budapesten felvett tanúvallomása:

Az elmúlt háború folyamán 1943. július 1-ig a volt Bpesti 1. honv. elm. raktár és 1943. július 1-től 1944. november hó végén történt letartóztatásomig a volt Bpesti 10. honv. elm. raktár parancsnoka voltam. Úgy a volt 1. honv. elm. raktártól, mint a 10. honv. elm. raktártól az orosz hadművelleti területre különböző élelmező tábori intézetek (sütő oszlopok, élm. oszlopok, ellátó oszlopok élelmi részlegei) lettek útba indítva. Én személyesen nem voltam az orosz hadművelleti területen, s a hadművellet eseményeiről az általam vezetett élelmező raktáraktól, a hadművelleti területre útba indított különböző intézetek parancsnokainak személyes-szóbeli jelentéseiből értesültem. Így jelentették hazaérkezésük után, hogy a Don-i áttörés utáni visszavonulás alkalmával Osztrogorosz és Sztalioszkol városokban hatalmas élelmi és téli óvófelszerelési készletek voltak, amely készleteket a visszavonulás alkalmával felsőbb parancsra meg kellett semmisíteniük. Jelentették ugyancsak, hogy ugyanakkor, amikor hatalmas raktárak voltak zsúfoltan téli ruha felszereléssel, ugyanakkor a legénység hiányos ruházattal volt ellátva. Pontos adatokkal tudnak szolgálni az Osztrogorosz és Sztalioszkol-i volt raktár készletekről dr. Takács József ellátó csapatbeli fhdgy., aki jelenleg tudomásom szerint orosz fogságban van, továbbá Bárdos Béla ell. csapatbeli alez. budapesti lakos, aki egy ellátó oszlopnak volt parancsnoka abban az időben, amikor Osztrogorosz az oroszok által körül lett zárva és nevezett szintén Osztrogoroszból kitört magyar kötelékkel jött annak idején haza. Dr. Takács fhdgy. jelentése szerint az Osztrogoroszkban és Sztalioszkolban felhalmozott készletek több száz vagonra volt tehető.

Más előadni valóm nincsen, vallomásomat minden kényszer nélkül tettem meg, melyet eskü alatt is hajlandó vagyok vallani.

A jegyzőkönyv Tóth Mihály hbs. vezérőrnagy irodahelyiségében vétetett fel.

Dr. Verő Ubul 1947. június 3. napján Budapesten felvett tanúvallomása:

Tanú a feltett kérdésekre a következőket adja elő:

Baloldali politikai magatartásom miatt, katonai rangomtól megfosztva 1941. végén büntető munkásszázadba hívtak be Gödöllőre és rövidesen az ukrainai Siankiba küldtek. Ujabb büntetések miatt a szd.-ot 1942 végén a voronyezsi frontra küldték, ahol a szd. háromnegyed része elpusztult nélkülözések stb.-k miatt, ezért hívják a századot sianski halálszázadnak. A voronyezsi áttörés 1943 január 17-én éjjel Budjeni nevű faluba a Dontól kb. 40 km-re ért bennünket. A fejvesztett és rendezetlen visszavonulás során néhány nappal később többedmagammal a Bjelgorod felé vezető országúton különös jelenetnek voltam tanúja. Ugyanis Bjelgorod volt az első úgynevezett gyűjtő állomás, ahol a diadalmasan előrenyomuló orosz hadsereg elől fejvesztve és rendezetlenül visszavonuló kötelék nélkül haladó csapatokat rendezni kívánták volna. Az országúton amint messziről láttam, egy nyilván részeg magasrangú tiszt nyitott prémbundában sapka nélkül, nagy botos csizmákban esetlenül mozgott ide-oda és hadonászott. Közelebb érve felismertem benne Jány Gusztáv vezds.-t a 2. hds. parancsnokát.⁴⁰

⁴⁰ Jány Gusztávról köztudomású tény volt, hogy egyrésztől antialkoholista volt, másrésztől a Szolgálati szabályzat öltözködési utasításait maradéktalanul betartotta (szerk.).

Jány vezds. artikulátlan hangon ordítózva lovagló pálcával verte válogatás nélkül az országúton eléje kerülő tiszteket, legénységet és musz.-okat, gallérjuknál megragadva ráncigálta Őket és így akarta sűrű szidalmazások közben visszafordítani és harc felvételére kényszeríteni azokat. Többek között azt kiáltozta, hogy „beszennyezték a magyar honvéd hírnevét, ezt már csak a véretekkel fogjátok lemosni. Ha nem fordultok azonnal vissza és nem harcoltok, úgy felkoncoltatlak benneteket.”

Mínthogy a jelenet hosszú ideig tartott, a hátrább haladók ezt látva, letértek az országútról és igyekeztek Jányt és kíséretében lévő, az eseményt némán néző, magyar katonatiszteket kikerülni. Magam láttam, mivel én is letértem az útról, hogy Jány egyesek után szaladt és az országút mellett a mezőn hasonló módon cibálta és lökdöste Őket. Ezt a jelenetet kb. 10 m távolságból láttam és még az akkori fáradtságom ellenére is nevetnem kellett.

Tudomásom van arról, hogy a szétlőtt, az útszélén heverő gk. kocsikból konzervet vagy cigarettát magukhoz vevő honvéd egyéneket a német beállítású fasiszta tisztek felsőbb parancsra /: nyilván Jány vezds. parancsára /: rövid úton hadbírói tárgyalás nélkül, a tettenérés helyén agyonlőtték. Hozzáfüzöm még, hogy vételezés ebben az időben teljesen lehetetlen volt, hetek teltek el, míg az első csökkentett vételezéshez hozzájuthattunk. A fent elmondott esetek Bjelgorod és Szumi városok közötti visszavonulási szakaszon történtek.

Mást előadni nem tudok. A jkv. felolvasás után h.h. aláírva lezárattott. Vallomást bármikor hajlandó vagyok esküvel megerősíteni.

A tanúvallomások összegzéséül annyit emelnék ki, hogy az akkor hatályos büntető perrendtartás alapján tanúk gyanánt, amennyiben a kihallgatásuk szükségesnek mutatkozik, megidézendők mindazok, akikről fel lehet tenni, hogy a bűncselekményről és a bűnvádi eljárásra nézve fontossági tényköriülményről közvetlen észleleten alapuló tudomásuk van.⁴¹

Az, hogy „az utánam jövők mesélték”, „a kémelhárító kirendeltség tisztjei mesélték”, „nem tartom valószínűnek”, „mint ahogy hallottam”, „én személyesen nem voltam az orosz hadműveleti területen”, mind olyan kijelentés, ami nem közvetlen tapasztalaton alapult, és valljuk be őszintén, az, hogy valaki mesélte, az nem biztos, hogy úgy is történt, hiszen a háború során az egyes kijelentések felértékelődnek, egyes cselekményeket „nagyotmondással” felnagyítunk, hogy cselekményünket hősieznek, vagy követendő példának állítjuk be. A tanúk közel 4 és fél év távlatából emlékeztek vissza a fronton történtekekre, az sem teljesen biztos, hogy a kihallgatásukkor elhangzottak pontosan kerültek a jegyzőkönyvekbe. Arról sem szabad megfélekednünk, kik is voltak a tanúk, volt közöttük hadbíró, kinek személyes ellentéte volt a hadseregaparancsnokkal, volt Signum Laudissal kitüntetett katona, ki később a Vörös Hadsereg tisztjeként vett részt magyarországi hadműveletekben, de ott van Illés Béla író is, aki szintén a Vörös Hadsereg őrnagya volt, majd a háború után a kommunista párt lapjának, a Szabad Népnek a

⁴¹ Bp. 192. §

szerkesztője, de találunk olyan személyt is, mint Erdeős László, akit a Horthy-rendszer a kormányzó-helyettes megsértéséért bebörtönöz. Ezek nem szabad, hogy elkerüljék az olvasó figyelmét, hiszen ahogy korábban már megjegyeztem, a tanúvallomások a büntetőeljárás során szükségesek, a terhelt bűnösségének alátámasztását szolgálják, és az azokból kapott bizonyítékok annak megállapításához szükségesek.

III. 6. Összefoglaló jelentés a nyomozás lezárásakor

A nyomozás befejezését követően a Katona Politikai Osztály elkészítette az Összefoglaló jelentését.

Az összefoglalás érdekessége, hogy azon a napon készült, amikor tanúként Dr. Verő Ubult is kihallgatták.

Összefoglalás Budapest, 1947. évi június hó 3-án

J á n y G u s z t á v vezds.-t nyugatról való hazatérése után mint háborús főbűnöst kaposvári szűrőtáborunk őrizetbe vette.

A lefolytatott nyomozás során megállapítást nyert, hogy Jány 1883-ban Rajkán született, sváb szülők gyermeke. Eredeti neve Hautzinger Gusztáv. /: 1924-ben, a Vitézi Rendhez való felvételéig ezen a néven élt. Ekkor magyarosította a nevét édesanyja leánykori nevére, Jány-ra./

A múlt világháború befejeztével /: mint Ludovikát és Hadiakadémiát végzett tiszt:/ a Székely hadosztály kötelékében vk.szds-ként esett román hadifogságba. Innen 1920. november 1-én szabadult, mikor is szolgálattételre jelentkezett a nemzeti hadseregbe, ahol azonnal előléptették őrgy.-á. 1921-ben alez.-é, 1925-ben ezds.-é, majd 1931-ben a Ludovika Akadémia parancsnokává nevezték ki. 1935-ben tábornokká lép elő. 1936. augusztus 21-én kinevezik az I. budapesti vegyes dandár gyalogság parancsnokává. 1936. november 1-vel átveszi a szombathelyi III. vegyes dandár parancsnokságát. 1937. májusában altbgy.-á lép elő.

1938 májusában /:volt osztálytársa, Keresztes Fischer Lajos altbgy. ajánlatára /: a kormányzó katonai irodája élére kerül. 1938. augusztusában Horthy Miklóssal együtt, mint a katonai iroda főnöke részt vett annak németországi látogatásán, mely alkalommal bemutatták Hitler Adolfnak is. Ebből a beosztásából 1939. február 1-vel a budapesti I. hdt parancsnokává nevezték ki.

1940. nyarán Horthy rendszer elérkezettnek látta az időt, hogy tengelybarátságát

kimélyítse, látván a német fasiszta imperializmusnak egyre jobban kibontakozó hódító, rabló politikáját, nehogy a Hitler által hirdetett új világ felosztásából kimaradjon, szükségesnek látta Horthy, hogy Magyarország katonailag is felkészüljön a támadó háborúra. Németbérenc, sváb tanácsadóinak, Werth Henrik és Rác Jenő, ajánlatára Jány Gusztávot bízta meg az újonnan megszervezendő magyar támadó jellegű hadsereg megszervezésével és felállításával.

A 2. hds. felállítását Jány 1940. tavaszán kezdte meg. Ekkor az 1.2. és 7. hadtestekből állott. Össz. békelétszáma 30.000 fő volt.

1942. január végén Szombathelyi, az akkori vkf. összehozta Jányt Keitel német vezds.-el. /: ez a találkozás a Gellért Szállóban folyt le egy banketten. /: Itt közölte Szombathelyi Keitel jelenlétében Jányval, hogy megállapodta a németekkel egy magyar hadseregnek a keleti frontra való útba indításában, mely a már meglevő 2. magyar hds. parancsnokságának vezetése alatt áll és ennek az újonnan alakított hadseregnek parancsnokságát ajánlotta fel Jánynak Szombathelyi.

Jány ezt a megbízást elvállalta, részben karrierje érdekében, részben mert egyetértett és kiszolgálója volt annak a fasiszta politikának, mely azt hirdette, hogy Magyarországnak Németország mellett van a helye. Jány volt a szószólója annak a hamis, háborúra uszító elméletnek, hogy Magyarország határait a Don mellett, a magyar határtól 2.000 kilométerre kell megvédeni.

1942. márciusában kezdte meg Jány a frontra induló 2. hadsereg mozgósítását és átszervezését. Az újonnan átszervezett 2. hds. állott a 3., 4. és 7. hadtestekből, az 1. pc.ho.-ból, valamint egy rep. dandárból. A mozgósítás ütemét Jány személyesen ellenőrizte. A 2. hds. 1942 május elején érte el a mozgósított állapotát és ekkor az összlétszáma kb.150.000 fő volt.

A 2. hds.-nek a keleti frontra való indulása előtt már köztudomású volt, /: ezt Jány és Horthy sem titkolta /: hogy a 2. hds. sem felszerelésénél, sem kiképzésénél fogva nem ütőképes. Ekkor már a józan gondolkodású tisztek, kik nem akarták vállalni a felelősséget és biztos halálba vinni az embereket, továbbá nem akartak részt venni a Szovjetunió megtámadásában /: a németek oldalán /: különböző ürügyekkel igyekeztek magukat kivonni a frontra való indulás alól. Az indulás előtt Jány Budapesten egy hadseregparancsot bocsátott ki, melyben a kilátástalan harc elől magukat kivonni akaró tisztek ellen hadbíróági eljárást helyezett kilátásba. Már ebben a parancsában is a németekkel való együttműködést hangoztatta. /: Görgényi Dániel ht.ezds. jegyzőkönyvéből: /

A 2. hds. 1942. május 13-án indult a keleti frontra. Jány ezt megelőzően felkereste Hitlert főhadiszállásán és vele a háborúval kapcsolatos tárgyalásokat folytatott. Jány a keleti fronton hadseregparancsnoki parancsaiban propagandát folytatott, mely azt célozta, hogy a magyar nép a németek oldalán a szövetségesek ellen viselt háborúban

fokozottabb mértékben vegyen részt. Többek között hirdette, hogy a Don mellett dől el Magyarország következő ezeréves jövője és, hogy majd milyen helyet fog kapni az új Európában. Hazug propagandájával, parancsaiban elferdítve az igazságot, a Szovjetuniót tünteti fel a tulajdonképpen támadó félnek és azt állítja, hogy az Magyarországot rabszolgá sorsra akarja juttatni.

A 2. hds. parancsnoksága alá tartozó közvetlen szervek, a hadtáp csendőrség, az 1. b. osztályhoz tartozó kémelhárító csoportok, stb. kiérkezésük után közvetlenül Jány utasítására és tudtával, koholt partizánveszély ürügye alatt megkezdték a békés orosz polgári lakosság tízezreinek legyilkolását és kifosztását.

A 2. hds.pság.-on és alakulatainál Jány tudtával kettős tábori bíraskodás működött, mely lábbal taposta a jogot és a törvényt. A nemzetiségieket és munkaszolgálatosokat Jány, mint a legfelsőbb parancsnok, kivonta az ember fogalma alól és kiszolgáltatta az elvadult tábori csendőröknek és keretlegényeknek, kik közismert módon gyilkoltak meg kb. 35-40.000 munkaszolgálatost Oroszországnak.

Egyik parancsában Jány elrendeli, minden nemzetközi és hadijoggal ellentétében, az orosz polgári lakosság közül túsok szedését, illetve azoknak rövid úton való felakasztását.

Egy más parancsában Jány elrendeli, hogy az országutakon közlekedő orosz polgári lakosokat, mint gyanúsakat, azonnal agyon kell löni:/Illés Béla vallomásából:/ Ezekkel a parancsaival teljes szabad kezet adott tábori csendőr pribékjeinek, kik ezután fokozottabb mértékben folytatták a békés orosz polgári lakosság legyilkolását.

A magyar hadseregben szolgáló nemzetiségi származású honvédeket, kik kezdték belátni /: értve a lakosság anyanyelvét:/, hogy becsapták őket, hogy a Don mellett nem hazájukat védik, hanem békés, dolgozó népet támadtak meg, kezdtek mindig jobban ennek az általuk felismert ténynek hangot adni. Jány ezek ellen kíméletlenül, megtorló módszereket rendelt el. Többek között elrendeli ezek megtizedelését.

1943. január hó 10-én megindul Voronyezs mellett a Vörös Hadsereg, mely négy nap alatt áttörte a Donnál álló magyar frontot, döntően megverte a 2. magyar hadsereget. /:Ezzel a ténnyel kezdődött Horthy politikai veresége is:/

Jánynak nem számított közel százezer főre rugó veszteség /:halottakban, sebesültekben, foglyokban:/ tovább akarta folytatni Magyarországnak a németek melletti háborúját.

Az 50 fokos orosz télben visszaözlő, szétvert, rosszul felszerelt hadsereg megállítására és újbóli harcbevételére, mint ahogy az a melléklet parancsokból is kitűnik, „kemény emberekből” különleges tábori csendőr osztagokat állít fel, záróvonalat szab meg és százával végeztet ki a Vörös Hadsereg nyomására visszavonulni kényszerülő, fagyott, sebesült honvédeket. Hírhedt parancsaiban állandóan hangoztatja, hogy „itt csak meghalni lehet, visszavonulni nem”. Más parancsában elrendeli Jány, hogy

sebesülteket, fagyottakat bottal bicegő visszavonulókat, mint szimulánsokat, kikötéssel kell büntetni. /: A nyomozás folyamán bizonyítást nyert az a tény is, hogy Jány ilyen záróvonalnál visszavonuló honvédeket és tiszteket saját kezűleg vert lovaglóstörőjével és „gyáva kutyáknak” nevezte őket:/

Hírhedt, 1943. január hó 25-én kelt /:2. számú mellékletként elfekvő:/ hadseregparancsában a magyarság árulójaként azt írja, „örüljenek a magyarok, ha annyit kapnak enni, hogy éhen nem pusztulnak. Helyünket német csapatok foglalták el, azok megérdemelnek minden gondoskodást.” Ugyancsak ebben a parancsában rendeli el, hogy a visszavonuló fagyott honvédszemélyekből, nemzetiségi honvédszemélyekből, zsidó munkaszolgálatosokból, munkássegységeket kell felállítani és azokat a németek rendelkezésére kell bocsátani, hogy azoknak kényelmét szolgálják. Itt nevezi Jány a magyar honvédet „állati színvonalra süllyedt csúrhének”.

Egy más parancsában elrendeli, hogy a 23. és 19. hadosztályok az utolsó emberig tartsák állásaikat, „ott csak meghalni lehet, hátra nincs”, ugyanakkor amikor a mellékelt eredeti eü. jelentés szerint a 23. könnyű hadosztály embereinek 50%-a, sokszoros rostálás ellenére fagyserült volt.

Egy másik hadseregparancsában, hogy megállítsa és ismét harcra kényszerítse visszavonuló egységeit, elrendeli testi fenyítés képpen a botozás bevezetését.

Jány felterjesztéseiben javaslatot tesz Nagy Vilmos Honvédelmi Miniszternek, a vezérkari főnöknek és katonai irodának az ország totális háborúra való átállítására a németek mellett, továbbá az ifjúságnak háborúra való átnevelésére.

Beadványaiban gyűlölet felkeltésére alkalmas politika folytatását javasolja a magyar kormánynak a Szovjetunió és annak szövetségesei, Anglia és Amerika ellen. Többek között azzal indokolja a fentieket, hogy a magyarságot a szövetségesek győzelmük esetén rabszolgamunkára fogják vinni. 1943-ban már nagyban folyt Németország részéről Magyarország gazdasági és ipari kifosztása. Gazdasági termékeink, iparcikkeink, hosszú vagon sorokban özönlöttek Németország felé. Magyarországra mind jobban ránehezedett a nyomor. Ezt kihasználva hazug módon azt írja beadványaiban Jány, hogy ennek okozói ellenségeinknek, az oroszok és szövetségesei.

Fenti beadványaiban a magyar katonai kormányzatot, és ezen keresztül közvetve az ország közvéleményét, a háború fokozottabb mértékben való folytatására igyekszik rábírn.

Jány németbarát beállítottságára jellemző, hogy hadseregparancsaiban Hitler utasításait több alkalommal, eredetben német címmel közli. „Führer-Befehl” című parancsában hangoztatja Jány Hitler parancsát, mely szerint a magyar egységeknek a végsőig ki kell tartaniuk. Feláldozza a magyar hadsereg színe-javát és a szorongatott német hadosztályok megsegítésére elrendeli, hogy a magyar egységek, mint a németek

utóvédjeinek utóvédjei harcoljanak. Másik parancsában ugyancsak a Führer nevében rendeli el, hogy a körülzárt magyar erők a végsőig tartsanak ki az utolsó emberig, felmentésükről majd a Führer fog gondoskodni.

Egyik-másik parancsában elrendeli az 50%-ig fagyott emberekből /: ld 34/a.sz. alatt eredetben melléklet orvosi jelentést:/ álló 23. könnyű hadosztály és az 1. pc.hadosztály csapatainak a németek melletti végső kitartást, és az utolsó emberig való harcot. Súlyosan vétkezett a magyarság ellen akkor, amikor a doni halálkanyarban a Tischichai ütközet során /: Illés Béla jegyzőkönyvi vallomása /: látszattámadást rendelt el, melynek az volt a célja, hogy a Sztalingrad felé törő német erőkről elterelje a figyelmet. Ez a támadás, mely a magyar hadseregnek 15.000 halottjába került /: a melléklet térkép szerint a laikus számára is látható:/ öngyilkosság volt és az minden stratégiai józanságot nélkülözött. Illés Béla vallomásában elmondja, hogy kihallgatta fogságba esése után von Golsenau német őrgy.-ot, aki Jány törzsénél, mint német összekötő tiszt teljesített szolgálatot. Von Golsenau előadása szerint Jány Gusztáv vezds.-t szolgálataiért a németek igen nagyra értékelték. Négy ízben kapott Jány német kitüntetést. Az első a II. osztályú német Vaskeresztet 1915-ben, a második a német Sasrendet 1938-ban, a harmadikat a német Vaskereszt I. osztályát 1942-ben a Donhoz való kiérkeztekor kapta. A negyedik a német Lovagkereszt első osztályát a Don melletti hű szolgálata jutalmaképpen kapta, 1943. április hó 10-én. /:Jutalomképpen, hogy feláldozta a magyarok tízezreit a német érdekekért /: A kitüntetés átadása mellékelt fényképen láthat.:/ /: 50.,51.,52.,53.,54., számú mellékletben elfekvő parancsokat /:

J á n y G u s z t á v vezds.

alaposan gyanúsítható az 1945. évi VII.t.c.-el törvény erőre emelt Nbr.11. §. 1. pontjába ütköző⁴² többrendbeli háborús bűntett elkövetésével

mert:

1942. augusztus hó 7-én elrendeli a Don vonalának minden körülmények között való tartását azzal, hogy onnan visszavonulás nem lehet /:ld 25. sz.melléklet.:/

1942. augusztus hó 23-án elrendeli az állásoknak az utolsó emberig való védelmét. /: ld. 22. sz. melléklet.:/

1942. november hó 15-én kelt Bartha Károly honvédelmi miniszterhez és Szombathelyi vezérkari főnökhöz tett felterjesztésében az ország haderejéhez totális háborúra való átállítására tesz javaslatot. /: ld 1. sz. melléklet /:

1943. január hó 14-én kelt hadseregparancsában elrendeli a körülzárt egységeknek a

⁴² Az 1945. évi VII. t.c.-el törvényerőre emelt (továbbiakban Nbr.) Nbr. 11§ 1. Háborús bűnös az: aki az 1939. évi háborúnak Magyarországra való kiterjedését, vagy Magyarországnak a háborúba mind fokozottabb mértékben történt belesodródását vezető állásban kifejtett tevékenységével vagy magatartásával elősegítette, vagy azt megakadályozni nem törekedett, bár erre vezető közhivatali állásánál, politikai, gazdasági, közéleti szerepénél fogva módja lett volna. (Az 1945. évi VII. tc. teljes szövegét a függelék tartalmazza.)

harc tovább folytatását. /: ld 27. sz. melléklet :/

1943. január hó 14-én elrendeli a legkisebb községnek is az utolsó emberig, illetve töltényig való védelmét. /: ld 37. sz. melléklet :/

1943. január hó 15-én „Intézkedés a hadműveletek folytatására” című hadseregparancsában elrendeli a hadműveletek az utolsó emberig. /:ld 21.sz. melléklet :/

1943. január hó 16-án elrendeli Jány a 23. és 19. hadosztályoknak a németek melletti harc folytatását az utolsó emberig. /: ld 34. sz. melléklet :/

1943 január hó 20-án „Intézkedés a csapatok rendezésére” című hadseregparancsában elrendeli a doni áttörés után 3 nappal a csapatoknak minden eszközzel való újbóli harcbevételét a németek oldalán, fegyvernélküli egyénekből kézigránátos alakulatokat szervez. /: ld 33. sz. melléklet :/

1943. január hó 24-én a doni áttörés után kibocsátott parancsában a szétvert hadsereget ismét gyülekeztetni és felkoncolás elrendelésével az orosz hadsereg ellen akarja ismét fordítani. /: ld 2. sz. melléklet :/

1943 február hó 7-én „Önvédelem megszervezése” című hadseregparancsában elrendeli a szétvert egységeinek az újjászervezését és újbóli harcbevételét. /: ld 15. sz. melléklet :/

Erdeős László ny.á. ales. és Görgényi Dániel ezds.

tanúvallomásaikban előadják, hogy Jány a 2. hds. megalakulása után még a keleti hadszíntérre való elvonulás előtt lelkesítő beszédeket tartott, /:szemlék alkalmával:/ melynek lényege az volt, hogy a németek mellett Magyarországnak részt kell venni a háborúban.

Továbbá alaposan gyanúsítható az 1945 évi VII. t.c.-el törvényerőre emelt Nbr. 17.§.

5.⁴³ pontjába ütköző népellenes büntett elkövetésével

mert:

1942. augusztus hó 11-én „Ellenséges propaganda meggátolása” című hadseregparancsában az orosz hadsereg által terjesztett, való helyzet megvilágító röplapokat, kiadványokat elolvasó honvédszemélyek ellen intézkedéseket rendel el, mellyel meggátolja a való helyzetről szóló hírek terjedését. /:ld 3.sz. melléklet:/

⁴³ Nbr. 17. § Népellenes vétségben bűnös az,

5. aki fenyegető magatartásával fasiszta (nyilas-, német-, háború-) ellenes vélemény nyilvánítását akadályozta. (Függelék)

Továbbá alaposan gyanúsítható az 1945. évi VII. t.c. -el törvényerőre emelt Nbr. 11. §. 5.⁴⁴ pontjába ütköző többrendbeli háborús büntett elkövetésével
mert:

1942. július hó 28-án minden nemzetközi és hadijogba ütközően elrendeli a megszállott területek lakossága közül a túsok összeszedését, illetve azok felakasztását. /: ld 13.sz. melléklet :/

1942. október hó 29-én „Szemleészrevételek” című hadseregparancsában elrendeli, hogy a 2. hds.-ban szolgáló nemzetiségi / szerb, román, ruszin, szlovák: / származású honvédegyéneket külön büntető szakaszokba osszák be, mint megbízhatatlanokat, illetve kíméletlen rendszabályokat rendel el ellenük, továbbá parancsot ad a megtizedelésükre. /: ld 30. sz. melléklet:/

1943. január hó 20-án „A visszaözlés megakadályozása” című hadseregparancsában kötelezővé teszi a tiszteknek a visszaözlés megakadályozására minden előzetes vizsgálat nélkül való fegyverhasználatot. /: ezzel felbújtója emberek törvénytelen kivégzésének. /: /: ld 31. sz. melléklet::/

1943. január hó 24-én kiadott hadseregparancsában az előrenyomuló orosz seregek elől visszavonulni kénytelen, legnagyobbreszt fagyott, sebesült honvédek megállítására és újbóli harcbevételének kényszerítésére elrendeli az ellenszegülők felkoncolását, illetve megtizedelését. /: ld 2.sz. melléklet :/

1943. január hó 24-én kelt hadseregparancsában elrendeli a megszállott területek lakosságának hadimunkára való összeszedését „minden kímélet nélkül” kitéttel, mellyel szabad kezét adott emberek törvénytelen kivégzésére, illetve megkínzására és ezzel felbújtás büntettét követel el. /: ld 14.sz. melléklet :/

1943. február hó 10-én „Az ezredkötelékek rendezése és helyreállítása” című parancsában elrendeli a katonáknak testi fenytésként való bevezetését. /:Ezzel részese volt emberek törvénytelen megkínzásának:/ / ld 35. sz. melléklet. :/

1943. február hó 27-én a „Rend és fegyelem helyreállítása” című hadseregparancsában utasítja a parancsnokokat, „a véresen kemény rendszabályok életbe léptetésére”. Elrendeli a partizánokat legyűzni nem képes magyar egységeknek a megtizedelését. Testi fenytést és kikötést rendel el fagyottak, bicegők, a bottal járók ellen. Ezzel fejbújtója volt a tábori csendörök által történt emberek törvénytelen megkínzásának, illetve kivégzésének. /: ld 32.sz. melléklet :/

⁴⁴ Nbr. 11. § 5. aki a megszállott területek lakosságával vagy a hadifoglyokkal való bánás tekintetében a háborúra vonatkozó nemzetközi jogszabályokat súlyosan megsértette, vagy a visszacsatolt területek lakosságával a reábízott hatalommal visszaélve, kegyetlenkedett, vagy aki általában felhajtója, tettese vagy részese volt emberek törvénytelen kivégzésének vagy megkínzásának. (Függelék)

1943. március hó 10-én kelt „Gyűjtőtábor felállítása” című hadparancsában elrendeli a visszavonuló honvédszemélyek összeszedését, illetve gyűjtőtáborba vitelét. Az eljáró tábori csendőröknek szabad kezet ad a szükséges megtorlásra. Ezzel felbújtója volt emberek törvénytelen kivégzésének. /: ld 15.sz. melléklet :/

Dr.Verő Ubul r.örgy. tanúvallomásában előadja, hogy 1943. év elején a 2. hds. kötelékében egy politikai büntető századnál teljesített szolgálatot és tanúja volt, hogy Bjelgorod és Szui városok közötti visszavonulási útvonalon Jány, sajátkezűleg verte lovaglóostorával az úton menekülő honvédegyéneket és szidalmazta őket, amiért nem harcolnak tovább. Tudomása van arról, hogy Jány parancsára tömegesen végeztek ki hadbírói tárgyalás nélkül honvéd személyeket.

Erdeős László nyá. alez tanúvallomásában előadja, hogy 1942-ben a 2. hds.pság.-nál teljesített szolgálatot Oroszországban és így tudomással bír arról, hogy Jány tudtával, illetve parancsára tömegével végeztek ki törvénytelenül ruszin, román, stb, nemzetiségű honvédegyéneket. Továbbá partizánvadászat címén ugyancsak Jány tudtával tömegesen végeztek ki a hadtáp csendőrség polgári személyeket, nőket, gyerekeket.

Görgényi Dániel ezds. tanúvallomásában előadja, hogy a 2. hds. kötelékében teljesített a keleti hadszíntéren szolgálatot. Tudomással bír arról a tényről, hogy egy ellenséges előretörés alkalmával egy tiz.-t kivégeztetett Jány, mert lőszerhiány miatt állását feladni volt kénytelen.

Továbbá tud arról, hogy a hadijoggal ellenkező parancsáról, melyben elrendeli a polgári lakosság közül túsok szedését.

Elmondja továbbá, hogy tudomással bír arról, hogy egy politikai foglyokból álló csoport négy nazarénus tagját, mert azok hitükre hivatkozva megtagadtak olyan munkát, mely a háború tovább folytatását mozdította elő, a tábori bíróság Jány utasítására halálra ítélte.

Langauf István Szigeti József, Veszprémi József, Beta Imre, Ternovszky János és Sándor Zoltán tanúvallomásukban előadják, hogy a 2. hds. kötelékében teljesítettek szolgálatot és tudomással bírnak arról, hogy a 2. hds. pság. 1. b. osztályhoz tartozó egyik kémelhárító csoport /: mely osztály közvetlenül Jány alá tartozott, mint hadsereg közvetlen /: emberei tömegesen végeztek ki Jány parancsára, illetve tudtával orosz polgári lakosokat, nőket, férfiakat, gyerekeket.

Veszprémi József és Langauf István tanúk felismerik a nyomozást vezető örgy. által elébük tárt X –el jelzett fényképen /: mely kivégzett orosz férfit, két orosz nőt és két orosz 3-4 éves gyermek hulláját ábrázolja:/ a 2. hds. pság.-hoz tartozó kémelhárító csoport által 1943 elején Oroszországban, Vorozsba községben kivégzett orosz családot.

Dr. Babos József hb.ezds. tanúvallomásában előadja, hogy a Vkf. bíróságnál teljesített 1942-ben, mint ügyész szolgálatot. Egy munkaszolgálatos meggyilkolása ügyében a

kormányzó rendeletére indított nyomozást, melynek kapcsán megállapította, hogy a 2. hds.-nél, annak parancsnokának, Jány Gusztávnak, a tudtával kettős bíraskodás folyik, mely abból állott, hogy egyes partizánokat, munkaszolgálatosokat, bírói ítélet nélkül kiadtak kivégzés céljából a tábori csendőröknek.

Ugyancsak előadja dr.Babos, hogy Jány hadseregében szolgáló Kurucz nevű gyilkos tizedest, ki két munkaszolgálatost agyonlőtt, a vkf. bíróságnak Budapestről küldött átiratára se volt hajlandó Jány kiadni, az ellene Budapesten lefolytatandó hadbírói eljárás céljára, hanem csak a vkf. és Horthy külön parancsára indította az hosszú huzavona után Budapestre.

Továbbá előadja vallomásában, azt a Jány jobboldali beállítottságára jellemző esetet, hogy 1942-ben Jány felkereste őt hivatalában és ott kifogásolta azt, hogy Babos, mint vkf. hadbírójának ügyésze nyomoz Feketehalmi Czeidner és társai ellen, azok Újvidéke elkövetett kegyetlenkedései miatt. Azok tömeggyilkosságairól egyszerűen, mint hazafias cselekedetről emlékezett meg Jány dr.Babos előtt.

Illés Béla tanúvallomásában előadja, hogy tudomással bír arról, hogy Jány kiadott egy parancsot, melyben elrendeli az országutakon közlekedő orosz polgári lakosságnak, mint gyanúsaknak az agyonlövését, továbbá tudomással bír arról, hogy a magyarok fogságába esett orosz katonanőt kiadták a német SS-nek, ahol azokat halálra kínozták.

Dr.Hegedűs János, aki haditudósítóként teljesített 1942-ben a 2. hds.. kötelékében szolgálatot elmondja, hogy tudomással bír arról, hogy egy Szemideszejáckéje melletti orosz hadifogolytáborban Jány parancsára tömegesen végeztek ki hadifogoly orosz tiszteket.

Ollé Ernő r.ny. hdgy., Ónody János és Ecsédi János tanúvallomásaikban előadják, hogy a 2. hds. kötelékében teljesítettek szolgálatot és tudomással bírnak arról, hogy a doni áttörés után az orosz túlerő ellen visszavonulásra kényszerült honvédegyéneket Jány elrettentő példaként tömegesen kivégeztette. Továbbá, hogy /: Ollé vallomása /: Jány testi fenyegetésként a visszaözlés meggátolására a botbüntetés bevezetését is elrendelte.

Továbbá alaposan gyanúsítható az 1945. évi VII.t.c.-el törvényerőre emelt Nbr. 11.§. 6.⁴⁵ pontjába ütköző többrendbeli háborús büntett elkövetésével, mert:

⁴⁵ Nbr. 11. §. 6. aki nyomtatványban (bármilyen módon sokszorosított iratban), gyülekezet előtt elmondott beszédben vagy rádió útján huzamosabb időn át olyan állandó jellegű és folyamatos tevékenységet fejtett ki, amely alkalmas volt arra, hogy az ország háborúba lépése, illetőleg a háború fokozottabb mértékben való folytatása érdekében a közfelfogást jelentős mértékben befolyásolja és az országra káros irányba terelje. (Függelék)

1942. augusztus hó 11-én kell „Ellenséges propaganda elhárítása” című hadseregparancsában a háború fokozottabb mértékben való folytatása érdekében beosztottjait hamis adatokkal igyekezett befolyásolni. Azt állítja, hogy „a szovjet kezébe került honvéd személyeket azok megcsönkítják, illetve megölik.” „Itt dől el Magyarország következő ezeréves jövője.” A szovjetről, mint „istentelen, erőszakos, terrorállamról” emlékezik meg. /: ld 3.sz. melléklet:/

1942 augusztus hó 11-én kelt „Harci szellem fenntartása a küzdő csapatoknál” című parancsában elrendeli, hogy a parancsnokok fejtsenek ki mellette propagandát, hogy a 2. hds. harcával áll, vagy bukik Magyarország, /: ld 27. sz. melléklet /:

1942. október hó 20-án kelt „Operation Befehl Nr.1.” kiegészítésének közlése című hadparancsában megrágalmazza a Vörös Hadsereget azzal, hogy azok harci gázokat fognak használni. /: ld 19.sz. melléklet /:

1943. március hó 12-én kibocsátott hadseregparancsában, melyben propagandisztikus módon igyekszik befolyásolni egységeit a háború fokozottabb mértékben való folytatása érdekében, nevezetesen a szovjet állapotokról való valótlan hírek terjesztésével. /: ld 4. sz. melléklet /:

1943. március hó 21-én 16 oldalból álló beadványt terjesztett fel Honvédelmi Miniszterhez, a honvéd vezérkar főnökéhez és a katonai irodához, melyben Magyarországnak Németország melletti fokozottabb kiállítását propagálja. /: ld 55.sz. melléklet. /:

1943. március hó 23-án kelt hadseregparancsában a szovjetunióbeli állapotokat hamis adatokkal igyekszik lefesteni és ezzel egységeit a háborúban fokozottabb mértékben való részvételre izgatni. /: ld 5. és 7. sz. melléklet /:

1943. május hó 24-én⁴⁶ a Pápai Újságban megjelent nyilatkozatában burkoltan úszít a Szovjetunió ellen azzal, hogy „csak akkor élhet szabadon a magyar, ha útját állja már a Kárpátokat döngető ellenségnek” nevezetesen a Szovjetuniónak. /: ld 10.sz. melléklet /:

Illés Béla tanúvallomása szerint Jány több ízben rádió előadást tartott /:egy alkalommal Imrédyvel együtt:/ melyben „veszettül uszított” a Szovjetunió és szövetségesei ellen, katonái ellenük könyörtelen harcra biztatta.

Továbbá alaposan gyanúsítható az 1945. évi VII. t.c.-el törvényerőre emelt Nbr.13.§. 6.⁴⁷ pontjába ütköző háborús bűncselekmény elkövetésével, mert:

⁴⁶ A Kat.Pol.Osztály összefoglalója tévesen írja az 1943. május hó 24-i dátumot a Pápai Újságban történő megjelenésre, ugyanis az helyesen 1945. február 24-i szám (szerk.)

⁴⁷ Nbr. 13. § Háborús bűnös az is:

6. aki a háborús hírverés szolgálatában jelentős szellemi munkát végzett (Függelék)

1943. március hó 21-én 16 számozott oldalból álló beadványt terjesztett fel Jány a H.M.-hez, a honv. vkf.-hez a katonai irodához, melyben a háborús agitációt fejt ki annak az érdekében, hogy Magyarország a tengelyhatalmak mellett tovább folytassa a háborút. /: ld 5. sz.melléklet /:

1943. június 21-én kelt felterjesztésében, melyet a H.M.-hez vkf.-hez és katonai iroda főnökéhez küldött meg, javasolja a magyar alakulatoknak a háborúba való teljes átállítását propaganda eszközeivel. /:ld 57.sz. melléklet:/

Jány Gusztáv ny.-á. vezds. a fentieket nagyrészt beismeri és a nyomozás által produkált, általa kibocsátott, hadseregparancsait, kiadványait, felterjesztéseit utólag saját kezűleg aláírásával ellátta.

Fentiek alapján:

J á n y G u s z t á v vezds.

háborús főbűnös a Budapesti Néppügyészségnek adandó át további illetékes eljárás lefolytatása végett.

Szörényi örgy.
alosztályvezető

HONVÉDELMI MINISZTER
KATONAPOLITIKAI CSOPORTFŐNÖK

XI. Barók Béla út 26.

Elhárító Osztály

114.761.szám

eln. kat. pol.-1947.

Jány Gusztáv ny.á.vezds.elleni ügy

Budapest-i Néppügyészségnek

Budapest

Budapest, 1947. évi augusztus hó 2-án.

Jány Gusztáv ny.-á. vezds. háborús főbűnöst, aki alaposan gyanúsítható többrendbeli háborús és népellenes bűncselekmény elkövetésével csatolt irataival együtt illetékességből átadom.

Egyben értesítem, hogy nevezett egyenruha viselési jogát felfüggesztettem.
Mellékletek: hiteles napló szerint.

A miniszter rendeletéből:

dr.Vértes alez.sk.

A kiadmány hitelül.

Budapest, 1947. aug. 2.

Kiss hdgy.

sg. vez.

A VÁDEMELÉS

IV. 1. Vádemelés

A vádemelést megelőzően a Népügyészség egy alkalommal meghallgatta Jány Gusztávot, melyről az alábbi jegyzőkönyv készült.

Jegyzőkönyv

Felvétetett a budapesti népügyészségen 1947. augusztus 9-én.

Jelen vannak:

Dr. Gyarmathy István népügyész

Ipolyvölgyi Ilona jkv.

A fogházból előállított J á n y /Hautzinger/ G u s z t á v / Rajka 1883. október 21., anyja: Jány Vilma, atyja: Hautzinger Sándor, özvegy, felesége: n. Dávid Anna, gyermektelen, magyar honos, lébényi illetőségű, Budapest, VIII. Múzeum u. 3. sz. lakos, ht. tiszt. ny.á. vezds. büntetlen / előadja a következőket:

A Magyar Honvédelmi Minisztérium Katona Politikai Osztályán 1947. június 2. napján folytatott, 8 oldal terjedelmű jegyzőkönyvben foglalt vallomásomat, mint az igazságnak megfelelőt, teljes egészében fenntartom, azzal a kiegészítéssel, hogy a jegyzőkönyv 2. oldalán 1. bekezdésben foglalt azon állítás, hogy 1940 nyarán a kormányzó Werth Henrik és Rátz Jenő ajánlására bízott meg az akkor felállításra kerülő három magyar hadsereg felállításával és parancsnokságával, nem felel meg a valóságnak, mert ezen beosztásomba kizárólag a minősítesem alapján kerültem.

Egyebet előadni nem kívánok. A jegyzőkönyvet felolvasás után helybenhagyólag aláírtuk.

Az eljáró népügyész kihirdeti a terhelt előtt az előzetes letartóztatást elrendelő külön íven szövegezett határozatás, mely ellen felfolyamodásnak helye nincs.

kmft.

Dr. Gyarmati István
népügyész

Ipolyvölgyi Ilona
jkv

Jány Gusztáv
terhelt

A nyomozati anyagok alapján a Népügyészség az alábbi vádiratot állította össze 1947. augusztus 30-án.

1947.NÜ.10205/1. szám

Honv.Min.szám: 114761/el.n.kat.

pol.-1947.

A Budapesti Népbíróságnak,

Budapest

A nyomozás iratait idezárva a következő
v á d í r a t

benyújtásával küldöm át:

Az 1947. évi augusztus hó 4. napjától előzetes letartóztatásban lévő:

J á n y / Hautzinger / G u s z t á v

/szül: 1883. okt.21., Rajkán Moson m., atyja neve: Hautzinger Sándor, anyja neve: Jány Vilma, családi állapota:özvegy, magyar állampolgár, lébényi illetőségű, ág.ev. vallású, nyug. vezérezredes, büntetlen előéletű, budapesti VIII. Múzeum u. 3. II. 5. lakos / terhelt ellen vádat emelek

az 1945. évi VII. tc.-vel törvényerőre emelt Nbr. 11. §.1. pont 1. bek.⁴⁸ ütközö háborús büntett és Nbr. 11.§ 5. pontba ütközö háborús büntett miatt⁴⁹.

I. A./ 1940. nyarán Horthy Miklós Magyarország volt kormányzója, miután elhatározta, hogy Magyarországot katonailag is előkészítse a német rablóhadjárat melletti támadó háborúra, mint a célnak minden szempontból legjobban megfelelő személyt, terheltet bízta meg Werth Henrik és Rátz Jenő ajánlatára az újonnan megszervezendő magyar támadó jellegű hadsereg felállításával és a harcra való előkészítésével. Jány Gusztáv terhelt 1940. nyarán kezdte meg a második hadsereg felállítását és az oroszok elleni támadó hadjárat előkészítését.

1942. január végén, közelebről meg nem határozható időben terhelt Szombathelyi Ferenc, az akkori vezérkari főnök társaságában Budapesten a Gellért Szállóban hadászati megbeszélést folytatott Keitel német vezért tábornaggal. A megbeszélés eredményeképpen történt meg a megállapodás egy magyar hadseregnek a keleti frontra való útnak indítására, mely célra terhelt által az oroszországi háborúra már előkészített második magyar hadsereg jelöltetett ki, melynek parancsnokságát és az

⁴⁸ 11. § Háborús bűnös az:

1. aki az 1939. évi háborúnak Magyarországra való kiterjedését, vagy Magyarországnak a háborúba mind fokozottabb mértékben történt belesodródását vezető állásban kifejtett tevékenységével vagy magatartásával elősegítette, vagy azt megakadályozni nem törekedett, bár erre vezető közhivatali állásánál, politikai, közgazdasági, közéleti szerepénél fogva módja lett volna

⁴⁹ 5. aki a megszállott területek lakosságával vagy a hadifoglyokkal való bánás tekintetében a háborúra vonatkozó nemzetközi jogszabályokat súlyosan megsértette, vagy a visszacsatolt területek lakosságával a reábizott hatalommal visszaélve, kegyetlenkedett, vagy aki általában felhajtója, tettese vagy részese volt emberek törvénytelen kivégzésének vagy megkínzásának

Oroszország elleni háborúba vezetését a terhelt vállalta el. Terhelt a megállapodás alapján 1942. márciusában kezdte meg a frontra induló második hadsereg mozgósítását és átszervezését. A mozgósítás ütemét terhelt személyesen sürgette és ellenőrizte. A hadseregnek Budapestről való elvonulása előtt, Budapesten hadsereg parancsot bocsátott ki, melyben a kilátástalan harc alól magukat kivonni akaró tisztek ellen hadbíróági eljárást helyezett folyamatba. Ebben a parancsában a németekkel való együttműködést és a németek melletti kiállást követelte.

1942. május 13-a utáni napokban Jány Gusztáv személyesen kereste fel Hitler Adolfot a főhadiszállásán, ahol is a második hadsereg alkalmazására vonatkozóan folytatott tárgyalásokat és kért utasításokat.

Terhelt 1942. augusztus hó 7. napján kelt és 23./ számmal jelzett mellékletként tárgyi bizonyíték gyanánt az iratokhoz csatolt hadsereg parancs bizonyítéka szerint, elrendelte a Don-vonalának minden körülmények között való tartását, azzal, hogy onnan visszavonulni nem lehet.

1942. augusztus hó 23-án a tárgyi bizonyítékként 22./ számú mellékletet képező hadseregparancsában elrendelte a Don-melletti állásoknak az utolsó emberig való védelmét.

1943. január hó 10. napján indult meg a Voronyezs alatt a Vörös Hadsereg, amely négy nap alatt áttörte a Don mellett álló magyar frontot és döntően megverte a második magyar hadsereget. Jány Gusztávnak nem számított a közel százezer főre rugó veszteség / halottakban, sebesültekben, foglyokban / minden erőfeszítésében tovább akarta folytatni Magyarországnak a németek melletti háborúját.

1943. január 14-én kelt hadsereg parancsában elrendelte a körül zárt egységeknek a harc tovább folytatását. A 27./ sz. alatti mellékletként csatolt hadseregparancsban Jány Gusztáv terhelt többek között a következő utasításokat adta:

„5./ Minden még teljes elszigeteltségében lévő egységeknek is a legszívósabb ellenállást kell kifejeznie... Kemény végsőig való kitartás az egyedüli menedék. Ezt meg kell érteni és kíméletlen szigorral meg is kell követelni...A védőállásokat elhagyni csak az én előzetes engedélyemmel szabad”

1943. január hó 14-én kelt és tárgyi bizonyítékként 37./ szám alatt az iratokhoz csatolt hadseregparancsában többek között a következő utasításokat adta.

„Községek körvédelmét mindenütt szervezzük meg és feltétlen utolsó emberig, töltényig tartani becsületbeli kötelezettség.”

1943. január hó 15-én 21./számú mellékletként intézkedések a hadműveletek folytatására c. hadseregparancsában terhelt elrendelte a hadműveletek folytatását az utolsó emberig. 34./sorszám alatt az iratokhoz csatolt tárgyi bizonyíték szerint a különböző hadseregcsoportok hadosztály vezető orvosai jelentették terheltnek, hogy az

alakulatok legénysége és tisztikara a sokszoros rostállás ellenére is ötven százalékban fagyott s rendkívül legyengült állapotban van, akik a jelenlegi súlyos szolgálatot ellátni képtelenek. Gyógyszer, kötszer nincs, az ellátás olyan, hogy csakis a jelenlegi állapot még rohamosabb rosszabbodásával lehet számolni. A hadosztály csoportparancsnokok sürgős intézkedést kértek, melyre terhelt 704. számot viselő rádiótávíratában a következő utasításokat adta:

„Intézkedés a hdt. további feladatára. Legfelsőbb parancsra: 2. 3. és 19. k.h.o. a jelenlegi állapotában az utolsó emberig tartson ki, egy lépést sem szabad hátra tenni, a legkíméletlenebb rendszabályokkal meg kell akadályozni, hogy állásait egy ember is elhagyja. Ott csak meghalni lehet hátra nincs.”

Terhelt a 33./sz. alatti tárgyi bizonyítékként az iratokhoz csatolt és 1943. január 21-án „Intézkedés a csapatok rendezésére” c. hadseregparancsában elrendeli a Doni átkelés után 8 nappal a csapatoknak minden eszközzel való újbóli hadba vetését a németek oldalán, fegyvertelen egyénekből kézigránátos alakulatokat szervez.

„2., minden Oskol hídjánál erélyes tiszt psága alatt álló kis osztag legyen. Feladata az 1. pontban foglaltakkal ellenkezést megkísérli azonnali felkoncolása, legyen az tiszt vagy legénység ... 5., akinek fegyvere nincs, azt igazolvánnyal hop.látja el, kinek ilyen nincs, I. 24-én 8 h-tól kezdve azokat össze kell gyűjteni és megtizedelni. 6., Torzsay ezredes hadtápszerveivel az összes községekben tartson razziákat, csellengőket, fegyvert, lőszert felszerelési tárgyakat, sisakokat stb. gyűjtesse össze egész területen Budenyj magasságáig... 7... fegyelmező gyakorlatokkal az egységeket mielőbb meg kell szilárdítani. ...A fegyver nélküli alakulatok kézigránátokkal szerelendők fel és ilyen harcra kell begyakorolni ...”

1943. január 24-én terhelt a 2./sz. alatti tárgyi bizonyítékként iratokhoz csatolt hadseregparancsában a szétvert hadsereg gyülekezésére és felkoncolás elrendelésével ismét az orosz hadsereg ellen bevetésre ad parancsot:

„...Becsstelenség az a lelkevesztett fejnélküli gyáva menekülés, amit látnom kellett, amiért most a szövetséges hadsereg és az otthon mélységesen megvet bennünket. Ehhez minden oka meg is van. 2. Vegye tudomásul mindenki, hogy innen sem betegség, sem sebesülés, sem fagyással el nem engedek senkit. Azon területen, hol gyülekezésünket elrendelték, hol az újjászervezést végrehajtjuk, ott marad mindenki, míg meg nem gyógyul, vagy el nem pusztul.

3. A rendet és a vasfegyelmet a legkeményebb kézzel, ha kell a helyszínen való felkoncolással. de helyre kell állítani. Ennél kivétel nincs. Legyen tiszt vagy rendfokozat nélküli honvéd, aki parancsomnak nem tesz eleget, az nem érdemli meg, hogy nyomorult életét tovább tengesse és nem engedem, hogy szégyenünket bárki is tovább nagyobbítsa. 4. Minden, még a legmagasabb parancsnok is, addig marad a gyülekezésre kijelölt helyen, míg útnak indulásra parancsom meg nem kapja,

...A D/ körzetben a 19. hop. az N/körzetben a 10. hop felelősek azért, hogy annak Ny-i határát egy ember vagy jármű át ne léphesse, aki megkísérli, azt fel kell tartóztatni és felkoncolni, ha egység kísérli meg, meg kell tizedelni...számolni kell azzal, hogy az élelmezés terén alapos korlátozások lesznek. Elsősorban annak van jussa élelmezéshez,

aki elől harcol, aki helyét elhagyta és itt hátul gyülekezik, örüljön annak, hogy annyit kap, hogy éhen nem pusztul. Helyünket német csapat foglalta el, az megérdemel minden gondoskodást, mindaddig, míg rend nem lesz, míg harcra alkalmas egységgé nem formálódunk, ilyenrel ne számoljunk, mert erre érdemtelenné váltunk.

...Első a katonai külső, nem török mindenféle ronggyal körülcsvart lábbelit, polgári köntöst stb....Minden eszközt megengedek addig, amíg tökéletes rend nem lesz. Ellenszegülést haladéktalanul meg kell torolni.

8. Minden ap. a legkeményebb emberekből állítson össze mielőbb egy-egy tábori csendőrosztagot, kiket karszalaggal, rajta cső. felírással, igazolvánnyal kell ellátni, ezek feladata a feltétlen rend és parancsok teljesítésének kierőszakolása.

9. Minden állomás főőrséget és belső szállásőrséget állít fel, feladatuk a kijáratoknak nyugati irányba való lezárása. Senkit tovább nem engedhet, aki állj parancsot nem teljesíti, felkoncolja.

10. A munkásszázadokkal, amelyeket a körzetek összeállítanak addig, amíg az állásépítéseket nem bocsátom a német parancsnokság rendelkezésére, harcos alakulatok kényelmét szolgáló helyi munkákat kell végeztetni. Erre kell a fagyos embereket is felhasználni. Utak takarítását, hótól mentesítése is rájuk hárul..."

Terhelt 1943. február hó 7-én kelt. „önvédelem megszervezése” című és tárgyi bizonyítékként 15./ sz. alatt az iratokhoz csatolt hadseregparancsában elrendelte a szétvert egységeknek újjászervezését és újbóli bevetését.

„...Megelőző rendszabályokat irányelvek, a./ a legelső gyanús megmozdulást csírájában és kíméletlenül el kell fojtani. b./ házkutatások, c./ bizalmihálózat megszervezése, d./ túszok szedése ..., az összes fenn említett rendszabályok alapfeltétele, hogy a csüggeteg és pánikszellem a legrövidebb idő alatt eltűnjék, ezt, ha kell eszközökben nem válogatva, ki kell irtani.

A harccsoportok és egyéb egységek megalakítása után fennmaradó tisztekből, tiszthelyettesekből és tisztesekből hadosztályonként külön csapatot kell megszervezni, amely a ho.pk.-nak minden körülmények között megbízható, mozgékony eszköze. Ez adott esetben a fegyelem kikényszerítésére is hivatott.

Elvárom és meg vagyok győződve arról, hogy a szervezett orosz hadsereg ellen nemrég helyét még megállt magyar hadsereg elbánnik azzal a csőcselékkel, melyet másfél éven keresztül csekély szám megszálló erő féken tartott.”

Terhelt 1942. őszén, közelebről meg nem határozható időben az u.n. Doni-halálkanyarban Titschischai mellett többszörös orosz hídfőállítás tűzérési összpontosítása ellen alakulatával látszat-támadást rendelt el, melynek egyedüli célja az volt, hogy a Sztálingrád felé törő német alakulatokról a figyelmet elterelje. A 22./sz. alatt csatolt hadászati vázlat bizonyítéka szerint a német érdekekért esztelenül és kilátástalanul minden hadvezetői gondosság nélkül áldozta fel alakulatát, melynek az ütközet után csak halottakban 15.000 fő vesztesége volt.

B./ Jány Gusztáv terhelt a keleti fronton hadsereg parancsnoki parancsában propagandát folytatott, mely azt célozta, hogy a magyar nép a németek oldalán a szövetségesek ellen

viselt háborúban fokozottabb mértékben vegyen részt. Hirdette, hogy a Don mellett dől el Magyarország következő ezeréves jövője, és hogy majd ez a harc határozza meg új helyét az újjáéledt Európában. Hazug propagandájával, parancsaiban elferdítve az igazságot a Szovjetuniót tünteti fel támadó félnek és azt állítja, hogy az Magyarországot rabszolgasorsra akarja juttatni.

1942. augusztus hó 11-én kelt „ellenséges propaganda elhárítása” című 3./sz. alatt tárgyi bizonyítékként az iratokhoz csatolt hadseregparancsában többek között a következőket mondotta:

„...mindig ismételni kell: a./ a szerzők zsidó kommunista voltát, akik Magyarországról Moszkvába szöktek a megtorlás elől. b./ az ellenségnek soha se higgyünk mert, ha papírral erőfeszítés nélkül kiveszi kezünkől a fegyvert, úgy bánik el velünk, minden ígérete ellenére, ahogy akar. c./ A szovjet kezébe került honvédség tagjairól tudjuk és az előre nyomulás során láttuk, hogy azokat megölték és megcsonkították. d./ Az ellenséges propaganda méreg és robbanóanyaggal azonos, ha hozzányúlunk, vagy beveszik. Aki tehát hisz az ellenségnek, el van veszve. e./ A honvéd harcban való helytállásától függ a maga, a családja és nemzete sorsa, itt dől el Magyarország következő ezeréves jövője. Tehát a Don-mentén áll, vagy bukik a magyar. f./ A szovjet ismétlődő állítása, hogy nem törekszik más országok beolvasztásába, szemtelen hazugság, mert akkor minek gyártotta a még ki nem fogyott ezrenyi harckocsit és repülőgépet. „Régi magyar közmondás itt is rájuk tapint. – g./ Ha nem jöttünk volna ilyen távolra előre a hazai földtől, otthonaink szenvednék a háború pusztításait. h./ előttünk csak egy cél lebeghet, a szovjet erőszakot, terrort és istentelenséget, határtalan brutalitással bármibe kerül is a szövetségesekkel vállvetve kiirtani és megsemmisíteni. Nincs más választás vagy ő, vagy én.

Terhelt 1942. augusztus hó 11-én kelt és 9./ sz. alatt tárgyi bizonyítékként az iratokhoz csatolt „harci szellem fenntartása küzdő csapatoknál” c. hadseregparancsában a következő parancsot adta:

„...Aki helyét indokolatlanul, parancs nélkül elhagyja, fegyverét elhány, rémhírt terjeszt, vagy továbbít, a Sz. Sz. szerint felkoncolandó.

3. Ha egységek gyáván megfutnak, meg kell őket tizedelni.

4. Értse meg minden pk. és értesse meg minden alárendeltjével, hogy a hadsereg itteni becsülettel, vagy anélkül vívott harcában áll vagy bukik Magyarország.

5. Ki kell irtani azt a tévhitet, hogy ellenség túlsúlyban van. Csak gyalogsági helyi túlsúlyt tud teremteni, ui. mindenütt töredéke a mieinknek, rep. fölénye meg van, de hatása küzdőkre egyenlő a nullával.

Fogoly-vallomások ellg. erejéről célzatosak és túlzottak. Ahol ezek ezredet jelentenek, ott kétszázad sincs.”

Terhelt 1942. október hó 20-án kelt és tárgyi bizonyítékként 19./sz. alatt az iratokhoz csatolt „Operations Befehl Nr.1.” c. hadparancsában megrágalmazta a Vörös Hadsereget, hogy az harci gázokat fog használni.

1943. március hó 12-én kibocsátott és 4./ sorszám alatt tárgyi bizonyítékként az

iratokhoz csatolt 30. sz. hadseregparancsában terhelt következőket hirdette:

„...Büszkén állapíthatjuk meg, hogy a Donról magyar honvéd vált le utolsónak, a 9. k.ho. csapatai csak 25-én hagyták el állásaikat, hogy mint a 2-ik német hadsereg utóvédjének utóvédje vonuljon az elrendelt területeire. ...Az átszervezett egységek minden parancsnoka és tagja érezze át, hogy a Doni hősök példája kötelez arra, hogy hozzájuk hasonlókká legyünk, hogy lépéssel sem maradjunk mögöttük, amikor áldozatot követel tőlünk magyar mivoltunk. Aki eddig nem értette meg, hogy miért szállt a hadsereg harcha, messze túl a Kárpátokon, azt a sok száz kilométeres út felvilágosította. Romba dőlt városok, földdel egyenlővé tett falvak, odukba, pincébe megbújva nyomorgó lakosok intenek, hogy milyen sors vár hazánkra, ha a háború véres ekéje az otthonunkon szántana végig. Nem hiszem, hogy egy is lenne közöttünk, ki ilyen sorsot kívánna anyjának, feleségének, gyerekének. A már eddig elveszített sok száz kilométerrel az orosz repülők annyira közel jutottak, hogy veszélyben a házunk, földünk, munkahelyünk, lépést sem szabad engednünk, nehogy e távolság még több legyen.”

1943. március 23-án és 1943. április hó 9-én kelt és 3./sz. valamint 7./sz. alatti tárgyi bizonyítékként az iratokhoz csatolt hadsereg parancsnoki parancsaiban terhelt a következőket hirdette:

„...Büszkén emeljétek magasra fejeteke, mert a Don-parti hősök testvéreink voltak és szorítsátok keményen öklötökbe a fegyvert, hogy odacsapjatok azokra, akik a szabad Magyarországot gyarmattá, családjainkat rabszolgákká akarják tenni. Szép ígéreteknek ne higgyen senki, aki nincs mellettünk, az esküdt ellenségünk és azt el kell tiporni, ha még oly jámbor képpel jön is felénk és mézes-mázos szavakkal fest boldog jövőndőt. Magatok láttátok, hogy élnek a bolsevista szabad emberek, annak lakosai korbáccsal, pisztollyal kényszerítik munkára szakadásig. Nem hiszem, hogy akadna közöttünk olyan gyáva korcs, aki ezt a sorsot kívánja magának, szeretteinek...”

„...Sok ezerre emelkedett hősi halottaink és sebesültjeink száma, akik bebizonyították, hogy bennünk magasan lobogott a régi magyar harcosok virtusa és vért életet tudtak adni azért, hogy Magyarországtól, otthonunktól távol tartsák a vörös rémet és mentesüljenek szeretteink a rabszolgasortól.”

Terhelt 1943. május hó 24-én a pápai újságban megjelent nyilatkozatában uszít a Szovjet Unió ellen azzal, hogy „csak az élhet szabadon a magyar, ha útját állja már a Kárpátokat döngető ellenségnek.”

C./ Jány Gusztáv terhelt, mint stratégia felterjesztéseiben javaslatokat tett a honvédelmi miniszternek, a vezérkari főnöknek és a kormányzó katonai irodájának, annak sürgős fogantatása végett, hogy az itthon levő póttartalékos honvédséget átképezzék és kiképzésüket tökéletesítsék. Követeli azt, hogy a harci előképzést már a gyermekeknél meg kell kezdeni és az ifjúságnál folytatni. Követeli, hogy kölyökkortól katonának kell nevelni, ki tűri a fáradtságot, a szenvedést, leküzdi a félelmet és nem tűri a legyőzést. Olyan sportot kell csináltatni terhelt szerint és olyan akadálytereket, ahol gyaatra kitöri a nyakát, csak az ügyes, erős győzi le vagy fondorlatos ravaszdi kerüli ki.

Terhelt 1943. évi június hó 21-én 1031/el.2. hds. 1943. sz. alatt előterjesztést tesz a magyar honvéd vezérkar főnökének, melyet tárgyi bizonyítékként 57. /sz. alatt az iratokhoz csatolok, és amelyben kijelenti azt terhelt, hogy a Don-menti vereségnek egyik fő oka az volt, hogy a magyarság nem ismerte fel és vezetői nem ismertették meg vele a legnagyobb veszedelmet: az orosz hordákat és a bolsevizmus iránt az emberekben, miértis követeli az itthon maradtaknak az orosz rendszer, a bolsevizmus elleni gyűlöletre való izgatását, lelkeknek propagandával való előkészítését és az országnak totális harcra állítását. Követeli ezeket terhelt, ezért mert amint mondotta „propagandával legalább most kell a lelkeket háborúra átállítani, mert annak még nincs vége, nekünk, magyaroknak csak most kezdődik.

Terhelt a magyar honvédelmi miniszterhez, vezérkari főnökhöz és a kormányzó katonai irodájához 1943. március hó 21-én 10202.hds.I/a. 43./sz.alatt intézett javaslatában, melyet tárgyi bizonyítékként 55./ sorszám alatt az iratokhoz csatolok, a következőket követelte:

„Állást foglaltunk a tengelyhatalmak oldalán. Nem lehet visszafordulnunk, tehát vonjuk le ennek végső következményeit.

A háborúra kell teljesen átállni.

1./ A legnagyobb bajunk, hogy szűk látókör mellett nem tanultunk meg gyűlölni. Aki nem lép közvetlen országunk földjére, aki nem akarja erőszakkal elvenni azonnal azt, ami a mienk, arról nem hisszük el, hogy tényleg ellenünk tör.

Túl simák, túl kulturáltak, túl nyugatiak vagyunk és bedőlünk szép, csalogató szavaknak és biztonságban érezzük magunkat, mert villámok nem közvetlen közelünkben pusztítanak.

Így érzéketlenül állunk a nagy világégés közepette és nem látjuk, hogy gyújtogató részben erőszakkal tör utat magának, részben titokban lopakodik felénk, hogy házunk fedelét reánk gyűjtsa.

Tanuljunk meg magunk és tanítsuk meg honfitársainkat arra, hogy gyűlöljük azt, aki nem velünk van, mert az csak ellenünk lehet,

Éles propagandával inkább túlozva, mint szépítve, bele kell vinni a köztudatba, hogy az orosz, az angol, az amerikai a veszтүnket akarja. Rabszolgamunkára visz bennünket a bolsevista világhatalomra törekvő orosz, ha nem törjük meg szövetségesünk oldalán erejét. Egy követ fűj velük a szigetország és az új világ,

Az, hogy nagy a drágaság, hogy kis karéj kenyér jut, hogy nincs, vagy rongyos a ruhánk, a cipőnk ezt mind nekik köszönhetjük. Pusztuljanak tehát, mert mi élni akarunk. Pusztuljon velük együtt mindenki, aki hozzájuk húz.

Ne higgye senki, kicsi vagy nagy, gazdag vagy szegény, munkás vagy munkaadó, paraszt vagy iparos, hogy neki baja nem lehet. Mi, akik 2000 km-t megtettünk ebben a jelleg és jellem nélküli óriási térségben, melynek lakosai hozzá hasonultak a környezethez, kiknek minden mindegy, bennünket ugyanerre az életre kényszerítenek, ha hatalmuk idáig ér. Nem ismerik a szépet, a jót, nem látják a virágot, a nap aranyló sugarát, csak a piszkos földet, melynek színéhez maguk is hasonulnak, A télen viskóikba beszorultunk, mocsok és fereg tapadt ránk, olyan, amilyenben nálunk még a cigányok sem élnek.

Korbács és pisztoly a bére, ki a kényszermunkát nem végzi szakadásig. Ha ez az életet látjuk, akkor várjuk ölbe tett kézzel, Pató Pállal tunyán, míg a korbács véres csíkot szánt az arcunkon, a hátunkon. Senki se higgye, hogy valaki is segítségünkre lesz. A Mindenható segítsége is elmarad, ha nem segítünk magunkon és nem állunk Hazánk földjébe begyökerezett szilárd lábakon és onnan nem törünk dühödt pusztító erővel arra, aki romlásunkat akarja.

2./ A lélek beállítása mellett anyagi vonalon is a háborúra kell minden erőt bevetni. Az ipar csak hadianyagot gyárthat, mert azzal a felszereléssel, mellyel a 2. hds. kivonult, még egy hds-nek sem szabad harcolni. Gépkocsi, páncélos, rohamlőveg, páncéltörő, repülő, aknavető, tömegbe kell, hogy elhagyja üzeimeinket. Nem lehet kérdés, hogy az lehet-e vagy sem, hogy mibe kerül, mert ettől függ a magyarság léte vagy nemléte.

3./ A hadianyaghoz ember is kell, ki kezelni tudja, erre nevelni kell gyermekkortól kezdve.

a./ Az ifjúságot nem szabad jámbor, tűrő típusú tenni. Kemény, verekedő, a veszéllyel szembenező legyen. Ez álljon az ifjúsági nevelés tengelyében. Gyermekkortól katona legyen.

b./ Minden épkézláb embert 30 éves koráig katonai szolgálatra be kell hívni és hosszú hónapokon keresztül igazán harcossá nevelni, ki tűr fáradságot, nélkülözést, elszigeteltséget és hozzászokik a csatatér tüzet és acélt okádó poklához. Sem pénzt, mibe a lőszer kerül, sem vért, mi e közben kiomlik, sajnálni nem szabad, mert e nélkül a harcban patakká dagad a kiömlő vér és vész el a szív, a lélek, mert a valóságnak még megközelítő igénybevételét sem élte át az, akinek a pokol kapuját kell bedönteni.

4./ Aki nem teljesít katonai szolgálatot, az fizessen olyan hadmentességi adót, hogy vágyják a harcolók közé.

5./ Aki a harctéren volt és kardos tűzkeresztje van, vagy ott megsebesült, annak épp úgy, mint a harctéren kinn lévőnek a családja, minden előnyt élvezzen. Ellátottsága az első helyen álljon. Feltétlenül és elsősorban kapja az élelmet, ruházatot, közszükségleti cikkeket városokban, külön üzletekben, melyekben akkor is megvan az előírt kiméret, más helyt semmi sem kapható. Akkor majd nem lesz panasz a katonának és kívánczik helyébe az, aki mentesítést élvez.”

Terhelt az I./A. és B. C. pontokban inkriminált folytatólagosan elkövetett, de egységes akarat elhatározásból fakadó cselekményeivel az 1939. évi háborúnak Magyarországra való terjedését és Magyarországnak a háborúba mind fokozottabb mértékben történő belesodródását vezető állásban kifejtett tevékenységével és magatartásával elősegítette.

Terhelt 1942. július hó 28-án kelt és tárgyi bizonyítékként 13./ sz. alatt az iratokhoz csatolt hadseregparancsában a nemzetközi és hadijogba ütközően elrendelte a megszállott területek lakossága közül túsok összeszedését, illetve felakasztását. A hadseregparancs ide vonatkozó része:

„...ha ennek ellenére hír. vezetékek megrongálása ismét előfordulna, az illető községből szedjenek túsokat és a vezetékek újbóli megrongálása esetén ezeket akasztassák fel.”

Terhelt 1943. február hó 7-én kelt és 15./sz. alatt az iratokhoz csatolt hadseregparancsában a polgári lakosságból túsok szedését ismételten elrendelte.

Terhelt 1942. október 29-én „szemrevételek” c. és tárgyi bizonyítékként az iratok között 30./ sz. alatt elfekvő hadseregparancsában elrendelte, hogy a második hadseregben szolgáló nemzetiségi, szerb, román, ruszin, szlovák származású honvéd egyéneket külön büntető szakaszokba osszák be, mint megbízhatatlanokat és kíméletlen rendszabályokat rendel el ellenük, továbbá parancsot ad a megtizedelésükre. A hadparancs ide vonatkozó része:

„...3./ Az eddigi veszteségek folytán a küzdő osztagoknál lévő nemzetiségiek arányszáma az eredetihez képest megnövekedett. Egyes helyeken a panasz rájuk igen nagy. A nemzetiségeket egyrészt, ha szükséges a legkíméletlenebb eszközökkel rá kell szorítani, hogy harcértékben a hadsereg átlagának színvonalát legalább megközelítsék.

...Ahol szükséges büntetőrajokba és szakaszokba kell őket összevonni és az arcvonal egy kellemetlen pontján szigorú ellenőrzés mellett alkalmazni. Nehéz fegyvereket úgy kell felállítani, hogy ide hatni tudjanak és a legcsekélyebb visszaszivárgás esetén beléjük kell tüzelteni. Ahol ez sem használ, vagy szigorú szabályok tömeges szökéseket vonnának maguk után, ott ezeket a nemzetiségi alakulatokat kíméletlenül meg kell tizedelni.”

1943. január hó 20-án „a visszaözlés megakadályozása” c. és a 31./ sz. alatt tárgyi bizonyítékként az iratokhoz csatolt hadseregparancsában terhelt kötelezővé tette a tisztnek a visszaözlés megakadályozására minden előzetes vizsgálat nélkül való fegyverhasználatot. A hadseregparancs vonatkozó része:

„...Minden esetben csak írásbeli engedéllyel, írásbeli paranccsal lehet visszamenni. E parancsom végrehajtásának minden lehetséges eszközzel érvényt kell szerezni. Ellenszegülőkkel szemben előzetes vizsgálat nélkül minden tisztet feljogosítok arra, hogy fegyvert használjon. Tisztekkel szemben is kötelező a feljebbvaló, vagy előljáró részéről az azonnali fegyverhasználat. E parancs ellen vétő puha személyek ellen én alkalmazom a megtorlást. Az a tiszt, aki alakulat nélkül egyenként hátrajön és arra hivatott előljárójától írásbeli parancsot nem tud felmutatni, az szökevény és soron kívüli eljárással ennek megfelelően kell vele szemben eljárni.”

Terhelt 1943. január 24-én kiadott és 2./sz. alatt tárgyi bizonyítékként az iratokhoz csatolt hadseregparancsában az előrenyomuló orosz seregek elől visszavonulni kénytelen a legnagyobb részt fagyott, sebesült honvédek megállítására és újbóli harcbevételére kényszerítésére elrendelte az ellenszegülők felkoncolását és ilyen alakulatok megtizedelését.

Terhelt 1943. február hó 10-én kelt és a 38./ sz. alatt tárgyi bizonyítékként az iratokhoz csatolt hadseregparancsában elrendelte a botozásnak, testi fenyegetésként való bevezetését.

Terhelt 1943. február hó 27-én kelt és 32./ sz. alatt tárgyi bizonyítékként az iratokhoz

csatolt „rend és fegyelem helyreállítása” c. hadseregarancsában utasította a parancsnokokat „a véresen kemény rendszabályok életbeléptetésére”.

Elrendelte a partizánokat legyűrni nem képes magyar egységek megtizedelését. Testi fenytetés és kikötést rendelt el a fagyottak a bicegők, bottal járók ellen.

1943. március hó 10-én kelt „gyűjtőtábor felállítása” c. és tárgyi bizonyítékként 18./sz. alatt az irathoz csatolt hadseregarancsában elrendelte terhelt a visszavonuló honvédek összeszedését és gyűjtőtáborba való vitelét. Az eljáró tábori csendőröknek szabad kezet adott a szükséges megtorlásra.

1943. január közepén, közelebből meg nem határozható időben Bjelgorod és Szumi városok közötti visszavonulás útvonalain terhelt sajátkezűleg verte lovaglőostorával az úton menekülő honvédegyéneket és szidalmazta őket, amiért nem harcolnak tovább.

Orosz megszállt területen 1942. nyarától- 1943. év márciusáig a második hadseregnél, annak parancsnokának, Jány Gusztáv terheltnek tudtával és beleegyezésével kettős bíraskodás folyt, mely abból állott, hogy partizánokat, munkaszolgálatosokat, bírói ítélet nélkül kiadtak kivégzés céljából a tábori csendőröknek. A második hadsereg parancsnoksága 1./b. osztályába tartozó kémelhárító csoport, mely közvetlenül terhelt alá volt rendelve, mint hadsereg közvetlen tömegesen végezték ki Jány Gusztáv terhelt parancsára és tudtával az orosz polgári lakosokat, nőket, férfiakat és gyermekeket.

1942. nyarától 1943. márciusig terjedő időbe Oroszországban Jány Gusztáv terhelt parancsára és tudtával a hadtáp csendőrség tömegével végzett ki törvénytelenül ruszin, román, stb. nemzetiségű honvéd egyéneket.

Jány Gusztáv terhelt 1943. január közepén ellenséges előretörés alkalmával egy ismeretlen nevű tizedest kivégeztetett, mert lőszerhiány miatt állását feladni volt kénytelen. Ugyanezen időpontban egy politikai foglyokból álló csoport négy ismeretlen nevű Nazarenus tagját, mert azok hitükre való hivatkozással megtagadtak egy munkát, amely háború tovább folytatását mozdította elő, a tábori bíróság terhelt utasítására halálra ítélte.

1943. január hó 14-e után a Doni orosz áttörés után Jány Gusztáv terhelt az orosz túlerő ellen visszavonulásra kényszerült honvéd egyéneket elrettentő példaként tömegesen kivégeztette.

Terhelt 1942. őszén, közelebből meg nem határozható időpontban a második hadsereg által megszállt orosz területeken hadseregarancsot adott ki, melyben elrendelte az országutakon közlekedő orosz polgári lakosságnak, mint gyanús elemeknek az agyonlövését.

1942. őszén, közelebből meg nem határozható időben és helyen terhelt parancsára hadtáp csendőrség tömegesen végezte ki Szemidesjackoja melletti hadifogolytáborban összegyűjtött hadifogoly orosz tiszteteket.

Jány Gusztáv terhelt a II. pontban inkriminált folytatólagosan elkövetett, de egységes akaratelhatározásból eredő cselekményeivel a megszállt területek lakosságával és hadifoglyokkal való bánás tekintetében a háborúra vonatkozó nemzetközi jogszabályokat súlyosan megsértette, a reá bízott hatalommal visszaélve kegyetlenkedett és külföldön felbújtója, tette, részese volt emberek törvénytelen kivégzésének és megkínzásának.

A vád tekintetében a tárgyalásra az Nbr. 20. §-a⁵⁰ és az Nbr. 23. §-a⁵¹ értelmében a Budapesti Népbíróság bír hatáskörrel és illetékességgel.

Indítványozom terhelt előzetes letartóztatásának fenntartását a főtárgyaláson hozandó érdemi határozatig és terhelt részére a Bp. 56.§-ának első bekezdése értelmében hivatalból védő kirendelését.

A megidézendők jegyzékét a vádiratom végén közlöm,

I n d o k o k:

A lefolytatott nyomozás során megállapítást nyert, hogy Jány Gusztáv terhelt 1883. október 21-én Rajkán született és sváb szülők gyermeke. Eredeti családi neve Hautzinger volt és 1921-ig a vitézi rendbe való felvételéig azt a nevet viselte.

Terhelt Ludovikát és Hadiakadémiát végzett és az első világháború befejeztével a székely hadosztály kötelékében vezérkari századosként esett román hadifogságba. A fogságból 1920. november elsején szabadult, amikor szolgálatátelre jelentkezett a nemzeti hadseregbe. Itt azonnal előléptették őrnaggyá és ettől kezdve rohamosan és soron kívül emelkedett a katonai ranglétrán. 1921-ben alezredessé, 1925-ben ezredessé, 1931-ben a Ludovika parancsnokává, 1935-ben tábornokká, 1938. augusztus 21-én az I. Budapesti vegyesdandár gyalogsági parancsnokává, 1937. májusában altábornaggyá lép elő.

1938-ban Keresztes Fischer Lajos altábornagy ajánlatára a kormányzó katonai irodájának élére kerül. 1938. augusztusában Horthy Miklóssal együtt, mint a katonai

⁵⁰ Nbr. 20. § A jelen rendelet 11., 13., 15. és 17. §-aiban meghatározott bűncselekmények feletti ítélezés a népbíraskodás elé tartozik

A népbíróság hatásköre kiterjed továbbá:

az 1921. évi III. tc. 1-5. §-ában,

az 1930. évi III. tc. 58-59. §-aiban,

úaz 1878. évi V. tc. IV. fejezetében,

az 1878. évi V. tc. 172. §-ának 1. bekezdésében (1912. évi LXIII. tc. 19. §) meghatározott bűncselekményekre, valamint a jelen §-ban eddig felsorolt bűncselekményekkel összefüggésben levő más bűncselekményekre, különösen az 1878. évi V. tc. XVIII., XX., XXI., XXII., XXXVI., XXXVII., XXXVIII. és XXXIX. fejezeteiben meghatározott bűncselekményekre (www.net.jogtar.hu) (Függelék)

⁵¹ Nbr. 23. § Az illetékességre az 1896. évi XXXIII. tc. II. fejezetében foglaltak irányadók.

Ha a gyanúsított ellen több helyen elkövetett több bűncselekmény gyanúja merül fel, úgy az eljáró népbíróság a cselekmények és az esetleges bizonyítékok megjelölésével az ügyet a gyanúsított lakóhelye szerint illetékes népbíróság mellett működő népbírósághoz teszi át további eljárás végett. (Függelék)

iroda főnöke részt vett annak németországi látogatásában, mely alkalommal bemutatták Hitler Adolfnak is. Ebből a beosztásából 1939. február elsejével a budapesti I. hadtest parancsnokává nevezték ki.

1940. nyarán a Horthy rendszer elérkezettnek látta az időt, hogy a tengelybarátságot kimélyítse és látván a német fasiszta imperializmusnak egyre jobban kibontakozó hódító rabló politikáját, attól a céltől vezetve, nehogy Hitler által hirdetett új világ felosztásából kimaradjon, szükségesnek látta, hogy Magyarország katonailag is felkészüljön a támadó háborúra.

Itt kapcsolódik bele terhelt ezen célkitűzésbe, melynek aktív kivitelezője lesz. Terhelt mély németbarátsága és a német támadó imperializmus megszállottja, a legkiválóbb személy arra, hogy az újonnan megszervezendő magyar támadó jellegű hadsereget felállítsa, és oroszországi háborúra előkészítse. Ezen célból vezetve bízta meg Werth Henrik és Rátz Jenő ajánlatára terheltet Horthy Miklós volt kormányzó a hivatkozott feladat elvégzésére, amikor terhelt a feladatát elvégezte, ugyancsak ettől a céltől vezetve állította élére terheltet Horthy Miklós az Oroszország feldúlására küldött második magyar hadseregnek.

Jány Gusztáv azt a megbízást elvállalta. Részben azért, hogy karrierje elérje a katonai hierarchia csúcspontját, de nem utolsó sorban azért is, mert mint a német fasiszta politikának eszmei harcosa és egész német fasiszta rendszer eszmei híve, ezen eszmék melletti kiállását magyar érrel is meg akarta pecsételni.

Terhelt ezen megbízásának az elvállalásától kezdve egész lényét a német imperializmus zsoldjába, Oroszország feldúlására irányuló hadvezetés érdekébe állította. Magyarország ebben az időben komoly, tényleges katonai erővel még nem szolgált a keleti fronton a német fasiszta pusztítás érdekeit. Magyarország ebben az időben, bár hadüzenet már megtörtént, de sem lelkileg, sem katonailag felkészülve még nem volt arra a háborúra, melyet a német fasizmus és az azt kiszolgáló magyar vezető államférfiak erre a nemzetre rákényszerítettek.

A terhelt azon céltól vezetve, hogy az 1939. évi háborúnak Magyarországra való kiterjedését és Magyarországnak a háborúba mind fokozottabb mértékben történő belesodródását vezető állásban kifejtett tevékenységével és magatartásával elősegítse, hármass cselekvőséget folytatott.

Egyfelől, mint az Oroszország elleni támadásra kijelölt hadsereg parancsnoka igyekezett és minden erejét arra fordította, hogy a legtökéletesebben és legütőképesebben szervezze meg azt a hadsereget, mely mellett az egyedüli német imperialista célokért zsoldba állított magyar hadseregnek ki kellett állnia. 150.000 fővel indult el terhelt Oroszország elleni támadó hadjáratra és elindulás előtt Hitler Adolfnál jelentkezik, akitől utasításokat kér hadseregére vonatkozóan s kinek mintegy felajánlja 150.000 emberének életét, hogy ezzel bizonytságot tegyen a német fasiszta imperializmus mellett való magyar kiállásról.

A második magyar hadseregnek orosz területre való megérkezése után terhelt egész lényét a kegyetlenség ördöge teszi rabszolgájává. A reá bízott hatalommal visszaélve, mint hadseregarancsnok, sem katonái, sem a megszállt területek polgári lakóival szemben kíméletet nem ismer. Hadseregarancsai, melyeket a vádiratom indítványi részében inkrimináltan tele vannak törvénytelen kivégzésekkel, megkínzásokra való felbujtással. Alig van olyan hadseregarancsa, melyből ne hiányozna a felakasztás, felkoncolás, megtizedelés, kiirtás, tűzok szedése kíméletlen eljárás elrendelése.

Külön, közvetlenül hozzá rendelt kémelhárító csoportokat állít fel, melyek élet-halál és vagyon felett korlátlan hatalommal rendelkeznek és tömegesen végezték ki, partizán veszély ürügye alatt a békés polgári lakosság tömegeinek legyilkolását, kifosztását.

De terhelt minden, még látszólagos ok nélkül is elrendelte a megszállt területen lévő békés, polgári lakosság pusztítását, mely cselekvőségét a legjobban bizonyítja azon parancsa, amely az országutakon közlekedő orosz polgári lakosok agyonlövését rendelte el.

Jány Gusztáv terhelt lábbal taposta a jogot és a törvényt. Hadseregarancsnoksága alatt kettős tábori bíróság működött, mely abból állott, hogy partizánokat, munkaszolgálatosokat és nagyon sok esetben magyar honvéd egyéneket bírói ítélet nélkül kiadtak kivégzésre a tábori csendőröknek.

Természetes, aki ennek a parancsának eleget tett, terhelt azt teljes erejével védelme alá vette. Kétségtelen bizonyíték emellett Dr. Babos József vallomása, aki előadta, 1942-ben, mint a Vkf-ben működő ügyész a volt kormányzó utasítására nyomozást folytatott terhelt parancsnoksága alá tartozó Kurucz nevű tizedes ellen, aki két munkaszolgálatost lőtt agyon. Ezt a gyilkos tizedest, terhelt többszöri sürgetés ellenére sem volt hajlandó kiadni a hadbírói eljárás céljára, hanem csak Horthy Miklós külön parancsa volt szükséges ahhoz, hogy a gyilkos felelősségre legyen vonható.

1943. január 10-én indult meg Voronyezs alatt a Vörös Hadsereg, mely négy nap alatt áttörte a Donnál álló magyar frontot és döntően megverte a második magyar hadsereget. Borzasztó volt a veszteség s közel százezer főre rúgott a halottak, sebesültek és foglyok száma. Jány Gusztáv terhelt nem torpant meg az óriási véráldozat ellenére sem, talán még jobban fűtötte a német érdekekért való kiállás és Európa legnagyobb zsarnoka, Hitler Adolf mellett való elkötelezés szükségességére. Be akarta bizonyítani terhelt, hogy bármiféle nagy magyar véráldozat sem sok a német célokért. Azért, hogy a megmaradt pár ezer fagyott, beteg, lerongyolódott magyar honvédet pusztán kézzel küldje a nagyszerűen felfegyverezett orosz hadsereg és orosz tankok ellen, kegyetlensége határt nem ismert. Úton-útfélen végeztette ki a menekülő honvédeket. Csoportosan végeztette ki a magyar tiszteket, az ellenség okozta véráldozat mellett, terhelt gyilkosságai is pirosla festették az orosz hómezőt. Az ötven fokos orosz télen visszaözlő, szétvert, rosszul felszerelt és fegyver nélküli hadsereg megállítására és újbóli harcbevételére, amint ezt a vádiratom indítványi

részében felhívott és tárgyi bizonyítékként az iratokhoz csatolt hadseregparancsokból kitűnik, „kemény emberekből” különleges tábori csendőrsztagokat állít fel. Záróvonalat szabott meg és tömegével végeztette ki a Vörös Hadsereg elől visszavonulásra kényszerülő, fagyott, sebesült honvédeket. Hírheft parancsaiban állandóan hangoztatta, hogy „itt csak meghalni lehet visszavonulni nem.” A nyomozás során megbizonyítást nyert az a tény is, hogy Jány Gusztáv terhelt ilyen záróvonalnál a visszavonuló honvédeket és tiszteket saját kezűleg verte lovaglőostorával és gyáva kutyáknak nevezte őket.

Megbecsteleníti terhelt a magyar honvédet és el akarja venni tőle még saját megbecsülését is, amikor, mint a magyarság árulója az 1943. január hó 25-én kelt hadseregparancsában a következőket adta tudomásra: „Örüljenek a magyarok, ha annyit kapnak enni, hogy éhen nem pusztulnak. Helyünket német csapatok foglalták el, azok megérdemelnek minden gondoskodást.” De amikor a német lovagkeresztért jelentkezet terhelt, nem állott büszkélkedni azzal, hogy bár elpusztult a magyar hadsereg, de parancsára utolsónak magyar honvéd vált le a Donról, mint a német csapatok utóvédjének utóvédje. Hol volt itt a stratégának az előrelátása, hol volt itt a stratégia kötelessége, a stratégia felelőssége embereiért. A hadvezérnek felelősséggel kell tartoznia, ha mindezzel visszaél és előre kilátástalan kimenetelű és esztelen vállalkozásért egyetlen csepp vér is hiába hull. De mennyivel inkább tartozik felelősséggel terhelt akkor, amikor százezer magyar honvéd életét áldozta fel, csak azért, hogy amikor a lovagkeresztet átveszi, büszkén jelenthesse, hogy a magyar honvéd a német hadsereg utóvédjének utóvédje volt.

Nem kell külön bizonyítani Jány Gusztáv terheltnek a német fasiszta imperializmustól történő megszállottságát, mert mindennél jobban bizonyítják ezt hadseregparancsai, melyek közül több „Führer befahl” címet viselik, amelyek a németek melletti utolsó emberig való kiállást követelték.

Von Golsenau, német őrnagy orosz fogságba esése után, kihallgatása során elmondta, hogy terhelt törzsénél, mint német összekötő tiszt teljesített szolgálatot. Elmondotta azt, hogy a német legfelsőbb hadvezetőség Jány Gusztáv terheltet a fentebb előadott és vádirat indítványi részében vád tárgyává tett magatartásáért igen nagyra értékelte.

Terheltnek a németek melletti kiállását német hadvezetés kitüntetés formájában is elismerte. Négy ízben kapott terhelt német kitüntetést. Az első másodosztályú német vaskeresztet 1915-ben, másodikat a német Sas-rendet 1938-ban, a harmadikat a német vaskereszt első osztályát 1942-ben a Donhoz való kikerkeztetkor kapta. Az egyik legmagasabb német kitüntetést a lovagkereszt első osztályát a Don melletti hű szolgálata jutalmaképpen százezer magyar honvéd pusztulása ellenértékeképpen 1943. április hó 10-én Kievbé tűzték a mellére.

Terhelnek az 1945. évi VII. tc-vel törvényerőre emelt Nbr.11.§ 1. pont 1. bek. -be ütköző háborús büntett tényálladékát megvalósító tevékenységének második csoportja a propaganda tevékenység. Az első vádpont B/ csoportjában vád tárgyává tette,

terheltnek azon hadseregparancsnoki parancsait, melyek azon cél érdekében, hogy Magyarországnak a háborúban mind fokozottabb mértékbe történő belesodródását elősegítse, Oroszország, Anglia, valamint Amerika ellen a legszélsőségesebb uszításokat tartalmazta. Jány Gusztáv terhelt volt az elindítója és szószólója annak a hamis és háborúra uszító elméletnek, hogy Magyarország határait a Don mellett a magyar határt kétezer kilométerre kell megvédeni. Többek között hirdette, hogy a Don mellett dől el Magyarország következő ezeréves jövője és az itten hozott verálodozat fogja predesztinálni az új Európában kijelölt megfelelő helyet. Hadseregparancsaiban hamis propagandával elferdítvén az igazságot a Szovjet-Uniót tünteti fel a tulajdonképpeni támadó félnek és azt állítja, hogy Magyarországot rabszolgasorsra akarja juttatni.

Terhelt, mint stratégia nemcsak hadvezetésben és propagandában szolgálta a háború kiterjedését, de mint katonai szakértő megragadott minden alkalmat arra, hogy a hátország valamennyi emberi és anyagi erőforrást a totális harcba állítás céljára felhasználhassa. A vádiratom indítványi részében külön-külön vád tárgyává tettem az 1942. november 15-én, 1943. március 21-én, 1943. január hó 21-én kelt előterjesztését, melyekben a magyar honvédelmi miniszternél, a vezérkari főnöknél és a kormányzó katonai irodájának főnökénél követelte az ország totális harcba állítását, a katonai kiképzésnek gyermekkorban való bevezetését, a tartalékos korosztályok újbóli átképzését, harcra előkészítését, az egész országnak Oroszország, Anglia és Amerika elleni gyűlöletre izgatását, az egész országnak, ezek elleni lelki harcba állítását. Követelte az egész ipari erőnek totális harci felhasználását. Ez volt a terheltnek cselekvőségének harmadik csoportja, azon egységes cél érdekében, hogy Magyarországnak a háborúban mind fokozottabb mértékben való besodródását elősegítse.

Vádiratom indítványi részének második vádpontjával vádat emeltem a felhozott adatok és tárgyi bizonyítékok alapján Jány Gusztáv terhelt ellen azért, hogy a megszállott területek lakosságával és a hadifoglyokkal való bánásmód tekintetében a háborúra vonatkozó nemzetközi jogszabályokat súlyosan megsértette és a reá bízott hatalommal visszaélve kegyetlenkedett, külföldön felbújtója, tettése, részese volt emberek törvénytelen kivégzésének vagy megkínzásának.

Igaz ugyan, hogy ezen utóbbi vádpontban inkriminált minden cselekvősége azon egy cél irányában valósul meg, hogy minden eszközzel a német fasiszta, imperializmus célját szolgálja és Magyarországot a németek rablóhadjáratában mind teljesebb erőfeszítéssel vigye be. Terhelt ezen bűncselekményeit „a cél szentesíti az eszközt” jelszó alatt vitte véghez, de ez a jelszó sem morális, sem büntetőjogi szempontból a terheltnek az utóbb felhívott vádpontban való bűnösségét nem szünteti.

Terhelt részbeni beismerésével és megidézni indítványozott tanúk vallomásaival a vád tárgyává tett tényállás bizonyítható.

Vádemelés tehát indokolt.

Terhelt előzetes letartóztatását azért kell fenntartani, mert szökésétől a kiszabandó büntetés előrelátható nagyságánál fogva alaposan tartani lehet.

Budapest, 1947. augusztus 30.

láttam:

Dr.Fekete Tibor

s.k.

népügyészség vezetője

Dr.GyarmathyIstván

s.k.

népügyész.

Tárgyalásra idézendők:

Jány /Hautzinger/ Gusztáv

a kebelbeli fogházból.

Tanúként

Görgényi Dániel Petőfi u. 13. Budakeszi

Erdeős László II. Hunfalvy u. 9. II.Bpest.

Dr.Verő Ubul V. Csanády u. 5.

Sándor Zoltán II. Malinovszky fasor 5.

Ternovszky János VIII.Koszorú u.22.

Beta Imre VIII. Romnelli u. 13.

Veszprémi József I: Verbőczy u. 27. Bpest

Szigeti József XIII.Váczi út 144.

Langauf István V.csaáky u. 20

Dr.Babos József Királyi Pál u. 16.

Dr.Hegeđús János II. retek u. 19. III2.

Ecseđy János Bajcsy Zsilinszky út 6. Sashalom

Ollé Ernő Abrudbánya u. 10. Pestszentlőrinc

Ónódi János Bercsényi u. 1. Soroksár

Illés Béla Új Szó szerkesztősége

IV. 2. Sajtóvisszhang

(a vádemeléssel kapcsolatban)

A műben sajtóvisszhang címszó alatt a korabeli Szabad Nép aktuális számainak a büntetőüggyel kapcsolatban megjelent írásai kerülnek. Egyrészt nyomtatott formában, általam leírtan, másrészt az eredeti újságcikkek is megtalálhatóak lesznek. (szerk.)

Hírek

-Jány Gusztáv volt vezérezredes ellen elkészül a népügyészség vádirata, amely részletesen ismerteti, hogyan szolgáltatta ki Jány a magyar hadsereget Hitleréknek, hogyan áldozta fel a magyar honvédek tízezreit.

Szabad Nép 1947. szeptember 05.

Telefon riportok

Halló ...

Népbíróság. Halló itt a népbíróság beszél. Hosszas húza-vona után végre sikerült kitűzni a tárgyalás időpontját Jány Gusztáv vezérezredes, a második magyar hadsereg hírhedt főparancsnoka ügyében, aki a Don mellett magyar katonák tízezreit hurcolta a halálba, Jány szeptember 25-én áll bíróság elé.

Szabad Nép 1947. szeptember 11.

Olló rovat

A beszélő hullák Veszprémi József fűszerkereskedő arról tett vallomást, hogy Vorozsbán egy pajtában 15 gyermek hulláját találták. Elmondották neki, hogy Jány parancsára lötték agyon őket. (Szabadság, szept.7.) Beküldte: Nagy József

A PER

V. A tárgyalás

V.1. A tárgyalás előkészítése

A Népügyészség által benyújtott vádirat alapján a Népbíróság megkezdte a tárgyalás előkészítését, melynek során először végzésben meghosszabbította Jány Gusztáv előzetes letartóztatását, egyúttal kitűzte a tárgyalás napjait is.

Budapesti Népbíróság

Nb. V.2613/1947/1.szám.

V é g z é s

Háborús és népellenes bűntett miatt Jány (Hauczinger) Gusztáv ellen indított bűnügyben a népbíróság határnapul 1947. évi szeptember hó 25. és 26. 29. napjának d.e. 9 óráját tűzi ki a budapesti büntetőtörvényszék épületében V., Markó u. 27. I. em. 27. ajtó.

Erre az alant nevezetteket megidézem, illetve értesítem.

Egyben a vádiratot a Tc.111. §-a alapján a vádlottal közli azzal a figyelmeztetéssel, hogy jogában van a vádirat ellen észrevételt tenni.

A népbíróság a vádlott előzetes letartóztatását a Nbr. 33.§-ának III. bekezdése⁵³ alapján 1947. szeptember 4. napjától kezdődően 30 nappal meghosszabbítja.

I n d o k o l á s

Minthogy a budapesti népügyészség a Nbr. 34. §-a értelmében vádiratot nyújtott be, a vádlottat a népbíróság elé állította. A Nbr. 35. §-ához képest a Tc.111. §-a a Tc. 107. §-a II. bekezdése alapján kellett határozni.

Az előzetes letartóztatás meghosszabbítását indokolja, hogy a vádlott megszökésétől az alkalmazandó büntetésnek előrelátható nagyságánál fogva alaposan lehet tartani. / Bp. 1411. §. E pont./

Budapest, 1947. évi szeptember 4. napján
Dr.Pálosi s.k. tanácsvezető bíró.

Ezzel egyidőben Jány Gusztáv 1947. szeptember 4. napján benyújtja védői meghatalmazását, melyben testvére, Hautzinger Sándor dr. Jármay Zsigmond ügyvédet bízta meg védelmének ellátásával. Itt kívánom megjegyezni, hogy a nyomozati szakban sem meghatalmazott, sem kirendelt védő nem képviselte.

⁵³ Nbr. 33. § III. bekezdés: Amennyiben azonban a népbíróság a vád tárgyává tett valamely bűncselekmény tekintetében a vádlott bűnösségét megindokolt közbenszóló határozattal megállapítja, úgy az előzetes letartóztatás további 6 hónappal hosszabbítható meg.

Tekintetes Népbíróság

Nb. IV.2613/1947.sz. bűnügyben bátor vagyok I. alatt mellékelni választott védőm meghatalmazását, avval a kérelemmel, hogy méltóztassék azt perem irataihoz csatolni és neveztetet, ezen minőségében peremnek majd kitűzendő tárgyalására megidézni.

Mély tisztelettel:

Jány Gusztáv
ny.vezérezredes
vádlott

Ügyvédi meghatalmazás

melynél fogva meghatalmazom dr. Jármay Zsigmond budapesti (V. Falk Miksa u. 3.) ügyvéd urat, hogy fivéremet, Jány Gusztáv vezérezredest azon bűnügyben, amely ellene a Budapesti Népügyészségen jelenleg folyamatban van, mint választott védő, bármely hatóság, vagy bíróság előtt teljes jogkörrel képviselje, megjegyezvén, hogy fivérem az 1920-as évek elején változtatta meg családi nevét Hautzingerrel Jányra.

Budapest, 1947. augusztus 11.

Hautzinger Sándor

A fenti meghatalmazáshoz hozzájárulok.

kmft.

Jány Gusztáv

A Népbíróság, tekintettel arra, hogy az ügy bűnügyi katonai kérdéseket is érintett, szükségét látta annak, hogy szakértőt rendeljen ki a tárgyalás előkészítése során.

A Budapesti Népbíróságtól

Nb.2613/1947/5. szám

A Magyar Honvédelmi Minisztériumnak

B u d a p e s t

Háborús bűntett miatt Jány (Hautzinger) Gusztáv ellen indított bűnügyben a népbíróság tárgyalásra határnapul 1947. szeptember hó 25., 26., és 29. napját tűzte ki.

A népbíróság kéri, hogy a fenti határnapokra a felső katonai vezetésben gyakorlatilag és elméletileg jártas szakértőt kijelölni, nevét közölni szíveskedjék. Egyben szíveskedjék

felhívni arra, hogy a fenti határnapon de. 9 órakor a Markó u. 27. II. 27. számú tárgyalóteremben jelenjen meg.

Közlí még a bíróság, hogy a Bp. 309. § 2.⁵⁴ bekezdés értelmében a szakértőnek esetleg az egész tárgyalás folyamán jelen kell lennie.

Budapest, 1947. szeptember hó 19.

tanácsvezető bíró

A tárgyalásra a terhelt az alábbi kérelmet nyújtja be arra vonatkozóan, hogy a Népbíróság tanúként kiket idézzon meg.

Tisztelt Népbíróság

Nb. IV. 2613/1947. sz. bűnügyben - kívül jegyzett védőm útján - tisztelettel kérem, hogy peremnek 1947. szeptember 25-én tartandó tárgyalására a következőket méltóztassék tanúként megidézni:

Annak igazolására, hogy a Gellért Szállóban nem volt hadászati megbeszélés:

1. Dálnoki Miklós Béla ny. miniszterelnök, szkv. vezérezredes, országgyűlési képviselőt, Országháza, V. Kossuth Lajos tér.

Annak igazolására, hogy nem adtam parancsot arra, hogy a lakosság ne közlekedjen az országutakon, illetve az ilyenek lelövésére:

2. Cseh Kálmán alezredest, Markó u-i fogház,

3. Hujber József kárpitós, volt motorkerékpáros küldöncömet, Rákospalota, lakása a temető mellett van,

4. Dálnoki Veres Lajos jogerősen elítélt v. vezérezredest, Gyűjtőfogház,

5. Gyimesy Ernő jogerősen elítélt v. altábornagyot, Gyűjtőfogház,

Annak igazolására, hogy nem felel meg a tényeknek az, hogy én a hadtáp-csendőrséggel tömegesen végeztem ki a hadifogoly-tiszteket:

Cseh Kálmán alezredest, Markó u-i fogház,

Annak igazolására, hogy nem voltam „kegyetlen ördög”:

6. Rátz Jenő jogerősen elítélt v. vezérezredest, Gyűjtőfogház.

7. Nagybacsoni Nagy Vilmos ny. honvédelmi miniszter, VI. Szondy u. 75, aki igazolni fogja azt, hogy milyenek voltak az állapotok a második hadseregnél és igazolni fogja azt is, hogy egész működésem milyen szellemű volt.

Dálnoki Veres Lajos jogerősen elítélt v. vezérezredest, Gyűjtőfogház

Cseh Kálmán alezredest, Markó u-i fogház,

Hujber József kárpitós, volt motorkerékpáros küldöncömet, Rákospalota, lakása a temető mellett van,

Annak igazolására, hogy törvénytelen kivégzéseket nem hajtottam végre:

Cseh Kálmán alezredest, Markó u-i fogház,

Annak igazolására, hogy nem voltam németimádó, hanem annak éppen az ellenkezője:

8. Pünkösdy László, jogerősen elítélt v. vezérkari századost, Gyűjtőfogház,

Annak igazolására, hogy 1942. március-áprilisában is több ízben hangsúlyoztam a Honvédelmi Miniszter / Bartha Károly / és Vezérkari Főnök / Szombathelyi Ferenc / közegei előtt, hogy a csapatok felszerelésének milyen hiányai vannak / ezek a tárgyalások a H.M.-ben voltak /.

9. Rakovszky György, ny. altábornagyot, III. Szemlőhegy u. 14.

Annak igazolására, hogy mi volt a hadseregpáncsnok hatásköre:

10. Honvédelmi Minisztérium szakértőjének idézését kérem.

Fenntartom magamnak a jogot arra, hogy esetleges további tanúimat bejelentsem.

Írásbeli bizonyítékaimat védőm fogja a tárgyaláson megjelölni. Már most kérem azonban, hogy méltóztassék beszerezni; a Bárdossy László per iratait, annak igazolására, hogy a háború kitörése körül szerepem nem volt, és Szombathelyi Ferenc per iratait, annak igazolására, hogy én Hitler és Horthy kormányzótól kaptam parancsot a Voronyezs előtti végsőig való kitartásra, továbbá annak igazolására, hogy csapataim felszerelése gyenge, amit én több ízben erélyesen szóvá tettem, végül arra, hogy nem felel meg a tényeknek az, hogy kegyetlenkedések történtek, hanem a helyzet az volt, hogy az orosz polgári lakosság a csapatokkal jó viszonyban volt.

Mély tisztelettel:

Jány Gusztáv ny. vezérezredest

A tanúk idézésére a kérelem 1947. szeptember 15-én került iktatásra a Népbíróságon.

⁵⁴ Bp. 309. § Ha az eljárás czélja kívánja, megengedheti az elnök, hogy a szakértő jelen legyen a vádlott és az összes tanuk kihallgatásánál

Budapesti népbíróságtól

Nb.2613/1947-8

J e g y z ő k ö n y v

Készült háborús bűntett miatt Jány Gusztáv ellen indított bűnügyben a budapesti népbíróságon, Budapesten, 1947 évi szeptember hó 25. napján tartott nyilvános tárgyalásról.

J e l e n v o l t a k.

dr.Pálosi Béla
tanácsvezető bíró

Jány Gusztáv
vádott
dr.Jármay Zsigmond
védő

Kiss István / Szaksz.Tan. /
dr.Nagy Istvánné /MKP /
Faludi Mihály /SzDP /
Forrai Iván // FKGP /
Horváth János /NPP /
Havas Tibor /PDP/
népbírák

dr.Udránszky Aladár
jegyzőkönyvvezető

dr.Gyarmati István
népügyész
Padusitzky László
szakértő

Tanácsvezető a tárgyalást a Bp. 301.§⁵⁵ értelmében az ügy rövid ismertetésével megnyitja, a hallgatóságot megfelelően figyelmezteti, majd vádlottat személyi viszonyai felől kikérdezi:

⁵⁵ Bp. 301. § A főtárgyalást az ügy rövid megjelölésével az elnök nyitja meg s azután a hallgatóságot a csend és a rend megtartására és a rendezés követelményeire figyelmezteti. A vádlott bilincs nélkül, mindazáltal ha fogva van, őrkíséretében jelen meg. Az elnök gondoskodik a biztonság fentartásához szükséges elővigyázati intézkedésekről. Szükség esetében a szabadlábon levő vádlottat is fegyveres őrizet alá helyezheti. Miután az elnök kikérdezte a vádlottat személyes viszonyai felől (133. § első bekezdés), megállapítja a megidézett felek, tanúk és szakértők megjelenését vagy meg nem jelenését és ennek megtörténtével a tanukat és a szakértőket a terem elhagyására azzal a felhívással szólítja fel, hogy a részökre kijelölt helyiségből engedelme nélkül el ne távozzanak. Szükség esetében az elnök intézkedik az iránt, hogy a vádlott, a tanúk és a szakértők el ne távozzanak és össze ne beszéljenek.

Vádlott a feltett kérdésekre a következőképpen válaszol:

Jány / Hautzinger / Gusztáv; 1883. október 21-én Rajkán szül. magyar állampolgár, budapesti illetőségű és bpesti (VIII. Múzeum u. 3.) lakos, volt vezérezredes, ludovika akadémia, honvéd felső tiszti tanfolyam, hadiakadémia, isk. végzettsége van, beszél még németül és franciául, atyja néhai Hautzinger Sándor, anyja: néhai Jány Vilma, özvegy, feleségének lánykori neve: Dávid Anna, vagyontalan, gyermektelen, büntetlen előéletű.

Tanácsvezető megállapítja, hogy a kirendelt katonai szakértő a tárgyaláson megjelent. Tanácsvezető szakértőt személyi viszonyai felől kikérdezi: Padusitzky László 34 éves, budapesti szül. és lakos, nős, vezérkari ezredes, érdektelen. Tanácsvezető szakértőtől a szakértői esküt kiveszi. Padusitzky László kijelenti, hogy fogadalmat kíván tenni, majd a fogadalmat leteszi, Tanácsvezető közli a felekkel, hogy szakértőnek megengedi, a Bp. 309. 2. bek.⁵⁶ értelmében, hogy az egész tárgyalás folyamán jelen legyen és szakvéleményét a tárgyalás folyamán később meghatározandó időpontban kell előadnia. Népművész indítványozza, hogy az 1912. évi 32. tc. 224. §⁵⁷ értelmében a bíróság rendeljen ki hadtudományi bizottságot. Védő nem ellenzi.

V é g z é s

A népbíróság népművész indítványát elutasítja, mert jelen bűnper tárgyát nem haditechnikai kérdések képezik, hanem hadsereg szervezési kérdések.

A tanukép kihallgatandó magánvádoló és sértett a körülményekhez képest szintén kötelezhetők a terem elhagyására. Figyelmeztetendők azonban arra, hogy képviselőjük, s ha ilyenről még nem gondoskodtak, a részükről nyomban választható képviselő, a teremben maradhat.

Ha a megidézetek közül egy vagy több nem jelent meg, a törvényszék a felek meghallgatása után határoz a főtárgyalás elnapolása vagy folytatása iránt.

A törvényszék ezt a határozatot későbbre is halaszthatja.

Ha a főtárgyaláson állapítják meg, hogy a vádlott meghalt, a törvényszék ellene a további bünvádi eljárást végzéssel megszünteti.

⁵⁶ Bp.309. §. A kihallgatott tanúk és szakértők a főtárgyalás terméből csak az elnök rendeletére vagy engedelmével távozhatnak.

⁵⁷ 1912. évi XXXII: törvénycikk a közös haderő katonai bünvádi perrendtartásáról 224. § Ha az ellenség előtt elkövetett kötelezőegmulasztás vagy a katonai szolgálati szabályok mellőzése vagy valamely katonai parancsnok által katonai szükség nélkül okozott károsítások tényálladékanak megállapításánál oly kérdések merülnek fel, a melyeknek megoldására a magasabb hadiművészetnek vagy valamely katonai tudománynak alapos ismerete szükséges, akkor azokra vonatkozólag haditudományi bizottság véleménye (harcászati vélemény) kérendő ki.

E bizottság megalakításának és eljárásának részletesebb szabályai rendeleti uton fognak kiadtni. Ugyanígy módon kell a haditengerészetnél akkor is eljárni, ha hajótörések, zátonyrajutások, összeütközések vagy más oly események forognak szóban, a melyeknek megítéléséhez a hajózási és tengeri szolgálatra vonatkozó szakismeretek szükségeseek.

Népügyész a végzés miatt a Bp. 384. § 9.⁵⁸ pontja alapján semmisségi okot jelent be. Tanácsvezető felolvassa a bpesti népügyészség 1947. augusztus 30. napján 10205/1947. NÜ. sz.a. kelt vádiratának a Bp. 255. § 1-2 bek. foglalt⁵⁹ részét.

Védő a vádirat felolvasása után azt az előterjesztést teszi, hogy mivel a vádiratból kitűnően vádlott katonai cselekményekkel van vádolva, ezért e cselekmények elbírálása a Kbtkt. hatálya alá esik. A népbírói törvény 64.§⁶⁰ kimondja, hogy amennyiben ezen törvény másképp nem intézkedik, akkor az egyéb érvényben lévő jogszabályok az irányadók. E szerint tehát mivel vádlott tevékenysége nem politikai jellegű, a katonai bíraskodás elé tartozik. Kéri hatáskörét a bíróságnak leszállítani, utána az összes iratokat a Honvédbírósághoz áttenni.

Népügyész az Nbr. 20.§⁶¹ és az Nbr. 2.§-ra⁶² hivatkozással ellenzi a védői indítványt.

V é g z é s

A népbírói védő indítványát elutasítja és ezen bűnügyben hatáskörét megállapítja, tekintettel arra, hogy a vádiratban foglaltak szerint politikai bűncselekményekről van szó.

Tudomásul véve.

Jány Gusztáv vádlott a Bp.304. §⁶³ alkalmazása mellett feltett kérdésekre a következőket adja elő:

⁵⁸ Bp. 384. § Alaki semmisségi okok:

9. pont ha a bíróság a perorvoslatot használónak a főtárgyaláson tett indítványa felett nem határozott vagy indítványa ellenére, illetőleg ellenzése dacára a főtárgyaláson oly közbenszóló határozatot hozott, mely a törvénynek a vád vagy a védelem szempontjából lényeges rendelkezését vagy elvét sértette meg, illetőleg tévesen alkalmazta;

⁵⁹ Bp. 255. § A vádiratnak tartalmaznia kell

(1) a terhelt nevét, annak megjelölésével, hogy fogva van-e vagy nincs;

(2) a vád tárgyává tett bűncselekménynek vagy bűncselekményeknek tüzetes megjelölését a törvényben megállapított és a tényállásból vett ismertető jelek szerint;

⁶⁰ Nbr. 64. § Amennyiben a jelen rendeletből más nem következik, az 1896. évi XXXIII. tc. és az azt kiegészítő törvények, illetve rendelkezések megfelelően alkalmazandók (www.net.jogtar.hu).

⁶¹ Nbr. 20. § lásd 109. oldal

⁶² Nbr. 2. § A népbírói jogköre kiterjed a polgári egyénekre és a fegyveres erő tagjaira, ideértve a rendőrséget és a csendőrséget is, valamint a magyar állam területén elfogott vagy a magyar államnak kiadott egyénekre, tekintet nélkül azok állampolgárságára.

A magyar állam területén kívül elkövetett bűncselekmény tekintetében, valamint a netán kiadatás alá kerülő bármely büntetéssel szemben, a népbírói jogköre mindaddig fennáll, amíg a tettes kiadása elrendelve nincs.

Jelen rendelet alkalmazásában közalkalmazottnak az 1940. évi XVIII. tc. 3. §-ában felsorolt személy tekintendő (www.net.jogtar.hu).

⁶³ Bp. 304. § Az elnök megkérdezi a vádlottól, hogy megértette-e a vádat, és tagadó válasz esetén azt neki megmagyarázza, azután pedig kérdést intéz hozzá az iránt, hogy bűnösségét elismeri-e vagy sem.

Vádat megértettem, nem érzem magam bűnösnek.

Hat elemi iskolát Lébényben, 8 gimnáziumot Budapesten végeztem, majd Ludovika Akadémiára kerültem. Ludovika elvégzése után Lugoson a 8. honvéd gyalogezredhez kerültem, mint hadnagy. 1908-1909-ben elvégeztem a felső tiszti tanfolyamot, majd utána 1909-től 1912-ig a bécsi hadiiskola három évfolyamát. Ennek elvégzése után főhadnagy lettem, így mentem ki a harctérre ahonnan 1918-ban a honv. minisztériumba kerültem, innen pedig a Székely hadosztályhoz. 1920-ban román fogságba kerültem. A román fogságból 1920. november 1-én szabadultam, utána jelentkeztem a nemzeti hadseregbe, ahol őrnaggyá, 1921-ben alezredessé, 1925-ben ezredessé léptettek elő. 1931-ben a Ludovika parancsnokává neveztek ki és 1935-ben megkaptam a tábornoki kinevezést. 1936-ban a szombathelyi vegyesdandár parancsnoka lettem és ebben a beosztásban 1937. májusában altábornaggyá léptem elő. 1938-ban a kormányzói katonai iroda főnöke lettem. 1939-ben a bpesti 1. hadtest parancsnoka lettem, majd 1940-ben a 2. hadsereg parancsnoka lettem, mely tisztségemet 1943-ig láttam el. 1940. tavaszán a kormányzat úgy határozott, hogy az országban lévő 9 hadtestet 3 hadseregre osztja szét. Az első hadseregnek a parancsnoka Nagybacsoni Nagy Vilmos, a második hadsereg parancsnoka én, a harmadik hadsereg parancsnoka Gorondi Novák lett.

A 2. hadsereg béke létszáma 30.000 fő volt. Kiképzése az általános szabály szerint ment, ezt a kiképzést én ellenőriztem.

1942. januárjában meghívtak a Gellért Szállóba Keitel tiszteletére rendezett vacsorára és a vacsora után Szombathelyi akkori vezérkari főnök közölte velem, hogy a németekkel megállapodás történt, melynek értelmében a 2. hadsereg kimegy az orosz frontra. Az időben a második hadsereg nem volt jól felszerelve, emiatt jelentést is tettem.

A második hadsereg hadi létszáma kb. 150.000 főt tett ki. A hadsereg állt a 6., 7. és 9-ik hadtestből, egy páncélos hadosztályból és egy repülő dandárból.

A második hadseregnél a főhiány a kiképzés fokában, a páncéltörő fegyverek és a szállító eszközök hiányában mutatkozott. A gyalogság jól volt felszerelve. Hiányokat én még itthon a vezérkar főnökének és a honvédelmi miniszternek jelentettem be, ők megígérték, hogy lesz idő még a hiányok pótlására.

1942. május 13-án indult el a második hadsereg a keleti frontra. A hadseregben mutatkozó hiányok ekkor is még fennállottak, azonban erre vonatkozóan itthon azt a megnyugtató ígéretet kaptam, hogy lesz idő Oroszországban a kiképzést tökéletesíteni és a páncéltörő fegyvereket is idejében meg fogom kapni.

A keleti frontra kiérve jelentkeztem Hitlernél, majd Weisch vezérezredes hads. parancsnok pk-nál, aki a felettesem volt.

A kiképzésre azonban már nem került sor, mert a hadseregnek kiérkezése után felsőbb parancsra a Don vonalánál fel kellett váltania az ott lévő német seregeket. Ez meg is történt és a második hadsereg elfoglalta védőállását. A vonal, melyet a magyar hadseregnek védeni kellett kb. 200 km hosszúságú volt. Én erre vonatkozóan Weichsnél sürgettem, hogy a magyar frontszakaszt szűkítse meg és azt is közöltem vele, hogy a tartalékok sem elegendőek. A tartalékban lévő páncélos hadosztályon kívül

a németek csak egy hadosztályt küldtek a magyar frontszakaszra tartalékul, melyet parancsnokságom alá helyeztek.

A németek azzal számoltak, hogy az olasz vonalon jön a támadás és ennek megfelelően ellenkezésem dacára a tartalékokat is így helyezték el. Én már ekkor mondtam a németeknek, hogy véleményem szerint az első támadási cél az Oszkol vonal lesz.

1943. januárjáig csak a hídfőnél voltak támadások.

Az Uriv-i hídfővel kapcsolatosan előadom, hogy amikor a magyar hadseregcsoportok védőállásait elfoglalták a németek ezt a hídfőt nem tisztították meg. Ezt azután a magyar páncélos hadosztály tisztította meg. Később azonban a védelmi állását itt elfoglaló hetedik hadosztályt az oroszok visszaszorították és új hídfő keletkezett. Erre én egy újabb támadást készítettem elő, azonban ez nem sikerült. A harmadik támadás 1942. őszén indították a magyar csapatok, ekkor repülőket és egy német hadosztályt bocsátottak rendelkezésemre. Ekkor én közöltem a német vezetőkkel, hogy a hídfőnél olyan orosz erők vannak, hogy a támadás nem fog sikerülni. Közben Budapestre jöttem és ez idő alatt németek parancsom ellenére megindították a támadást, mely nem sikerült s a támadással kapcsolatban 9000 ember veszteség volt.

Tanácsvezető kérdésére előadom, hogy a fronton tapasztaltam, orosz és magyar fegyverek közötti különbségeket és megállapítottam, hogy még nálunk egy században 12 géppisztoly volt, addig az oroszoknál ennek ötszöröse. Hiányoztak még nálunk páncéltörő fegyverek és ezért az orosz T-34 és KV-1.,2. páncélosokkal nagy előnyben voltak. Amikor én láttam ezt a fegyverbeli különbséget jelentettem Weischnek és sürgettem páncéltörőket és nehéz fegyvereket.

Tanácsvezető kérdésére előadom, hogy ennek ellenére úgy gondolom, hogy ahogy a magyarok 1848-ban kaszával és kapával megállták a helyük, úgy most is meg fogja állni helyét a magyar katona.

1943. január 12-én megindult az első orosz támadás. Kb.10-12 zlj.-nyi és 30-40 harcokosi erővel. A soproni gyalogezred részénél a támadóknak sikereik voltak, máshol azonban visszavertük őket. A második támadás Uriv-től északra 4-5 km-nyire sikerült. Az oroszok előrenyomultak és én a betörés elrekesztelésére a 3. és 4. hadtest tartalékai és páncélos egységeket és a légv. Ezeknek átmenetileg sikereik voltak, később azonban az oroszok a frontot itt áttörték, ennek fő oka az volt, hogy a tartalékok kellő időben nem tudtak beérkezni a nagy hó miatt, továbbá azért, mert a német felsőbb vezetés parancsára nem megfelelő helyen voltak elhelyezve.

1943. január 17-én a Sustyei hídfőnél is melyet a 12-ik hadosztály védett, megtörtént a betörés. A betörés elhárítására Krámmernak és a magyar páncélos hadosztálynak parancsot adtam, de az ellentámadás mégsem lett végrehajtva, mert nem járt volna eredménnyel.

Ekkor én jelentettem Weischnek, hogy vissza kell vonni a csapatokat, azonban azt a parancsot adta, hogy az utolsó töltnyig ki kell tartani. Később azonban kieroszakoltam, hogy Budjeni vonaláig visszavonulhassak Ez a visszavonulás átmeneti volt, mert én Oskol vonaláig akartam visszavonulni.

1943. január 24-én jött a német vezetőségtől a parancs, hogy a Dnyepertől keletre kell visszavonulni. Ettől kezdve hadparancsaim a visszavételre irányultak. Később azután én Kluge parancsnoksága alá kerültem és nála kieszközöltem, hogy a magyar csapatokat

Zsitomir környékén gyülekeztesse. A gyülekezés fegyelmezetten meg is történt, majd jött a parancs, hogy a második magyar hadsereget vissza kell szállítani.

A második hadseregből kb. 85.000 ember jött vissza, a veszteség 40-50 ezer ember volt. A hadsereg éle 1943. április végén, a zöme pedig ugyan ez év nyarán tért vissza. Amikor én visszatértem újabb feladatot nem kaptam és mivel a korhatárt elértem 1943. november 1-én nyugdíjaztak.

A nyilasok alatt semmiféle állást nem vállaltam és miután az orosz hadsereg mindjobban előrenyomult magyar területre, Bajorországba mentem, ott hadifogságba kerültem. Innen önként jöttem haza pedig tudtam, hogy háborús bűnösök listáján szerepelek. A soproni határon 1946. október 7-én letartóztattak, azóta vagyok letartóztatásban.

Tanácsvezető kérdésére előadom, hogy 1940. tavaszán állították fel a második hadsereg parancsnokságot, melynek vezetését én csak később vettem át. 1942. márciusában rendelte el a mozgósítást a vezérkar főnöke, 1942. május 13-án vonultunk ki Oroszországból.

Az orvosi jelentésekkel kapcsolatban előadom, hogy ezekről nem volt tudomásom.

A rádió távirattal kapcsolatosan előadom, hogy ezt a hetedik hadtest parancsnoksága adta ki nekünk.

Előadom, hogy 1943. január 24-én és március 21-én kiadott parancsom már nem a harcra, hanem a gyülekezésre vonatkozott. Ezekkel a parancsokkal megpróbáltam a visszavonulást megállítani.

A látszattámadással kapcsolatosan előadom, hogy az Uriv-i hídfő leszámolására szükség volt. Az itteni hadműveleteknek nem volt látszattámadás jellege és semmi összefüggésben nem állott a sztálingrádi harcokhoz. Egyébként is az Uriv-i támadás idején itthon tartózkodtam.

Tanácsvezető kérdésére előadom, hogy a háborús célokkal, úgy, mint az akkori kormány, én is egyet értettem, a szovjettel kapcsolatos megállapításra vonatkozóan megjegyzem én akkor úgy tudtam.

A vádirat 12. old. c./ pontjára vonatkozóan előadom, hogy én előterjesztésemben nem a totális háborúra tettem javaslatot, hanem csak azt a célt akartam elérni, hogy az itthon lévő 1. és 3-ik hadsereg okuljon a második hadsereg példáján. A vádirat 17. oldal idézett 1942. július 28-án kelt és a túsok szedésére vonatkozó hadparanccsal kapcsolatban előadom, hogy a túsok szedése a hadijog szerint megengedett. Én ezt azért rendelttem el, mert a híradó vonalakat a lakosság több ízben megrongálta. Túsok azonban kivégezve nem lettek 1943. január 20-án kiadott hadparancsomra úgyszintén az 1943. január 24-én kiadott hadparancsaimra előadom, hogy ezek a hadparancsok a szolgálati szabályzat 7.§ alapulnak, egyébként a parancsok kiadását elismerem. Tudomásom szerint azonban felkoncolás nem történt.

1943. február 10-én kelt hadparanccsal kapcsolatosan előadom, hogy botozást én nem rendelttem el, ez a parancs a 35. gyal. ezred parancsa.

A partizán kérdéssel kapcsolatosan előadom, hogy több esetben megesett, hogy építőrészlegek nem tértek vissza, majd később megcsonkítva megtaláltuk őket. Egyebek között a partizánokra vonatkozóan parancsot nem adtam ki, a partizánokkal szemben fegyvert kellett használni.

Tagadom azt, hogy a visszavonulás alkalmával bárkit is lovagló ostorral vertem volna.

Úgyszintén azt is tagadom, hogy a hadbavonult seregeknél kettős bíraskodás lett volna. Soha a polgári lakosság kivégzésére parancsot nem adtam és ilyen parancsról nem is tudok. Nem tudok az ismeretlen tizedes kivégzéséről.

A négy nazarénus-sal kapcsolatban előadom, hogy nevezetteket a 3. hadtest parancsnokságának bírósága ítélte el, velük szemben kegyelmezési jogom sem volt, ezt a jogot az illetékes parancsnok, jelen esetben a harmadik hadtest parancsnoka gyakorolta.

Tagadom, hogy én bárkit is kivégeztettem volna, úgy a visszavonuló katonák, mint a polgári lakosok közül.

A téli ruhák kiadása a főszállásmester feladata volt. A hadsereg ruhákkal el volt látva és a téli óvócikketek 1942. novemberétől kezdődően kezdtük kiosztani és november végére azt a küzdő csapatok még is kapták. A sok fagyási esetet a nagy hidegnek tulajdonítottam.

Olyan magyar raktár, mely téli óvócikketek tárolt és melyet fel kellett volna gyűjtani, nem volt.

Felsőbb parancsnokságom nemcsak hadászati, de részletes harcászati utasításokat is adott. Önálló elhatározásom nem volt. A németek legmélyebben belenyúltak a hatáskörömbe.

Népbíró kérdésére előadom, hogy a nehéz fegyverek, amelyeket kértem, csak részben érkeztek meg, illetve elkésve érkeztek.

Népgyógyész kérdésére előadom, hogy a Gellért Szállóban, Szombathelyi Keitel tiszteletére vacsorát adott. Ezen vacsora végén közölte velem Szombathelyi, hogy a második hadsereg kimegy a frontra. Keitel elutazása után német megbízottak érkeztek és anyagi természetű dolgokban tárgyaltak Ezen tárgyalásokon néha én is részt vettem. Amikor Haldernél és Bocknál jelentkeztem, kértem a hiányzó fegyvereket.

Ha nem adtam volna ki szigorú intézkedéseket, akkor a visszavonulás alkalmával sokkal többen elpusztultak volna. Ebből a háborúból nem lehetett kimaradnunk, mert mi a népek országútján fekszünk. A megtizedelés, csak mint szó nagy, hadparancsaimban nem jelentett mást mint fenyegetést.

A védő kérdésére előadom, hogy a hadsereg hiányai, illetve ezek pótlását a magyar és német vonalon is a legkeményebben követeltem. 1941-ben egy gyors hadtest és a 8-ik hadtest volt kint előttem a fronton, a gyors hadtestnek a parancsnoka Dálnoki Miklós Béla volt. 1942. augusztus 25-én megsebesültem, hazajöttem és 1942. október 7-én indultam vissza a frontra. Ezen idő alatt Csatai vezette a hadsereget. Amikor a második hadsereggel visszajöttem Kállai miniszterelnök és miniszterei fogadtak.

Tanácsvezető ismerteti és vádlott elé tárja az iratokhoz tárgyi bizonyítékként csatolt 13., 25., 3., 29., 37., 19., 30., 50. sorsz. hadparancsokat.

Vádlott: a 29. sorsz. hadparancsra vonatkozóan azt az észrevételt teszem, hogy túlsúly abban az időben még nem állt fenn. Az iratoknál elfekvő 1. sorsz. alatti „általános helyzetképre” vonatkozóan előadom, hogy ez 1942. november 15-én terjesztettem fel. Ez az oroszországi gyakorlati tapasztalatokat öleli fel. Az ebben felsorolt hiányok a második hadseregnél 1942. májusától októberéig pótolattak. A gyakorlati tapasztalatok alapján gondoltam így a szervezést.

Az egészségügyi jelentésekkel kapcsolatosan előadom, hogy ezekről csak a bűntügy

iratainak tanulmányozása során szereztem tudomást. Ez a 7-ik hadtest parancsnoksága adta ki. Egyebekben a felolvasott hadparancsok kiadását elismerem és ezekre észrevételt nem kívánok tenni.

Népbíróság ezután meghozta a következő

V é g z é s t.

A népbíróság a mai tárgyalást félbeszakítja és a tárgyalás folytatására 1947. szeptember hó 26. napjának de. 9 óráját tűzi ki, melyre a vád és védelem képviselőit szóval megidézi azzal, hogy vádlott elővezetése és tanúk megidézése iránt már külön intézkedett.

Tudomásul véve.

Jegyzőkönyv lezárva azzal, hogy a tárgyalás következtében felmerült költség a költségjegyzékbe bevezetést nyert.

kmft.

aláírások.

Szabad Nép 1947. szeptember 26.

(Lg) Jány Gusztáv a voronyezsi hóhér a bíróság elé állott. Felelnie kell a háború legnagyobb magyar tömegkatasztrófájáért; a voronyezsi vészért, melynek poklában 150 ezer magyar honvéd pusztult el. A tárgyaláson a voronyezsi katasztrófa részletein túl napfényre kerülnek majd azok a személyes kapcsolatok is, amelyek Jány és a hitleri hadvezetés között fennállottak. Más szóval: Jány zsoldos viszonya hitlerista uraihoz. Cáfолhatatlan tények és bizonyítékok kerülnek a nyilvánosság elé – ez alkalommal ki tudja már, hányadszor – arról, hogy Magyarország ezt a rettenetes katasztrófát idegen érdekekért szenvedte el, mivel az idegen imperialistáknak akadtak olyan emberei, mint Jány, akik hajlandók voltak a magyarság színe-virágát feláldozni megbízóik kedvéért.

„Az oroszok elleni háborúra nem volt a lélek felkészülve – írta Jány Horthyhoz intézett jelentésében a voronyezsi katasztrófa után. --A német Ukrajna gazdag földjét akarta gazdasági erőgyarapodásként hatalma alá hajtani ...Rontotta a hangulatot, hogy miközben az egyik kint küzd a háborúban, a másik otthon gazdagodik.” Jány tehát nagyon jól látta, hogy a „magyar lélek” nem volt felkészülve a hitlerista érdekekért viselt háborúra. Nem látta át, mi keresnivalója van több ezer kilométernyire a Kárpátoktól, amikor otthon a régi világ járja, most, amíg ők odakint harcolnak ugyanúgy gazdagodnak a kiváltságos egyesek, mint azelőtt, amikor odahaza dolgoztak és verítékeztek. Jány, bár jól látta azt s tudta azt is, hogy a szovjet seregek erőbeni fölényben vannak, embertelenül és kíméletlenül hajszolta a magyar honvédek százezreit pusztulásba.

Ma, amikor a statáriális bíróság elé állítanak bűnözőket egy vagy két ember meggyilkolása miatt, nem lehet kétséges, hogy 150 ezer ember lemészároltatása miatt milyen büntetést kaphat Hitlernek ez a magyarországi tábornoka. El kell vennie a büntetését, hogy ezzel is valami elégtételt kapjanak a voronyezsi áldozatok. De a százezernyi pusztulásba hajtott magyar honvéd emléke főként azt követeli meg, hogy soha többé ne engedjünk a nemzetet idegen érdekek rabszíjára fűzni és csírájában tiporjunk szét minden olyan kísérletet, amely a nemzetet újra erre a végzetes útra akarná kényszeríteni.

Tudjuk jól, hogy vannak hazánkban olyan sötét politikai erők, amelyek a megváltozott körülmények között szeretnék ismét eljátszani az ötödik hadoszlop gyalázatos szerepét. Nem uszítanak nyíltan háborúra: egyelőre csak puccsokat szerveznek. Hitlerék példáját követve, föl akarják használni a demokrácia alkotmányos lehetőségeit – főleg a parlamentet –, hogy azután, ha terveik sikerülnek egy irtózatoss háborúban végezzenek a néppel – ismét Hitler példájára. Rajtunk múlik, hogy a fáik meddig nőhetnek. Az ő fáikat öntözik azok, akik a demokratikus erők kapcsolatainak meglazításán dolgoznak. De fejszét vetnek fáik gyökerére azok, akik a demokratikus egység megszilárdításán fáradoznak. Ne engedjük sorainkat megbontani azok által, akik a magyar függetlenség jelszavával próbálják elleplezni, hogyan építik kapcsolataikat a világháború után feltűnt új imperialista erőkkel.

Az a szerep, amelyre vállalkoztak, a hazaárulók és belső ellenség szerepe. Ugyanez volt Jány szerepe is. De míg Jány legalább arra hivatkozhat, hogy a demokratikus erők sorozatos veresége után áldozta fel Hitlernek a magyar százezreket, addig az országunkban ma jelentkező idegen ügynökségek erre sem tudnak hivatkozni. A demokratikus erők ma világszerte erősebbek a reakciós-imperialista erőknél. Arra hivatkozhatnak, hogy politikájuk becsstelen ugyan, de réalpolitika. A réalpolitika ma a béke és a függetlenség politikája. Azért kell könyörtelenül fellépni azokkal az erőkkel szemben, amelyek állandóan fűrik a demokratikus egységeket és a nemzetet ismét belevivnénk egy lelkiismeretlen és örült kalandba. Pfeifferéről van szó.

Szabad Nép 1947. szeptember 26.

JÁNY GUSZTÁV a magyar honvédek és szovjet polgárok százezreinek gyilkosa a NÉPBÍRÓSÁG ELŐTT

Százezrek gyilkosa Jány Gusztáv volt vezérezredes felelt csütörtök délelőtt bűneiért Pálosi tanácsa előtt.

A vádirat szerint Jány a keleti arcvonalon, mint a 2. hadsereg parancsnoka, egyik okozója volt a voronyezsi katasztrófának, 60.000 honvéd temetőjének. Parancsot adott, hogy **az utolsó emberig ki kell tartani és a betegeket tilos az arcvonal mögé szállítani; vagy meggyógyulnak vagy elpusztulnak** --írta akkoriban. Rendelkezéseit jelentette Hitlernek, akitől a németek hűségese kiszolgálásáért magas kitüntetést kapott. Hadsereg főparancsnok korában **gyilkoltatta a polgári lakosságot** és legkegyetlenebbül bánt az Ukrajnában lévő munkaszolgálatosokkal.

Jány ismeri a térképet

A tárgyalás iránt roppant érdeklődés mutatkozott. Az ajtók elé több rendőrt állítottak. Csak így tudták fenntartani a rendet és távoltartani az érdeklődők tömegét. A tárgyalóterembe csak külön engedéllyel lehetett belépni.

Jányt fegyveres őrök kísérik. Leveszik kezéről a bilincset és leültetik a vádlottak padjára. Kopott civilruha van az egykor rettegett cifraruhájú hóhéron. Mögötte két rendőr, mellette egy fogházőr. Halálsápadtan izgul a tekintetek keresztútjében. Amikor a bíró megszólítja felugrik és feszes vigyázba vágja magát.

Először pályafutásáról és a 2. hadsereg felszereléséről feltett kérdésekre válaszol a tanácselnöknek. Előtte térkép: Oroszország egy része, Voronyezs. Mikor el kell magyaráznia mit hogyan és miért csinált a harctéren, ismerősen mutogat a térképen.

Valaki közbeszól: - Mennyibe került az országnak, hogy így ismeri a térképet?

Jány Gusztáv,
magyar honvédek és szovjet polgárok százazeinek gyilkosa
a népbíróság előtt

[illegible]

az ismét emberig is kell hat-
ni, de a bejegyzett film az ar-
rabbal mégis szilárdan: vagy
meggyőzőnek, vagy elutasít-
ónak hat.

[illegible]

Jótyi ismerték a tésztéket

A tárgyalás iránti szorgalmat erősítőben mutatkozik. Az előző két alkalommal áldották. Csak egy tésztát fogyasztanak a vendég és hátrahagyják az édeskedő tésztákat. A tárgyalás során csak külön engedélyt lehet kérni belőlük.

A tárgyalás iránti szorgalmat erősítőben mutatkozik. Az előző két alkalommal áldották. Csak egy tésztát fogyasztanak a vendég és hátrahagyják az édeskedő tésztákat. A tárgyalás során csak külön engedélyt lehet kérni belőlük.

Mintha a pabol szombatutolsója!

Most egyik legalábbis friss és merész, A szombatról és az újságról

DISSZHANG

ahol maris tufeljeszik a ferveit

[illegible][illegible][illegible][illegible]

75 ÉVE NÁGEL ZSÁK, — TŐZSDEPALOTA T. 124-648.
126-500.

Csülörök délelőli 1500 hadifegyver érkezett Debrecenbe

[illegible]

További 1268 hadifogoly érkezett Magyarországra
A Magyar Hadifogoly Ellátó Igazgatóság közleménye szerint a német csapatok a múlt héten 1268 hadifogoly érkezését jelentették be Magyarországra. A hadifogolyok között 1000 magyar, 100 orosz, 100 ukrán és 68 lengyel katonát tartottak fogva. A hadifogolyok között 1000 magyar, 100 orosz, 100 ukrán és 68 lengyel katonát tartottak fogva.

Feksánia érkezett nagybudapesti hadifoglyok névsora

[illegible][illegible][illegible]

**Somogyban sikerrel befejezték
Zalában és Budapesten folytatják
a BCG-oltásokat**

[illegible]

Olló

SZÉKESLETES AZ AZ IPARAG,
 INT IMPORTCIKKEK

[illegible][illegible]

Hozott meg a pártok közötti
 találkozót a hivatalos jóhírték.
 megállapította azelőtt az év
 főbb eseményeit és az új
 évét. (Világ, szeptember 23.)

ANYE ÉS A MENYASSZONY!

51 éves férfival, árva, a végzet,
homoly, tengerre, vágyom.
(Hátszónál: hirtelen a Hirtelen)
Szor. 25. (Bárák: Berek Fe-
rre, Berek)

V.4. Második tárgyalási nap, 1947. szeptember 26.

J e g y z ő k ö n y v

Készült háborús bűntett miatt Jány Gusztáv ellen indított bűnügyben a budapesti népbíróságon, 1947. évi szeptember hó 26. napján tartott nyilvános folytatólagos tárgyalásról.

Jelen voltak

tanács tagjai ugyan azok, mint az előző tárgyalási napon, úgyszintén néppügyész, jegyzőkönyvvezető, vádlott és védője, továbbá Görgényi Dániel, Erdős László, dr. Verő Ubul, Sándor Zoltán, Bata Imre, Veszprémi József, Laungauf István, Szigeti József, Ecsedi János, Ollé Ernő tanúk

Tanácsvezető a tárgyalást az ügy rövid megjelölésével megnyitja, a hallgatóságot megfelelően figyelmezteti, majd megállapítja, hogy megidézetek közül Ternovszky János, dr.Babos József, Hegedűs János, Onódi János és Illés Béla tanúk nem jelentek meg, utóbbiakról más nem érkezett híre.

Megállapítja, hogy Illés Béla még a tárgyalás előtt kimentette magát, Ternovszky Jánosné pedig bejelenti, hogy férjét öt hónappal ezelőtt a katona politikai osztály letartóztatta.

Tanúk elhagyják a tárgyaló termet, felhívás és figyelmeztetés után, majd tanácsvezető folytatja vádlott kihallgatását.

Ennek keretében tanácsvezető felolvassa és vádolt elé tárja az iratokhoz tárgyi bizonyítékként csatolt 31., 32., 2., 51., 54., 15., 21., 27., 35., 32., 4., 18., 5., 7. 53., alszám alatti hadparancsokat, továbbá az 55. alsz. alatt felterjesztést, valamint az 57. alsz. alatti összefoglaló jelentéseket. Ezek után pedig a Pápai újság 1945. II. 24-i számában megjelent nyilatkozatát.

Vádlott ezekre a következő észrevételeket teszi:

A 15. sorsz. alatti hadparancsra előadom, hogy ennek kiadására önvédelem miatt volt szükség, különösen akkor, amikor 80 katonát találtunk felkoncolva. A 35. sorszám alatti hadparancsra vonatkozóan előadom, hogy a 35. gyal.ezrd. parancsnokának intézkedése és én erről nem tudtam. Az 55. sorsz. alatti előterjesztésre előadom, hogy én állandóan sürgettem az arcvonal szűkítését. Ha a tartalék ott állt volna, ahol én akartam, akkor nem történt volna meg az áttörés. Itt adom még elő, hogy nem számítottam ilyen abnormális időjárásra. Télen 45 fok hideg is volt.

A többi felolvasott hadparancsra vonatkozóan elismerem, hogy azokat én adtam ki, úgyszintén az összefoglaló jelentést is, ezekre észrevételt tenni nem kívánok.

dr. Nagy Istvánné népbíró kérdésére előadom, hogy a felterjesztésem a magyar felső katonai vezetésnek szólt.

Horváth népbíró kérdésére előadom, hogy gyakran személyesen intézkedtem a téli óvócikkek kiosztásával kapcsolatban.

Kiss István népbíró kérdésére előadom, hogy én a legutolsó csapattal vonultam vissza.

Népügyész kérdésére előadom, hogy 1943. januárjáig volt idő a kiképzés tökéletesítésére. - Én 1943. november 1-én kerültem nyugdíjba. - Célja a beszámolóimnak az volt, hogy az Oroszországban tapasztaltakat az itthon maradt 1., 3-ik hadsereg felszerelésénél, kiképzésénél felhasználhassák. Ezzel tanítani akartam. Amikor a frontra kimentem Bartha, majd később Nagybacsoni Nagy Vilmos volt a honvédelmi miniszter.

Vádlott: Egyebet előadni nem kívánok.

Újabb kérdés, észrevétel nincs.

Tanácsvezető fogatosítja a bizonyítás felvételeit.

Népügyész a bizonyítás kiegészítése tárgyában kéri Müller István tanúkénti kihallgatását, akit a tárgyalásra előállított a kivégzésekre vonatkozóan.

V é g z é s

A népbíróság Müller István tanú kihallgatása tárgyában később fog határozni. Tudomásul véve.

Belép: Görgényi Dániel, aki 49 éves, szászegresi szül. ht. ezredes, budakeszi lakos, nős, érdektelen tanú, aki a Bp. 210. §⁶⁴ szerinti figyelmeztetés után a következőket vallja: Vádlottat 1937-ből ismerem, amikor hadtest parancsnok volt Szombathelyen. Az idő tájt én is itt szolgáltam.

A második hadsereggel én is kimentem a frontra. Amikor a hadsereg kivonult a frontra a páncéltörők és géppisztolyok hiányoztak. Jöttek ugyan német kiképző tisztek, de német hadianyag nem.

⁶⁴ A tárgyalás során minden esetben figyelmeztették a tanút, így a tanú meghallgatásakor nem került feltüntetésre lábjegyzetben minden esetben a Bp. 210. § tartalma, amely a következő: Bp. 210. § A kihallgatás megkezdése előtt figyelmeztetendő a tanu, hogy köteles legjobb tudomása és lelkiismerete szerint a tiszta és teljes valóságot vallani és hogy vallomását esetleg esküvel kell megerősítenie. A tanu arra is figyelmeztetendő, hogy ha valótlanul vallana, a büntető törvényekbe ütköző cselekményt követne el.

Amikor a 2-ik hadsereget mozgósították, több magasabb parancsnok visszalépett. A felszerelése a hadseregnek hiányos volt és ezek a hiányok a kiindulásig pótolva nem voltak.

Oroszországban a harmadik hadtest parancsnoka Domaniczki altábornagy volt. Egy alkalommal, 1942. nyarán felsőbb parancsra Kurksznál támadási tervet készítettünk. Domaniczki kételkedett a terv sikeres kivitelében, majd másnap a támadást be sem várva, betegségre hivatkozással eltávozott.

Minél messzebb mentünk keletre, annál rosszabb volt a második hadsereg ellátása. Lőszer hiány miatt pl. egy alkalommal a soproni zls. két óra leforgása alatt 600 halottat veszített, ez még a Don elérése közben volt, egy alkalommal visszavonult az egyi. elővéd, ezért a parancsnokát halálra ítélték.

Volt egy politikailag megbízhatatlan század felállítva, ebben a században szolgált a négy nazarenus is. Nazarenusok megtagadták a háborús munkát, ezért a harmadik hadtest bírósága halálra ítélte őket. Tudomásom szerint a hadseregarancsnok nem adott kegyelmet nekik.

1942. tavaszától őszig láttam, hogy milyen hiányos a magyar hadsereg felszerelése. Járművekkel nagyon rosszul voltunk ellátva, ezért az utánpótlás nehezen működött. igen gyakran volt anyaghiány.

1942. augusztusában ott voltam a Don kanyarban, amikor a magyarok az ottani orosz hídfő ellen az első támadást intézték. A támadás nem sikerült, ezt mégis megismételték. A helytelenül megindított támadások miatt sok emberveszteség volt.

Vádlott részletes utasítást a támadásra nem adott.

A 3-ik hadtestnél első vonalbeli földmunkára a lakosság közül asszonyokat és gyerekeket is vezényeltek. Én tiltakoztam ez ellen, de azt a választ kaptam, hogy ők is ellenségek.

Népügyész kérdésére előadom, hogy 1942. április 24-től, 1943. február 2-ig voltam kint a fronton. - Az áttörés előtt a katonák élelmiszer fejadagja le volt szállítva a szállítóeszközök hiánya miatt. - Ekkor a csapatok elég rossz állapotban voltak. A kiszállított nemez csizmákat a katonák nem tudták felhúzni, mert mind kicsinyek voltak. - Tudok arról, hogy olyan raktárakat is felgyújtottak, melyekben téli holmik voltak. - Az 1/b. osztály a kémelhárító volt. - Vádlott szigorú felhatalmazási parancsai miatt előfordultak atrocitások. - A hadsereg össz létszáma 200.000 emberen felül volt.

Védő kérdésére előadom, hogy a harmadik hadtestnél az illetékes parancsnoki jogkörrel a hadtest parancsnok gyakorolta. Ennek ellenére a hadsereg parancsnok döntött a négy nazarenus és kivégzett rajparancsnok kegyelmi ügyében. A kegyelmezési jog vezérkari főnök rendeletére vádlottat illette.

Tanácsvezető elrendeli tanúnak vádlottal való szembesítését.

Szembesítés során vádlott kijelenti, hogy a kegyelmezési jog a hadtest parancsnokoká illette, ez órá át nem lett ruházva. A polgári lakosság igénybevételéről a harmadik hadtest parancsnoka intézkedett. - Domaniczki nem színelte betegség miatt távozott, ez az is valószínűsíti, hogy egy év múlva itthon meghalt.

Szembesítés eredménytelen maradt.

Tanú tovább: tanácsvezető kérdésére előadom még, hogy a harmadik hadtestet 1941. decemberében mozgósították. Nekem a hadbírók mondták, hogy a kegyelmi jog vádlottat illeti.

Egyebeket előadni nem tudok.
Újabb kérdés, észrevétel nincs.

Népügyész indítványozza, védő nem ellenzi tanú megesketését.

V é g z é s

A népbíróság népügyész indítványa folytán törv. akadály hiányában Görgényi Dániel tanú megesketését elrendeli.
Tudomásul véve.

Tanú ismételt figyelmeztetés után esküt tett.

Belép: Erdős László, kürtösi szül. bpesti lakos, 50 éves, ny. alezredes, nős, érdektelen tanú, aki a Bp. 210. § szerint a következőket vallja.

A második hadsereg parancsnokánál személyi előadó voltam 1942. májusától szeptemberig. Arról nem tudok, hogy vádlott gyakorolta volna a kegyelmezési jogkört. Benedinó községben volt, akkor a főhadiszállás és egyik délelőtt hallottam, hogy egy Ligeti nevezetű fhdgy. a polgári lakosság közül férfiakat szedett össze és azokat kivégzésre elvitte. Azt nem tudom, hogy erről vádlott tudott-e.
Tanácsvezető kérdésére előadom, hogy Torzsai ezredes vádlotthoz volt beosztva, ő volt a tábori rendészet parancsnoka.

Népügyész kérdésére előadom, hogy Ligeti fhdgy. úgy hallottam, 10-12 embert vitt el. - 1942. szeptember 10-ig, ameddig én a fronton voltam, nem olvastam uszító hangú hadparancsot.

Egyebet előadni nem tudok.
Kérdés, észrevétel nincs.

Népügyész indítványozza, védő nem ellenzi tanú megesketését.

V é g z é s

Népbíróság népügyész indítványa folytán törvényes akadály hiányában Erdős László⁶⁵ tanú megesketését elrendeli.
Tudomásul véve.

Tanú az ismételt figyelmeztetés után esküt tesz.

Belép: dr. Verő Ubul, 35 éves, bpesti szül. és lakos, nőtlen, rendőr őrnagy fogl., érdektelen tanú, aki a Bp. 210. § szerinti figy. után a következőket vallja.

A vádbeli időben a második hadseregben a büntető századnál volt a beosztásom. Engem az áttörés Budjeniben ért. Amikor özönlöttek vissza az emberek Belgorod előtt, az országúton egy tiszti csoport állt, vádlott is közöttük volt. Lökdösték a katonákat, vádlott kiabált, szidott mindenkit és lovagló ostorával ráütött a katonákra. Többek között azt is kiabálta, hogy az ilyen katonákat le kell lőni. Én ezt 200 m-ről láttam.

Tanácsvezető elrendeli tanúnak vádlottal szembesítését.

Vádlott kijelenti, hogy 1943. január 23-án jött el Ilinkáról, így az esetről jelen sem lehetett.

Szembesítés eredménytelen maradt.

Tanú tovább: egyebet előadni nem tudok.

Kérdés, észrevétel nincs.

Népügyész indítványozza, védő nem ellenzi tanú megesketését.

V é g z é s

A népbíróság népügyész indítványa folytán törv. akadály hiányában dr. Verő Ubul tanú megesketését elrendeli.

Tudomásul véve.

Tanú az ismételt figyelmeztetés után esküt tesz.

Belép: Sándor Zoltán, 46 éves, székelhidegkuti szül. bpesti lakos, nős, ny. alezredes, érdektelen tanú, aki a Bp. 210. § szerinti figy. után a következőket vallja.

A vádbeli időben a második hadseregben szolgáltam és úgy tudom, hogy a kivégzéseket a kémelhárító végezte, melynek elöljárója a hadseregparancsnok volt.

Egyebet előadni nem tudok.

⁶⁵ A tárgyalási jegyzőkönyvben nem Erdős László néven került rögzítésre a neve

Kérdés, észrevétel nincs.

Tanú megesketeése, indítvány hiányában mellőzve.

Belép: Beta Imre, 34 éves, bpesti szül. és lakos, nős autószerelő, érdektelen tanú, aki a Bp. 210. § szerinti figy. után a következőket vallja.

A vádbeli időben én is a második hadseregnél szolgáltam és egy alkalommal hallottam, hogy kocsin kivégzett emberek holttestét szállították.

Egyebet előadni nem tudok.

Kérdés, észrevétel nincs.

Tanú megesketeése indítvány hiányában mellőzve.

Belép: Veszprémi József, 28 éves, bpesti szül. és lakos, nős, fűszerkereskedő, érdektelen tanú, aki a Bp. 210. § szerinti figy. után a következőket vallja.

A vádbeli időben és is a második hadseregnél szolgáltam. Arról tudok, hogy a polgári lakosság közül egyeseket kivégeztek, azt azonban nem tudom, hogy ezt vádlott parancsára tették-e.

Egyebet előadni nem tudok.

Kérdés, észrevétel nincs.

Tanú megesketeése, indítvány hiányában mellőzve.

Belép: Langauf István, 30 éves, tatai szül. bpesti lakos, nős banktiszt, érdektelen tanú, aki a Bp. 210 § szerinti figy. után vallja.

A vádbeli időben én is Oroszországban szolgáltam a második hadseregnél. Kivégzésekről tudok a polgári lakosság közül. Az áldozatokat láttam. Véleményem szerint vádlott is tudhatott erről.

Egyebet előadni nem tudok.

Kérdés, észrevétel nincs.

Tanú megesketeése, indítvány hiányában mellőzve.

Belép: Szigeti József, 48 éves kolozsvári születésű, budapesti lakos, karmester.

Tanácsvezető nevezett személyi adatait összehasonlítva a rendőrségen felvett jegyzőkönyvben foglalt Szigeti József személyi adataival, megállapítja, hogy nem azonos.

A bíróság a fentiek alapján a megjelent Szigeti József tanúként meghallgatását mellőzi.

Belép: Ecsédi János, 33 éves ceglédi szül., sashalmi lakos, nős, üzletvezető, érdektelen tanú, aki a Bp. 210. § szerinti figy. után vallja:

A vádbeli időben én is a második hadseregben szolgáltam. Az áttörés után Novioszkolnál kaptunk egy röplapot és azt mondták, aki hátramegy, kivégzik, továbbá azt is hallottam, hogy már pár ezret ki is végeztek.
Egyebet előadni nem tudok.

Kérdés, észrevétel nincs.

Tanú megesketeése, indítvány hiányában mellőzve.

Belép: Ollé Ernő, 38 éves, tokodi szül. pestszentlőrinci lakos, nős, rendőr nyomozó, érdektelen tanú, aki a Bp. 210. § szerinti figy. után vallja:

Vádbeli időben a második hadseregnél szolgáltam. 1943. január 14-én parancsot kaptunk a visszavonulásra. Visszavonulás alkalmával láttam, hogy a katonák lába meg volt fagyva. Január 16-án, amikor tömegesen jöttek vissza a katonák egy alezredes a csendőrökkel rájuk lövett.

Bjelgorodban hallottam, hogy Harkovnál 200 tisztet végeztek ki.

1943. márciusban a parancsnokok a legénységet botoztak meg az utcán is. Engem is guzsba kötöttek, mert nem jól álltam vigyázzba. A tisztek azt mondták, hogy Jány hatalmazta fel őket a botozásra. A polgári lakosság között láttam kivégzett hullákat.

Egyebet előadni nem tudok.

Kérdés, észrevétel nincs.

Indítvány hiányában tanú megesketeése mellőzve.

Padusiczky László szakértő a bíróság hozzájárulását kéri ahhoz, hogy mielőtt szakvéleményét elmondaná, pár kérdést intézzen vádlotthoz.

Tanácsvezető erre az engedélyt megadja.

Jány Gusztáv vádlott szakértő kérdésére: én azt a feladatot kaptam kivonulás előtt, hogy a második hadsereg német parancsnokság alá lesz helyezve. 1942. december havában magyar vonalon azt a parancsot kaptam, hogy a végsőkiig ki kell tartanom.

A doni kanyar védelménél a helyzet megítélésem az volt, hogy védői feladattal a második hadsereg fent tudja tartani az oroszokat, tekintettel arra, hogy a szemben álló erők sem voltak olyan erősek.

A védelmi sáv túl széles volt, ha komoly támadástól kellett volna tartani, de 1942. decemberéig ettől tartani nem kellett.

1943. január elején a két hídfőben orosz erők gyülekeztek, ekkor kaptam meg tartalékként a 26. német hadosztályt és páncélelhárítást.

Második hadsereggel szemben 2-2 1/2 szerez túlerőt láttam. 1943. január 11-én két vezérkari tisztem repülőgépen egész alacsonyan az orosz vonalak fölé szállt, ennek ellenére még sem látott semmi mozgólódást.

Padusitzky László szakértő, a már letett esküjére való figyelmeztetés után a szakvéleményét a következőkben terjeszti elő.

A korszerű hadsereg hadrendje különbözőképpen alakult.

A hadosztályoknak csapatai, vonatai vannak.

A hadosztály három gyal.ezr. szervezésű.

A könnyű hadosztály, mint amilyen a második hadsereg is volt, két ezredből állt. Két-három hadosztály alkot egy hadtestet. Ennek vannak közvetlen csapatai, ezzel egy hadosztályt erősíthetett. 2-4 hadtest alkot egy hadsereget. A hadsereg parancsnoknak is vannak közvetlen alakulatai.

A második hadseregben három hadtest: 9 könnyű és egy nehéz páncélos hadosztály, valamint egy repülő dandár volt.

A második hadsereg hiányai: páncéltörő agyú kevés volta, ezek is különböző gyártmányúak. A közepes aknavetők teljesen hiányoztak. A könnyű aknavetők magyar löszerral nem voltak ellátva, csak német löszerral és így hatótávolsága nagyon kicsi volt. Kevés volt a hadseregnél a géppisztoly. A gyalogsági nehéz fegyverzetben a nehéz puskák nem vált be, a géppuskák 1907. mintájúak voltak. A géppuskák télen befagytak, ezt a vádlottnak előre kellett tudnia.

Az anyag nem volt egységes, ezért nagyon megnehezítette a löszer utánpótlást. Ez is előrelátható volt. Amíg a hadsereg a Donhoz ki nem ért, semmiféle harcban nem vettek részt, így jóformán alig lőttek.

A második hadsereg könnyű hadosztályai túl könnyűek voltak. Nem voltak páncéltörők és a légvédelem is hiányzott. A hadsereghez egy repülő dandár volt beosztva. Ez állt két távfelderítő, egy közelfelderítő századból, továbbá vadász erőkből (két vadász század) és egy bombázó osztályból. Ez egy hadsereghez időlegesen elegendő lett volna, míg el nem használódik.

A hadsereg vonata majdnem teljesen fogatolt volt, ami nagyon megnehezítette az utánpótlást.

A tanácsvezető szakértő szakvéleményének előadását félbeszakítja, majd a népbíróság meghozta a következő

v é g z é s t

Népbíróság a mai napra kitűzött tárgyalást félbeszakítja és folytatásra határrnapul 1947. szeptember hó 29. napjának de. 9 óráját tűzi ki, melyre a vád és védelem képviselőit szóval, míg vádlott, valamint tanúk megidézése tárgyában már intézkedett.

Tudomásul véve.

Jegyzőkönyv lezárva azzal, hogy a tárgyalás következtében felmerült 90 ft. népbírói napidíj a költségjegyzékbe bevezetést nyert.

kmft.

aláírások

V.5. Sajtóvisszhang

(a második tárgyalási napot követően)

Szabad Nép 1947. szeptember 27.

„FELKONCOLANDÓ” A tanúk Jány szemébe mondják a kegyetlenkedéseit és leleplezik „hadvezetési módszereit”

Elhárító fegyverek: páncéltörők, aknavetők helyett, alig felfegyverzett honvédeket állított szembe a szovjet tankóriásokkal Jány Gusztáv, a voronyezsi hóhér.

Ez derül ki a tárgyalás második napján, amikor Görgényi Dániel alezredes a voronyezsi honvédelem műszaki parancsnokának segédtisztje leleplezte Jány hadvezetésének módszereit és a magyar hadsereg botrányos felszereléséről beszélt.

JÁNY MINDENRŐL TUDOTT

- A 2. hadseregnek nem voltak elfogadható fegyverei – mondta Görgényi. – Teljesen hiányoztak a páncéltörő fegyverek. Ezeket Jány az egyéni bátorsággal akarta pótoltatni. A katonáknak lefagyott a lábuk, mert gyerekcipő nagyságú nemezcsizmákat osztottak szét. Tűrhetetlenül rossz volt az ellátás is.

A honvédek csak a fél német ellátást kapták.

-- Tudott erről Jány? – kérdezte a tanácselnök.

-- Feltétlenül. Mielőtt elindultunk, megbeszélés volt a hadseregparancsnokságon. Sokan – betegsége hivatkozva – visszaadták akkor a parancsnoki megbízásukat, mert a rossz felszerelés miatt nem vállalták a felelősséget. Maga Domaniczky altábornagy hadseregparancsnok is visszautasította a megbízást. Mint akkor kijelentette, ilyen fegyverekkel nem lehet harcolni az oroszok ellen. A lemondások akkora botrányt okoztak, hogy Jány megfenyegette őket: azonnal nyugdíjaztatja azt, aki egészségi állapotára való tekintettel visszautasítja a megbízást.

BOTBÜNTETÉS

Jány tehát nagyon is jól tudta, hogy mibe viszi a magyar honvédeket. Neki azonban nem a magyar érdekek voltak a fontosak, hanem a németek feltétel nélküli kiszolgálása. Ezért adta ki – a voronyezsi katasztrófa bekövetkezése után – hírhedt napi parancsát, mely többek között a következőket tartalmazza: *A 2. magyar hadsereg elvesztette becsületét. A rendet és vasfegyelmet a legkeményebb kézzel, ha kell a helyszínen való felkoncolással, de helyre kell állítani. Aki helyét elhagyta és hátul gyülekezik, örüljön, hogy éhen nem pusztul. Legkeményebb emberekből össze kell állítani egy tábori csendőrosztagot. Aki a parancsot nem teljesíti, felkoncolandó. A hadseregnél bevezetik a botbüntetést.*

A tárgyalás közönsége, amely a második napon még jobban megtöltötte a termet, borzongva hallgatja a felolvasott napiparancsot. Az undor és a düh fokozódik, amikor a honvédek kivégzéséről és a szovjet polgári lakossággal szemben elkövetett merényletekről esik szó.

KIVÉGZÉSEK, ERŐSZAKOSKODÁSOK

-- A soproni zászlóaljnak nem volt löszere – emlékszik vissza a tanú, Jány egyik vérengzésére. Vissza kellett vonulniuk. A zászlóalj parancsnokát ezért megfutamodás címén halálra ítélték. *A kegyelmi kérvényt Jány elutasította.*

-- És mit tud a szovjet polgári lakosság elleni erőszakról? – kérdezi a tanácselnök.

-- Az egyik faluban, ahol szolgálatot teljesíttem, az asszonyokat és a gyerekeket kizavarták az első vonal elé védőárkot ásni. Egyetlen nap 42 halott volt emiatt.

Az ügyész teszi fel ezután a kérdést: - Igaz, hogy miközben a honvédek a ruhahiány miatt megfagytak, a ruharaktárak zsúfolva voltak és azokat visszavonuláskor felgyújtották?

-- Igaz – hangzik a válasz.

-- Igaz az is, hogy 1-B. osztály néven a kémelhárítót állítottak fel, amelyeknek minden vérengzésre és kegyetlenkedésre felhatalmazást adtak?

-- Igaz-- hangzik újra a válasz.

-- Fényképeim vannak a borzalmakról.

A VISSZAVONULÓKAT LELŐNI

A következő tanú, *Erdős László* is a szovjet lakosság elleni kegyetlenségről vall. Egy faluban lakott amikor megjelent egy főhadnagy és egy délelőtt 12 embert szedett össze és végeztetett ki.

-- Partizánok voltak ezek?

-- Nem. 100 kilométer körzetben nem voltak partizánok.

-- Jány hol lakott akkor?

-- A faluban.

Verő Ubul vallomása következik, büntető munkásszázból életben maradt ember vágja Jány szemébe a kegyetlenkedéseit. *Verő* szemtanú. A visszavonuláskor látta, amikor Jány az országúton egy csoport tisztól körülvéve *kezében lovaglóostorral verte a visszavonulókat és ordítva felszólította a tiszteket, állítsák meg a visszavonulást, löjék le a nem engedelmeskedőket, mert különben ő lövi le őket.* A többi tanú is mind terhelően nyilatkozik. És hogy védekezik Jány? Kapkod, magyaráz és butának tettei magát. Abba kapaszkodik például, hogy *nem vitte ki a nemzet színejavát.* Szinte azt állítja: nem kár azokért, akik elpusztultak. Egyébként nem tudja a vádakát megcáfolni. Csodálkozik, hogy megbilincselik, amikor kivezetik a tereméből.

A tárgyalást hétfőn folytatják.

J e g y z ő k ö n y v

Készült háborús bűntett miatt Jány Gusztáv ellen indított bűnügyben a budapesti népbíróságon 1947. évi szeptember hó 29. napján tartott folytatólagos nyilvános tárgyalásáról.

J e l e n v o l t a k

ugyan azok, tanúk kivételével, mint előző tárgyalási napokon, valamint Nagybaczoni Nagy Vilmos tanú.

Tanácsvezető a tárgyalást az ügy rövid megjelölésével megnyitja, a hallgatóságot megfelelően figyelmezteti, majd megállapítja, hogy a megidézetek közül Dálnoki Miklós Béla, Cseh Kálmán, Hujbe József, és Rakovszky György tanúk nem jelentek meg. Lévai Béla bejelenti, hogy Illés Béla szolgálatilag távol van Budapestről, ezért a tárgyaláson megjelenni nem tudott. Megállapítja továbbá tanácsvezető, hogy Dálnoki Miklós Béla lánya telefonált, mely szerint nevezett tanú vidéken tartózkodik, így a tárgyaláson nem tud megjelenni. Ezután ismerteti Rakovszky György tanú levelét, mely szerint betegségére való tekintettel tárgyaláson megjelenni nem tud. dr. Herczog levelét indítványtétel végett népbüvésznek átadja.

Tanácsvezető közli szakértői véleménynek folytatása a tárgyaláson megjelent

Nagybaczoni Nagy Vilmos tanú meghallgatása után fog megtörténi.

Nagybaczoni Nagy Vilmos, 63 éves parajdi szül. bpesti lakos, nő, ny. honvédelmi miniszter, érdektelen tanú, aki a Bp.210. § szerinti figy. után a következőket vallja.

Vádlottat 1902. óta ismerem, együtt jártam vele katona iskolába és baráti viszony is fűz hozzá.

1940. márciusában őt a második, engem pedig az első hadsereg parancsnokává nevezték ki.

Miután a második hadsereg a frontra kiment, 1942. októberben, mint honvédelmi miniszter meglátogattam őt a doni fronton. Hozzám, mint honvédelmi miniszterhez róla panaszok nem érkeztek; én a front meglátogatása alkalmával sem tapasztaltam semmi szabálytalanságot, vagy vádlott részéről kegyetlenkedést. Én 1943. június 12-én mondtam le, mint honvédelmi miniszter. Vádlott hadparancsairól csak később értesültem.

Tanácsvezető tanú elé tárja az iratokhoz tárgyi bizonyítékként 55. és 57 sorsz. alatt elfekvő és vádlott által tett javaslatot.

Tanú: Ezt a jelentést én ismerem, annak idején én is megkaptam. A jelentésben a konklúzió az volt, hogy vádlott a tartalékok felett nem rendelkezett, ez okozta a katasztrófát, továbbá az, hogy a németek olyan nagy védelmi vonalat adtak a második hadseregnek, hogy azt nem lehetett tartani.

A hadseregarancsnokság katonai, nem politikai állás. Mi vádlott jelentéseit nem tekintettük politikai színezetűnek. Ha vádlott mégis ilyen jelentést tett, akkor túlmént a határon, ezt azonban, mi katonák nem vettük figyelembe. Mi jelentéseinek katonai jellegére fektettük a súlyt. Ha vádlott politikai jellegű jelentést is tett, a kormány erre súlyt nem helyezett, ennek csak katonai részét vizsgálta. Ha azonban vádlott más irányú jelentéseket tett volna, ezt felhasználhattam volna arra a célra is, melyre akkor törekedtem, hogy ilyen nagy erővel nem vehetünk részt a háborúban.

Tanácsvezető kérdésére előadom, hogy vannak olyan parancsnokok, akik minden eszközzel fenn akarják tartani a rendet, hasonló parancsnokok máshol is előfordulnak.

Népbüvész kérdésére előadom, hogy én írtam a „Végzetes esztendők” című könyvet. Második hadseregnél szolgáló munkaszolgálatosokhoz 1942. október közepén mentem ki, abból a célból, hogy az ott fennálló nehézségeket megvizsgáljam.⁶⁶

⁶⁶ Nagybaczoni Nagy Vilmos: Végzetes esztendők 1938-1945; Gondolat, Budapest, 1986. 123-127. o.

A délutáni órákban a hadsereg-parancsnokságon megkaptam a tájékoztatást, melyre szükségem volt. Jány Gusztáv vezérezredes, hadseregarancsnok a 2. hadsereg helyzetéről az alábbiak szerint tájékoztatott.

„A 2. hdsz. a Don mentén északról haladva a III., a IV., a VII. hdt-el, valamint 1 pc. ho-val látja el a védelmi feladatokat.

Az arcvonalszakasz kiterjedése 210 km. A hds. mögött csak a Cramer hdt. van tartalékként. Ezzel a hdt-el ő közvetlenül nem rendelkezik. A hdt. esetleges bevetéséhez Hitler engedélye szükséges. A hdsz. hadosztályai 5-6000 puskával rendelkeznek. A hadosztályokra harci erejükhöz képest aránytalanul széles arcvonalszakasz jut. A déli szakaszon a IV. olasz hdt. ugyan mintegy 30 km-es arcvonalszakaszt át fog venni, de a hdsz-re még mindig kb 180 km védelmének feladata hárul.

A rendelkezésre álló harcokosi-alakulatok nem elegendőek és a felszerelésük nem megfelelő.

Páncéelhárító fegyvereink nem megfelelőek.

Nincs elegendő tüzérség és aknavető.

Az utánpótlás és ellátás nem kielégítő.

A Don nem komoly akadály. Védelmi berendezkedésre nem alkalmas. Vissza kell vonni az állásokat a folyót kísérő széles, lapos domboldalak tetejére. Az oroszok egyelőre nem mutatnak támadási szándékot, de egy bekövetkező támadás során a hdsz. arcvonalát át fogják törni.” Meghallgattam azokat a kívánságokat is, melyeket a csapattest parancsnokok terjesztettek elő. Szerintük az élelmezés nem kielégítő. Megígértem, hogy minden tőlem telhetőt elkövetek a panaszok orvoslására. Panaszkodtak a fegyverzet nem megfelelő voltára, főképpen a páncéelhárítás elégtelenségére. Elmondták, hogy kevés a tüzérség, és hiányolták a nagyobb űrméretű aknavetőket. Panasz volt a lőtáv, különösen a zab hiánya miatt. Kérték a gépkocsik és motorok javításának meggyorsítását. Mindezt tudomásul vettem, és megígértem, hogy mindent el fogok követni, hogy a meglévő hiányokat és nehézségeket minél előbb megszüntessék. Miután visszafelé vezető úton a 2. hadsereg előjárója, Weisch vezérezredes hadiszállására repülök Bjelgorodba, igyekszem elérni, hogy ezeken a bajokon az illetékes német parancsnokságok legsürgősebben segítsenek. Az arcvonal kiterjedésének a hadseregcsoport parancsnokság által elrendelt csökkentését nem tartottam elegendőnek... Az egyik hadseregarancsnokságnál egy munkásszárad óvóhelyet épített. Láttam, hogy zsidók. Szóba elegyedtem néhányukkal. Több munkaszolgálatost megszólítottam; érdeklődtem sorsuk és múltjuk felől. Az egyikőt megkérdeztem, hányadik század ez. Az alábbi nagyon jellemző és az adott körülmények között igen bátor választ adta: „Alázatosan jelentem, ez a 20-ik század.” Nagyon jól láttam, hogy egyik-másik parancsnoknak

Amikor a hadsereg parancsnokságon voltam, megállapítottam, hogy ez nagyszerű és itt kell előadnom azt is, hogy az erdélyi bevonuláskor Jány javaslatára szüntették meg a külön tiszti étkezdét. A hadseregearcparancsnokságon súlyos panaszokat hallottam, különösképpen azért, mert az utánpótlás nagyon megnehezült, mivel a gépkocsik tönkrementek. Ez irányban én interveniáltam Weichsnél.

Berdicsebben felkerestem a negyedik hadtestnél szolgáló munkaszolgálatosokat és itt különféle utasításokat adtam. Általánosságban az volt a benyomásom, hogy az alantasabb parancsnokok nem jó szemmel nézték ezt az eljárásomat. Vádolt e kérdésben osztotta felfogásomat. Arról nem tudok, hogy vádlott az utasításokon, rendeleteken túltette volna magát. A munkásszázadok a hadosztály parancsnokoknak voltak alárendelve, nem pedig Jánynak.

Tudomásom szerint kb. 290.000 ember ment ki a második hadsereggel. Ennek 60-70%-a veszett oda. Amikor a második hadsereg a doni védőállásokban elfoglalta a helyét, akkor az egy békés arcvonal volt és ezzel indokolták a németek, hogy a magyar hadseregnek ilyen széles sávot kell tartani.

A hadsereg katasztrófájának oka véleményem szerint, kizárólag katonai ok volt.

Védő kérdésre előadom, hogy vádlott németekkel szemben olyan követelésekkel lépett fel, melyek miatt a németek nálam kérték leváltását 1942. decemberében. Vádlnak olyan rendeletéről nem tudok, mely valami kegyetlenkedésre adna okot. Akkoriban a parlamentben a véderő bizottságban, főként Imrediták hangoztatták a végsőkig való kitartást.

Védő tanúnak bemutat egy jelentést, mely szerint a vérveszteség 41.000 volt a második hadseregnél és megkérdi a tanút, hogy az hivatalos jelentés-e.

Tanú: A megszálló erők kb. 45.000 főt tettek ki, ez nem tartozott vádlott parancsnoksága alá. Én úgy értettem előző vallomásom során, hogy a megszálló erőkkel együtt volt kint 290.000 ember. -- A megszálló erőknél is voltak veszteségek. -- Német vezetés

ez nem volt inyére és szívesen vette volna, ha nem beszélek ezekkel az emberekkel. Ha a magasabb parancsnokok ellenőrizték volna alparancsnokaikat és azok érezték volna, hogy a munkásszázadokat vezetőik nem tekintik halálraítéltnak vagy állati sorba taszított páriáknak, akkor megszűntek vagy elő sem fordultak volna a kegyetlenkedések, melyek következtében annyi munkaszolgálatos lelte halálát az orosz mezőkön... A 2. hadseregnél szerzett tapasztalataim nem voltak megnyugtatók. Hiány volt igen sok nélkülözhetetlen felszerelésben és fegyverzetben. Ezeknek kiegészítése és pótlása csak úgy volt elképzelhető, ha a németek beváltják az ígéreteiket. A legnagyobb aggodalomra, mint már említettem, az adott okot, hogy a hadsereg fegyveres létszámához képest túl nagy kiterjedésben állott a Don mentén. Sztálingrád elfoglalása Hitler állítása szerint már csak rövid idő kérdése, és úgy látszott, hogy a németek meg tudják azokat a terveket valósítani, amelyről Hitler velem is beszélt. Az általános felfogás az volt, hogy az oroszok Sztálingrád mentén indított támadásai a Don és Volga között nem járhatnak sikerrel. Itt ugyanis a németek, Hitler szerint olyan hatalmas tűzértséget vetettek be, melyekkel eddig minden orosz támadást megállították. Az sem látszott valószínűnek, hogy az oroszok éppen a 2. hadsereg arcvonalán támadjanak a közeljövőben. Ezért reméltem, hogy a hadsereg helyzete könnyebbé válik. Ebben tévedtem. Az események katasztrófálisan fejlődtek. A Don és a Volga között megindított orosz támadás 1943 elején sikerrel járt. A német hadsereg hatalmas tűzértségi és páncélos ereje, melyet verhetetlennek hittek, összeroppant. A 2. hadsereg ellen is megindult a hatalmas szovjet támadás, gyenge védelmi vonalát áttörte és csaknem teljesen megsemmisítette.

szelleméből folyik az utolsó tőltenyig való kitartás. -- Vádlnak jó bajtársnak, szigorú, jó előjárónak tartottam.

Néppügyész kérdésére előadom, hogy a megszálló erők Bakai parancsnoksága alá tartoztak. Hogy vádlott elvállalta a második hadsereg parancsnokságát, azt természetesnek tartom. Volt mód ugyan, hogy ne vállalja el, ha valóban beteg lett volna. Vádlnak, tanú vallomására azt az észrevételt teszi, hogy jelentéseiben semmi politikum nem volt és csak azt célozták, hogy mivel háború van, a hadseregnek itthonmaradt kétharmad része ezt felhasználhassa.

Tanú tovább: Egyebeket előadni nem tudok.

Kérdés, észrevétel nincs.

Tanú megesketeése indítvány hiányában mellőzve.

Padusitzky László szakértő folytatja szakvéleményének előadását.

Vádlnak tudta a második hadsereg hiányait. Különb is gyorshadtest vereségének példája már előtte állt. Kierkezeve a frontra, támadó feladatot kapott, ezt azonban lényegében megoldani nem tudta. Azon a 200 km-es arcvonalon, melyen a magyar hadsereg látta el a védelmi vonalat, u.n. döntést kereső védelem volt. Ez azt jelenti, hogy a védelem mellett van egy támadó rész, jelen esetben a németeknek a front déli szakaszán való része. A 200 km-es arcvonal túl nagy kiterjedésű volt a második hadsereg részére. Általánosságban az a szabály, hogy egy hadosztály 4-8 km-es kiterjedésű sávot kap. Ezzel szemben pl. a 9. hadosztály 18 km, a 6. hadosztály 20 km, a 7. hadosztály 9 km-en, a 12. hadosztály 17 km-es, a 10. hadosztály 28 km-es, a 19. hadosztály 35 km-es, a 23. hadosztály pedig 45 km-es frontszakaszt tartott. Így tehát ez a védelmi vonal tulajdonképpen fátyolszerű volt.

A hadseregearcparancsnok ezután láthatta volna, hogy ezt a feladatot vállalni nem tudja.

Miután a magyar hadsereg nyári támadásoknál eredményt nem tudott elérni, a katonák nagyon nyomott hangulatban voltak.

1942. november végén, miután a németeket Sztálingrádnál bekerítették, nem voltak a németeknek olyan erői, melyek az orosz támadást feltartóztathatták volna. Vádlnak ezt előre láthatta. Vádlnak elmulasztotta tervszerű visszavonulás előkészületeit.

Előadom, vádlott azon hadparancsaira, melyekben felkoncolásról volt szó 1943. január 13-14-ig szükség volt. Utána azonban már túl szigorúak voltak. A szolgálati szabályzat 39-42. §⁶⁷ szól erről. Nazarenusokra vonatkozó külön szabályok nem voltak. Függelmezsértésért vonták őket felelősségre.

⁶⁷ 7. §. Magatartás harcban (39-42)

(1) Aki válságos pillanatokban csüggedezve beszél, fegyverét, lőszert elhanyagja, az engedelmisséget megtagadja, vagy az ütközetből önkényesen távozni igyekszik, avagy zsákmányol, fosztogat, azt a közbelépő csapatparancsnok vagy egyéb katonailományú tiszti előjárója személyesen vagy az ő parancsukra más, elretentő példa gyanánt a csapatok szemeláttára koncolja fel.

(2) Az az előjáró, aki ilyen kivételes rendszabály alkalmazására kényszerült, köteles előjáró parancsnoksá-

A túszzsedésre vonatkozóan külön szabály nincs. A hadi gyakorlat szerint a németeknél is előfordult ez. Más nemzeteknél a túsokat hadifogolyként tekintették, úgyszintén a partizánok is hadifogolyként tekintendők.

Az oroszoknál két hadsereg volt. Éspedig a reguláris és partizán hadsereg. A kettő között különbség nem lehetett. Az 1913. évi 43. tc. I. cikke⁶⁸ szól arról, hogy kiket kell katonának tekinteni. Az orosz partizánok megfeleltek ezeknek a követelményeknek, kivéve annak, hogy megkülönböztető jelekkel nem voltak ellátva.

A tizedelés a szolgálati szabályzatokban nem fordult elő. Megtizedelésről a második hadseregnél nem tudok.

A téli óvócikkek kiadása vádlott alá rendelt főszállásmester hatáskörébe tartozott. A hadseregparancsnokság különböző osztályokra van osztva és hadseregparancsnok felelős ezek tevékenységéért.

A hadseregparancsnok hadászati utasításokhoz van kötve, de hadseregen belül van önálló hatásköre. Amikor az oroszok áttörték a magyar vonalakat, vádlottnak nem kellett volna a német parancsnokság parancsait követni.

Harcászati hogyan kérdése a hadseregparancsnok feladata, ha a hadseregparancsnok parancsot kap valamely feladat végrehajtására és, ha nincs kellő erő erre, akkor azt felsőbb parancsnokának jelenteni kell, ha ezt nem akceptálják, akkor lemond.

Általában a hadseregparancsnok joga abban az egy mondatban foglalható össze, hogy legfőbb parancsnoka minden tekintetben a hadseregnek.

gának minél előbb jelentést tenni róla.

(1) Ütközet után, bármilyen kimenetele is volt annak, lépnek fel parancsnokokkal szemben a legnagyobb önfeláldozást igénylő követelménynek. Hajthatatlan eréllyel, szükség esetén a legvégső alkalmazásával kell a rend helyreállítására törekedniük.

(2) Különösen nehéz és válságos helyzetben kell parancsnokoknak csapatuk bátorságát állhatatosságukkal, eréllyükkel és lélekjelenlétükkel fokozniuk és megszilárdítaniuk.

Aki gyávaságból a legvégső ellenállás nélkül megadja magát, a legszigorúbb büntetésben részesül.

(1) Rendtelenségbe jutott vagy visszavert csapatokat a gyülekezőhelyen mielőbb akként kell rendezni, hogy újra harcra lehessen őket vezetni.

(2) Ily válságos helyzetben tűnik ki a derék jól fegyelmezett csapat erkölcsi értéke.

(3) Akit az ellenség közelében határozott feladat nélkül csapata mögött találunk, vagy aki a kijelölt gyülekező helyen szándékosan túlszalad, a legsúlyosabb büntetés alá esik. Ha az ilyen egyén nem tér vissza az első felszólításra csapatához, a harcivonal mögött lévő katonaiállományú tisztek, vagy az ő parancsukra mások felkoncolhatják. (Szolgálati Szabályzat a M.kir. Honvédség számára; Első rész; A m. kir. honvédelmi miniszter kiadványa; Budapest, Pallas Részvénytársaság nyomdája 1931. 25-26. o.)

⁶⁸ Az 1913. évi XLIII. tc. Az első két békeértékeztelen megállapított több egyezmény és nyilatkozat becikelyezése tárgyában. II. Egyezmény A szárazföldi háború törvényeiről és szokásairól; Az egyezmény melléklete; I. Rész; Szabályzat a szárazföldi háború törvényeiről és szokásairól; I. Rész; A hadviselő felekről; I. fejezet; A hadviselő fél fogalma; 1. cikk

A háborúra vonatkozó törvények, jogok és köteleességek nem csupán a hadseregnek, hanem a néphadra (milicziára) és az önkéntes csapattestekre is irányadók, ha ezek a következő feltételeknek megfelelnek:

1. ha élükön oly személy áll, aki alárendeltjeiért felelős;
2. ha meghatározott megkülönböztető jelvényt viselnek, amely messziről felismerhető;
3. ha fegyvereiket nyíltan viselik, és
4. ha hadműveleteikben a háború törvényeihez és szokásaihoz alkalmazkodnak.

Azokban az országokban, ahol a hadsereg, vagy annak egy része néphadból (milicziából) vagy önkéntes csapattestekből áll, a hadsereg elnevezés ezekre is vonatkozik

A hadsereg össz létszáma: 210.500 fő volt hozzávetőlegesen. Ebben a két-három százaléknál nagyobb eltérés nem lehet. A veszteségeket megállapítani nem tudom, mert nincs hozzá támpontom. A hadsereg össz létszámára vonatkozóan becsatolok egy kimutatást. (T/1. alatt az iratoknál)⁶⁹

Vádlott szakértő szakvéleményének ezen részére azt az észrevétel teszi, hogy a második hadsereg teljes létszáma valóban annyi lett volna, mint ahogyan szakértő előadta, azonban annyian nem vonultak ki és így a hadsereg létszáma hozzávetőlegesen 150.000 fő volt.

Szakértő tovább: A hadrend és a tényleges létszám között legfeljebb 10.000 fő különbség lehet.

Népügyész kérdésére szakértő: A szövetségi háborúban csak addig tartunk ki, ameddig céljaink megegyeznek a szövetségesével. Ennek megállapítása azonban nem a hadseregparancsnok feladata. Jelen esetben a hadseregparancsnoknak kellett volna arra gondolni és a végén nem kellett volna teljesíteni a németek parancsait. -- Vádlottnak a katasztrófát 1943. január első napjaitól kezdődően kellett volna látnia, és tervszerű visszavonulással kellett volna foglalkoznia.

Védő kérdésére szakértő: Ha a felkoncolási parancssal kapcsolatosan valakit felkoncoltak volna, vádlottnak azt jelenteni kellett volna. -- A német hadseregnél szedtek túsokat. Ez az akkor ellenséges hadseregnél nem mint túszzsedés, hanem hadifogolyként fordult elő. -- Arra vonatkozóan, hogy volt-e olyan eset, hogy illetékes parancsnoki jogkör magasabb parancsnokra ruházták azt nem tudom előadni, hogy a rendes hadbírószági ügyekben az ítéletet jóváhagyólag a legfelsőbb parancsnokhoz terjesztik fel.

Vádlott kérdése a szakértőhöz: azok a hadparancsok, melyek a hadsereg kitartására adtak ki, harcászati szabályoknak megfelelnek. Sustyennei 1943. január 13. és 16. között az általános hadászati helyzet szerint vissza kellett volna vonulni, a védőállások elfoglalása szolgálati szabályzat 7. §⁷⁰ betűszerinti értelmének megfelel. A hivatkozott § értelme szerint visszavonuláskor joga van a parancsnoknak szigorú parancsot kiadni.

Tanácsvezető kérdésére vádlott kijelenti, hogy a szolgálati szabályzatra való hivatkozás elegendő a hadparancsok kiadásakor, a §-okat nem kell felhívni.

Vádlott további kérdése szakértőhöz: a parancsnoknak módja van a fegyveres egységekkel kapcsolatosan a legszigorúbb parancsokat adni, de nem a fegyverteleneknek.

Tanácsvezető kérdésre szakértő: a hadseregnek az áttörés után újra hadbavetése lehetetlen volt, és így a szolgálati szabályzat szerint megengedett túl szigorú rendszabályok túlzottak voltak. A 9. § szerinti döntő pillanat nem állt fenn.

⁶⁹ A levéltári dokumentumok között a kimutatás nem volt megtalálható (szerk.)

⁷⁰ i.m. 25.26.o.

Vádott újabb kérdése szakértőhöz: azzal, hogy vádlott a visszavonulás alkalmával két útvonalra kényszerítette a katonákat, valóban mentett meg embereket. -- A szolgálati szabályzat szerint, amikor hátul gyülekezik a hadsereg, akkor is harckész állapotba kell hozni. -- A legerélyesebb intézkedések 1943. január 11. és 13. között jogosak voltak, mert addig vádlott hasonló csapatokat látott, utána azonban nem volt válságos helyzet, így nem volt joga a legerélyesebb eszközökhöz nyúlni.

Vádott észrevétele szakértő véleményére: a döntést kereső védelemmel egy hadosztály által tartandó arcvonal szakasz nagyságát 6 km-ben állapította meg a szakértő, az azonban csak nagy támadásra vonatkozik. -- A második hadsereg tartaléka elég lett volna, ha oda helyezhetem, ahová akarom.

Szakértő szakvéleményének előadását befejezte.
Újabb kérdés, észrevétel ezzel kapcsolatban nincs.

Népügyész a biz. tárgyában indítványozza hadbíró szakértő kirendelését arra nézve, hogy az illetékes parancsnoki jogkör átruházható volt-e, továbbá a túsók szedésével kapcsolatosan, valamint arra nézve, hogy a nazarenusokkal kapcsolatban hadra kelt seregnél mi volt a követendő eljárás. Indítványozza továbbá Ternovszky János rendőrségi vallomásának a Bp. 313. §⁷¹ alapján való ismertetését, tekintettel arra, hogy tudomást szerzett arról, miszerint nevezett orosz hatóságok kikérték. Indítványozza még dr. Babos József rendőrségi vallomásának a Bp. 313. § alapján való felolvasását, tekintettel arra, hogy nevezett megszökött. Úgy szintén indítványozza Illés Béla tanú rendőrségi vallomásának a Bp. 313. § alapján felolvasását, mert hivatalból távol van. A többi meg nem jelent tanúkra vonatkozóan a vétivől függően kéri megidézésüket. Indítványozza Somogyi J. András általa előállított tanú kihallgatását, arra nézve, hogy vádlott már 1942-ben kiállítását követelte, mint Ludovika parancsnoka. Indítványozza Müller István általa előállított, valamint dr. Herczog László tanúkénti kihallgatását arra nézve, hogy vádlottól milyen kiméletlen hadparancsok jöttek. Védő: hadbíró szakértő kihallgatásához hozzájárul, kéri továbbá valamennyi, a kérvényben megjelölt tanú kihallgatását, kivéve Rakovszky Györgyét, kinek

⁷¹ Bp. 313. § A tanuvallomásról felvett jegyzőkönyv csak a 200. § és a 201. § 1. és 2. pontja esetében és még akkor olvasható fel, ha a tanu a tanuságtételt a fő tárgyaláson törvényes jogosultság nélkül a kényszerítő eszközök alkalmazása daczára megtagadta; vagy ha meghalt, vagy beszámíthatatlan állapotba jutott és ki van zárva, hogy már korábbi kihallgatásakor is beszámíthatatlan állapotban volt; továbbá, ha tartózkodó helye nem tudható ki; végre, ha megjelenése nagy nehézséggel vagy aránytalanul nagy költséggel járna.
Bp. 200. § Azoknak kihallgatására nézve, a kiket területenkívüliség vagy személyes mentesség (31. §) illet, a nemzetközi jog elvei, illetőleg a fennálló államszerződésekből foglalt szabályok és a fennálló gyakorlat irányadók.

Bp. 201. § Lakásokon hallgatandók ki:

1. az uralkodóház tagjai;

2. azok, kik aggkoruk, hosszabb időre terjedő betegségek vagy testi fogyatkozásuk miatt az idézésre meg nem jelenhetnek.

Az uralkodóház tagjait Budapesten a kir. curia elnöke, a kir. ítélőtáblák vidéki székhelyén a kir. ítélőtábla elnöke, a magyar állam egyéb területén pedig ama törvényszék elnöke hallgatja ki, a melynek területéhez tartozó helyen az uralkodóháznak kihallgatandó tagja lakik vagy tartózkodik.

kihallgatásától eláll. Indítványozza továbbá Bárdossy Lászlóra vonatkozó 3557/1945. sz. iratok beszerzését és ismertetését, melyből kitűnik, hogy vádlottnak semmi szerepe nem volt Magyarországnak a háborúba való belesodródásába. Indítványozza Lukács Béla és Szombathelyi Ferenc bűnügyi iratainak beszerzését, melyből kitűnik, hogy vádlott Horthytól és a németektől kapott parancsot a voronyezsi hídfő tartására.

Kéri új tanúként Bakondi Istvánné kihallgatását, ki vádlottnál szolgált, mint házvezetőnő, arra nézve, hogy vádlottat a nyilasok üldözték és, hogy nyilas ellenes volt.

Kéri ismertetni vádlott naplóját, melyből kitűnik, hogy az Uhryw-i támadáskor vádlott nem is volt a fronton, hanem sebesülten itthon volt és az Uriv-i támadásról csak 1942. október 7-én értesült, amikor a frontra visszament.

Kéri ismertetni a képviselőházi napló 1942. nov. 12-i számában Bajcsy-Zsilinszky Endre beszédét, úgyszintén 1943. november 24. számában nevezett beszédét. Továbbá 1942. nov. 25 számában Tildy Zoltán beszédét. Úgyszintén 1942. március 20. számában megjelent beszédét. Mindezeket annak igazolására, hogy nevezettek is sürgették a hadsereg fejlesztését.

Kéri ismertetni Csata Lajosnak 1943. jún. 22-én vádlotthoz írt levelét, továbbá Lakatos Géza, valamint Sáska nevezetű százados levelét. Kéri ismertetni továbbá vádlottnak 1943. jan. 20-án feleségéhez írt levelét, valamint Nagybacsoni Nagy Vilmos könyvének 17. oldalán foglaltakat, mindezekből kitűnik vádlottnak a frontbeli magatartása.

Védő egyebekben ellenzi népügyész által megjelöltek tanúvallomásának a Bp. 313. § alapján való felolvasását.

V é g z é s

Népbíróság népügyész indítványa folytán Müller István tanúkénti kihallgatását, kiméletlen hadsereggparancsokra elrendeli. Elrendeli továbbá hadbíró szakértő kirendelését, azonban csak két kérdésre vonatkozóan, és pedig: 1.) Mi volt a joggyakorlat háború idején a hadra kelt seregeknél a nazarenusokkal szemben követendő eljárás tekintetében. 2.) A hadra kelt sereg tábori bíróságainak ítéleteinél kik látták el az illetékes parancsnoki feladatot, különös tekintettel a kegyelmi jog gyakorlására.

Ternovszky János és dr. Babos József rendőrségi vallomásának felolvasását a Bp. 313. § alapján elrendeli, míg Illés Béla vallomásának felolvasását elutasítja, mert nevezett nem tartózkodik ismeretlen helyen. Úgyszintén elutasítja Somogyi J. András tanúkénti kihallgatására tett indítványt, tekintettel arra, hogy a bíróság vádlott beállítottságát tisztázottnak látja. dr. Hegedűs János tanú kihallgatását mellőzi, mert csak hallomásból tud az eseményekről.

Elrendeli azonban Ónodi János szabályszerűen megidézett tanú elővezetését és egyben nevezett 5 napi elzárásra átváltoztatható 200 ft. pénzbírsággal sújtja.

Dálnoki Miklós Béla tanú újbóli megidézését mellőzi, mert nincs jelentősége annak a lefolytatott bizonyítási eljárás után, hogy a Gellért Szállóban Keitel tiszteletére tartott vacsorán volt-e hadászati megbeszélés.

Védőnek Cseh Kálmán, Hujber József, Dálnoki Veres Lajos, Gyarmathy Ernő tanúk megidézését elutasítja, mert bizonyítás itt a vádat terheli egyébként is, védő nemleges körülmény bizonyítására jelentette be nevezettet. Rakovszky György tanú kihallgatását mellőzi, mert kihallgatásától védő elállt.

Rác Jenő tanúkénti kihallgatását elutasítja, mert kérelmében foglaltakat a bíróság már foganatosított bizonyítást és azt elegendőnek tartja. Úgyszintén elutasítja Cseh Kálmán tanúkénti kihallgatására tett indítványt, mert arra a körülményre, hogy vádlott nem volt német imádó egy tanú kellő bizonyítékot nem nyújthat.

Népügyésznek dr. Herczog László tanú kihallgatására tett indítványát úgyszintén elutasítja, mert munkaszolgálatosok ügye nem képezi vád tárgyát.

Védőnek Bárdossy Lászlóra vonatkozó iratok ismertetésére tett indítványát elutasítja, mert ténybelileg a vádirat nem állítja azt, hogy vádlottnak része lett volna háború belesodródásába.

Védőnek Szombathelyi Ferenc, Lukács Béla iratai ismertetésére tett indítványát szintén elutasítja, mert a bíróság előtt nem kétséges, hogy vádlottnak Horthy és a németek adtak parancsokat. Elutasítja továbbá Bakondi Istvánné tanú kihallgatására tett indítványát is, mert a per szempontjából lényegtelen körülményre kérte védő nevezett kihallgatását. Vádlott naplójának ismertetésére vonatkozó indítványokat szintén elutasítja, mert bíróság nem teszi vitássá, hogy az Uriv-i támadás alkalmával vádlott itthon volt. Bajcsy-Zsilinszky Endre és Tildy Zoltán képviselőházi beszédeinek a képviselőház akkori naplójából való ismertetését elutasítja, nem teszi vitássá, hogy nevezettek a hadsereg felfegyverzését sürgették, mert köztudomású, hogy ezt egész más célból tették. Csatai Lajos, Lakatos Géza és egy Sáska nevezetű százados levelének ismertetését, úgyszintén vádlottnak feleségéhez írt levél ismertetését elutasítja, mert a per szempontjából ezeket lényegtelennek találja.

Népügyész indítványai részbeni elutasítása miatt a Bp.384.§ 9)⁷² pontja alapján semmisséget jelent be.

Védő indítványainak elutasítása miatt Bp.384.§ 9) pontja alapján semmisségi okot jelent be.

Védő bejelenti, hogy a tárgyalás folyamán hatáskör címen a bűnügy iratainak honvédbírósághoz való áttételére tett indítványának elutasítását csak most hallotta, amiért is utólag, emiatt a Bp.384.§ 9) pontja alapján semmisségi okot jelent be.

⁷² Bp. 384. § 9. pont: ha a bíróság a perorvoslatot használónak a főtárgyaláson tett indítványa felett nem határozott vagy indítványa ellenére, illetőleg ellenzése dacára a főtárgyaláson oly közbenszóló határozatot hozott, mely a törvénynek a vád vagy a védelem szempontjából lényeges rendelkezését vagy elvét sértette meg, illetőleg tévesen alkalmazta;

V é g z é s

Népbíróság védő ezen bejelentését visszautasítja, mint elkésettet. Védő a végzés ellen felfolyamodást jelent be.

V é g z é s

A népbíróság védő által bejelentett felfolyamodást visszautasítja, mert pervezető végzés ellen felfolyamodásnak helye nincs.

Tudomásul véve.

V é g z é s

A népbíróság a tárgyalást félbeszakítja és folytatásra határnapul 1947. évi október 3. napjának de. 9 óráját tűzi ki, melyre vád és védelem képviselőit szóval megidézi, azzal, hogy tanúk és szakértő megidézése iránt külön intézkedik.

Tudomásul véve.

Jegyzőkönyv lezárva azzal, hogy a tárgyalás következtében felmerült 90 ft. költség a költségjegyzékbe bevezetést nyert.

kmf.

tanácsvezető bíró

jegyzőkönyvvezető

Szabad Nép 1947. szeptember 28.

DISZE-VIRÁGA

Jány Gusztáv volt vezérezredes népbíróági tárgyalásán a közelmúlt történéseinek olyan jobbára ismeretlen lapjai elevenednek meg, amelyről kiderül, hogy a szovjetellenes háborúnkat megpecsételő „voronyezsi vész” talán a legnagyobb katonai katasztrófa volt a magyar történelemben Mohács óta. Akkor a mohácsi mezőn a kalocsai érsek vezette magyar seregben majdnem teljesen megsemmisült az egész fegyverforgató magyar nemesség, ahogy a költő később megénekelte a nemzet lét e nagy temetői szertartását: „hazánk disze, virága”. Most ötödfél esztendeje nem a magyar nemesség, a magyar úri osztály vére festette kékre a Don szürke vizét, hanem egyszerű magyar paraszti vér, az „alja-rétegek” vörös vére jelezte e halálra ítélt hadak útját az orosz hómezőkön. Maga Jány úr még kérkedik is ezzel a tárgyaláson; kijelenti, hogy a holtakért nem is volt kár, hiszen a nemzet színe-java nem vett részt a hadjáratban.

Való igaz: a nemzetnek olyan értelemben vett színe-java, ahogy Horthyék és Jányék tartották, csak mutatóban szagolt ki a doni bokrok alá. Néhány vezérkari tiszt, néhány magasrangú úri származék csak vizitbe járt arra, ahol az úri Magyarország sorsa végképen eldőlt. Az a „kontingenst”, amelyet Horthy az utazó vigécek módján lekötött Hitlernél, úgy szállította le, hogy igyekezett becsapni a megrendelőt. Ő csak azt mondta, hogy ad háromszázezer embert, de hogy ezek milyen minőségűek lesznek, azt nem íratta be a megrendelő lapba. Így történt, hogy a hadjáratot összekötötték egy legálisnak tűnő megsemmisítő akcióval.

Horthyék így számoltak: adunk 300.000 embert, de ebben lehetőleg nem lesznek a mi véreink. Adunk nincstelen parasztokat, forradalmi munkásokat, az első háborúból megmaradt obsitosokat, ruszinokat, románokat, szerbeket, cigányokat, zsidókat, politikailag megbízhatatlanokat. A parasztokért, románokért, zsidókért, baloldaliakért nem kár, sőt egyenesen jó, ha minél több pusztul el belőlük.

Így érthetővé válik Jány és tisztársai magatartása: ők magukat tartották a nemzet színe-javának, magukat kímélték és szentül hitték, hogy a paraszt, a nemzetiségi, a baloldali nem a nemzet, legfeljebb csak annak alja.

Azon nem is csodálkozunk, hogy e gaz vezetők a maguk felsőbbrendűségétől élve éppen egy olyan ország ellen vezettek hadjáratot, ahol „a polgár egyenjogúsága – nemzetiségre és fajra való tekintet nélkül – megmászhatatlan törvény”; csodálkozni inkább azon kellene, hogy egy ilyen Jány még most, a magyar úri osztály keserű kiábrándulása után is köti magát gonosz és ártó tévhitéhez. Az ilyen faji-és osztályfelfelfőltségtől megszállott hóhér szívét nem szorítja össze az emberi vágóhíd

borzalmainak emléke. Mi viszont számonkérjük tőle a holtakat, mert tudjuk, hogy ha nem lettek volna Horthyék és Jányok, „nem halt volna hazánk díszé, virága...”
Nemes György

Szabad Nép 1947. szeptember 30.

SZÁZNEGYVENEZER EMBER PUSZTULÁSÁÉRT TERHELI JÁNYT TELJES FELELŐSSÉG

Hétfőn reggel folytatta a népbíróság Pálosi tanácsa a háborús és népellenes bűncselekmények sorozatával vádolt Jány Hautzinger Gusztáv bűnperének tárgyalását. Először Nagybacsoni Nagy Vilmos nyugalmazott vezérezredest hallgatták ki tanúként. A volt honvédelmi miniszter elmondta, hogy Jány a minisztériumhoz és a vezérkar főnökéhez intézett felterjesztésében a totális háborút sürgette és javasolta a háború folytatását. Ha Jánytól olyan értelmű felterjesztés érkezett volna – vallotta Nagybacsoni – amelyből a további hadviselés céltalansága derült volna ki, az egész akkori háborús politikánk irányai megváltoztak volna.

60-70 SZÁZALÉKOS VESZTESÉG

A 2. hadsereg, amikor a harctérre indult, legalább 200.000 főből állt – mondja vallomása során Nagybacsoni Nagy Vilmos. Ebből legfeljebb 60-75.000 ember és néhány sebesült jött vissza. A veszteség tehát 60-70 százalékos!

Ezután Padusitzky László vezérkari ezredes, katonai szakértő mondta el véleményét: Jány Gusztávot – éppen katonai tudása és képzettsége miatt teljes katonai felelősség terheli a 2. hadsereg katasztrófájáért.

Amikor megkapta a megbízatását, tudnia kellett, – és tudta is – hogy a hadserege hiányos felszerelés miatt nem alkalmas a feladat végrehajtására.

– A vádlott által kiadott intézkedések alkalmasok voltak a pánik megfékezésére? – kérdezte az elnök a szakértőtől.

Padusitzky: Az első napokban indokoltak és jók voltak (!) A szolgálati szabályzat egyenesen előírja válságos helyzetben ilyen drákói rendszabályokat...

A hallgatóság felháborodva fogadja a „szakvéleményt”, melyen alig változtat, hogy Padusitzky hozzáteszi:

– Jány akkor is a végsőkig való kitartásra adott parancsot, amikor ez már a józan ésszel ellenkezett. Jány akkor is a felkoncolásról beszélt, amikor a 2. hadsereget már megvert hadseregnek kellett tekinteni és további ellenállásnak nem volt értelme. Amikor Jány

látta, hogy a rábízott feladatot nem tudja elvégezni, *le kellett volna mondania* – vallotta a szakértő.

CSAK AMÍG A CÉLJAINK AZONOSAK

Szünet után az ügyész megkérdezte a katonai szakértőt: Mit tanít a haditudomány, meddig kell kitartania egy hadseregnek „szövetséges háborúban”?

Szakértő: Csak addig kell kitartani a haditörvények szerint, ameddig céljaink azonosak szövetségesünk céljaival.

Elnök: Kinek a feladatkörébe tartozik ennek megállapítása?

Szakértő: Ennek megállapítása a hadseregparancsnoknak lett volna feladata. Annál is inkább, mert 1943. január 8-a után a magyar hadsereg sem délről, sem északról nem várhatott segítséget és a bekövetkező katasztrófát ekkor már minden katonai szakembernek látnia kellett.

A katonai szakértő ezután a magyar katonai szolgálati szabályzatot idézte, mely szerint: **a katonaságot kímélni kell.**

Jánynak kötelessége lett volna megfelelő ellenintézkedéseket tenni a 2. hadsereg tömegkatasztrófájának elhárítására.

Ezután a vád és a védelem képviselői a bizonyítási eljárás kiegészítésére tettek indítványt, majd rövid szünet után az elnök a tárgyalás folytatását péntek délelőtt 10 órára tűzte ki.

A GYILKOSNAK,

-- száznegyvenezer Voronyezsnél pusztult magyar gyilkosának, a koncoló Jánynak – védője akadt a hivatalos védőn kívül. Mert akárhogy csűrjük-csavarjuk a Jány-per hétfői tárgyalásán elhangzott szakértői vallomást, mégis csak az derül ki belőle: a voronyezsi katasztrófa első napjaiban, amikor még remény volt arra, hogy a magyar hadsereg „fegyelmének helyreállítása” komoly segítséget nyújthat a németeknek, akkor még helyes volt a szakértő úr szerint, hogy Jány felkoncolással és halomralövetéssel próbálta biztos pusztulásba kergetni a háborúba hajszolt magyar parasztokat és munkásokat. „A szolgálati szabályzat egyenesen előírja a válságos helyzetben az ilyen drákói rendszabályokat” – vallotta a szakértő.

Az ember nem hisz a szemének, nem hisz a fülének. Miféle szolgálati szabályzatról beszélnek ezek az emberek? A múlt micsoda szörnyű hangja szólal meg és méricskéli napok szerint, hogy január 16-ig indokolt volt még a magyar honvédeket gyilkolni és

gyilkoltatni, 16. után pedig már nem. Az emberi életnek miféle megvetése, a nemzet érdekeinek milyen semmibevevése, milyen népgyűlölet az, amely Jány bűnösségét azzal véli csökkenteni, hogy Horthy szolgálati szabályzatára hivatkozik.

Hát még mindig nem tudják az urak, hogy miről van szó ezen a tárgyaláson? Igazán azt hiszik, hogy Jányt a vereség teszi bűnössé? Valóban csak azért felelős a második hadsereg egykori parancsnoka, mert rosszul ítélte meg a katonai helyzetet, vagy mert rosszul alkalmazta a „szolgálati szabályzatot?”

Az ország népe túlzás nélkül: minden becsületes magyar ember másképp tudja a dolgot. Jányt, a hóhért, aki katasztrófába kergette a hadsereget, Horthyt, a gazdát, aki Jányt kinevezte, az egész rendszert, amely Horthykat és Jánykat hatalomra segítette – a háborúért, 25 év szörnyű népelnyomását betetőző esztelen országvesztő háborúért teszik a becsületes emberek felelőssé. Jány, a katonák és munkaszolgálatosok, orosz polgári személyek véreskezű gyilkosa, bűnös volt a voronyezsi áttörés előtt is. Rémtetteit tagadni nem lehet. S a büntetésnek méltónak kell lenni a bűnéhez, amit nem szolgálati szabályzat, hanem nemzete és az emberiség ellen követte el. Hazaárulók és tömeggyilkosok érdeme szerint kell lakolni

Hivatalos feljegyzés

arról, hogy háborús bűntett miatt Jány Gusztáv ellen indított bűnügyben az 1947. október hó 3. napjára kitűzött tárgyalás Kiss István a szakszervezeti tanács részéről kiküldött népbíró meg nem jelenése miatt nem volt megtartható. A felmerült 90 ft. népbírói kötségjegyzékbe bevezetést nyert.

Budapest, 1947. október hó 3. napján.

tanácsvezető

jegyzőkönyvvezető.

J e g y z ő k ö n y v

Készült háborús bűntett miatt Jány Gusztáv ellen indított bűnügyben a budapesti népbíróságon, 1947. október hó 4. napján tartott nyilvános tárgyalásról.

J e l e n v o l t a k

tanúk és jegyzőkönyvvezető kivételével ugyanazok, mint az előző tárgyalási napon, továbbá dr. Lonkay László szakértő, Müller István és Ónodi János tanúk és dr. Mehrli Béla jegyzőkönyvvezető.

Tanácsvezető bíró a folytatólagos tárgyalást az ügy rövid megjelölésével megnyitja, a hallgatóságot megfelelően figyelmezteti és megállapítja, hogy a mai napra megidézettek megjelentek.

Tanúk a Bp. 301. § 4-5. bek.⁷³ foglaltak felhívása és figyelmeztetése után elhagyják a tárgyalótermet.

dr. Lonkay László, 50 éves lonkai szül. jászberényi lakos, nős, hivatásos hadbíró alezredes, érdektelen, a törvényes figyelmeztetés után leteszi az esküt.

⁷³ Bp. 301. § (4) Miután az elnök kikérdezte a vádlottat személyes viszonyai felől (133. § első bekezdés), megállapítja a megidézett felek, tanúk és szakértők megjelenését vagy meg nem jelenését és ennek megtörténtével a tanukat és a szakértőket a terem elhagyására azzal a felhívással szólítja fel, hogy a részökre kijelölt helyiségből engedelme nélkül el ne távozzanak. Szükség esetében az elnök intézkedik az iránt, hogy a vádlott, a tanúk és a szakértők el ne távozzanak és össze ne beszéljenek.

(5) A tanúk kihallgatandó magánvádló és sértett a körülményekhez képest szintén kötelezhetők a terem elhagyására. Figyelmeztetendők azonban arra, hogy képviselőjük, s ha ilyenről még nem gondoskodtak, a részükről nyomban választható képviselő, a teremben maradhat.

Ezután a tanácsvezető bíró által hozzá intézett kérdésekre szakértői véleményét lényegében a következőkben adja elő.

A statáriális és minden tábori bíróság előtt rendes eljárásban hozott halálos ítéleteket a seregtest parancsnoka, a többi halálos ítéletet a hadrakelt sereg legfőbb parancsnoka hagyta jóvá. Az ilyen esetekben a kegyelmezési jog mindig a jóváhagyási jogosult parancsnok illeti meg.

Védő kérdésére szakértő: az államfő kegyelmezési joggal felruházhajtja a hadrakelt sereg illetékes parancsnokait, ilyen kegyelmezési joga az illetékes parancsnoknak valójában volt.

Tanácsvezető bíró kérdésére: ha ki volt hirdetve a rögtönítélő eljárás, akkor a mindenkor eljáró illetékes parancsnok gyakorolja a kegyelmezési jogát, ha nem volt kihirdetve, a halálos ítéleteknél a kegyelmezés jogát a hadrakelt sereg legfőbb parancsnoka gyakorolja.

Nem tudom, hogy a második hadseregnél 1943. januárjában el volt-e rendelve statárium, ha igen, milyen bűncselekményekre.

Tanácsvezető bíró kérdésére vádlott: statárium el volt rendelve, de már nem emlékezem, milyen bűncselekményekre. Hozzám nem került jóváhagyásra tábori bíróságtól halálos ítélet.

Védő kérdésére szakértő: a rögtönítélő eljárást az illetékes helyettes parancsnok rendelhette el. Az én szolgálati helyemen csupán egy esetben került sor statáriumban hozott ítélet megerősítésére s az elítélt akkor is kegyelemre volt ajánlva s vele szemben a kegyelmezési jogot gyakorolták is.

Tanácsvezető bíró kérdésére szakértő: nazarenusokkal szemben való eljárás tekintetében a honvédelmi miniszter 1939-ben külön direktívákat adott ki, mely szerint a nazarenusokat, egyáltalán szeptariánusokat súlyosabb elbánás alá kell vonni, ha fontosabb szolgálati parancs megtagadásáról van szó. Tehát ez katonai szolgálat lényegére, a fegyveres szolgálatra vonatkozó parancsok megtagadására állt. Pl. a fegyver megfogására vonatkozó parancs fontos szolgálati parancsnak minősül. A mi hadtestünknel nazarenus cselekmény nem fordult elő.

Több kérdést, észrevételt nem tettek.

Belép: Müller István, 38 éves, bpesti szül. és (XIII. Tatai u. 32.) lakos, elvált kereskedő, érdektelen tanú, aki a törv.figy. után vallja:

1943. január 20-22-én Novioszkolban a kórházban feküdtem másodfokú lábfagyással. Vádlott bejött a kórterembe, ahol én feküdtem s az összes betegeket durva kifejezésekkel, piszkos csirkefogóknak nevezett bennünket, és pálcájával többünket végigvert s kijelentette, hogy el kell hagynunk a kórházat. Vádlott engem is végig vert pálcájával

és egy mellettem fekvő honvédet is, akinek mellét a gránát felszakította és lázalmában segítségért könyörgött.

Vádlott megjegyzése: én január elején Ilinkán voltam, így nem lehettem Novioszkolban, lovagló pálcám soha sem volt, soha senkit meg nem ütöttem.

Tanácsvezető bíró az ellentétes tényállások tekintetében vádlott és tanú szembesítését elrendeli.

Vádlott és tanú szembesítése eredményre nem vezetett.

Tanúhoz több kérdést nem tettek.

Népügyész indítványozza tanú megesketését.

Védő a tanú megesketését ellenzi, mert előállított.

dr. Szkalut Ferenc ny. orvos őrnagyot, akinek tanúkénti kihallgatását kéri, annak bizonyítására, hogy vádlott a tanú által jelzett időpontban nem volt Novioszkolban. Népügyész Szkalut Ferenc tanúkénti kihallgatását elrendeli.

V é g z é s

A népbíróság Müller István tanú megesketése tárgyában később fog határozni, a védő által indítványozott dr. Szkalut Ferenc ny. orvos őrnagynak tanúkénti kihallgatását elrendeli.

Népügyész a Bp. 384.§ 9) pontja alapján semmisségi okot jelöl meg.

Belép: Szkalut Ferenc, 45 éves, bpesti szül. és (József krt. 33.) lakos, nőtlen, egyetemi tanársegéd, ny. orvos őrnagy, érdektelen tanú, aki a törv. figy. után vallja: 107. sz. tábori kórházban 1942. júliusától szeptemberig, majd 1942. november elsejétől teljesítettem szolgálatot Novioszkolban. A kórház 1943. januárjában elvonult Novioszkolból. Ez idő alatt vádlott Novioszkolban nem fordult meg.

Tanácsvezető bíró kérdésére Müller István tanú: Szkalut Ferenc orvos urat nem ismerem. Én csak egy napig tartózkodtam a Novioszkoli tábori kórházban. Az orvos úr talán emlékszik arra -- ha személy szerint rám nem is emlékezhet --, hogy mi, akik nem voltunk szállítható betegek, egy körben piros kereszt rajzú jelvénnel meg voltunk jelölve.

dr. Szkalut Ferenc tanú: valami megjelölésre visszaemlékszem. Megjegyzem, hogy a város negyed része kórház volt.

Tanúhoz több kérdés, vallomásra észrevételt nem tettek.

Népügyész ellenzi, védő kéri a tanú megesketését.

V é g z é s

A népbíróság Müller István és dr. Szkalut Ferenc tanúk megesketését elrendeli.

Népügyész dr. Szkalut Ferenc tanú megesketésének elrendelése miatt a Bp. 384. § 9) pontja alapján semmisségi okot jelent be.

Védő: Müller István tanú megesketésének elrendelése miatt jelent be semmisségi okot a Bp. 384. § 9) pontja alapján.

Müller István és dr. Szkalut Ferenc újabb törvényes figyelmeztetés után vallomásukra esküt külön-külön letesznek.

Belép: Ónodi János, 30 éves, pesterzsébeti szül. soroksári, Veszprémi u. 1. sz. lakos, nő, rendőr alhadnagy, érdektelen tanú, aki a törvényes figy. után vallja:

Vádлотat látásból ismerem. Egy alkalommal Sztarioszkolnál találkoztam vele 1943. január 13-án. Én a 13-ok hegyi vadászoktól voltam kiküldve. Gépkocsim motorhiba miatt leállt, ezért csatlakoztam „a csellengőkhöz”, és azokkal visszafele vonultam. Útközben vádlott leállított bennünket, és a nála lévő géppisztollyal igyekezett a visszavonulókat feltartóztatni. Erélyes hangon kiabált a beosztottjaival, a visszavonulókat, megaltisztakat is bántalmazott. Másod ízben 1944. augusztusában Mikulicsinnél találkoztam vádlottal, ahol bevetésen voltam. A 27-es leleplező százada visszavonulóban volt, én gépkocsival jöttem Tatarov felől. Láttam amint a vádlott kb. 30-40 főből álló visszavonuló csapatot leállított, gorombán kiabált velük. Én gépkocsimmal gyorsan elhajtottam, de másnap mikor arra jártam, hullákat láttam, melynek nyakába tábla volt akasztva: „így járnak, akik elhagyják szolgálati helyüket” felírással.

Tanácsvezető bíró kérdésére tanú: 1942. októbertől 1943. március 23-ig, majd 1944. február 12-től 1944. október 9-ig tartózkodtam hadművelleti területen.

Vádлот megjegyzi, tanú nem mond igazat, én nem voltam a jelzett időben az általa említett helyeken.

Tanúhoz több kérdést, vallomására észrevételt nem tettek és megesketését nem indítványozták.

Tanú megesketése indítvány hiányában mellőzve.

Védő: dr. Szkalut Ferenc tanú vallomásának megerősítésére, tehát annak a körülménynek a bizonyítására, hogy vádlott Müller István tanú által megjelölt időben nem járt Novioszkolban, kéri dr. Szabó Zoltán orvos (Bp. Szent Imre hrc. u. 5.) tanúkénti megidézését és kihallgatását.

Népügyész a védő által kért biz.indítványt ellenzi, mert az elhangzott tanúvallomás szerint abban az időszakban az egész Novioszkol városa kórház volt, tehát vádlott jelen lehetett anélkül, hogy arról tanúként kihallgatni kért orvos tudomással bírt volna.

V é g z é s

A népbíróság a védőnek a bizonyítás kiegészítése tárgyában tett kérelmét elutasítja, a népügyész által felhozott indokok alapján.

Védő: a Bp.384 § 9) pontja alapján semmisséget jelent be.

Népügyész és védő biz.kieg. tárgyában további indítványt nem tettek.

Tanácsvezető bíró a Bp. 313. § alapján felolvassa Ternovszky János tanúnak a katona politikai osztályon 1947. év március 4. napján jegyzőkönyvbe foglalt, az iratok közt elfekvő vallomást.

Vádlott megjegyzi: a nyilvántartó osztály a hadsereg vezérkari főnökének volt alárendelve. Az atrocitásokról soha sem hallottam, mert ha tudomásom lett volna azokról, a tettesek a hadbíróság előtt feleltek volna.

Népügyész kérdésére vádlott: nem járt hozzám a harmadik hadosztály parancsnoka.

Tanácsvezető bíró a Bp. 313. § értelmében felolvassa dr. Babos József tanúnak a katona po. osztályon 1946. nov. 19-én jegyzőkönyvbe foglalt és az iratokhoz csatolt vallomását.

Vádlott megjegyzi: Nem felel meg a valóságnak, hogy a második hadseregnél kettős bíraskodás lett volna.

Kurucz János tizedes útba indítása nem az én hatáskörömbe tartozott. Az sem igaz, hogy én megtagadtam volna Kurucz tizedes kiadását. Én magam is elítéltem az újvidéki eseményeket. Én csak azért interveniáltam Korompai Gusztáv érdekében, hogy az a fiatal tiszt enyhébb elbírálás alá kerüljön, hiszen az eseménynek, inkább a parancsnok volt felelős.

Több észrevételt nem tettek.

Tanácsvezető bíró a bizonyítást befejezettnek nyilvánítja.

Védő: lefolytatván a biz. eljárást annak során kitűnt, hogy védencem ellen az a vád, hogy bűnös a voronyezsi ütközet elvesztésében. Álláspontom szerint ebben a kérdésben, ill. e kérdés elbírálására a népbíróság nem bír illetékességgel. Az eljárás során a népügyész maga is kérte a hadtudományi bizottság kiküldését, amely a szolgálati szabályzat szerint csak hadbírószági eljárásban alkalmazható. Így az ügyészi indítvány is implicit magában foglalja azt az ügyészi álláspontot, hogy az ügy katonai bíróság elé tartozik. A

népbírósági rendelet 20-21. §-i három fő csoportra osztják azokat az ügyeket, amelyek népbírósági eljárás alá tartoznak, ez a bűncselekmény azonban a népbírósági rendelet egyetlen egy szakasza alá sem vonható. Az 1930. évi II. és az 1930. évi III. tc. (Kbtbk ált) szerint sem tartozhat e bűncselekmény népbírósági hatáskörbe. A Nbr. 21. §⁷⁴ a pol. jellegű cselekményekre vonatkozik. A voronyezsi csatavesztés nem politikai vonatkozású. Mivel pedig pol. működés vádlottal kapcsolatban meg nem állapítható, tehát sem összefüggés, sem pol. elem fennforgása alapján az ügy népbírósági hatáskörbe nem utalható. Mindezek alapján kérem, hogy a népbíróság az összes iratokat a m. honvéd ügyészséghez, mint illetékes hatósághoz áttenni szíveskedjék.

Népügyész: vádlottat nem a voronyezsi csatavesztésért ültettem a vádlottak padjára, hanem mert követelte a háborúba lépést és annak fokozottabb folytatását, valamint politikai vonalvezetés miatt.

Az Nbr. 20. § 1. bek.⁷⁵ ilyen ügyekben megállapítja a népbíróság illetékességét. Hivatkozom továbbá az Nbr. 11. § 4. pontjára, mely kifejezetten említi a vezető állások között a hadseregarancsnoki és hadtestparancsnoki állást. Indítványozom tehát, hogy a népbíróság a védő kérelmét utasítsa vissza.

V é g z é s

A népbíróság a védelem ama kérelmét, hogy az iratokat illetékesség címén a honvéd ügyészségre tegye át, elutasítja. Ezen ügy tárgyalása folyamán katonai és politikai vonatkozások is fennforogtak. A népbíróság azonban az eljárás során a katonai cselekményeket elválasztotta a politikai cselekményektől. A katonai cselekményekre vonatkozó kérdések csupán a politikai cselekmények háttérének megvilágítására szolgálnak. A népbíróságot csak a politikai vonatkozású kérdések érdeklik. Egyébként a bíróság a kérdéssel az ítéletben bővebben fog foglalkozni.

Védő: A Bp. 384. § 4.)⁷⁶ pontja alapján semmisségi okot jelent be.

⁷⁴ Nbr. 21. § A 20. § utolsó bekezdésében felsorolt bűncselekményekben az ott megjelölt összefüggés nélkül a népbíróság csak abban az esetben bír hatáskörrel, ha a cselekmény politikai jellegű és a Bp. szerint illetékes ügyészség vezetője az ügynek népbíróság elé viteléhez a népügyészség vezetőjének előterjesztésére hozzájárul.

⁷⁵ Nbr. 20. § A jelen rendelet 11., 13., 15. és 17. §-ában meghatározott bűncselekmények feletti ítélkezés a népbíraskodás elé tartozik

A népbíróság hatásköre kiterjed továbbá:

az 1921. évi III. tc. 1-5. §-ában,

az 1930. évi III. tc. 58-59. §-ában,

az 1878. évi V. tc. IV. fejezetében,

az 1878. évi V. tc. 172. §-ának 1. bekezdésében (1912. évi LXIII. tc. 19. §) meghatározott bűncselekményekre, valamint a jelen §-ban eddig felsorolt bűncselekményekkel összefüggésben levő más bűncselekményekre, különösen az 1878. évi V. tc. XVIII., XX., XXI., XXII., XXXVI., XXXVII., XXXVIII. és XXXIX. fejezeteiben meghatározott bűncselekményekre.

⁷⁶ Bp. 384. § 4. pont ha az ítélőbíróság hatáskörét túllépte, vagy hatásköréhez tartozó ügyet ahhoz nem tartozónak mondott ki;

dr. Mehrli Béla jegyzőkönyvezető helyett dr. Udránszky A. jegyzőkönyvezető látja el a jegyzőkönyvezést.

Tanácsvezető felhívja a feleket a perbeszédnek előadására.

Népügyész a vádat a vádirattal egyezően fenntartja.

Védő az 1. vádpont alól a 326. § 1.⁷⁷, a 2. vádpont alól a 326. § 2.⁷⁸ pontja alapján felmentést kér.

Vádlott felmentést kér.

Népbíróság ezután zárt tanácskozáson meghozta és tanácsvezető nyilvános ülésben kihirdette a külön szövegezett ítéletet, a rendelkező rész felolvasásával és az indokolás lényeges tartalmának szóbeli előadásával.

Itt megszakítom a tárgyalási jegyzőkönyv ismertetését, mert az ítélethirdetést megelőzően zárt tanácskozást tartottak a népbírák, hogy eldöntsék, milyen ítéletet hozzanak Jány Gusztáv ügyében. Az, hogy valójában az eljárásnak ez a szakasza mennyi időt vett igénybe, a jegyzőkönyvekből nem állapítható meg, vélelmezhetőleg nem tartott sokáig, hiszen az utolsó tárgyalási napon már ki is hirdették az ítéletet.

⁷⁷ 326. § Felmentő-ítélet hozandó:

1. ha a vád tárgyává tett cselekmény nem bűncselekmény; vagy ha bűncselekmény ugyan, de tárgyában korábban már jogerős ítélet volt hozva;

⁷⁸ 2. ha a vád alapjául vett bűncselekmény, vagy pedig az, hogy a vádlott követte el, nincs bizonyítva;

V.9. Ítéletet megelőző tanácskozás

Budapesti népbíróságtól

Nb. IV.2613/1947-7.

Tanácskozási jegyzőkönyv

Készült háborús bűntett miatt Jány Gusztáv ellen indított bűnügyben 1947. október hó 4. napján tartott zárt tanácskozásról.

Jelen voltak.

dr. Pálosi Béla
tanácsvezető bíró

Kiss István
dr. Nagy Istvánné
Faludi Mihály
Forrai Iván
Horváth János
Havas Tibor
népbírák

dr. Udránszky András
jegyzőkönyvezető

dr. Nagy Istvánné, Kiss István, Forrai Iván és Faludi Mihály népbírák vádlottat bűnösnek találják az Nbr. 11. § 1. pontjának 2.) bek.⁷⁹ foglalt és az Nbr. 11. § 5.)⁸⁰ pontjában meghatározott háborús bűntettben.

Horváth János és Havas Tibor* népbírák vádlottat bűnösnek találják az Nbr. 11. § 1 pontjának 2.) bekezdése, továbbá a 11. § 5. pontjában meghat. háborús, valamint 13. § 7.⁸¹ pontjában meghat. háborús bűntettben.

⁷⁹ Nbr. 11. § 2. bek. aki, mint a kormány, országgyűlés tagja, vagy mint vezető állást betöltő közalkalmazott, kezdeményezője, vagy, bár a következményeket előre láthatta, részese volt olyan határozat hozatalának, amely a magyar népet az 1939. évben kitört világháborúba sodorta,

⁸⁰ Nbr. 11. § 5. aki a megszállott területek lakosságával vagy a hadifoglyokkal való bánás tekintetében a háborúra vonatkozó nemzetközi jogszabályokat súlyosan megsértette, vagy a visszacsatolt területek lakosságával a reábizott hatalommal visszaélve, kegyetlenkedett, vagy aki általában felhajtója, tettese vagy részese volt emberek törvénytelen kivégzésének vagy megkínzásának.

⁸¹ Nbr. 13. § 7. aki bármilyen formában olyan tevékenységet fejtett vagy fejt ki, illetőleg mozdított vagy mozdít elő, amely a népek háború utáni békéjének vagy együttműködésének megnehezítésére vagy megbontására, avagy nemzetközi viszály előidézésére alkalmas

A büntetés mérvére vonatkozóan Forrai Iván és Horváth János népbírák életfogytiglani fegyházra, míg a többi népbírák halálbüntetésre szavaztak.
A halálbüntetés nemének megállapításánál dr. Nagy Istvánné és Kiss István kötéláltali, míg a többi népbírák golyóáltali halálra szavaztak.

A tárgyaláson hozott egyéb határozatokat a tanács egyhangúan hozta.

kmft.

tanácsvezető
jegyzőkönyvvezető

*törölve Udránszky jkvő.

Az alábbi ítéletet hozta a Népbíróság, melynek indokolása szóban történt. Az írásba foglalt teljes ítéletet a tárgyalási jegyzőkönyv után ismertetem.

AZ ÍTÉLET

Budapesti Népbíróságtól

Nb. IV. 2613/1947/8.

A Magyar Köztársaság nevében

Háborús bűntett miatt Jány Gusztáv ellen indított bűnügyben a budapesti népbíróság a mai napon megtartott nyilvános tárgyalás alapján meghozta a következő

ítéletet

1947. október 7: napjától előzetes letartóztatásban lévő Jány (Hautzinger) Gusztáv, aki 64 éves, rajkai szül. budapesti ill. és lakos (VIII. Múzeum u. 3.) magyar állampolgár, vezérezredes, ludovika akadémia és honvéd felső tiszttanfolyam, továbbá hadiakadémia végzettségű, magyarul, németül, franciául beszél, vagyontalan

bűnös

Az 1945. évi VII. tc.-vel törvényre emelt Nbr. 11.§. 1. pont 2.bek.⁸² és az Nbr.nov. 6.§. kiegészített Nbr 11. §. 5 pontjában meghatározott háborús bűntettben⁸³

A népbíróság ezért

⁸² aki, mint a kormány, országgyűlés tagja, vagy mint vezető állást betöltő közalkalmazott, kezdeményezője, vagy, bár a következményeket előre láthatta, részese volt olyan határozat hozatalának, amely a magyar népet az 1939. évben kitört világháborúba sodorta,

⁸³ Az Nbr. nov 6.§-ának rendelkezése szerint az Nbr. 11.§-ának 5 pontja helyébe az a rendelkezés lép, hogy háborús bűnös az is, aki a megszállott területek lakosságával vagy a hadifoglyokkal való bánás tekintetében a háborúra vonatkozó nemzetközi jogszabályokat súlyosan megsértette vagy a visszacsatolt területek lakosságával, a reá bízott hatalommal visszaélve kegyetlenkedett, vagy általában akár belföldön, akár külföldön felbujtója, tettese vagy részese volt emberek törvénytelen kivégzésének, vagy megkínzásának Magyar Közlöny 1945. év augusztus Országos Levéltár

Jány Gusztáv vádlottat az Nbr. 12. §. helyébe lépett Nbr. nov 7.§ a/ pontja alapján a Btk 96-99. §§⁸⁴ felhívásával az Nbr. 3.§ helyébe lépett Nbr.nov. 1.§. 3. bek.-re is tekintettel golyó által végrehajtandó halálbüntetésre, mint főbüntetésre, és a Btk. 57. §. 3. bek.⁸⁵ -figyelemmel az Nbr 3. § helyébe lépett Nbr.nov 1.§. 1.bek. 8. pontja alapján politikai jogainak gyakorlásának 10 évre felfüggesztésére, mint mellékbüntetésre ítéli.

Az eddig felmerült 720 ft- és az ezután felmerülő bűnügyi költségeket a Bp. 480.§ alapján a vádlott köteles az államkincstárnak megtéríteni.

Az ítélet jogerőre emelkedése után az 1947. Nü.10205 /1.sz.-ra hivatkozással a budapesti Népjogússal, az O.B.Ny.H.-al, bpest.sz.föv. VIII. ker. Elöljáróságával, Bpest. Sz.föv. lakáshivatalával. kat.pol.osztályával közlendő, ugyancsak közlendő az ítélet a Be 330. §⁸⁶ alapján a bpesti Sz.föv. Polgármesteri Hivatallal, abban az esetben, ha az ítéletet kegyelemből megváltoztatták, I n d o k o l á s stb.

Budapest, 1947. október hó 4.

dr. Pálosi Béla s.k. tan.vez. Horvát János s.k. Havas Tibor s.k. Faludi Mihály s.k. dr.Nagy Istvánné s.k. Forrai István. s.k. népbírák Kiss István akadémiaoztatása folytán dr. Pálos Béla s.k. tan vez.

⁸⁴ 1878. évi V.tc. a magyar büntetőtörvénykönyv a bűntettekről és vétségekről 96. § Ha ugyanazon személy több büntetendő cselekményt, vagy ugyanazon büntetendő cselekményt több ízben követte el: az egyes cselekményekre együttvéve egy összbüntetés szabandó ki.

Az összbüntetés a bűnös által elkövetett cselekményre meghatározott legsúlyosabb büntetési nemben állapítandó meg; ha az határozott időtartamú szabadságvesztés-büntetésben áll, ennek leghosszabb tartama a következő §-ban megállapított megszorításokkal felebb emelhető.

97. § Vétségek, vagy vétségek és kihágások halmaza esetében: az azokra megállapítottak közül, a legsúlyosabb büntetés alkalmazandó, és a legsúlyosabbra kiszabott szabadságvesztés-büntetés: egy évvel felemelhető.

98. § Büntett és más büntetendő cselekmények halmazánál, a büntetettnek büntetése alkalmazandó és a büntetettre megállapított, határozott időtartamú szabadságvesztés-büntetés, a többi cselekmény súlyosságához képest, két évvel felemelhető.

99. § Büntetteknek, vagy ezeken felül más büntetendő cselekményeknek halmazánál, az azokra megállapítottak közül, a legsúlyosabb büntetés alkalmazandó, és ha az határozott időtartamú szabadság-vesztés büntetés: annak leghosszabb tartama 5 évvel felebb emelhető

⁸⁵ 57. § A hivatalvesztésnek és a politikai jogok felfüggesztésének tartamát a bíróság határozza meg.

Ezen idő, vétség esetében egy évtől három évig, büntett esetében pedig három évtől tíz évig terjedhet, s a szabadságvesztés-büntetésnek, elévülés esetében pedig ennek befejeztével kezdődik.

Halálbüntetésnek szabadságvesztés-büntetésre átváltoztatása esetében: a hivatalvesztés, és a politikai jogok felfüggesztésének tartama az átváltoztatással együtt határozottatik meg.

⁸⁶ Bp.330. § Oly jogerős ítélet, mely hivatalvesztést vagy politikai jogok gyakorlásának felfüggesztését együtt vagy külön állapít meg, az elítéltek törvényhatóságával, az 1889. évi VI. törvényekbe ütköző bűncselekmény tárgyában hozott ítélet pedig az illetékes katonai hatósággal is közlendő.

Az ítélet kihirdetése után a Bp. 330. §⁸⁷ szerint feltett kérdésre:
népügyész: az ítéletet tudomásul veszem

védő: miután fellebbezési jogom kizárt, az ítéletet tudomásul veszem.

vádlott: miután fellebbezési jogom kizárt, az ítéletet tudomásul veszem.

V é g z é s

Népbíróság az ítéletet jogerősnek nyilvánítja.⁸⁸

Tudomásul véve.

Tanácsvezető ezután a Bp. 497. § 1.)⁸⁹ bek. értelmében megkérdezi elítélttől, hogy kíván-e kegyelemért folyamodni.

Elítélt: Nem kérek kegyelmet, mert ezzel bűnösségemet ismerném el.

Védő: Kegyelemért folyamodok.

Népbíróság ezután zárt tanácskozáson meghozta a külön szövegezett kegyelmi véleményt. Majd nyilvános ülésen tanácsvezető felszólítja védőt, hogy halálra ítélt érdekében három nap alatt kegyelmi folyamodványt nyújtson be. Jegyzőkönyv lezárva azzal, hogy a tárgyalás következtében felmerült költség a költségjegyzékbe bevezetést nyert.

kmft.

tanácsvezető

jegyzőkönyvvezető

⁸⁷ 330. § Az ítélet kihirdetése után az elnök megkérdezi előbb a vádlót, azután a vádlottat, hogy kívánnak-e perorvoslással élni. Ez alkalommal az elnök a vádlottat, ha nincs védője, a perorvoslatok használatáról felvilágosítani tartozik. Ha az ítéletet a vádlottal kézbesítés után közlik (329. § harmadik bekezdés), a felvilágosítás a kézbesítést rendelő határozatba foglalandó. A perorvoslatra vonatkozó nyilatkozatok előterjesztése után a törvényszék a vádlottnak további fogvatartása, illetőleg fogságba vagy szabadlábra helyezése tárgyában határoz.

⁸⁸ Nbr. 21. § A 81/1945. M. E. számú rendelet 53. §-a hatályát veszti és helyébe az alábbi rendelkezések lépnek.

A népbíróság ítélete ellen a népügyész az elítélt terhére fellebbezéssel élhet. A népügyész által bejelentett fellebbezés alapján az ítélet az elítélt javára is megváltoztatható. Az elítélt abban az esetben, ha a 11. § 1-6. pontja alá eső cselekmények valamelyikében mondták ki bűnösnek, a népbíróság ítélete ellen egyáltalán nem, egyéb esetekben pedig csak a halált vagy az öt évet meghaladó szabadságvesztésbüntetést kimondó ítélet ellen élhet fellebbezéssel.

Az elítélt által az ítélet ellen bármilyen formában vagy elnevezéssel bejelentett jogorvoslat fellebbezésnek tekintendő.

⁸⁹ Bp. 497. § (1) Ha az esküdtbíróság bírói tanácsa halálbüntetést állapított meg, az ítélet kihirdetése után az elnök kérdést intéz az elítélthez az iránt, hogy kíván-e kegyelemért folyamodni. Az elítélt válasza jegyzőkönyvbe veendő

V. 10. Az indokolással ellátott és írásba foglalt ítélet

Budapesti Népbíróságtól

Nb. IV. 2613/1947/8.

A Magyar Köztársaság nevében

Háborús bűntett miatt Jány Gusztáv ellen indított bűnügyben a budapesti népbíróság a mai napon megtartott nyilvános tárgyalás alapján meghozta a következő

í t é l e t e t

1947. október 7. napjától előzetes letartóztatásban lévő Jány (Hautzinger) Gusztáv, aki 64 éves, rajkai szül. budapesti ill. és lakos (VIII. Múzeum u. 3.) magyar állampolgár, vezérezredes, ludovika akadémia és honvéd felső tisztitanfolyam, továbbá hadiakadémia végzettségű, magyarul, németül, franciául beszél, vagyontalan

b ű n ű s

Az 1945. évi VII. tc.-vel törvényre emelt Nbr. 11.§. 1. pont 2. bek. és az Nbr.nov. 6.§. kiegészített Nbr 11. §. 5 pontjában meghatározott háborús bűntettben

A népbíróság ezért

Jány Gusztáv vádlottat az Nbr 12. §. helyébe lépett Nbr. nov 7.§ n./ pontja alapján a Btk 96-99. §§ felhívásával az Nbr.3.§ helyébe lépett Nbr.nov. 1.§. 3.bek.-re is tekintettel golyó által végrehajtandó halálbüntetésre, mint főbüntetésre, és a Btk. 57. §. 3. bek. figyelemmel az Nbr 3. § helyébe lépett Nbr.nov 1.§.1.bek. 8. pontja alapján politikai jogainak gyakorlásának 10 évre felfüggesztésére, mint mellékbüntetésre ítéli.

Az eddig felmerült 720 ft- és az ezután felmerülő bűnügyi költségeket a Bp. 480.§ alapján a vádlott köteles az államkincstárnak megtéríteni.

Az ítélet jogerőre emelkedése után az 1947. Nü.10205 /1.sz.-ra hivatkozással a budapesti Népbügyesszeggel, az O.B.Ny.H.-al, bpest.sz.föv. VIII. ker Elöljáróságával, Bpest.Sz.föv. lakáshivatalával. kat.pol.osztályával közlendő, ugyancsak közlendő az ítélet a Be 330. § alapján a bpesti Sz.föv. Polgármesteri Hivatallal, abban az esetben, ha az ítéletet kegyelemből megváltoztatták.

I n d o k o l á s

Vádlott elemi iskoláit Lébényben, gimnáziumot Budapesten végzett, majd a Ludovika akadémiára került. Ennek elvégzése után, mint hadnagy a VIII. honvéd gy. ezredhez

kapott beosztást. 1908-1909-ben felső tisztitanfolyamot végzett a bécsi hadiiskolában. Ezután főhadnaggyá nevezték ki és ilyen minőségben került harctérre. 1918-ban a honvédelmi minisztériumban kapott beosztást. Később a székely hadosztályhoz került, míg 1920-ban román hadifogságba esett. Még ebben az évben szabadulása után jelentkezett a nemzeti hadseregbe, ahol őrnaggyá nevezték ki. 1921-ben alezredes, 1925-ben ezredessé léptették elő. 1931-ben lett a ludovika parancsnoka. 1935-ben tábornokká léptették elő. 1936-ban a szombathelyi vegyes dandár parancsnokságával bízták meg. Ebben a beosztásában éri őt 1937-ben az altábornagyi előléptetése. 1938-ban a kormányzó katonai iroda főnökévé nevezték ki, majd 1939-ben lett a bpesti első hadtest parancsnoka.

1940 tavaszán a magyar kormányzat egy magyar hadseregnek a harcbevételét határozta el. Ehhez képest az országban lévő hadtesteket három hadseregbe osztotta szét, az első hadsereg parancsnokává Nagybacsoni Nagy Vilmost, a második hadsereg parancsnokává a vádlottat, míg a harmadik hadsereg parancsnokává Gerendi Novákot nevezték ki.

A második hadsereg béke létszáma 30.000 fő volt, annak kiképzését a vádlott ellenőrizte.

1942. januárjában Keitel tiszteletére vacsorát rendeztek, melyre a vádlottat is meghívták. A vacsora után Szombathelyi Ferenc Vezérkari Főnök közölte a vádlottal, hogy a németekkel megállapodás jött létre, melynek értelmében a parancsnoksága alatt álló második hadsereg kimegy a frontra.

A második hadsereg hadilétszáma pontosan megállapítható nem volt, minden esetben azonban a szakértői véleményt figyelembe véve megállapítást nyert annyi, hogy 200.000 emberen felül volt. A hadsereg hadrendje 6., 7., és 9. hadtest egy páncélos hadosztály és egy repülő dandár. A második hadsereg fegyverzete úgy a kiképzés folyamata alatt, mint a mozgósítás kezdetekor, de a harcbevételkor is hiányos volt. A főhiányok a következők voltak:

Páncéltörő ágyúk az előírtnál kevesebb számban.

A meglévőek is különböző gyártmányúak

a közepes aknavetők teljes hiánya

a könnyű aknavetők nem voltak ellátva magyar löszerezrel, csupán némettel, így hatótávolsága lényegesen kisebb

géppisztolyok mennyiségének elégtelensége

gyalogszági nehéz fegyverzet közül az u.n. nehéz puska alkalmatlansága

A géppuskák elavultak voltak (1907. mintájú), a géppuskák alkalmatlansága különösen az oroszországi nagy hidegben.

A golyószórók túl komplikált szerkezete.

A hadsereg könnyű hadosztályainál nem voltak páncéltörők, továbbá ugyanitt a légvédelem hiánya.

Gépesített vonat csaknem teljes hiánya (csupán fogatolt volt)

Vádolt a hiányokat még elindulás előtt a vezérkar főnökének és a honvédelmi miniszternek jelentette, ígéretet kapott a hiányok pótlására.

A hadsereg indulási parancsa folytán 1942. május hó 13-án indult el a keleti frontra. A hadseregben lévő hiányok ekkor is fennállottak még, vádlott azonban olyan ígéreteket kapott, hogy a felvonulási területen a kiképzést tökéletesítheti és időközben a hiányok pótolva lesznek.

A frontra kiérve vádlott előbb a főhadiszállásra ment, ahol Hitlerrel jelentkezett, majd jelentkezett Weisch vezérezredesnél, aki mint hadsereg csoportparancsnoka feleltessé volt a vádlottnak.

A felvonulási területen a kiképzés pótlására nem került sor, mert a hadsereg kiérkezése folytán felsőbb parancsra a Don vonalán fel kellett váltassa az ottlévő német seregeket, ami meg is történt. A magyar hadsereg védelmi vonala 200 km hosszúságban volt megszabva. A védelem jellege u.n. döntést kereső volt. Ami azt jelenti, hogy a védelem mellett egy támadó részt is birtokolni kellett.

Szabályzat szerint egy hadosztály védelmi vonala terepviszonyoktól függően 4-8 km lehet. A második hadsereg hadosztályai 9-45 km frontszakaszt kaptak védelmi sávul. Úgy, hogy a védelmi vonal a szakértő szerint fátyolszerű volt.

A vádlott Weisch vezérezredesnél kérte a magyar védelmi vonal megszakítását és hiányolta a tartalék kevés voltát. A németek azonban a tartalékban lévő páncélos hadosztályból csupán 1 hadosztályt küldtek a magyar frontszakaszra további tartalékként, melyet vádlott parancsnoksága alá helyeztek. Mikor a magyar csapatok védőállásaikat elfoglalták az Uhrywi hídfőnél, első feladatuk ennek a hídfőnek a megtisztítása volt, miután ezt a németek nem végezték el. A hídfővel kapcsolatos műveletek három egymást követő támadást intéztek, ezzel kapcsolatos embervesztés kb. 9.000 fő volt. 1943. január 12-én indult meg az első orosz támadás kb. 10-12 zlj-nyi erővel, 30-40 harckocsival. Az első támadás csupán rész sikert hozott, a második támadás Uhrywitől északra 4-5 km-nyire sikerült. Ideig-óráig sikerült a betörést elrekeszteni, később azonban a frontot áttörték, s ennek fő oka a tartalék hiánya és részben azok rossz elhelyezése volt.

Január 17-én a Sustyei hídfőnél is megtörtént a betörés. Ezután Weisch vezérezredesnek jelentést tett a vádlott és proponálta, hogy a csapatokat vissza kellene vonni. Parancs azonban az utolsó töltényig való kitarás volt. 1943. január 24-én jött meg végre a német vezetőségtől a parancs a visszavonulásra. A gyülekeztetésre a parancsot kiadta a vádlott, majd amikor ez megtörtént, megérkezett a parancs a hadsereg visszaállítására is, ami idővel ugyancsak megtörtént éspedig akként, hogy a hadsereg éle 1943. április végén, zöme pedig a nyár folyamán ért vissza.

A második hadseregből 85.000 fő tért vissza. Eszerint hozzávetőleges becslés szerint az embervesztés (halál, ellenséges behatás, fagyás, betegség, stb. sebesülés, fogság) legalább 120.000 fő.

Vádlott 1943. március 21-én a vezérkar főnökének jelentést tesz „...január végi harcokról számadás, következtetés, javaslat” címen. Majd 1943. július 21-én ugyancsak a vezérkari főnöknek a honvédelmi miniszternek és a katonairoda főnökének megküldte „A második hds. hadműveleteinek összefoglaló méltatása” című jelentést. Az előbbi 1020/2. hds.1.a. 43. az utóbbit 1061/Eln. 2. hds. 1943. sz. alatt. (A jelentésekben foglaltak ismertetése a hadseregparancsnok ismertetése)

Vádlott visszatérte után újabb feladatot nem kapott. 1943. november 1-vel nyugdíjazták. Az orosz hadsereg előretörése után Bajorországba távozott, itt került hadifogságba, ahonnan önként tért haza 1946. október 7-én.

Vádlott hadseregparancsnoksága ideje alatt a következő hadparancsot, illetve jelentéseket adta ki.

1942. augusztus 7-én 1307/2.hds.1.a (25.sz. melléklet) intézkedés augusztus 8-ra. A mellékletben többek között a következők: „a Don vonalát minden körülmények között tartsa, onnan visszavonulni nem lehet.”

1942. augusztus hó 11-én kelt 1096/2.hds.1.b. sz. ellenséges propaganda elhárítása című parancsa (3.sz. melléklet). Ezen parancsban többek között a következőket írja: „... mindig ismételni kell: a./ a szerzők zsidó, kommunista voltát, akik Magyarországról Moszkvába szöktek a megtorlás elől. b./ az ellenségnek sohasem higyjünk, mert ha papírral erőfeszítés nélkül kiveszik a kezünkől a fegyvert, úgy bánik el velünk, minden ígéret ellenére, ahogy akar. c./ Szovjet kezébe került honvédség tagjairól tudjuk, és az előrenyomulás során láttuk, hogy azokat megölték, és megcsonkították. d/ az ellenséges propaganda méreg és robbanóanyaggal azonos, ha hozzányulnak és beveszik, öl. Aki tehát hisz az ellenségnek, az el van veszve. e/ A honvéd harcban való helytállásától függ a maga, családja, nemzete sorsa. Itt dől el Magyarország következő 1000 éves jövője. Tehát a Don mentén áll vagy bukik a magyar. f./ A szovjet ismétlődő állításai, hogy nem törekszik más országok beolvasztásában, szemtelen hazugság, mert akkor minek gyártotta a még ki nem fogyott ezernyi harcokcsit és repülőgépeket. „Az kiabál, akinek a háza ég”. Régi magyar közmondás, de itt rájuk is tapint. a./ Ha nem jöttünk

volna ilyen távolról előre a hazai földtől, otthonaink szenvednék a háború pusztításait. h./ Előttünk csak egy cél lebegett: a szovjet erőszakot, terrort és istentelenséget, határtalan brutalitásait, bármibe került is, a szövetségeseinkkel felváltva kiirtani és megsemmisíteni. Nincs más választás, vagy ő vagy én.”

1942. augusztus 11-én 1375/2 Hds.I.sz.a. „ Harci szellem fenntartása a küzdő csapatoknál.” c. parancs, / 29. sz. melléklet / parancsban a következőket rendeli: „Aki helyét indokolatlanul parancs nélkül elhagyja, fegyvert elhanyagol, rémhírt terjeszt, vagy továbbít, a Sz.Sz. szerint felkoncolandó. 3./ Ha egyesek gyáván megfutnak, meg kell őket tizedelni. 4./ Értse meg minden pk. és értesse meg minden alárendeltjével, hogy a hadsereg itteni becsülettel, vagy anélkül vívott harcban áll, vagy bukik Magyarország. 5./ Ki kell irtani a tévhitet, hogy az ellenség túlsúlyban van. Csak gyalogsági helyi túlsúlyt tud teremteni, tü. mindenütt töredéke a mieiknek, rep. főlénye meg van, de hatása küzdőkre egyenlő a nullával. Fogoly vallomások ellg. erejéről célszerű csak és túlzottak, ahol ezek ezredet jelentenek, ott két század sincs.”

1942. aug. 23-án 1553/2,Hds.I.a./ sz.a. kelt észrevételek a csapatok magatartására” c. parancs /22 mell/. A parancs többek között a következőket rendeli el: „A hátullévő alakulatoknak is, beleértve a vonatokat és intézeteket, csak előljárójuk írásbeli parancsára szabad visszavonulni. Enélkül, ha az ellenség betör, vagy áttört volna a kiépített körvédő képs, támpontjukban az utolsó emberig harcolni kötelesek.”

1942. okt. 28-án 2359/2. Hds.I.a.sz.a. kelt „Operationi befehl Nr.1.” kiegészítésének közlése című parancsban a következőket írta /19.sz. mell./: „Az a lehetőség is fennáll, ha egyébként nem tudnak eredményt elérni, hogy harcigázokat is alkalmazni fognak”.

1942. okt. 29-én kelt 2377/2.Hds. I. a. sz. „Szemle észrevételek” c. parancs / 30. mell/ a parancsban a következőket írja:

„...3./ Az addigi veszteségek folytán a küzdő csapatoknál lévő nemzetiségek arányszáma az eredetihez képest megnövekedett. Egyes helyeken a panasz rájuk igen nagy. A nemzetiségieket egyrészt, ha szükséges, a legkíméletlenebb eszközökkel rá kell szorítani, hogy harcértékben a hadsereg átlagának színvonalát legalább megközelítsék... Ahol szükséges, büntetőrajokban és szakaszokban kell őket összevonni és az arcvonal egy kellemetlen pontján szigorú ellenőrzés mellett alkalmazni. A nehéz fegyvereket úgy kell felállítani, hogy ide hatni tudjanak és a legcsekélyebb visszaszívargás esetén beléjük kell tüzelni. Ahol ez nem használ, vagy szigorú rendszabályok tömeges szökéseket vonnának maguk után, ott azokat a nemzetiségi alakulatokat kíméletlenül meg kell tizedelni.”

1942. nov.15-én kelt 2609/2.Hds.I.a. sz. jelentés /1.sz.mell./ mely 2. sz. mellékletként 1061/Eln.2.Hds.1943.sz.hoz csatolt iratok mellett 57. sz. mellékletként szerepel, az ebben foglaltak az alább ismertetve a 1061/Eln 2.Hds.1943. sz. jelentésnél.

1943. január 14-én kelt 229/2.Hds.I.a.sz. parancs /37.sz. mell./: „Községek körvédelmét

mindenhol szervezzük meg és feltétlen az utolsó emberig, töltényig tartani becsületbeli kötelességük.”

1943. január 15-én 240/2.Hds.sz.a. kelt intézkedés a hdm. folytatására c. parancsban többek között a következőket mondja / 52.sz. mell./:

„a K. arcvonal általános helyzetére való tekintettel a Führer elrendelte, hogy a magyar hadseregparancsnokság alatt álló erők mindaddig, amíg a német felsőbb vezetés ellenrendszabályoz, hátunkat éreztetik Don mentén még elszigetelten is helytálljanak.”

1943. január 20-án 227/2.Hds.I.a.sz. „Intézkedés a csapatok rendezésére” c. parancsban a következőket rendeli el /33.sz. mell./:

„2./ minden út Oskol hidjánál erélyes tiszt pksága alatt álló kis osztag legyen. Feladata az 1. pontban foglaltakkal ellenkezést megkísérlő azonnali felkoncolása legyen az tiszt, vagy legénység ... 5./ akinek fegyvere nincs, azt igazolvánnyal hoő. látja el, kinek ilyen nincs, I. 24-én 8.h-től kezdve azokat össze kell gyűjteni és megtizedelni. 6./ Torzsay ezreds hadtápszerveivel az összes községben tartasson razziákat, csellengőket, fegyvert, löszert, felszerelési tárgyakat, sisakokat, stb. gyűjtse össze egész területen Budonyj magasságáig.. 7./ fegyelmező gyakorlattal az egységeket mielőbb meg kell szilárdítani... A fegyver nélküli alakulatok kézigránatokkal szerelendők fel és ilyen harcra kell begyakorolni.”

1943. január 20-án kelt 273/ 2.Hds.I.a.sz.a kelt visszaözlés megakadályozása című parancsban a következőket rendelte /31.sz. mell./:

„...minden esetben azonban csak írásbeli engedéllyel, írásbeli paranccsal lehet visszamenni. A parancsom végrehajtásának minden lehetséges eszközzel érvényt kell szerezni. Az ellenszegülőkkal szemben előzetes vizsgálat nélkül minden tisztet feljogosítok arra, hogy fegyvert használjon. Tisztekkel szemben is kötelező a feljebbvaló vagy előjáró részéről az azonnali fegyverhasználat. A parancsom ellen vétő személyek ellen én alkalmazom a megtorlást. Az a tiszt, aki alakulat nélkül egyenként hátrajön és arra hivatott előjárójától írásbeli parancsot nem tud felmutatni, az szökevény és soronkívüli eljárással ennek megfelelően kell vele szemben eljárni.”

1943. febr. 27-én kelt 2020/2 Hds. I.a.sz. „ Rend és fegyelem helyreállítása” c. parancsban a következőket írja többek között / 32.sz. mell. /:

„A rend és fegyelem csíráit még mindig alig látom. Tele vannak az utak maradozókkal, szánokon ülő magánzókkal, botra támaszkodó bicegő egyénekekkel, piszkos, gondozatlan, zord télben is alig engedhető feltűrt gallérral, bekötött fejű, szánalmas alakokkal. A lakosok, gyerekek vigyorogva nézik ezeket az egyenruhát hordó semmi embereket és ítélnek meg becsülettel harcolt és nem is fegyelmezett egységeket, honvédeket. Ezt nem tűröm tovább: véresen kemény rendszabályokat kell minden pk-nak életbe léptetni, különben rend soha sem lesz. 6./ amely ho. körletében bandák vasutakat megrongálnak, vagy más kárt okoznak, a legmagasabb pk-tól kezdve bíróság elé kerül mindenki, a felelős egység megtizedelésétől sem rettennek vissza”.

1943. január 24-én kelt 294/ 2.Hds. sz. hadseregparancsban a következőket rendeli el /2.sz. mell. /:

„Becstelenség az a lelkevesztett, fejnélküli gyáva menekülés, amit látnom kellett, amiért most a szövetséges hadsereg és az otthon mélységesen megvet bennünket. Ehhez minden oka meg is van. 2./ Vegye tudomásul mindenki, hogy innen sem betegség, sem sebesülés, sem fagyással el nem engedek senkit. Azon területen, ahol gyülekezésünket elrendelték, hogy újjászervezést végrehajtsuk, ott marad mindenki, míg meg nem gyógyul vagy el nem pusztul. 3./ A rendet és a vasfegyelmet a legkeményebb kézzel, ha kell a helyszínen való felkoncolással, de helyre kell állítani. Ennél kivétel nincs, legyen tiszt, vagy rendfokozatnélküli honvéd, aki parancsomnak nem tesz eleget, az nem érdemli meg, hogy nyomorult életét tovább tengesse és nem engedem, hogy szégyenünket bárki tovább nagyobbítsa. 4./ Minden, még a legmagasabb parancsnokság is mindig marad a gyülekezésre kijelölt helyen, míg útnak indulásra parancsom meg nem kapja... A b./körzetben a 10. hop.az E/körzetben a 10. hop. felelősek azért, hogy annak Ny-i határát egy ember, vagy jármű át ne léphesse, aki megkísérli, azt is fel kell tartóztatni és felkoncolni, ha magyar kíséri meg, meg kell tizedelni ...számlálni kell azzal, hogy az állomás terén alapos korlátozások lesznek. Elsősorban annak van jussa az élelmezésben, aki elől harcol, aki helyét elhagyta is, itt hátul gyülekezik, örüljön annak, hogy annyit kap, hogy éhen nem pusztul. Helyünket német csapat foglalta el az megérdemel minden gondoskodást. Mi addig, amíg rend nem lesz, míg harcra alkalmas egységbe nem formálódunk, ilyenekkel ne számoljunk, mert erre érdemtelenné váltunk...Első katonai külső, nem viselünk mindenféle ronggyal körülcsvart lábbelit, polgári köntöst, stb...Minden eszközt megengedek addig, amíg tökéletes rend nem lesz. Ellenszegülést haladéktalanul meg kell torolni. 8./ Minden ap. a legkeményebb emberekből állíttasson össze mielőbb egy-egy tábori csendőrsztályokat, kiket karszalaggal, rajta cső felírással, igazolvánnyal kell ellátni. Ezek feladata a feltétlen rend és parancsok teljesítésének kierőszakolása.

9/. Minden állomás főőrséget és belső szállásőrséget állít fel, feladatuk a kijáratoknak nyugati irányba való lezárása. Senkit tovább nem engedhet. Aki állj parancsot nem teljesít, felkoncolja. 10./ A munkásszázadokkal, melyeket a körletek összeállítanak, addig, amíg az állásépítéshez nem bocsátom a német parancsnokság rendelkezésére harcos alakulatok kényelmét, szolgálóhelyi munkát kell végeztetni. Erre kell a fagyos embereket is felhasználni. Utak takarítása, hótól mentesítés is rájuk hárul...”

1943. január 29-én kelt 407/2-hds 1.a.sz. „ Krámer hit. alárendeltségében lévő magyar csapatok ellátására int.” c. parancsban a következők vannak: / 54. sz. mell. /

4./ Becsületünk maradványa és a visszavett részek biztonsága függ attól, hogy harcol a 23. hop alatt álló csapatok és a 1. pc.ho.utóvéd. Mint ilyennek tudni kell kötelességét. Pk.csak csapatai között jöhet, ha kényszerül, vagy pcs-t kap vissza. Aki ezt nem teszi az felkoncolandó, bárki legyen is az.

1943. július 28-án kelt 1141/2. hds.I.a./13.sz. mell./ és az 1943. február 7-én kelt 477/2.hds.1/a.sz. Vezetékek rongálása és önvédelem megszervezése c./ 15.sz. mell./

parancsokban a túsok szedését rendeli el, az első parancsban pedig a vezetékek újbóli megrongálása esetére a túsok felakasztását.

1943. jan. 13-án kelt 220/2.hds.I.a.sz. hadparancsban /27.sz.mell./ a következőket rendeli el:

„Kemény végsőig való kitartás az egyedüli menedék, azt meg kell érteni és kíméletlen szigorral meg is kell követelni. ...A végső állásokat elhagyni csak az én előzetes engedéllyel szabad.”

Lényegében ugyan azt rendeli az 1943. jan. 15-én kelt 24/2. hds.I.a.sz. parancs / 21.sz. mell. /

1943 március 12-én kelt 39. sz. hadseregparancsban a következőket írja /4.sz.mell. /:

„Büszkén állapíthatjuk meg, hogy a Donról magyar honvéd vált le utolsónak, a 9. k.ho csapatai csak 26-án hagyták el állásaikat, hogy mint a 2-ik német hadsereg utóvédjének utóvédje vonuljon az elrendelt területre...Az átszervezett egységek minden parancsnoka és tagja érezze át, hogy a doni hősök példája kötelez arra, hogy hozzájuk hasonlók legyünk, hogy lépéssel sem maradjunk mögöttük, mikor áldozatot követel tőlünk a magyar mivoltunk. Aki eddig nem értette meg, hogy miért száll hadsereg harcba messzi túl a Kárpátokon, azt a sok száz km-es út felvilágosíthatja. Rombadőlt városok, földdel egyenlővé tett falvak, odukban, pincékben, megbújva nyomorgó lakosok intenek, hogy milyen sors vár hazánkra, ha a háború véres ekéje az otthonunkon szántana végig. Nem hiszem, hogy egy is lenne közöttünk, aki olyan sorsot kívánna anyjának, feleségének, gyermekének. A már eddig elvesztett sok száz kilométerrel az orosz repülők annyira közel jutottak, hogy veszélyben a házuk, a földjük, a munkahelyük. Lépést sem szabad engednünk, hogy a távolság még kurtább legyen.”

1943. márc.23-án kelt hadsereg parancsnoki parancsban /5.sz. mell./, illetve az 1943. ápr. hó 9-én kelt 45. számú hadparancsban a következőket rendeli:

„...büszkén emeljétek magasra fejeteiket, mert a Don parti hősök testvéreink voltak, és szorításokat keményen öklöttekbe a fegyvert, hogy odacsapjatok azokra, akik a szabad Magyarországot gyarmattá, családjainkat rabszolgákká akarják tenni. Szép ígéreteknek ne higgyen senki. Aki nincs mellettünk, az esküdt ellenségünk és azt el kell tiporni, még oly jámbor képpel jön is felénk és mézes-mázos szavakkal fest boldog jövőndőt. Magatok láttátok, hogy élnek a bolsevista paradicsomban, annak lakosait korbáccsal és pisztollyal kényszerítik munkára szakadásig. Nem hiszem, hogy akadna közöttünk olyan gyáva korcs, aki ezt a sorsot kívánja magának, szeretteinek...” „...sok ezerré emelkedett hősi halottaink és sebesülteink száma, akik bizonyították, hogy bennünk magasan lobogott a régi magyar harcosok virtusa és vért és életet tudtak adni azért, hogy Magyarországtól, otthonunktól távol tartsák a vörös rémet és mentesüljenek szeretteink a rabszolgasorsától.”

1943. március 21-én 1020/2.hds.I.a. 43. sz.a. kelt /55.sorsz.mell. / Január 2-iki harcokról számadás, következtetés és javaslat c. jelentésében a következőket írja:

„Állást foglaltunk a tengelyhatalmak oldalán. Nem lehet visszafordulnunk tehát vonjuk

le annak következményeit. A háborúra kell teljesen áttérni.

1./ a legnagyobb bajunk, hogy szűk látókör mellett nem tanulunk gyűlölni. Aki nem lép közvetlenül az országunk földjére, aki nem akarja erőszakkal elvenni azonnal azt, ami a mienk, arról nem hisszük el, hogy tényleg ellenünk tör. Túl simák, túl kulturáltak, túl nyugatiak vagyunk és bedőlünk a szép, csalogató szavaknak és biztonságban érezzük magunkat, mert a villámok nem közvetlen közelünkben pusztítanak. Így érzéketlenül állunk a nagy világégés közepette és nem látjuk, hogy a gyűjtogató részben erőszakkal tör utat magának, részben titokban lopakodik felénk, hogy házuk fedelét ránk gyűjtsa. Tanuljuk meg magunk és tanítsuk meg honfitársaink arra, hogy gyűlöljük azt, aki nem velünk van, mert csak ellenünk lehet. Hisz propagandával, inkább túlozva, mint szépítve bele kell vinni a köztudatba, hogy az orosz, az, angol, az amerikai a veszítünket akarja. Rabszolgamunkára visz bennünket a bolsevista világhatalomra törekvő orosz, ha nem törjük meg szövetségesünk oldalán erejét. Egy követ fúj velünk a szigetország és az új világ. Az, hogy nagy a drágaság, hogy kis karaj kenyér jut, hogy nincs, vagy rongy a ruhánk, a cipőnk, azt mind nekik köszönhetjük. Pusztuljanak tehát, mert mi élni akarunk. Pusztuljon velük együtt mindenki, aki hozzájuk húz. Ne higgye senki, kicsi vagy nagy, gazdag vagy szegény munkás, vagy munkaadó, paraszt, vagy iparos, hogy neki baja nem lehet. Mi, akik 2000 km-t megtettünk ebben a jelleg és jellem nélküli óriási térségben, melynek lakosai hozzá hasonultak a környezethez, kinek minden mindegy, bennünket ugyan erre az életre kényszerítenek, ha hatalmuk idáig ér. Nem ismerik a szépet, a jót, nem látják a virágot, a nap aranyló sugarát, csak piszkos földet, melynek színéhez is hasonultak. Télen viskóikba beszorultunk, mocskok és fleg tapadt ránk, olyan amelyben nálunk még a cigányok sem élnek. Korbács és pisztoly, ki a kényszermunkát nem végzi szakadtáig. Ha ezt az életet látjuk ideálnak, akkor várjuk ölebe tett kézzel Pató Pállal tunyán, míg korbács véres csíkot szánt arcunkon, a hátunkon. Senki se higgye, hogy valaki segítségünkre lesz. A Mindenható segítsége is elmarad, ha nem segítünk önmagunkon és nem állunk Hazánk földjébe begyökerezett szilárd lábakon és onnan nem törünk dühödt pusztító erővel arra, aki romlásunkat akarja.

2./ A lélek beállítása mellett anyagi vonalon is háborúra kell minden erőt bevetni. Az ipar csak hadianyagot gyárthat, mert ezzel a felszereléssel, mellyel a 2-ik hds. kivonult, még egy hds-nek nem szabad harcba lépnie. Gépkocsi páncélos, rohamlőveg, páncélvadász, repülő, aknavető, tömegben kell, hogy elhagyja az üzemeinket. Nem lehet kérdés, hogy üzlet-e, vagy sem, hogy mibe kerül, mert ettől függ a magyarság léte vagy nemléte.

3./ A hadianyaghoz ember is kell, ki kezelni tudja, erre nevelni kell gyermekkortól kezdve.

a./ Az ifjúságot nem szabad jámbor, tűró típusú tenni. Kemény, verekedő, a veszéllyel szembenéző legyen. Ez álljon az ifjúsági nevelés tengelyébe. Gyermekkortól katoná legyen.

b./ Minden épkézláb embert 30 éves koráig katonai szolgálatra be kell hívni és hosszú hónapokon keresztül igazán harcossá nevelni, ki tűr fáradalmat, nélkülözést, elszigeteltséget és hozzászokik a csatátér tüzet és acélt okádó poklához. Sem pénzt, mibe a löszer kerül, sem vért, mi e közben kiomlik, sajnálni nem szabad, mert e nélkül a harcban patakka dagad a kiomló vér és vész el a szív, a lélek, mert a valóságnak még megközelítő igénybevételét sem élte át az, akinek a pokol kapuját kell bedönteni.

4./ Aki nem teljesít katonai szolgálatot, az fizessen olyan hadmentességi adót, hogy vágyják a harcolók közé.

5./ Aki a harctéren volt és kardos tűzkeresztje van, vagy ott megsebesült, annak épp úgy, mint a harctéren kinn lévőknek a családja, minden előnyt élvezzen. Ellátottsága az első helyen álljon. Feltétlenül és elsősorban kapja az élelmet, ruházatát, közszükségleti cikkeit városokban, külön üzletekben, melyekben akkor is megvan az előírt kiméret, máshelyt semmi sem kapható. Akkor majd nem lesz panasz a katonának és kívánczik helyébe az, aki mentesítést élvez.”

1943. június 21-én kelt 1061/Ein.2.hds.1943.sz.a. kelt jelentés /57. sz.mell./ lényegében ugyanezt tartalmazza, mint az előbbi a lelki okok c. fejezetnek az utolsó bek. végül is következőket mondja:

„Propagandával legalább most kell a lelket a háborúra átállítani, mert annak még nincs vége, nekünk magyaroknak talán csak most kezdődik.”

Végül a Pápai újság 1945. február 24-én megjelent számában /10.sz.mell./ vádlott a következő kijelentést teszi nyilatkozatában:

„A hűség és a becsület parancsolóan követeli meg tőlem és az ország minden fiától, hogy semmi közösséget ne vállaljon azzal, ki ellenséggént lépi át szent hazánk határait és útját állja annak, hogy a Kárpátok medencéjében szabadon éljen a magyar. Hiszem és vallom, hogy e földön kívül nincsen számunkra hely. Hazánkért élünk és halnunk kell.”

Megállapítja még tényként a bíróság, hogy vádlott parancsára 1943. január 17-én a 7-ik hadtest parancsnoksága 704 távirat sz. alatt a következő parancsot adta ki. „, a 23. és 18. k.ho. a jelenlegi állásokban az utolsó emberig tartson ki. Egy lépést sem szabad hátra tenni. A legkíméletlenebb rendszabályokkal meg kell akadályozni, hogy állásait is elhagyja. Ott csak meghalni lehet. Hátra nincs.”

Végül a bíróság tényként állapítja meg, hogy vádlott tudtával és beleegyezésével a hadsereg kettős bíraskodást folytat, mely abból állott, hogy a partizánokat, munkaszolgálatosokat bírói ítélet nélkül adták ki kivégzés céljából a tábori csendőröknek.

A fenti tényállás csaknem teljes egészében vádlott előadásán és az azt támogató tanúvallomásokon, legfőképpen azonban a szakértő vallomásán alapszik.

A vádlott a fenti tények tekintetében csupán az alábbi pontokban volt tagadásban, illetve az alábbi pontokban tett a ténymegállapítástól eltérő előadást.

A hadsereg hiányaiként csupán a páncéltörő fegyverek hiányát, a kiképzés fogyatékoságát és a tartalék csekély voltát említette meg. A bíróság a szakértő vallomása alapján a vádlott állításával szemben a tényállásban felsorolt hiányokat állapította meg.

Eltérés mutatkozott vádlott előadása és a szakértő véleménye szerint a németek által megállapított terület védelmének lehetősége tekintetében. Bár mindkettő a védelmi területet túl nagyra találta, a szakértő véleménye szerint a rendelkezésre álló haderő döntést kereső védelemre teljesen alkalmatlan volt. A bíróság a vélemény szerint szögezte le a tényeket.

Vádlott szerint 150.000 fő volt a létszáma a második hadseregnek, a szakértő szerint 210-250-re becsült. A bíróság a szakértő véleményét fogadta el tényállás alapjául és az alapon állapította meg a veszteséget is.

Végül tagadta az u.n kettős bíraskodás tényét, illetve azt, hogy ő erről bármit is tudott volna. A bíróság azonban dr. Babos Józsefnek a Bp. 313. § alapján ismertetett vallomása alapján tényként kellett, hogy megállapítsa.

A bíróság azonban bizonyítékok hiányában vádlott tagadása mellett nem tudta az alábbi vád tárgyává tett tényeket megállapítani.

Hogy a vádlott elrendelte a botozásnak testi fenyítésként való bevezetését. A vonatkozó parancs /35.sz. mell/ a 35. gyal.parancsnoka adta ki, az a körülmény, hogy a vádlott ily értelmű parancsot adott volna ki, a tárgyaláson bizonyítást nem nyert.

Hogy a vádlott sajátkezüleg verte a menekülő honvédeket és szidalmazta őket. Az ide vonatkozó vallomását dr.Verő Ubul tanúnak a bíróság figyelembe nem vette. Dr.Verő Ubul 200 m-ről látta állítólag az esetet, vádlott szerinte hosszú prémbundában volt. A tárgyalás összes adataiból kitűnik, hogy vádlott állandóan rövid bekecsben volt s így az egyetlen tanúnak 200 m-ről történő észlelése alapján az előadott adatait elegendő bizonyítékul a bíróság nem fogadta el.

Nem nyert bizonyítást, hogy a vádlottnak bármi köze lett volna a kémelhárító csoport állítólagos tömeges kivégzéseiben. Ugyancsak nem nyert bizonyítást, hogy vádlott parancsára vagy tudtával a hadtáp csendőrség kivégezte volna tömegével a ruszin, román stb. nemzetiségű egyéneket.

Nem nyert bizonyítást, hogy a vádlott a kivégzett négy nazarénus ügyében bármilyen funkciót is végzett volna. Bár beigazolást nyert, a kirendelt szakértő véleménye alapján, hogy a katonai büntető törvénykönyv intézkedéseivel ellentétes joggyakorlat nem alakult ki és így a hadtest parancsnokság a tábori bíróság által hozott halálos ítéletek jóváhagyása, illetve ezek tekintetében a kegyelmezési jog vádlottat illeti meg, mint a hadsereg parancsnokát. A bíróság nem bírta a négy nazarénus kivégzése tekintetében terhére rótt cselekvőseget megállapítani, mert nem nyert bizonyítást, hogy nevezettek ügye statáriális úton vagy rendes eljárás alapján intéztetett el. Amennyiben ugyanis statáriális bíraskodás alapján hozatott az ítélet, annak jóváhagyására az u.n. illetékes parancsnok, tehát a hadtest parancsnoka volt jogosult. És ugyan ő dönthetett a kegyelem kérdésében is.

Nem nyert bizonyítást, hogy a vádlott 1942. őszén hadparancsot adott volna ki, melyben elrendelte az országúton közlekedő orosz polgári lakosságnak, mint gyanusáknak az agyonlövését.

Végül nem nyert bizonyítást, hogy vádlott tudtával vagy külön parancsára a hadifogoly táborban hadifogoly orosz tiszteket végeztek volna ki.
Mindezek alapján a fenti tényállást kellett megállapítani.

A vádhatóság a fenti tényállásokban foglalt cselekvőséget az Nbr. 11.§.1.pont 1.bek. részben az Nbr. 11.§. 5 pont szerint minősítette.

Vádlott bár fenti tények tekintetében ténybeli beismerésben volt, a bűnösségét minden vonatkozásában tagadta. Előadva, hogy esküjéhez képest parancsok szerint az előírt szabályzatok keretei között járt el.

Mielőtt a bíróság a cselekmény jogi minősítése tekintetében állást foglalt volna, azt a kérdést kellett tisztázni, hogy katonai, ki kétségtelenül parancs folytán jár el, hadászati és harcászati ténykedései népbírói rendelet alapján egyáltalán elbírázhatók-e. Ez a kérdés egyúttal eldönti a hatáskör kérdését is.

A bíróság megítélése szerint a hadászati és harcászati tevékenység, ha abban külön politikum nem jelentkezik, még ha az előírt és érvényben lévő ide vonatkozó katonai szabályzatban lefektetett hadászati és harcászati elveket megsértette is, a hadászati és harcászati tevékenységen kívül a kormányzatra, különösen a honvédelmi kormányzatra a háború megindítása vagy annak kiterjesztése tekintetében befolyást nem gyakorolt – nem népbírói, hanem hadbírói alá tartozik.

A bíróság ezekhez képest az egész tényállást abból a szempontból kellett hogy vizsgálja, hogy vádlott elhatározásaiban és tevékenységében hol jelentkezett oly ténykedés, mely a katonai kötelességgel és szabályzat előírta magatartáson túl a politikai állásfoglalás és annak kapcsán önkéntes elhatározás jellemvonását viseli magán. Ennek vizsgálatánál a bíróság leszögezte, hogy a katasztrofális katonai hadműveletekkel kapcsolatos tevékenységekkel, tekintet nélkül arra, hogy azt bár tényállásként meg kellett állapítani, a bíróságnak nem áll módjában foglalkozni, mert azok helyes, helytelen és annak következtében bűnös vagy nem bűnös volta felett döntési joga nincsen.

A tényállás vizsgálata során a bíróság úgy találta, hogy a legszembetűnőbb ténykedése vádlottnak, mely fenti kritériumokat magán viseli, az 1943. évi március 21 és június 21-i jelentése vádlottnak.

Ezúttal a bíróság nem bocsátkozik ismétlésekbe annak szövege tekintetében: utal az indoklás előbbi részében írtakra. Vádlott, ezen jelentéseiben mintegy javaslatot tesz

a háborúra való teljes átállásra. Javaslata részletes, mindenre kiterjedő. Egyik mondta a következőképpen szól: „állást foglaltunk a tengelyhatalmak oldalán, nem lehet visszafordulni, tehát vonjuk le annak végső következtetéseit, a háborúra kell teljesen átállni.”

Vádlott ezekben a jelentéseiben minden szabályzati rendelkezés nélkül, minden parancs nélkül maga foglal állást. És, hogy vádlott állásfoglalásainak országos szempontjából is jelentősége volt, utal a bíróság Nagybacsoni Nagy Vilmos tanúvallomására. Nagybacsoni Nagy Vilmos a márc. 21-i jelentésre célozva a következőket jelenti ki: „ha azonban vádlott más irányú jelentéseket tett volna, ezt felhasználhattam volna a célra, melyre akkor törekedtem, hogy ilyen nagy erővel nem vehetünk részt a háborúban”.

Vádlottnak tehát, ezen jelentéseinek politikai rugói voltak, de a hatása is részben politikai volt. Ahhoz meg különösen nem fér kétség, hogy jelentéseinek ilyen módon való megtétele önkéntes elhatározásból fakadt.

A fentiek tudatában tisztázottnak látszanak azok a rugók, amelyek vádlott azon elhatározásait megérlették, mely szerint hajlandó volt hiányos fegyverekkel, kellő kiképzés nélkül, emberáldozatot nem kímélve, támadó jellegű védelemre berendezkedni, oly kiterjedésű védelmi sávban, melyet semmiféle szabályzat nem enged. De ezek a jelentések politikai színét kidomborítják azok a propaganda ízű hadparancsok is, melyeket a vádirat ugyancsak inkriminál és amelyek a fenti tényállási rész tartalmaz. Ezek után kellett döntenie a bíróságnak a tekintetben, hogy a vádlottnak most jelzett cselekvőséget miként minősíti. A döntésnél a bíróság irányadóul megint csak Nagybacsoni Nagy Vilmos vallomását vette alapul. Nagybacsoni Nagy Vilmos a következőket vallja: „A hadseregarancsnok katonái, nem pedig politikai állás. Mi vádlott cselekvőképességeit nem tekintettük politikai színezetűnek, ha vádlott mégis ilyen jelentést tett, akkor túlmélt a határon, azt azonban mi katonák nem vehettük figyelembe”.

Az Nbr. 11. §. 1 . pont 1 bek. azt mondja, hogy háborús bűnös az, aki a háborúnak Magyarországra való kiterjedését vagy Magyarországnak a háborúba való mind fokozottabb mértékben való belesodródását vezető állásban tevékenységével vagy magatartásával elősegítette.

Az nem vitás, hogy a háborúba való belesodródása tekintetében vádlottnak semminéven nevezendő cselekedete nem volt. De Nagybacsoni Nagy Vilmos vallomásából kitűnőleg bármilyen jelentést is tett vádlott, politikai szempontból figyelembe nem jöhetnek. Így fokozottabb mértékben való belesodródását vádlott elő nem segítette és elő sem segíthette.

Ugyan akkor azonban mikor a bíróság vádlott tevékenységét Nagybacsoni Nagy Vilmos vallomására tekintettel, mint pozitív ténykedést nem értékelhette, értékelni kellett az az Nbr. 11.§ 1 pont 2 bek.szerint.

Vádlott, ha fenti ténykedésével aktívan nem is segítette elő a háborúba való

belesodródásba az országot, kétségtelen, hogy azt megakadályozni nem törekedett, bár erre közhivatali állásánál módja lett volna, s így maradék nélkül megvalósította az Nbr.11. § 2. pont 2 bek. írt háborús büntettet. Miértis abban kellett tettazonosság keretén belül a vádtól eltérően bűnösnek kimondani.

Vádlott fenti tényállás szerint túszedést és azoknak bizonyos esetben kivégzését is elrendelte, bár arra bizonyíték nem merült fel, hogy valójában ilyen kivégzés történt.

Vádlott felsőbb parancs folytán 33. gyal.ezred bebetonozására adott parancsot. Vádlott elrendelte a partizánokat legyűzni nem képes egységeknek megtizedelését. Annak ellenére, hogy a megtizedelést semminéven nevezendő szabályzat nem engedi. Eltekintve attól, hogy bizonyítást nem nyert, miszerint megtizedelést eszközöltek-e.

Vádlott tanúvallomása szerint kettősbíráskodást rendelt el. Ezekkel a cselekményeivel vádlott egyrészt a megszállott területek lakosságával való bánás tekintetében a háborúra vonatkozó nemzetközi jogszabályokat súlyosan megsértette, miszerint külföldön felbujtója volt emberek törvénytelen megkínzásának és kivégzésének, miért a vádlottat az Nbr. 11.§ 5. pontjában meghatározott háborús büntetben is bűnösnek kellett kimondani.

Vádlott alanyi bűnösségére kiható súlyosító és enyhítő körülményt nem észlelt. A cselekmény tárgyi súlyának vizsgálatánál a bíróság viszont figyelembe vette az a mérhetetlen vérdíjazatot, mely vádlottnak sokszor csak megszállottságára visszavezethető tevékenysége folytán bekövetkezett, és ami egyetlen körülmény determinálta a bíróság mérlegelését akkor, amikor a halálbüntetést látta arányban állónak vádlott bűnösségével.

Minden állam jogrendjében, minden időben törvény, vagy szokás adta joggyakorlat, hogy a tisztán politikai jellegű és katonai bűncselekmények legszigorúbb megtorlása golyó által történik, s a kötéltálati halál az aljas indokból elkövetett cselekménynek van fenntartva.

Kétségtelen az elmúlt idők néha nem látott aljas politikai bűnelem magán hordta már az aljas indok bélyegét legtöbb esetben. Vádlott esetében azonban a bíróság nem bírta a cselekvőséget minden vonatkozásában egy sorba állítani más hasonló politikai jellegű bűncselekménnyel. Vádlott 1943-ban nyugalomba vonult, attól kezdve semmi néven nevezendő tevékenysége nem volt. Önként jelentkezett, de a felhozott körülményeken kívül is a vádlott egész működését figyelembe véve a bíróság a cselekményét aljas indokból elkövetettnek nem bírta tekinteni, vele szemben golyó által végrehajtandó halálbüntetést látott kiszabandónak.

Az ítélet szerkesztésében kifejlődő szokástól eltérően a bíróság a hatáskör kérdésével nem az ítélet elején és nem elkülönítve foglalkozott, hanem mivel az az érdelemmel oly szorosan kapcsolatban volt, hogy szétválaszthatónak nem látszott, együttesben indokolta.

Az ítélet egyéb rendelkezései a felhívott törvényszakaszon alapulnak.

Budapest, 1947. október 4. napján.

dr. Pálosi Béla s.k. tan.vez. Horvát János s.k. Havas Tibor s.k. Faludi Mihály s.k. dr. Nagy Istvánné.sk. Forrai István. s.k. népbírák Kiss István akadályoztatása folytán dr. Pálos Béla s.k. tan ve

Mielőtt az ítéletre kitérnék, néhány gondolat a tárgyalásról.

Szembeötlő már az első pillanatban, hogy a védelem tanúi közül csak Nagybacsoni Nagy Vilmos került megidézésre és meghallgatásra, a többi tanú meghallgatására tett védői indítványt a népbíróság folyamatosan elutasította, ugyanígy az arra vonatkozó indítványt, hogy katonai bűncselekmény miatt – mivel az nem népbírósági hatáskör – tegye át az ügyet Katonai Törvényszékre.

A tárgyaláson meghallgatott tanúk vallomásaiban már nem a nyomozati szakban szereplő bizonyosság fedezhető fel, hanem már azok a kifejezések, mint „tudomásom szerint”, „úgy hallottam”, „úgy tudom”, „egy alkalommal hallottam”, „véleményem szerint”, „azt is hallottam”. Mindezek az is érzékeltetik, hogy a tanúk egy része már teherként élte meg, hogy ebben az egész eljárásban bármilyen szerepe is legyen, ráadásul az eljárás ezen szakaszában a bíróság előtt vallomásukat ügyészi, vagy védői indítványra esküvel is meg kellett erősíteniük, mely azért egyfajta visszatartó erőt is jelentett számukra.

A katonai szakértő egyes kijelentései néhol nem a vád állításait támasztotta alá, inkább a védelem számára kedvezett, de hiába volt korrekt a szakértői vallomás, az majd mint látjuk, az ítéletet nem befolyásolta.

Az ítéletben és annak indokolásában feltűnő disszonancia van. Bűnösnek mondta ki a bíróság mind a két vádpontban Jány Gusztávot, de az indokolásban több az olyan pont, amely azt támasztja alá, hogy a terhére rótt cselekményeket nem követte el, vagy azok elkövetését bizonyítani nem tudták.

A bíróság azonban bizonyítékok hiányában a vádlott tagadása mellett nem tudta bizonyítani az alábbi, vád tárgyává tett tényeket: vádlott elrendelte volna a botozással való testi fenytetés alkalmazását

- vádlott saját kezűleg verte, illetve szidalmazta a menekülő honvédeket
- bármi köze is lehetett volna a kémelhárítók által végrehajtott tömeges kivégzésre
- vádlottnak a kivégzett négy nazarénus esetében bármilyen funkciója lett volna
- hadsereg-parancsnokként parancsot adott volna 1942 őszén az országúton közlekedő orosz polgári egyéneknek mint gyanús elemeknek a kivégzésére
- vádlott tudtával vagy beleegyezésével hadifogolytáborban orosz tisztek kivégzésére.

A vádlott bár ténybeli beismerésben volt, bűnösségét minden vonatkozásában tagadta, előadva, hogy esküjéhez hűen, a kapott parancsok szerint és az előírt szabályzatok szerint járt el.

Terhére rótták, hogy bizonyos esetekben kivégzéseket is elrendelt, de nem bizonyítható, hogy azokat végre is hajtották, így azt is kiemelték az ítélet indokolásában, hogy az utasítására a 33. gyalogezrednél elrendelték a botozást, valamint a partizánokat legyűzni nem képes honvédek megtizedelését, annak ellenére, hogy semmilyen szabályzat nem ismeri a megtizedelést, de arra nem talált bizonyítékot a bíróság, hogy azt végre is hajtották.

Itt visszakanyarodnék a felbujtói szerepre. Tekintettel arra, hogy nem nyert bizonyítást az, hogy köze lett volna szándékos bűncselekmények elkövetéséhez, így nem is lehetett felbujtó, hiszen fogalmilag kizárt.

Mi sem bizonyítja jobban azt, hogy politikai ítélet született, mint az a tény, hogy a népbíróság indokolásában ki is fejté ezen álláspontját.

A bíróság azt a következtetést vonta le, hogy Jány Gusztáv cselekményei, hadparancsai, állásfoglalásai, jelentései inkább bírnak politikai tartalommal, mint katonáival, így helyesen járt el a bíróság, amikor cselekményét nem minősítették tisztán katonai jellegűnek, így annak elbírálására jogosult. Ezeket a bíróság az alábbiakkal támasztotta alá indokolásában.

- Vádlott jelentéseiben, minden parancs és szabályzat nélkül maga foglalt állást. Állásfoglalásának országos szempontból is jelentősége volt
- Vádlott jelentéseinek politikai rugói voltak, de hatása is pontosan politikai volt. Jelentéseinek ily módon való tétele önkéntes elhatározásból fakadt
- Tisztázottnak látszottak azok a rugók, amelyeket a vádlott azon elhatározási is vezéreltek, mely szerint hajlandó volt hiányos fegyverzetrel, kellő kiképzés nélkül, emberi áldozatot nem kímélve támadó jellegű védelemre berendezkedni, melyet semmiféle szabályzat nem enged. Jelentései a politikai szint kidomborítják, vannak propaganda ízü parancsok is, melyeket a vádirat inkriminál.

Ezt követően kellett a bíróságnak dönteni, hogy cselekményét miként minősíti. Irányadónak tekintette a bíróság Nagybacsoni Nagy Vilmos vallomását, mely szerint a hadsereg parancsnok katona, nem politikus.

Nem vitatta a bíróság azt, hogy az ország háborúba sodródásában a vádlottnak semmilyen vezető szerepe nem volt, de bármilyen politikai kijelentést is tett, azt figyelembe venni nem lehetett.

Tényként állapította meg a bíróság, hogy Nagybacsoni vallomása alapján a vádlott megítélése pozitívként nem értékelhető, mert bár az ország hadba sodródását nem idézte elő, illetve abban nem működött közre, de katonai vezetőként nem törekedett azt megakadályozni, bár állásánál fogva erre lehetősége lett volna.

Önmagával kerül szembe a bíróság, amikor kifejti, hogy az országnak a háborúba sodródásában Jánynak semmilyen szerepe nem volt, de katonai vezetőként nem törekedett megakadályozni. Katonaként nem volt lehetősége megakadályozni, hiszen parancsot kapott, melyet végre kellett hajtania, ha nem teszi, akkor még a háború idején katonai bűncselekményt követ el, amely nem más, mint a gyávaság, és az akkor hatályos Katonai Büntetőtörvénykönyv szerint halálbüntetéssel büntetendő.

Amikor a népbírák szavaztak a büntetés mértékéről, láthatjuk, hogy mely pártok képviselői tették le szavazatukat a halálbüntetés mellett.

Az ítélet indokolását szakbíróként dr. Pálos fogalmazta meg, legtöbb esetben Jány védekezésének adott helyt, és nem fel-, hanem megmenteni akarta.

V.11. Sajtóvisszhang (az ítéletet megelőző és azt követő)

Szabad Nép 1947. október 4.

LASSAN ŐRÖLNEK

a magyar igazságszolgáltatás malmai. Kétkedik valaki Jány Gusztáv bűnösségében? Kell-e hosszas, hetekig tartó bizonyító eljárás annak kiderítéséhez, hogy ez a vezérezredes a németek bérence, hazaáruló és tömeggyilkos volt. Nem beszélnek-e elég hangosan, nem vádolnak-e megcáfolhatatlanul azok a néma százvezredek, akik soha sem térnek vissza a Don mellől, a Dnyeper hullámsírából, a téli Ukrajna hőmezőiről, akiket Jány feláldozott a német világhuralmi vágyak oltárán. Nem tudjuk-e mindannyian, hogy ezt a gyalázatot nem moshatja le más, mint a gyilkos példás bűnhődése.

S ha már a gyilkosoknál tartunk: mi van Donáth Györggyel, az összeesküvők vezérével, aki folytatni akarja Jány művét? Horthy jogfolytonosságának apostolát hosszúra nyúló tárgyalások után július 2-án ítélte jogerősen halálra a NOT. Halálra ítélte több, mint három hónappal ezelőtt – „s a többi néma csend”. Mi van e csend mögött? Meghunyszködás bizonyos külföldi körök előtt, amelyek humanizmusról szavalva kelnek védelmére a nép minden ellenségének – s közben éppen a minap mutatták meg, hogyan akarnak és tudnak akadályokat gördíteni az öntudatra ébredt és erősödő nemzetek felemelkedése útjába? Vagy egyszerűen elfeledkeznek az ítéletről? Talán ma is egy íróasztal fiókjában porosodik? Akárhogy is van: a huzavona a Donáth ítélet végrehajtása körül, a hazug szempontok érvényesülése a Jány perben csak felbátorítja a Jányok és Donáthok híveit. Ám, ha egyesek arra számítanak, hogy a magyar nép súlyos téli gondjai között majd elfeledkezik ellenségeiről, ha arra számítanak, hogy „elalszanak a dolgok” és „lehet valamit csinálni”, akkor nagyon tévednek. A nép éberségét nem lehet elaltatni. A Donáthok és Jányok bűneire nincs sem feledés, sem bocsánat.

Szabad Nép 1947. október 5.

GOLYÓ ÁLTALI HALÁLRA ÍTÉLTÉK JÁNY GUSZTÁVOT, 140.000 MAGYAR HONVÉD GYILKOSÁT

Jány Gusztáv háborús bűnperének szombati tárgyalási napján az utolsó tanúvallomások hangzottak el. Müller István volt honvéd elmondta, hogy Novioszko községben feküdt kórházban 1942. novemberében, lábfagyással. A kórházban 21-én megjelent Jány Gusztáv, piszkos csirkefogóknak nevezte az ott fekvő betegeket és lovaglóstorral kergette ki őket. Egy súlyos sebesültet bottal vert meg. Felolvasták ezután Onody János tanúvallomását, amelyből kiderült, hogy Jány nyakában géppisztollyal hajtotta vissza embereit a tűzvonalba, és aki visszavonult, azt agyonlövötte, nyakába pedig táblát akasztatott ezzel a felírással: „Így járnak a hazaáruló csirkefogók!”

Szünet után dr.Gyarmathy István néppügyész tartotta meg vádbeszédét.

AZ ELLENFORRADALMI HADSEREGTŐL VORONYEZSIG

Bevezetőben részletesen vázolta az utat, amelyen Jány Gusztáv a voronyezsi katasztrófaig eljutott. Jány egyike volt az elsőeknek, akik a szegedi nemzeti hadseregbe jelentkeztek, őrnagyi, majd hamarosan alezredesi rangot kapott. **Karrierje innen, a forradalom és a demokratikus eszmék elleni kíméletlen harctól indult el.**

Jány ezután tevékeny részese volt annak a nagy hazugsághadjaratnak, amelynek eredménye az ország és a hadsereg fasizálása. Magyarország belesodródása a háborúba, a magyar nép ezreinek pusztulása és legvégül a szégyenletes nyilasrendszer uralomra jutása volt. Ezzel a tevékenységével „érdemelte ki” Jány, hogy a második hadsereg parancsnokságával bízzák meg -- amit lelkesen el is vállalt.

A néppügyész ezután ismertette Jánynak a fronton elkövetett bűneit: **Bűnös azért, mert a magyar nép érdeke helyett idegen érdeket szolgáló parancsoknak engedelmeskedett.**

Mellékes, hogy ezeket jól vagy rosszul teljesítette-e. Kis Péterek és Nagy Jánosok nem tudták, hogy miért kell harcolniuk egy olyan hadsereg ellen, amely hazájukat soha sem bántotta. De Jány tudta, hogy a *harc célja a német fasizmus és csatlósává szegődött magyar uralkodóosztály megmentése.*

HALÁLBA KERGETTE A HONVÉDSÉGET

Jányban az uralkodóosztályt szolgáló politikus mindvégig legyőzte a katonát, akinek látnia kellett --és látta is --, hogy a harc reménytelen.

A magyar hadsereget felkészületlenül hajtották ki a Don mellé. És kétszeresen tudnia kellett, hogy biztos a vereség, amikor Sztálingrád után megindult az orosz ellenoffenzíva és a német hadseregek egymás után vonultak vissza. Jány mégis a „végső kitarásra” adott parancsot, és amikor már jóformán minden katonája fejvesztetten vonult vissza, hogy legalább életét mentse, ő felkoncolásra utasította csendőri és kémelhárító alakulatait. Most szolgálati szabályzatra hivatkozik, de még annak egyik pontja is azt követeli, hogy az áldozat az eredménnyel arányos legyen. Jánynak azért is felelni kell, mert a *védtelen honvédséget odaszegezte a hómezőkhöz és halálba kergette.*

Jány külön utasítást adott a tábori csendőrségnek és kémelhárítóknak, hogy a hátrálókkkal és csüggedőkkel szemben minden eszközt használjanak fel. Ezzel felelőssé tette magát valamennyi kegyetlenségért, amelyet alsóbb hatóságai követtek el.

Felelős azért a bánásmódért is, amelyet a szovjet hadifoglyoknak és az általa szedett túszo

Mindezek a körülmények mérlegelésével az ügyész a legsúlyosabb büntetést: *kötél általi halál kiszabását kérte.*

ARCÁTLAN VÉDELEM

Újabb szünet után dr. Jármay Zsigmond védő emelkedett szólásra és felháborító szerezcsenmosdatásba kezdett. *Talpig férfinék*, kötelességteljesítés mintaképének, a *munkaszolgálatosok barátjának (!)* nevezte a gyilkos vezérezredest, és azt próbálta elhittetni, hogy a németek bizalmatlanok voltak iránta (Hitler maga adta át neki a legmagasabb német kitüntetését). A védő odáig merészkedett, hogy Horthyék jelszavait kezdte nyíltan hangoztatni. Például kijelentette, hogy a doni vonal tartása Magyarországnak a háborútól való megkímélését szolgálta.

A tizedelés és felkoncolás hasznos intézkedés volt -- mondta a védő, mert megakadályozta a pánik kitörését. Arcátlan fejtegetéseire több ízben zúgott fel a hallgatóság moraja, különösen akkor, amikor védence felmentését kérte.

HALÁL!

Legvégül Jány Gusztáv szólalt fel az utolsó szó jogán, nagyjából elismételte védőügyvédje által szájába adott érveket, majd a bíróság tanácskozássra vonult vissza. Egy órás tanácskozás után kihirdették az ítéletet:

A népbíróság Jány Gusztáv volt vezérezredest kétféleképpen bűnösnek találta: bűnösnek és ezért golyó általi halálra ítélte. Az ítélet ellen fellebbezésnek helye nincs.

Ezután megkezdődött az ítélet részletes indokolása.

Jány védője kegyelmet kért. A kegyelmi kérést az igazságügyminiszter úján felterjesztették Tildy köztársasági elnökhöz.

V. 12. *Kegyelmi eljárás és újrafelvétel iránti indítvány*

A népbíróági eljárás sajátoságga volt, hogy a fellebbezést meghatározott esetekben kizárta, így a terheltnek és védőjének arra volt csupán lehetősége, hogy kegyelemért folyamodjon. A kihirdetett ítélet ellen az elítélt Jány Gusztáv nem kért kegyelmet – azzal bűnösségét ismerte volna el, védője azonban a tárgyaláson szóban terjesztette elő kegyelmi kérvényét, melyet a törvényben előírt 3 napon belül be is nyújtott. A szóbeli kegyelmi kérelem esetében a népbírósnak kegyelmi tanácsulást kellett tartani, ahol az alábbi jegyzőkönyv készült:

Nb. IV. 2613/1947.

Kegyelmi tanácskozási jegyzőkönyv

Készült háborús bűntett miatt Jány Gusztáv ellen indított bűnügyben a budapesti népbírószágon 1947. október hó 4. napján tartott zárt kegyelmi tanácskozáson.

Jelen voltak

dr. Pálosi Béla
tanácsvezető bíró

Kiss István (Szaksz.Tan.)
dr. Nagy Istvánné (MKP)
Faludi Mihály (SzDP)
Forrai Iván (FKG)
Horváth János (NPP)
Havas Tibor (PDP)
népbírák
dr. Udránszky András
jegyzőkönyvvezető

Tanácsvezető felszólítja népügyészt, hogy elítéltet kegyelemre ajánlja-e.

dr. Gyarmati István népügyész: elítéltet kegyelemre méltónak nem tartom, mert olyan nagy a bűncselekmény tárgyi súlya.

Népügyész ezután elhagyja a tanácskozó termet, majd tanácsvezető felszólítja a népbírákat egyenként, hogy nyilatkozzanak a tekintetben, hogy elítéltet kegyelemre méltónak tartják-e.

dr. Nagy Istvánné: elítéltet kegyelemre méltónak nem tartom.

Kiss István: elítéltet kegyelemre méltónak nem tartom.

Faludi Mihály: elítéltet kegyelemre méltónak nem tartom.

Forrai Iván: elítéltet kegyelemre méltónak tartom.

Horváth János: elítéltet kegyelemre méltónak tartom.

Havas Tibor: elítéltet kegyelemre méltónak tartom.

dr. Pálosi Béla: elítéltet kegyelemre méltónak tartom és csatlakozom e három utóbbi népbíró véleményéhez.

Havas Tibor, Horváth János, és Forrai Iván népbírák a halálbüntetés helyett életfogytiglani fegyház megállapítását javasolják. Havas Tibor népbíró a tárgyan véleménynt nem nyilvánított.

Vélemény

A népbírószág tanácsvezető csatlakozásával elítéltet kegyelemre méltónak tartja és halálbüntetés helyett életfogytiglani fegyházbüntetés kiszabását javasolja.

Indokolás

A bűncselekmény tárgyi súlya ugyan nagy, elítélt alanyi bűnösségi foka azonban csekély, tekintettel arra, hogy mint katona parancsra cselekedett és egész cselekvőségének csak kisebb részében vonult végig politikai jelleg.

Jegyzőkönyv lezárva.

kmft.

jegyzőkönyvvezető
népbírók aláírása

Kiss István akadályoztatása folytán
dr. Pálosi

Ezen túlmenően a tanácsvezető bíró külön véleményét is megfogalmazta az ítélettel kapcsolatban, melyet a kegyelmi tanács döntésével a Népbírószágok Országos Tanácsához terjesztett fel:

Nb.IV.2613/1947.

Háborús bűntett miatt Jány Gusztáv ellen indított bűnügyben

előterjesztésem

az Nbr.50. §⁹⁰ alapján a következőkben teszem meg.

⁹⁰ Nbr. 50. § Ha a vezető bíró meggyőződése szerint a népbírák határozatukat a törvények, illetve a jelen rendelet lényeges intézkedéseinek megsértésével hozták és a határozat ellen fellebbezésnek helye nincs, a vezető bíró borítékba zárt, indokolt előterjesztéssel fordulhat a Népbírószágok Országos Tanácsához a vádlott javára. A vezető bírónak ezt az elhatározását kinyilvánítania nem szabad s az előterjesztésnek halasztó hatálya nincs.

Tévedtek a népbírák a büntetés mértékének megállapításánál, illetve ennek alapját képező cselekmény súlyának és bűnösség fokának értékelésénél.

Népbíróság a katonai bíraskodás hatáskörébe tartozó kérdéseket mégolyan mértékben sem veheti figyelembe, hogy azokat a bűnösség fokára nézve mérlegeljen. Hadbíróság hatáskörébe tartozó cselekvések levonásával megmaradó politikai ténykedés vagy politikai jellegű ténykedés nem rendelkezett olyan tárgyi súllyal, mely halálbüntetés kiszabását indokolta tette volna.

Népbíróság hatáskörébe tartozó cselekvőség 15 év fegyházzal kellőképp megtorlást nyer, és utána az iratok további cselekvések elbírálása végett a hadbíróshoz lennének átteendők.

Budapest, 1947. október 4. napján

tanácsvezető bíró

Jány Gusztáv meghatalmazott védője 1947. október 6. napján írásban is előterjesztette – a szóban már korábban bejelentett – kegyelmi kérvényét, amely szintén a NOT-hoz került felterjesztésre a kegyelmi iratokkal együtt.

Elnök Úr!

Alulírott dr. Jármay Zsigmond budapesti ügyvéd, mint Jány Gusztáv volt vezérezredes védője a következő kérelemmel vagyok bátor Elnök Úr elé járulni:

Védencemet: Jány Gusztáv volt vezérezredest a Budapesti Népbíróság 1947. október 4-én hozott és ugyanakkor kihirdetett jogerős ítéletével az 1945. évi VII. t.c. 11.§ 1. pontjának 2. bekezdésébe és ugyanezen § 5. pontjába ütköző cselekmények miatt összbüntetésül jogerősen golyó általi halálra, mint főbüntetésre ítélte. Az ügy száma: Nb.IV.2613/1947.

Az ítélet kihirdetése után kegyelmet kértem védencem részére és a Népbíróság, mint kegyelmi tanács úgy határozott, hogy kegyelem iránti kérelmemet a törvényben meghatározott úton felterjeszti Elnök Úrhoz.

Ezen, kegyelem iránti kérelmemet ezennel bátor vagyok a törvényben előírt 3 napon belül a következőkben röviden indokolni.

Kegyelemért esedezem védencem számára, mert úgy érzem, hogy ez nem csak a

törvény és ügyvédi esküm által előírt védői kötelességem, hanem ezenfelül emberi kötelességem is.

Védencem a népbíróági tárgyaláson bátor és önérzetes -- de nem konok! - katonás magatartást tanúsított és védekezésének lényege és alapja az volt, hogy ő mindenkor csak katona volt és nem politikus, aki parancsra cselekedett. Valóban a Népbíróság nem is állapította meg bűnösségét az 1945. évi VII. t.c. 11. §-a 1. pontjának 1. bekezdése, hanem ugyanezen pont 2. bekezdése alapján, megállapítván ily módon azt, hogy védencem nem bűnös az 1939. évi háborúnak Magyarországra való kiterjedését, vagy Magyarországnak a háborúba mind fokozottabb mértékben történő belesodródását vezető állásban kifejtett tevékenységével vagy magatartásával való elősegítésében, hanem csak abban, hogy azt megakadályozni nem törekedett, bár erre módja lett volna. Ebben a népbíróági ténymegállapításban bennefoglaltatik az, hogy a Népbíróság szerint sem volt JÁNY Gusztáv elítélt politikus.

Védencem Nyugatról önként tért haza 13 hónapos amerikai fogság után, tudva, hogy idehaza Népbíróság elé fogják állítani, tehát nem lapult és nem szökött, hanem vállalni kívánta katonai rangjából és feladatából folyó összes cselekedeteinek következményeit, állandóan hangsúlyozván, hogy csakis úgy kíván védekezni, hogy másnak ne ártson védekezésével!

A védelem a tárgyalás folyamán azt kívánta többek között igazolni, hogy a vádlott nem volt tettese vagy részese emberek törvénytelen megkínzásának és kivégzésének, illetve, hogy a megszállott területek lakosságával vagy hadifoglyokkal való bánás tekintetében a háborúra vonatkozó nemzetközi jogszabályokat nem sértette meg sem enyhén, sem súlyosan és hogy a visszacsatolt területek lakosságával a reábízott hatalommal visszaélve nem kegyetlenkedett.

Jogerős bírói ítélettel nem kívánok vitába szállani, csupán arra vagyok bátor reámutatni, hogy a védelem szerény álláspontja szerint nincsen bizonyítva az, hogy az elítélt a Szolgálati Szabályzat által megengedett korlátokat elérte, vagy jogellenesen túllépte volna!

A vádlott annak idején kötelességteljesítésből 59 éves korában, a legnagyobb kitüntetések birtokában, katonai pályafutása csúcán vonult el a harctérre, ahol állandóan az első vonalakban tartózkodott, meg is sebesült és mindenkor megosztotta honvédeivel azok sorsát, megtagadva magától azt a minimális kényelmet is, amely a magasrangú hadseregarancsnokot megilleti.

Jány Gusztáv soha elfogult nem volt a zsidókkal és egyenesen filoszemita magatartást tanúsított, különösen akkor, amidőn a munkaszolgálatosokat megdicsérte és honvédtisztekkel állítván őket szembe, a fő indoka volt annak, hogy kegyvesztett lett és nyugdíjba küldték.

Nyilasokat gyűlölte, tőlük kinevezést nem fogadott el, a felkínált reaktiválást egyenesen visszautasította, úgy, hogy üldözték, kutatásokat tartottak nála, úgy, hogy kénytelen volt -- különös tekintettel, röviddel ezután elhunyt, ekkor már súlyos beteg feleségére -- lakását elhagyni, majd a Dunántúlra költözni, ahonnan csak azért nem tért vissza Budapestre, mert nem kapott megfelelő gépkocsit arra, hogy beteg feleségét visszaszállítsa Budapestre. Így került ki beteg felesége miatt Nyugatra, ahonnan azután önként tért haza.

Az üldözötteket védelmébe vette, zsidó személyeket és vagyontárgyakat rejtegetett, vállalván az evvel járó kockázatot. Magánéletében soha sem nézte azt, hogy valakinek mi a vallása, vagy származása és válogatás nélkül érintkezett mindenkivel, akit egyébként rokonszenvesnek tartott. Közéleti, pontosabban katonai szereplésében is csak a rátermettség érdekelte az emberek megítélésénél, és mint a Ludovika parancsnoka egy alkalommal súlyos nézeteltérése volt Szombathelyi vezérezredessel azért, mert utóbbi nem akart hozzájárulni egy zsidószármazású akadémista hadnagy kinevezéséhez, amit Jány keresztülvitt.

Az esetek légióit tudnám felsorakoztatni és igazolni.

Elnök Úr!

Mindezek azt mutatják, hogy az elítélt nem romlott lelkületű, aljas motívumokból kifolyóan cselekvő ember, hanem jellegzetes katona volt, akinél első volt a kötelesség és a parancs teljesítése! A németekkel és a magyar hadvezetőséggel állandóan harcban állott a felszerelés és a kiképzés megjavításáért, úgy, hogy a németek előtt -- amint azt Nagybacsoni Nagy Vilmos tanúvallomásában és könyvében igazolta -- nem örvendezett Jány Gusztáv kedveltségnek és állandóan leváltását követelték.

Érthető, hogy adott esetben nem kívánok olyan indokra hivatkozni, amilyenekre mi védők akkor szoktunk hivatkozni, ha gonosztévők számára kérünk méltányosságot és kegyelmet. Csak arra az egy körülményre utalok, hogy elítélt azért nem kért a saját személyében kegyelmet, mert abban a hitben volt, hogy evvel elismeri bűnösségét. Magatartása tehát nem konokságon és jelenlegi demokratikus rendszer elleni ellenszenven alapul.

Mély tisztelettel esedezem életéért és bízom abban, hogy Elnök Úr meg fogja hallgatni -- és kedvezően fog dönteni -- érveimet és előterjesztésemet.

Budapest, 1947. október 6-án.

Mély tisztelettel:
dr. Jármai Zsigmond
ügyvéd

Jány Gusztáv elítélt választott védője

Az irat hátoldalára az alábbi végzést vezette fel a tanácsvezető:

Végzés

A népbíróság védőnek kegyelmi kérvényét a Népbíróságok Országos Tanácsa és az igazságügyminisztérium útján a Köztársasági Elnökhöz felterjeszteni rendeli.
Budapest, 1947. okt. 6.

dr. Pálosi
tanácsvezető

A felterjesztett iratok alapján a Népbíróságok Országos Tanácsa zárt ülésen tárgyalta a felterjesztett kegyelmi kérvényt, és foglalta jegyzőkönyvbe véleményét.

Népbíróságok Országos Tanácsa

NOT.I.3014/1947/10. szám.

K e g y e l m i
tanácskozási jegyzőkönyv

Készült a Népbíróságok Országos Tanácsának háborús büntett miatt J á n y (H a u t z i n g e r) G u s z t á v ellen indított bűnügyben a jogerősen halálbüntetésre ítélt, kegyelemben részesítése tárgyában a Bp.499. §⁹¹ és a Nbr.nov. 3. §-a⁹² értelmében megtartott nem nyilvános és zárt ülésről, Budapesten 1947. évi október 18. napján.

⁹¹ Bp. 499. § Minden halálbüntetést kimondó jogerős ítélet tárgyában a kir. curia is tartozik a 497. § második bekezdése szerint véleményt adni. E véleményt a kir. curiának az ügyben eljáró büntető tanács zárt ülésben állapítja meg, és pedig semmisségi panasz esetében ennek elvetése alkalmával, egyébként pedig külön ülésben. A véleményadást mindkét esetben nem nyilvános ülés előzi meg, melyben az előadónak az ügy állásához mért előterjesztése után, a koronabíró a kegyelmi kérvény iránt nyilatkozik. A kir. curia elnöke a véleményt, a nem nyilvános és zárt ülésről felvett jegyzőkönyvvel, s az összes iratokkal együtt, az igazságügyi miniszterhez teszi át.

⁹² Nbr.nov. 3. § A 81/1945. M. E. számú rendelet 7. §-a hatályát veszti és helyébe az alábbi rendelkezések lépnek:

Kegyelmezési jog gyakorlásának -- a közkegyelem esetét kivéve -- csak halálbüntetés esetében és csak a elítéltnak vagy védőjének kérelmére van helye.

A halálbüntetés kegyelem útján életfogytig tartó kényszermunkára vagy testi alkalmatlanság esetében életfogytig tartó fegyházra változtatható át.

A kegyelmezés joga a Nemzeti Főtanácsot illeti.

A Nemzeti Főtanács határozatát az igazságügyminiszter javaslatára hozza meg. Az igazságügyminiszter a kegyelmi ügyben javaslatát az iratoknak hozzá érkezésétől számított két nap alatt teszi meg a Nemzeti Főtanács a kegyelmi kérvény felett érkezésétől számított öt nap alatt határoz. Ha a Népbíróságok Országos Tanácsa a halálraítéltet egyhangúlag nem találja kegyelemre javaslatba hozhatónak, a kegyelmi kérvényt továbbterjesztés mellőzésével saját hatáskörében maga utasítja el.

Ha a Népbíróságok Országos Tanácsa a halálraítéltet egyhangúlag nem találja kegyelemre javaslatba hozhatónak, a kegyelmi kérvényt a továbbterjesztés mellőzésével saját hatáskörében maga utasítja el.

Jelenlévők

dr.Szabó Mihály (N.P.P) dr.Szegő Vilmos
tanácsvezető és előadó népfőügyészhelyettes

dr.Horányi Nándor (F.K.P.)

dr.Sömjén Pál (M.K.P.)

dr.Sacher Róbert (P.D.P)

dr.Hajnal Béla (Sz.D.P.)
szavazók

dr.Sepsey László
jegyzőkönyvvezető

Tanácsvezető előadó a n e m n y i l v á n o s ülést megnyitja és felhívja a népfőügyészhelyettest, hogy a kegyelmi kérelem iránt nyilatkozzék.

dr.Szegő Vilmos népfőügyészhelyettes: Jány Gusztáv elítéltet nem ajánlom kegyelemre.

Ezután a népfőügyészhelyettes a nem nyilvános ülésről eltávozott és az Országos Tanács a kegyelmezési kérdésben z á r t ü l é s b e n tanácskozott.

Dr.Szabó Mihály előadó: Jány Gusztáv elítéltet kegyelemre méltónak tartom, mert a perben adatok vannak arra, hogy a 2. hadsereg harcképességével szembeni aggályait a kormány előtt kifejezte. Maga Nagybacsoni Nagy Vilmos tanú is vallomást tesz arról, hogy a németekkel szemben elégtelen volt, s olyan követelésekkel lépett fel, melyek miatt a németek 1942. decemberében leváltását kérték. Meg volt tehát az elítéltben a jószándék arra, hogy a vezetésére bízott 2. hadsereg megkímélése céljából intézkedéseket kezdeményezzen. Nem egyedül az ő mulasztása a bekövetkezett nagy katasztrófa.

Dr.Sacher Róbert szavazó: Jány Gusztáv elítéltet kegyelemre ajánlom és csatlakozom az előadó véleményéhez. Nekem a Szombathelyi-per adataiból van tudomásom arról, hogy elítélt több ízben tett előterjesztést a hadsereg felszerelésének és kiképzésének javítása végett.

Dr.Horányi Nándor szavazó: Jány Gusztáv elítéltet kegyelemre ajánlom, és csatlakozom dr. Szabó Mihály előadó, valamint dr. Sacher Róbert szavazó véleményéhez.

Dr.Sömjén Pál szavazó: Jány Gusztáv elítéltet nem ajánlom kegyelemre.

Dr.Hajnal Béla szavazó: Jány Gusztáv elítéltet nem ajánlom kegyelemre.

Ezekhez képest tanácsvezető megállapítja, hogy a Népbíróságok Országos Tanácsa a kegyelem kérdésében a következőképpen terjeszti elő

v é l e m é n y é t:

A Népbíróságok Országos Tanácsa a halálbüntetésre ítélt Jány Gusztávot a kegyelem elnyerésére három szavazattal kettő szavazat ellenében szótöbbséggel méltónak találta.

A jegyzőkönyv lezáratott.

kmft.

tanácsvezető
jegyzőkönyvvezető

A budapesti Népbíróság tanácsvezető bírójának különvéleményét az alábbiak szerint bírálta el a NOT.

NOT. I. 3014/ 10.
1947.

Népbíróságok Országos Tanácsa a háborús bűntett miatt J á n y (Hautzinger) G u s z t á v ellen indított ügyben a budapesti Népbíróságnak 1947. október hó 4. napján Nb.2613/1947./8. szám alatt kelt ítéletét a tanácsvezető előterjesztése folytán az 1947. október hó 18. napján tartott zárt ülésen felülbírálta és meghozta a következő

v é g z é s t:

A Népbíróságok Országos Tanácsa a tanácsvezető előterjesztését a Nbr. 61. § 1.⁹³ pontja értelmében, figyelmen kívül hagyja.

Budapest, 1947. október hó 18. napján

dr. Szabó Mihály sk. tanácsvezető és előadó, dr. Sacher Róbert sk., dr. Sömjén Pál sk., dr. Hajnal Béla sk., Horányi Nándor sk., szavazók.

A NOT a teljes iratanyagot kegyelmi véleményükkel együtt az Igazságügyi Minisztériumon keresztül felterjesztette a Köztársasági elnökhöz.

⁹³ Nbr. 61. § A vezető bíró előterjesztése (50. §) tárgyában a tanács zárt ülésben határoz.

A tanács a következő határozatokat hozza:

1. az előterjesztést figyelmen kívül hagyja,

V. 13. Újrafelvételi kérelem

A kegyelmi kérvénytől függetlenül Jány Gusztáv jogi képviselője útján újrafelvételi eljárást kezdeményezett, melyben előterjeszti az általa fontosnak ítélt tanúk neveit, kik érdekében érdemi nyilatkozatot tehetnek, továbbá azokat az iratokat, melyek alátámaszthatják ártatlanságát. Az újrafelvételi kérelmet 1947. november 24. napján nyújtották be.

Tekintetes Népbíróság!

Nb.IV.2613/1947. sz. bűnügyemben a Tekintetes Népbíróság bűnösnek mondott ki engem, az 1945. évi VII. t.c. 11. § 1. pontjának 2. bekezdésébe ütköző és ugyanezen § 5. pontjába ütköző bűncselekmények miatt és ezért összbüntetésül főbüntetésképpen golyó általi halálra ítélt.

Kívüljegyzett, a per iratainál elfekvő meghatalmazás tanúsága szerint igazolt védőm útján azon kérelemmel járulok a Tekintetes Népbíróság elé, hogy méltóztassék bűnügyemben az

ú j r a f e l v é t e l t

elrendelni és pedig sürgősen és soron kívül, egyben pedig a halálos ítélet végrehajtását a Bp. 453. §-ának⁹⁴ második bekezdése értelmében az újrafelvétel kérdésében hozandó jogerős érdemleges határozat meghozataláig felfüggeszteni.

Újrafelvétel iránti kérelmemet a Bp. 446. §-ának 3.⁹⁵ pontjára nem állott, részben pedig ki nem hallgatott tanúk, továbbá okiratok állnak rendelkezésemre, amelyek meggyőződésem szerint igazolni fogják azt a védekezésemet, hogy bűncselekményt nem követtem el, de rosszabb esetben azok alapján olyan tényállás lesz megállapítható, amely lehetővé fogja tenni azt, hogy a halálbüntetésnél enyhébb büntetést szabjon ki velem szemben a Tekintetes Népbíróság.

Tisztelettel kérem tehát a következő tanúk kihallgatását:

1. Dávid Zoltán ny. utász-őrnagyot, / eddig be nem jelentett tanú / Budapest, VI. Bajcsy-Zsilinszky út 19/C., IV.2., annak igazolására, hogy én, mint hadseregpáncsnok mit és hogyan cselekedtem, milyen parancsokat adtam ki, stb., hogyan viselkedtem a

⁹⁴ Bp. 453. § (2) Mindazáltal az újrafelvételnek az elítélt javára történt indítványozása, valamint a 448. § esetében joga van a bíróságnak, ha az előbbi ítélet hatályon kívül helyezése alaposan várható; annak végrehajtását, valamint a bűnügyi költségekre és a magánjogi igényre vonatkozó végrehajtást is a kir. ügyészség meghallgatása után az újrafelvétel kérdésében hozandó elsőfokú érdemleges határozat meghozásáig felfüggeszteni, illetőleg félbeszakítani

⁹⁵ Bp. 446. § (3) ha az indítványozó olyan új tény vagy bizonyítékot hoz fel, mely akár magában, akár kapcsolatban a befejezett eljárás folyamán felhozottakkal, az elítéltnak nembűnösségét, vagy a büntető törvények enyhébb intézkedése alá eső bűncselekményben való bűnösségét teszi valószínűvé;

munkaszolgálatosokkal szemben és a polgári lakossággal szemben. Nevezett 1942-ben a 2. hadsereg műszaki parancsnokának helyettese volt, így közvetlen-közletről volt szemtanúja minden ténykedésemnek.

2. Náday /Nágel / János utászvezérest / eddig be nem jelentett tanú /, Budapest, Honvédelmi Minisztérium, annak igazolására, hogy a németek nekem a valóságnak meg nem felelő helyzetközlést adtak és így engem valósággal félrevezettek, aminek folytán elkésett a visszavonulási parancs. Nevezett a Voronyezsnél fogságba került Stomm féle hadtest műszaki parancsnoka volt és így közvetlenül szemtanúja volt az eseményeknek.

3. Vándorffy Kálmán vezérőrnagyot / eddig be nem jelentett tanú /, XI. Bikszádi út 48., fentiek igazolására. Nevezett tanú 1942. karácsonyától a 2. hadsereg műszaki parancsnoka volt, tehát mindenre közvetlen ténytanú.

4. Kotányi Béla ezredest / eddig be nem jelentett tanú /, IX. Tinódi u. 2., aki a 2. hadsereg műszaki parancsnokához volt beosztva és összes fentiekre nézve közvetlenül jelen volt ténytanú.

5. dr. Gáspár Ödön nagykanizsai közjegyzőt, lakik: Budapest, V. Csáky u. 24., I. em. 2., annak igazolására, hogy én nem akadályoztam meg a gyilkossággal gyanúsított és a Vkf.-bíróság által előállítatni kért Kurucz nevű tizedes kiadatását, illetve Budapestre való kísértetését, sőt az egész esetről nem tudtam és nem is tudhattam.

6. Dálnoki Miklós Béla ny. miniszterelnököt, Országháza, V. Kossuth L. tér, annak igazolására, hogy a Gellért Szállóban nem volt hadászati megbeszélés.

7. Cseh Kálmán ezredest, Buda-Déli internálótábor

8. Hujbert József kárpitost, volt motorkerékpáros-küldöncömet, Rákospalota, lakása a temető mellett van.

9. Dálnoki Veress Lajos jogerősen elítélt v. vezérezredest, Gyűjtőfogház.

10. Gyimesy Ernő jogerősen elítélt v. altábornagyot, Gyűjtőfogház, annak igazolására, hogy én nem adtam parancsot arra, hogy a lakosság ne közlekedjék az országutakon, illetve az ilyenek lelövésére.

Cseh Kálmán alezredest, Buda-Déli internálótábor, annak igazolására is, hogy nem felel meg a tényeknek, hogy én a hadtáp-csendőrséggel tömegesen végeztem ki a hadifogoly-tiszteket.

11. Rátz Jenő jogerősen elítélt, v. vezérezredest, Gyűjtőfogház,

Dálnoki Veress Lajos, I. fentebb,

Cseh Kálmán, I. fentebb,

Hujbert József, I. fentebb, annak igazolására, hogy nem voltam „kegyetlen ördög”

Cseh Kálmán alezredest, I. fentebb, annak igazolására, hogy törvénytelen kivégzéseket nem hajtottam végre és ilyenekről nem is szerezhettem tudomást.

12. Pünkösdy László, jogerősen elítélt v. vezérkari századost, Gyűjtőfogház, annak igazolására, hogy nem voltam németimádó, hanem annak éppen az ellenkezője.

Kérem ismertetni naplóm, annak igazolására, hogy mikor és hol voltam jelen, főképpen arra, hogy a nekem tulajdonított támadás elrendelése alkalmával sebesülten fektüdtem Budapesten és elutazásom előtt egyenesen elleneztem a támadást.

Kérem beszerezni a kebelbeli Népbíróvási Irodától a Bárdossy László-per iratait, amelynek ismertetését kérem, annak igazolására, hogy a háború kitörése körül nekem semmiféle szerepem nem volt, továbbá kérem beszerezni ugyan onnét és ismertetni a Szombathelyi Ferenc-per iratait, annak igazolására, hogy én Hitlerrel és Horthy kormányzótól kaptam parancsot a Voronyezs előtti végsőig való kitartásra, továbbá annak igazolására, hogy csapataim felszerelése gyenge volt, amit én több ízben és erősen szóvá tettem, végül arra, hogy nem felel meg a tényeknek, hogy kegyetlenkedések történtek, hanem az volt a helyzet, hogy az orosz polgári lakosság a csapatokkal jó viszonyban volt.

Kérem ismertetni Nagybacsoni Nagy Vilmos „Végzetes esztendő” c. könyvének megjelölt, reám vonatkozó részeit, amelyek világosan igazolják egész védekezésemet.

Kérem továbbá ismertetni védőm által becsatolandó azon egykori beszédeket, amelyeket ellenzéki politikusok tartottak a háború tovább folytatása érdekében. Végül kérem ismertetni feleségemhez a harctérről intézett eredeti levelemet, amely igazolja felfogásomat a helyzetről és szerepemről. Az összes írásbeli bizonyítékok védőmnél vannak, aki azokat felhívásra azonnal csatolni fogja. Nagy terjedelműknél fogva jelen kérvényemhez technikai okból nem csatolhatók!

Mély tisztelettel:

Jány Gusztáv elítélt

Népbíróváson iktatták: 1947. november 24.

Az írat hátoldalán kézzel felvitt indítvány:

A Bp. 454. §-a⁹⁶ alapján minden vizsgálat nélkül való visszautasítását indítványozom, mert oly alkalmas bizonyíték nincs, mely az újrafelvételt indokoltá tenné. Budapest, 1947. november 25.

Az újrafelvételi kérelmet a Budapesti Népbíróváson egy másik tanácsa bírálta el érdemben és soron kívül, melyben végzéssel elutasították a kérelmet és az elutasítást szóban ki is hirdették. (Az iratok között csak a kézzel írt végzés található meg.)

⁹⁶ Bp. 454. § A bíróság a kir. ügyész meghallgatása után minden vizsgálat és tárgyalás nélkül végzéssel visszautasítja az újrafelvétel iránt tett indítványt, ha a jelen törvényben meghatározott kellékeknek nem felel meg, nevezetesen: ha arra nem jogosított egyén tette, ha benne az újrafelvétel alapjául szolgálható körülmény vagy eset nincs megjelölve, ha alkalmas bizonyíték nincs felhozva, vagy ha az indítvány az elítélt terhére az elévülés bekövetkezése után van előterjesztve.

J e g y z ő k ö n y v

Háborús bűntettek miatt jogerősen elítélt J á n y G u s z t á v újrafelvételi bűnügyében a budapesti népbíróváson 1947. november hó 25. napján a budapesti népbíróváson Nb.VII.3452/1947/1. sz. az újrafelvételi indítványt visszautasító végzésének kihirdetéséről Budapest 1947. évi november hó 25. napján.

J e l e n t v a n n a k:

dr. Lukács Iván tanácsvezető bíró	dr. Jármy Zsigmond ügyvéd megh.védő
dr. Zsiga László jegyzőkönyvvezető	Jány Gusztáv elítélt

Tanácsvezető bíró megállapítja, hogy elítélt és védő megjelent és felolvassa a budapesti népbíróváson 1947. november hó 25. napján Nb.VII. 3452/1947/1. szám alatt kelt, védő részéről az újrafelvétel elrendelése iránt előterjesztett indítványt visszautasító végzést.

Tanácsvezető bíró megkérdezi az elítéltet, majd védőt, kívánnak-e perorvoslással élni.

Elítélt: nem kívánok felfolyamodással élni.
Védő: a kihirdetett végzés ellen felfolyamodást jelent be és annak indoklását írásban csatolja.

Tanácsvezető kihirdeti a következő

v é g z é s - t
A népbíróváson védő felfolyamodását a Bp. 378. §⁹⁷ értelmében elfogadja és elrendeli az iratoknak a Népbíróváson Országos Tanácsának való felterjesztését.

Tudomásul véve.

Jegyzőkönyv lezárattott.

Kmft.

tanácsvezető bíró
jegyzőkönyvvezető

⁹⁷ Bp. 378. § Végzés ellen egyfoku felfolyamodásnak van helye, ha ezt a törvény kifejezetten ki nem zárja.

Az újrafelvételt elutasító végzés:

Budapesti Népbíróság

Nb.VII.3452/1947/1. szám

Végzés

Háborús bűntettek miatt jogerősen elítélt Jány Gusztáv újrafelvételi bűnügyében a budapesti népbíróság Jány Gusztáv elítéltnak az Nb. IV.2613/1947. számú bűnügyben 1947. október hó 4. napján hozott jogerős ítélete ellen beadott újrafelvételi kérelmét a Bp. 454. §-a⁹⁸ alapján a népügyszség meghallgatása után minden vizsgálat és tárgyalás nélkül visszautasítja és egyebekben a jogerős ítélet végrehajtásának felfüggesztése iránti kérelmet a Bp. 453. §-a⁹⁹ alapján elutasítja.

Indokolás

Az újrafelvételi indítványban felsorolt és kihallgatni kért tanúk megnevezettek is, ha a felhívott körülményeiket vallomásukban igazolták, továbbá a beszerezni kért iratok, továbbá a becsatolásra előterjesztett okiratok tartalma, és az ismertetni kért könyvnek a tartalma nem alkalmas bizonyíték, ugyanis a felhívott tanúk által bizonyítandó körülmények főként arra irányulnak, hogy elítélt miként viselkedett a munkaszolgálatosokkal, hogy a németek milyen helyzetközlést adtak ki részére, hogy a Kurucz tizedes kiadatásáról nem tudott, hogy a Gellért Szállóban nem volt hadászati megbeszélés, hogy nem paráncsolta meg lakosok lelövését, kik az országúton közlekedtek, hogy nem volt kegyetlen ördög, hogy nem volt németimádó, hogy törvénytelen kivégzéseket nem az elítélt hajtotta végre, amely ténykörülménynek nem döntő jellegűek és egyáltalán a megállapított ítéleti tényállás mellett nem is lényegesek. Az a körülmény pedig, hogy Nagybacsoni Nagy Vilmos az elítélttel kapcsolatban mit ír a könyvében, hogy elítélt mit írt feleségének levelében, továbbá, hogy volt-e szerepe elítéltnak a háború kitörése körül, továbbá, hogy végsőkéig kitartásra felsőbb parancsokat hajtott végre, miután nem döntöek, ettől eltekintve a hivatkozott okiratok, miután azok bemutatva nincsenek, az ügy szempontjából figyelembe se vehetők.

⁹⁸ Bp. 454. § A bíróság a kir. ügyszség meghallgatása után minden vizsgálat és tárgyalás nélkül végzéssel visszautasítja az újrafelvétel iránt tett indítványt, ha a jelen törvényben meghatározott kellékeknek nem felel meg, nevezetesen: ha arra nem jogosított egyén tette, ha benne az újrafelvétel alapjául szolgálható körülmény vagy eset nincs megjelölve, ha alkalmas bizonyíték nincs felhozva, vagy ha az indítvány az elítélt terhére az elévülés bekövetkezése után van előterjesztve.

⁹⁹ Bp. 453. § Az ítélet végrehajtását sem az újrafelvétel elrendelése iránt tett indítvány, sem az újrafelvétel elrendelése nem akadályozza és nem szakítja félbe.

Mindazáltal az újrafelvételnek az elítélt javára történt indítványozása, valamint a 448. § esetében joga van a bíróságnak, ha az előbbi ítélet hatályon kívül helyezése alaposan várható; annak végrehajtását, valamint a bűnügyi költségekre és a magánjogi igényre vonatkozó végrehajtást is a kir. ügyszség meghallgatása után az újrafelvétel kérdésében hozandó elsőfokú érdemleges határozat meghozásáig felfüggeszteni, illetőleg félbeszakítani.

Mindezek szerint az indítványozó alkalmas bizonyítékot nem hozott fel, amely elítéltnak nem bűnösségét vagy büntetőtörvények enyhébb intézkedést érő bűncselekményben való bűnösségét tenné valószínűsíthetővé, indítványát a népbíróság a Bp.454.§-a értelmében visszautasította. A visszautasítás következménye az ítélet végrehajtásának felfüggesztésére irányuló kérelem elutasítása.

Budapest, 1947. évi november hó 25. napján.

7 fős népbírói tanács, olvashatatlan aláírásokkal.

V. 14. Felfolyamodás

Természetesen a védelem élt a felfolyamodás lehetőségével, melyet be is nyújtott még azon a napon, amikor kihirdették az újrafelvétel elutasítását.

Tekintetes Népbíróság!

Nb.VII.3452/1947. sz. újrafelvételi ügyemben a Tekintetes Népbíróság ma kihirdetett visszautasító végzése ellen, ezennel bátor vagyok kívül jegyzett, már igazolt védőm útján

felfolyamodást

bejelenteni és azon kérelemmel járulni a Tekintetes Népbíróság elé, hogy -- különös figyelemmel arra, hogy reám jogerősen kiszabott halálos ítélet végrehajtása küszöbön áll -- méltóztassék jelen felfolyamodásomat a per irataihoz csatolni és azokat azután sürgősen és soronkívül a Népbíróságok Országos Tanácsához felterjeszteni, hol is felfolyamodási kérelmem a következő:

méltóztassék az elsőfokú határozatot -- alanti indokolás alapján -- megváltoztatni és ügyemben perújrafelvételt, illetve elsősorban a vizsgálatot elrendelni, illetve a halálos ítélet végrehajtását a Bp.453. §-ának második bekezdése értelmében az újrafelvétel kérdésében hozandó jogerős érdemleges határozat meghozásáig felfüggeszteni.

Nagytekintetű Országos Tanács!

A Népbíróság azért hozott az újrafelvétel kérdésében visszautasító határozatot, mert az általam megjelölt és az újrafelvétel alapját képező részben egészen új, részben pedig még nem foganatosított bizonyítást, illetve az általam megjelölt új tanúkat és okiratokat nem találta elegendőnek, illetve alkalmasnak arra, hogy a reám kiszabott halálos ítélet legalábbis enyhíthessék, illetve szabadságvesztés-büntetésre legyen átváltoztatható. Ha a Nagytekintetű Országos Tanács áttekinti az általam megjelölt új bizonyítási anyagot, akkor arra a megállapításra kell jutnia, hogy olyan súlyos, komoly és perdöntő bizonyítékokat jelölök meg, amelyek azon esetre, ha az alapeljárásban rendelkezésre állottak volna, illetve, ha az első bíróság a kérdéses tanúkat meghallgatta volna és az írásbeli bizonyítékokat ismerte volna, teljesen világossá vált volna előtte a tényállás és védekezésem helytálló volta! Különösen abban a vonatkozásban, hogy én emberek törvénytelen kivégzésére és megkínzására soha parancsot nem adtam és ilyenekről nekem jelentést soha sem tettek. Ezt igazolják a közvetlen közelemben szolgálatot teljesített ténytanúk: Dávid Zoltán, Náday (Nágel) János, Vándorffy Kálmán, Kotányi Béla.

Dr. Gáspár Ödön tanúvallomása pedig megdönti majd azt a konkrét vádat, hogy én akadályoztam meg azt, hogy fia gyilkosa, az általam nem is ismert Kurucz tizedes, megérdemelt büntetését elnyerje.

A többi tanúk és okiratok is mind lényeges és konkrét körülményeket igazolnak majd és nem általánosságokat, úgy, hogy az újrafelvétel lehetővé fogja majd tenni azt, hogy védekezésemet bizonyítékokkal támasszam alá, amire eddig sajnos nem volt módom, mert az elsőbíróság a bizonyításra vonatkozó indítványaimat legnagyobbreszt elutasította.

Méltóztassék felfolyamodásomnak helyt adni és a tárgyi és anyagi igazság kiderítéséig a halálos ítélet végrehajtásának felfüggesztését elrendelni.

Mély tisztelettel:

Jány Gusztáv halálraírt

Az iratra a következő van kézzel rávezetve: A felfolyamodást, mint idejét multat visszavonom. 1949. III. 31. dr. Jármay Zsigmond

Mint fentebb is láttá az olvasó, hogy a felfolyamodás esetében semmilyen érdemi intézkedés nem történt, sem akkor, sem a későbbiek során, holott erre a Népbíróságok Országos Tanácsának kötelezettsége lett volna.

Itt szeretném felhívni a tisztelt olvasóim figyelmét a dátumokra. Az ítéletet 1947. október 4. napján hozták meg és hirdették ki. A benyújtott kegyelmi kérvény alapján a NOT tanácsa 1947. október 18. napján kegyelemre méltónak találta az elítéltet, majd felterjesztette a kegyelmi kérvényt a NOT kegyelmi döntésével és az iratokkal a Köztársasági elnökhöz. Jány Gusztáv védője a kegyelmi kérvény elbírálásától függetlenül 1947. november 24. napján, az iktatás szerint, újrafelvételi kérelmet terjeszt elő, melyet 1947. november 25. napján elbírálnak, elutasítanak és az elítélt és védője előtt ki is hirdetnek. Természetesen a védő élt a jogorvoslat lehetőségével és ugyanezen a napon felfolyamodást jelentett be a végzés ellen, melyet írásban be is nyújtott. A benyújtott felfolyamodást sem akkor, sem később nem bírálták el, holott erre kötelezettsége lett volna a NOT-nak, azt a védő az iratokon szereplő feljegyzésen, 1949-ben visszavonja.

Mindezeket azért tartottam szükségesnek megjegyezni, mert a Köztársasági Elnök a kegyelmi kérvényt 1947. november 22. napján elutasította, majd megküldte a NOT elnökének, aki 1947. november 25. napján kézbesíteti az elsőfokon eljáró Budapesti Népbíróságnak, hogy az ítélet végrehajtásához szükséges intézkedéseket tegye meg.

Ugyanezen a napon kézbesítették Jány Gusztáv részére is a Gyűjtő fogházba a kegyelmi kérvényének elutasítását, a NOT elnökének erről szóló átíratát, mely a Budapesti Népbíróság elnökének szolt.

NÉPBÍRÓSÁGOK ORSZÁGOS TANÁCSÁNAK

ELNÖKE

Tárgy:

Magyar Köztársaság elnökének

1947. El.XV.E.4. szám

1947. évi november hó 22-én M.K.E.

5018/1947. sz. alatt kelt legfelsőbb

elhatározása, a háborús bűntettek miatt

jogerősen halálbüntetésre ítélt Jány /:

Hautzinger /:Gusztáv kegyelmi ügyében

Melléklet: Iratsomó

A Magyar Köztársaság elnöke 1947. évi november hó 22. napján M.K.E. 5018/1947. szám alatt kelt legfelsőbb elhatározásával megengedte, hogy a budapesti népbíróság által háborús bűntettek miatt jogerősen főbüntetésül golyó által végrehajtandó halálbüntetésre ítélt Jány /: Hautzinger /: Gusztáv elítélte szemben a törvény és az igazságszolgáltatás rendes menete akadálytalanul bekövetkezzék.

Erről Elnök urat az ügyiratok visszaküldése mellett a további intézkedések végett értesítem.

Budapest, 1947. évi november hó 25. napján.

dr. Major Ákos
elnök

Népbíróügyi Elnök Urnak

B u d a p e s t

V.15. Sajtóvisszhang

(a *Kegyelmi kérvény elutasítása*)

Szabad Nép 1947. november 26.

ELUTASÍTOTTÁK JÁNY GUSZTÁV KEGYELMI ÉS ÚJRAFELVÉTELI KÉRELME

Szerdán reggel kivégzik

A jogerősen golyó általi halálra ítélt Jány Gusztáv volt vezérezredes előtt kedden hirdették ki kegyelmi kérvényének elutasítását. Ugyanakkor közölték vele, hogy a *halálos ítéletet szerdán reggel 8 órakor hajtják rajta végre a gyűjtőfogház udvarán.* Közben Jány Gusztáv védője újrafelvételi kérelmet nyújtott be, melyet azonban a bíróság visszautasított, mert a védelem által bejelentett tanúk vallomásából és beszerezni javasolt iratokból nem várhatóak a halálos ítéletet módosító bizonyítékok. Az ítélet indokolása szerint Jány Gusztávnak módja lett volna feladni a reménytelen küzdelmet a keleti harctéren, ezzel szemben ő, mint felelős parancsnok több tízezer embert küldött a biztos halálba. Jány Gusztáv védője az elutasító végzés ellen felfolyamodást jelentett be a NOT-hoz. A felfolyamodásnak nincs halasztó hatálya.

218

J e g y z ő k ö n y v

Készült háborús bűntett miatt Jány Gusztáv ellen indított bűnügyben az 1947. évi 11. hó 26. napján fenti szám alatt kelt golyóáltali halálbüntetés megállapított ítélet végrehajtásáról.

Jelen vannak:

Dr. Pálosi Béla
tanácsvezető bíró
dr. Udránszky Aladár
jegyzőkönyvvezető

Jány Gusztáv
terhelt

olvashatatlan aláírás

lelkész

olvashatatlan aláírás

karhatalmi osztag vezetője

Dr. Óhidi Lajos népművész

olvashatatlan aláírások (2 orvos)

orvosok

olvashatatlan aláírás

fogházfelügyelő

olvashatatlan aláírás

az előjáróság részéről

olvashatatlan aláírás

rendőrhatalóság részéről

A kiküldött bíró megállapítja, hogy a Bp. 503. §¹⁰² értelmében a megjelenésre kötelezettek valamennyien megjelentek.

Népművész az elítéltet elővezeteti.

Kiküldött bíró felolvassa a budapesti népbíróságnak 1947. évi október hó 4. napján fenti szám alatt kelt I. fokú ítéletét.

¹⁰² Bp. 503. § A halálbüntetés zárt helyen hajtható végre.

A végrehajtásnál jelen kell lenni az eljárást vezető kir. ügyésznek vagy helyettesének, a törvényszék részéről kiküldött bírónak és jegyzőkönyvvezetőnek, a helybeli közigazgatási hatóság egyik főbb tisztviselőjének, a fogházfelügyelőnek, a lelkésznek és a halál megállapítása végett alkalmazott két orvosnak.

Az elítéltnak rokonai és védője a végrehajtás helyére bocsátandók. A kir. ügyész a helyi viszonyokhoz képest a jelenléte más férfiaknak is megengedheti.

Ha több halálbüntetés hajtható végre, intézkedni kell, hogy az az elítélt, a kire a sor később kerül, se az előbbi kivégzésnél jelen ne legyen, se az előbb kivégzettet ne lássa.

A végrehajtásról a kiküldött bíró és a jegyzőkönyvvezető veszi fel a jegyzőkönyvet. Ebben leirandó a végrehajtás egész lefolyása és különösen kiteendő a kivégzés megkezdésének, valamint a halál bekövetkezésének az orvosok által megállapított időpontja.

A jegyzőkönyvet a törvényszék részéről kiküldött bíró és jegyzőkönyvvezető, továbbá a kir. ügyész, illetőleg helyettese, a közigazgatási tisztviselő és az orvosok írják alá.

A kivégzettnek holtteste egyszerű és feltűnést nem okozó eltemetés végett a rokonoknak átadható.

A Népbíróságok Országos Tanácsának 194....évi.....hó.....napján.....szám alatt kelt II. fokú ítélet rendelkező részét;

valamint

államfőnek 1947. évi november 22. napján M.K.E.5018/1947. szám alatt kegyelem elutasítása tárgyában hozott határozatát.

Kiküldött bíró az elítéltet ítélet végrehajtása céljából átadja a népművésznek.

Népművész az elítéltet a kivégzőosztag parancsnoknak átadja azzal, hogy teljesítse kötelezettségét.

A kivégző osztag parancsnoka és a szk. kivégzést 8 óra 15 perckor megkezdették és annak befejezését a népművésznek jelentették.

Az orvosok jelentik, hogy az elítélt szíve 8 óra 19 perckor megszűnt dobogni.

Az ítélet végrehajtásán jelenlévők 1/2 órára visszavonulnak:

1/2 óra múlva megjelenvén a kiküldött bíró utasítására az orvosok az elítéltet újra megvizsgálták és jelentették, hogy az elítéltóraperckor meghalt.

A kiküldött bíró az ítélet végrehajtási eljárást befejezettnek nyilvánítja, hogy az ítélet végrehajtása során felmerültforintfillér költség a költségjegyzéktételszáma alatt feljegyzést nyert.

kmft.

aláírások

Szabad Nép 1947. november 27.

SZERDÁN REGGEL KIVÉGEZTÉK JÁNY GUSZTÁVOT

A népbíróságon kedden kihirdették Jány Gusztáv volt vezérezredes előtt a köztársaság elnökének kegyelmi kérését elutasító döntését és nem sokkal később elutasították újrafelvételi kérelmét is.

Az ítélet végrehajtása elé így akadály nem gördült és szerdán reggel nyolc óra tíz perckor megnyitották a gyűjtőfogház kapuit az érdeklődők előtt. Nyolc óra tizenöt perckor megérkezett a gyűjtőfogházba dr. Pálosi Béla elnökletével a népbíróság, valamint dr. Óhidi Lajos népbíró. A gyűjtőfogház kis udvarán egy cölöpöt állítottak fel, mely mögött háromméter magasa fahasábrakás helyettesítette a homokfalat. Néhány perc múlva a fogházörök elővezették Jány Gusztávot, aki előtt Pálosi tanácselnök még egyszer ismertette a népbíróság ítéletét és közölte vele kegyelmi kérésének elutasítását. A tanácselnök ezzel az elíteltet átadta Óhidi Lajos népbíróságnak, aki a négy tagból álló kivégző osztag parancsnokát felszólította, hogy teljesítse a kötelességét. Jány Gusztávot a cölöphöz kötézték, szemére fehér kendőt kötöttek s a parancsnok intésére két méter távolságból egyszerre dördült el a fegyőrök fegyvere.

Jány Gusztáv teste előrebukott és öt perc múlva már jelentették, hogy négy szívlovész érte s az elítelt azonnal meghalt.

Pártai tudósítók telefonjelentései

A jobboldali sajtó le akarja tagadni az egyre terjedő sztrájkmozgalom jelentőségét

Rendőrségi roham egy szakszervezeti gyűlés ellen

Buda pesti híradás: A szakszervezeti mozgalom terjedése a jobboldali sajtó részéről egyre inkább tagadott. A rendőrség rohamot intézett egy szakszervezeti gyűlés ellen. A gyűlésen a szakszervezetek elnökei beszélték a munkások helyzetéről. A rendőrség a gyűlést erőszakkal felbontotta, és a résztvevőket letartotta.

Londoni tudósítók telefonjelentései

A külügyminiszeri értekezlet első üléséről

Az értekezlet a világpolitikai helyzetet tárgyalta. A külügyminiszer elmondta, hogy a külügyminiszeri értekezlet első ülésén a külügyminiszer beszélt a világpolitikai helyzetéről. A külügyminiszer elmondta, hogy a külügyminiszeri értekezlet első ülésén a külügyminiszer beszélt a világpolitikai helyzetéről.

A dolgozók megmentették Ajkacsingervölgyei

Budapesti híradás: A dolgozók megmentették Ajkacsingervölgyei. A dolgozók a veszélyes helyzetben a munkájukat nem állították le, hanem a veszélyt elhárították. A dolgozók megmentették Ajkacsingervölgyei.

A munkásbíróság második tárgyalási napja

A munkásbíróság második tárgyalási napja. A bíróság a munkások ügyét tárgyalja. A bíróság a munkások ügyét tárgyalja.

Molotov javaslatára megvitatják Németország demilitarizálásának eddigi végrehajtását

Molotov javaslatára megvitatják Németország demilitarizálásának eddigi végrehajtását. A javaslatot a Nemzetgyűlés tárgyalja.

Szerdán reggel kivégezték Jány Gusztávot

Szerdán reggel kivégezték Jány Gusztávot. A kivégzés a népbíróság ítélete alapján történt.

Szerdán reggel kivégezték Jány Gusztávot. A kivégzés a népbíróság ítélete alapján történt.

Övös

Övös... Övös... Övös...

Urania D

Urania D... Urania D... Urania D...

REHABILITÁLÁS

VI. Rehabilitáció

VI.1. Honvéd Hagyományőrző Egyesület indítványa

A rendszerváltást követően néhai Kéri Kálmán,¹⁰³ a Honvéd Hagyományőrző Egyesület elnöke levélben fordult a Legfőbb Ügyészhez Jány Gusztáv rehabilitálása ügyében, kérve, hogy a Népbíróság Nb. IV. 2613/1947/8. számú ítéletét nyilvánítsák semmisnek. A kérelem alapján a Legfőbb Ügyesség indítványozta a Legfelsőbb Bíróságnál a felülvizsgálatot. Jány Gusztáv védelme érdekében dr. Galli István ügyvéd járt el mint kirendelt védő. E fejezetben a felülvizsgálat iratai olvashatóak.

HONVÉD HAGYOMÁNYŐRZŐ EGYESÜLET

Budapest, Kapisztrán tér 2-4.

A Magyar Köztársaság Legfőbb t. Ügyészének

Budapest

Markó u. 16.

Tárgy: Jány Gusztáv volt
vezérezredes hadsereg
főparancsnok
NB.IV. 2613/1947. sz. ítéletének
semmissé nyilvánítása
iránti törvényességi
k é r e l e m

Üi.: dr. Szálka Imre és
dr. Philipovich Károly

¹⁰³ Kéri Kálmán (Igló, 1901. júl.25. – Budapest., 1994. máj.26.): tü. ti. 1935. aug.1-től 1937. máj. 1-ig az Országos Légvédelmi Parancsnokság vk. főnökhelyettese, majd ismét a HM VI-7/k. (7.vkf.) osztály osztályon szolgál, 1938. okt. 5-től a Központi Szállítás Vezetőség parancsnokaként. 1941. ápr. 1. -1941. aug. 1. között a 2. vkf. osztályon tiszt, majd 1942. okt.1-ig pozsonyi katonai attasé. Közben, 1942. aug. 1-én nevezik ki a honvédelmi miniszter szárnysegédévé. 1942. nov. 1-től vk. ezds. 1944. jún.15-től a VI. hdt., 1944. aug.10-én az 1.magyar hadsereg vk. főnöke. 1944. okt. 16-án átmegegy a szovjet csapatokhoz. Bekapcsolódik a Moszkvai Magyar Bizottság munkájába. A nyilas hatalom „hűtlenség” címén 1945. jan.18-án lefokozza. 1945. jan. 19-től a Debrecenben szerveződő HM katonai főnöke. 1945. márc. 5-én letartóztatják, majd szabadon bocsátják, de tényleges viszonyát megszüntetik. Aug. 8. - dec.31. között szovjet politikai fogoly. 1949-ben ismét letartóztatják, Kistarcsán, majd a recski kényszermunkatáborban tartják fogva. 1953-ban szabadul. Éjjeliőr, portás, raktáros, pincemester. 1988-tól a Recski Szövetség, majd haláláig a Honvéd Hagyományőrző Egyesület elnöke. 1990. márc.1-től tartalékos főrgy., 1991. márc. 14-től tartalékos vezds. 1990. máj. 2-től haláláig az országgyűlés korelnöke, MDF-képviselő.

Tisztelt Legfőbb Ügyész Úr!

A fenti halálos ítéletet az akkori Népbíróság az 1947. Nü.10205/1. számú vádirata alapján indult népbírósi eljárásban hozta, és maga a tanácsvezető bíró ajánlotta vádlottat a kegyelemre.

A népbíróság ítéletét a vádtól eltérően arra a fikcióra alapította: hogy mint „vezető közhivatali állásban lévő” nem törekedett arra, hogy az Ország bele ne sodródjon a háborúba!

Ezzel az ítélet szerint megvalósította a Nbr. 11. § 1. pont. 2. bek. szerinti háborús bűntettet.

Nbr. 11. §. 1. pont 2. bek.

Vádlott – Magyarország háborúba való belesodródásakor köztudomásúlag nem volt „vezető köztisztviselői állásban”. Hanem egy katona volt a sok közül, akinek semmilyen befolyása a politikára nem volt. A háborúba való belépésért ugyanaz a népbíróság Bárdossy László miniszterelnököt ítélte halálra (ítélet 26. oldal 4. bekezdése!).

Nbr. 11. §.

Az ítélet szerint a vádlott bűnös az Nbr. 12. §. 5. pontjában is, azért, mert vádlott állítólag a hadszíntéren kettős bíraskodást rendelt el (ítélet 27. oldal 1. bek.!). És ezzel partizánok és muszosok halálát idézte elő mint felbujtó. Ezeket a tényeket a vádlott tagadta és a bírói eljárás során ezeket a körülményeket megnyugtató módon igazolni nem sikerült. Vádlottat tisztán politikai koncepció alapján ítélték el, minthogy a vádirat szerint terhére rótt cselekmények a bírói eljárásban sorra megdőlték:

A vádirat 2-19. oldalain felsorolt vádlotti intézkedések tisztán, szinte „sterilen” katonai intézkedések voltak, amelyek minden katonai parancsnok sajátos kötelességei, és amik miatt sehol a világon nem vonják felelősségre a katonát --azért, mert teljesítette a kötelezettségét, ami katonai esküjéből fakad. /: itt kell megemlíteni az angolok szemefényének – Montgomery tábornoknak a háború végén kierőszakolt légi desszant akcióját Hollandiában – amit az amerikai vezérkar ellenzése ellenére végrehajtottak. Ennek során az akcióban résztvevő több hadosztálynyi egység utolsó emberig odaveszett az óriási anyagi eszközökkel együtt. Az egy katonai elképzelés volt, hogy a németeket hátba támadják az Atlanti fal mögött. Nem sikerült. Senkinek sem jutott eszébe, hogy ezért a „bizarr” ötletéért Montgomeryt felelősségre vonják. Mert a katonának – ha már őt szemelte ki az Ország vezetősége, hogy vezesse a hadsereget, joga és kötelessége, hogy legjobb belátása szerint intézkedjék. A katona legfeljebb a történelem előtt felelős a sikerért vagy sikertelenségért. /:

A vádirat 8. oldalán az ügyész terhére rója vádlottnak, hogy felhívta katonái figyelmét a szovjet propaganda ellenséges hazug voltára, így arra az állítására, hogy nem törekszik

más országok bekebelezésére. Íme, most 45 év után a történelmi tények mindenben igazolják vádlott állításait. Sőt az előkerült szovjet dokumentumok még meg is duplázzák az akkori feltevéseket: a 15.000 lengyel tiszt és értelmiségi katyni tarkónlövéséről. Kiderült a dokumentumok alapján, hogy 25.000 főnek a legyilkolására adtak parancsot. A háború idején keringő hírek csak rózsaszín felhők voltak az utólag kiderült tényekhez képest. Nemcsak külföldieket, hanem saját lakosságainak millióit is legyilkolták.

Tehát, ha a vádlott ezekre a tényekre hívta fel katonái figyelmét, akkor sem propagandát, sem politikai manipulációt nem folytatott, hanem a tényeket foglalta össze. Az egész vádirat abban a gondolatkörben fogant meg, hogy bosszút álljanak azon a katonán, aki őszintén eleget tett katonai kötelezettségének. Vagyis, ha már harcba küldték, akkor tegyen eleget ennek a megbízatásának.

A háború után folytatódott a magyarság „agymosása”, amelynek az volt a feladata, hogy a népet szovjet-barátnak nevelje át és ezzel ellenállását a bolsevizmussal szemben semlegesítsék. Hogy ez mennyire sikerült, azt megmutatta az 1956-os népfelkelés és az egész ország hozzáállása ehhez a kérdéshez!

A vádirat továbbiakban úgy csoportosítja vádlott katonai intézkedéseit, hogy azok olyan színben tűntessék fel a vádlottat, hogy az milyen „elvetemült” egyén, aki merte katonáit és a hátszágot is arra buzdítani, hogy tegyenek eleget katonai kötelezettségüknek – ki nem mondott, de sejtetett „szent jötevő” szovjet bolsevizmussal szemben. Ma már azok is kénytelenek ennek ellenkezőjét tudomásul venni, akik maguk is elkötelezettek voltak ennek a rendszernek.

Minden alapot nélkülöz és iratellenes is a vádirat 15. oldalán annak 2. bekezdésében kifejtett azon vádirati állítás, hogy a vádlott volt az, aki Magyarországot az 1939-es háborúba igyekezett belesodorni, hiszen Magyarország háborúba való belesodródása és vádlotti főparancsnoki megbízatása közt évek teltek el, amely időszakra sem a vádirat, sem az ítélet még meg sem kísérelti az olyan tények összegyűjtését, amelyek az ilyen következtetést alátámasztanák.

Ez is indokoltta teszi, hogy a most támadott ítéletet koncepciós ítéletnek minősítsük, és mint ilyet, a világ kulturalközössége előtt semmisnek nyilvánítását kérjük.

A vádirat 15-18. oldala foglalkozik vádlottnak azokkal az intézkedéseivel, amelyekkel igyekezett a meglazult fegyelmet visszaállítani.

Az egyenkint, vagy kisebb csoportokban visszafelé szivárgó katonák pusztá léte függött attól, hogy ismét szervezett egységekbe fogják össze őket. Hiszen a dermesztő hidegben, étel nélkül minden katonára a biztos pusztulás várt volna, és akkor az a 85.000 ember sem menekült volna meg a biztos haláltól, akiket végül sikerült a frontról visszahozni.

Ma már nem vitatottan világos, hogy esztelen szerencsétlenség volt a magyar hadsereget 2.000 km távolságba küldeni, de ezt a körülményt nem a vádlottnak kellett

mérlegelnie, vagy elvetnie, hanem a politikai vezetésnek. E döntésért a felelősséget a politikai vezetés viseli a történelem előtt. A különböző dokumentumok foglalkoznak is azokkal a körülményekkel, amelyek Magyarország politikai vezetését erre a lépésre kényszerítették. Ezek nem kíváncsognak erre a perre. Itt csak arról van szó, hogy vádlott, akit megbíztak egy hadsereg vezetésével, mint katoná az ebbeli kötelezettségének tett-e eleget, vagy pedig ezzel a tevékenységével ellentétes, a hadsereg feladatával össze nem egyeztethető intézkedéseket tett-e.

A vádirat a megszállt területeken ellenséges tevékenységet kifejtő partizánok elleni önvédelmi katonai intézkedéseket úgy állítja be, mint háborús bűncselekményeket megvalósító tetteket. A háború után maga a szovjet hadvezetés büszkélkedve méltatta a partizánok károkozó tevékenységét, tehát semmi sem indokolja, hogy a partizánokat valami „békés parasztoknak” tüntesse fel a szovjeteknek hízelgő magyar néppügyészség. A partizánok ellenségei voltak a magyar honvédségnek, velük szemben a magyar katonáknak így kellett viszonyulniuk.

A kettős bíraskodás „tényét” az ítélet teljesen megalapozatlanul tette magáévá, illetve ítélezés alapjául. A hivatkozott „tanú” – dr. Babos József – ki sem lett a bíróság által hallgatva. Az a körülmény, hogy ilyen súlyos vádat, vádlott tagadásával szemben, a nyomozás alatt tett állítólagos tanúvallomás alapján megállapítottak, mutatja legjobban az ítélet koncepciós voltát.

Az ítélet 22. oldalán sorra veszi azokat a vádiratban tisztán hangulatkeltésre felsorolt körülményeket / így: botozás, a menekülő katonák saját kezű verése és szidalmazása, a kisebbségi katonák csendőrök és kémelhárítók általi kivégzése, négy nazarénus kivégzése, - a 23. oldalon: polgári lakosok, orosz tisztek kivégzése a hadifogoly táborban - /, amelyeket nem látott a bíróság beigazoltnak. De minthogy a politikai vezetés eleve követelte a helytálló vezénylő tisztnek fejét, ezért az ítélet olyan tényállást is konstruált, hogy kimondhassa a halálos ítéletet és még az akkori jogszabályoknak nevezett rendelkezések ellenére is hatáskörét túllépve, magát illetékesnek mondta katonai ügyekben való ítélezésre.

Végül rá kell mutatnom még arra is, hogy az ítélet rendelkező részében a bíróság az Nbr. 11. §. 1. pontja 2. bekezdését hívja fel, míg az indoklás 23. oldalán az Nbr. 11. §. 1. pontja 1. bekezdését a vádlott cselekményének minősítésére.

Nem utolsó sorban – de a végén – foglalkoznunk kell az ítélet 24. oldalán kifejtett bírói állásponttal, mely lényegében a saját hatáskörével foglalkozik és azt nem harctéri ténykedésre alapítja, hanem két jelentésre, az 1943. március 21. és az 1943. június 21-i jelentésre, amelyekben „politikumot” vélt felfedezni.

Az ítélet koncepciós voltát maga az ítélet mondja ki, a 26. oldalán. Tehát azért ítélték el, mert a vádlott meggyőződéses antibolsevista volt, ezért kellett meggyilkoltatni. Maga az ítélet sutba dobja az egész per iratanyagát, és a végén vádlott politikai

meggyőződése miatt ítélik halálra, azért mert átlátta a bolsevista rendszer eredően embertelen voltát, ami ellen minden becsületes embernek harcolnia kell, hogy ne jusson arra a sorsra, amire az emberek a szovjeturalom alatt jutottak.

Ezen az alapon a hidegháború évei alatt az USA elnökeitől kezdve az emberiség millióit, sőt száz-milliót kellett volna föbelövetni, mert meggyőződéses bolsevikok voltak: nesze neked emberi civilizáció! Politikai meggyőződésért föbelövetés.

A büntető jogszabályok a jogellenes tevékenységet rendelik büntetni az egész világon, nem pedig a „nem tevést”! Vádlottat azért tartja bűnösnek az ítélet, mert nem akadályozta meg az ország háborúba sodrását. Amikor a vádlottat főparancsnoksággal bízták meg, akkor már Magyarország évek óta háborúban állt a Szovjetunióval. Semmi befolyása nem volt az eseményekre – ezt az ítélet többször is kiemeli – majd végül mégis erre alapítja a halálos ítéletet.

Hogy ez az ítélet hogyan született meg, azt az illetékes visszaemlékezések (lásd dr. Major Ákos könyvét!) is alátámasztják.

Kirívó justicemord!

Tisztelettel és mártír katona iránti együttérzéssel:

Kéri Kálmán s.k.
kérelmező
HOHE elnök

Budapest, 1992. november 07.

VI.2. Legfőbb Ügyészség indítványa

LEGFŐBB ÜGYÉSZSÉG BÜNTETŐBÍRÓSÁGI FŐOSZTÁLY VEZETŐJE

Bfl.20.784/1993/4.

LEGFELSŐBB BÍRÓSÁGNAK B u d a p e s t

A háborús büntett miatt JÁNY GUSZTÁV ellen folyamatban volt bűnügyben a Budapesti Népbíróság Nb. IV.2613/1947/8. számú 1947. október hó 4. napján kelt és 1947. november 25. napján első fokon jogerősített ítélet ellen

JÁNY (Hautzinger) GUSZTÁV (született Rajkán 1883. október hó 21. napján, anyja Jány Ilona, volt vezérezredes, volt Budapest, VIII. ker. Múzeum u. 3. szám alatti lakos) elítélt javára

felülvizsgálati indítványt

nyújtok be a Be. 284. § (1) bekezdés a/ pontja¹⁰⁴ alapján, mert büntetőjogi felelősségének megállapítására a büntető anyagi jog szabályainak a megsértése miatt került sor.

A Budapesti Népbíróság Nb. IV.2613/1947/8. számú ítéletében Jány Gusztávot bűnösnek mondta ki az 1945. évi VII. tc-el törvényerőre emelt 81/1945. (II.5.) ME. számú rendelet (Nbr.) 11. §. 1. pont 2. bekezdésében és az 1440/1945. (V.1.) ME. számú rendelet (Nbr. novella) 6. §-ával kiegészített Nbr. 11. § 5. pontjában meghatározott háborús büntettben és ezért az Nbr.12. §-a helyébe lépett Nbr.novella 7. § a/pontja alapján a Btk (1878. évi V. tc.) 96-99. §-ai felhívásával az Nbr. 3. §-a helyébe lépett Nbr.novella 1. § 3. bekezdésére is tekintettel főbüntetésként golyó által végrehajtandó halálbüntetésre, és mellékbüntetésként a Btk. (1878. évi V.tc.) 57. §. (3) bekezdésére figyelemmel az Nbr. 3. §-a helyébe lépett Nbr. novella 1. § (1) bekezdés 8. pontja alapján politikai jogai gyakorlásának tíz évi felfüggesztésére ítélte.

A Budapesti Népbíróság ítéletét 1947. november 25. napján jogerősnek és végrehajthatónak nyilvánította. Az ítéletet végrehajtották.

¹⁰⁴ Az 1973. évi I. törvény a büntetőeljárásról (továbbiakban B.e.) 284. § (1) A bíróság másodfokon felülbírált jogerős ügydöntő határozata, illetőleg a másodfokú bíróság jogerős ügydöntő határozata vagy határozatának meghatározott része ellen felülvizsgálatnak van helye, ha

a) a terhelt felmentésére vagy büntetőjogi felelősségének megállapítására, kényszergyógykezelésének elrendelésére vagy az eljárás megszüntetésére a büntető anyagi jog szabályainak a megsértése miatt került sor;

A Budapesti Népbíróság első fokon hozott ítélete ellen a vádlott és védői fellebbezést az Nbr. 53. §-a helyébe lépett Nbr. novella 21. §-a kizárta.

A Budapesti Népbíróság ítéletében megállapított tényállás lényege:

Jány Gusztávot 1940-ben nevezték ki a 2. hadsereg parancsnokává. Ezt a hadsereget 1942. május 13-án indították el a keleti frontra. Ennek a hadseregnek a békéltetésére 30.000 ember volt, hadilétszáma meghaladta a 200.000 főt. Fegyverzete mind a kiképzés alatt, mind a mozgósításkor, valamint a hadművelleti területre érkezéskor és harcbanvetéskor is hiányos volt.

Jány Gusztáv még indulás előtt előjáróinak, a Honvéd Vezérkar főnökének és a honvédelmi miniszternek jelentette a fegyverzet hiányosságait, akiktől ígéretet kapott a hiányok pótlására azzal a megjegyzéssel, hogy a felvonulási területen a kiképzést tökéletesítheti és a hiányokat is pótolják.

A hadművelleti területen előbb a főhadiszálláson Hitlernél, majd Freiherr Maximilian baron von Weichs német vezérezredesnél jelentkezett. Az utóbbi a hadseregcsoport parancsnoka, Jány Gusztáv előjárója volt.

A felvonulási területen a kiképzés és a felszerelés pótlására nem került sor, mert kérésük után felsőbb parancsra alakulataival a német seregtesteket kellett felváltania. Védelmi vonala 200 kilométer hosszú volt, ami azt jelentette, hogy egy hadosztályának védelmi sávja a terepviszonyoktól függően a szabályzat előírása szerint 4-8 kilométer helyett 9-45 kilométer volt, amelynek következtében a védelmi vonal „fátyolszerű” volt. Jány Gusztáv, Weichs vezérezredesnél kérte a magyar védelmi frontszakasz leszüktetését és kifogásolta a kevés számú tartalékot. A németek azonban a tartalékban lévő páncélos hadosztályon kívül csupán egy hadosztályt küldtek a hadsereg tartalékául, melyet Jány Gusztáv parancsnoksága alá helyeztek. A védőállás elfoglalása után a magyar csapatok feladata az urivi hídfő megtisztítása volt, mivel a német csapatok nem végezték el. A három egymást követő támadás embervesztése 9.000 fő volt.

Az első szovjet támadás kb. 10-12 zászlóaljnyi erővel és 30-40 harcokcsival 1943. január 12-én indult meg, amely először csak rész sikereket hozott. A második szovjet támadás Urivtől északra 4-5 kilométerre azonban már sikerre vezetett, bár előbb ugyan elrekesztették az orosz betörést, később azonban főleg a tartalék hiánya miatt a szovjet csapatok áttörték a védelmi vonalat. Jány Gusztáv erről jelentést tett Weichs vezérezredesnek és javasolta a csapatok visszavonását. A német és magyar előjáróitól kapott parancsnak megfelelően Jány Gusztáv az utolsó emberig, az utolsó töltenyig való kitartásra adott parancsot, s csak január 24-én jött a német vezetéstől engedély a visszavételre. Jány Gusztáv akkor adott parancsot a csapatok visszavételére és hátrább való gyülekeztetésre. Ezután érkezett meg a parancs a hadsereg visszaszállítására.

A hadsereg éle 1943. április végén, zöme pedig a nyár folyamán ért vissza

Magyarországra. A 2. hadseregből 85.000 ember érkezett haza. A veszteség (halál, sebesülés, fagyás, fogság) legalább 120.000 fő volt.

Jány Gusztáv 1943. március 21-én a Honvéd Vezérkar főnökének „Január 2-ikái harcokról számadás, következtetés és javaslat” címmel, 1943. július 21-én pedig ugyancsak a Honvéd Vezérkar főnökének és a honvédelmi miniszternek, valamint a kormányzó Katonai Irodája főnökének „A második hadsereg hadműveleteinek összefoglaló méltatása” című jelentést tett (1020/2. Hds. I.a. 43. számú és 1061/Eln. 2. hds. 1943. számú jelentések).

Ezekben a háborúra való teljes átállásra tesz javaslatot: „Állást foglaltunk a tengelyhatalmak oldalán. Nem lehet visszafordulnunk, tehát vonjuk le a végkövetkezményeit. A háborúra teljesen át kell állni.” „Propagandával legalább most kell a lelket átállítani, mert annak még nincs vége, nekünk magyaroknak talán csak most kezdődik.”

Tényként állapította meg a népbíróság, hogy Jány Gusztáv parancsára 1943. január 17-én a VII. hadtest parancsnoksága 704. sz. táviratában kiadta parancsként: „A 23. és 19. sz. hadosztály a jelenlegi állásokban az utolsó emberig tartson ki. Egy lépést sem szabad hátra tenni. A legkíméletlenebb rendszabályokkal meg kell akadályozni, hogy állásait egy ember is elhagyja. Ott csak meghalni lehet. Hátra nincs.”

Azt is tényként állapította meg az ítélet, hogy Jány Gusztáv tudtával és beleegyezésével a hadseregnél kettős bíráskodás folyt, amely abból állott, hogy partizánokat és munkaszolgálatosokat bírói ítélet nélkül adták ki kivégzésre a tábori csendőröknek.

A terheltnek a fronton kiadott és az ítéletben kivonatosan felsorolt hadparancsai, kitartásra, a rend helyreállítására és az ellenséges propaganda elleni mozgósításra irányulnak. A front összeomlása után, amikor a harcokban maga is részt vett, fejvesztetten, rendetlenül visszaözlönköket súlyosan megbélyegzi és a legszigorúbb intézkedéseket rendeli el a gyávák, ellenszegülők ellen. A végsőkig való ellenállásra és minden erőnek a háborúra való felhasználására mozgósít. Majd visszavonja a rend felbomlása során észlelték miatti elkeseredésében parancsba írt szavait, és dicséri a Donnál végsőkig helytállókat és példás magatartást tanúsítókat.

Jány Gusztáv hazatérése után új feladatokat nem kapott és 1943. november 1. napjával nyugdíjazták. A szovjet hadsereg előretörése után Bajorországba távozott. Itt került hadifogságba, ahonnan önként 1946. október 7-én tért haza.

A népbírósági ítélet tényállásában foglalkozik azokkal az egyes konkrét vádpontokkal is, amelyekben Jány Gusztáv bűnösségét nem állapítja meg (ít. 21-22. oldal).

Foglalkozik a népbíróság ítélete részletesen azzal is, hogy Jány Gusztáv mely cselekményeinek elbírálása tartozik hatáskörébe, majd ezeket a cselekményeket értékelve a vád tárgyát képező Nbr. 11. § 1. pont 1. bekezdésében meghatározott

háborús büntetett illetően helyesen a következő megállapítást tette: „Az nem vitás, hogy a háborúba való belesodródás tekintetében a vádlottnak semminéven nevezendő cselekedete nem volt. De Nagybaczoni Nagy Vilmos vallomásából kitűnőleg bármilyen jelentést is tett vádlott, politikai szempontból figyelembe nem jöhetett. Így a fokozottabb mértékben való belesodródást vádlott elő nem segítette, de elő sem segíthette” (ítélet 26. oldal).

Álláspontom szerint tévedett azonban és téves jogi következtetéssel a büntető anyagi jog szabályait sértette meg a népbíróság, amikor Jány Gusztáv cselekményeit értékelve arra a következtetésre jutott, hogy ha Jány Gusztáv „tevékenységével aktíve nem is segítette elő a háborúba való belesodródásba az országot, de kétségtelen, hogy azt megakadályozni nem törekedett, bár erre vezető közhivatali állásánál módja lett volna, s így maradék nélkül megvalósította az Nbr. 11. § 1. pont 2. bekezdésében írt háborús büntetett. Miért is ebben kellett tettazonosság keretén belül a vádtól eltérően bűnösnek kimondani?” (ítélet 26. old.).

Passzív magatartásával az követhette el az Nbr. 11. §. 1. pontjában meghatározott háborús büntetett, aki az 1939. évi háborúnak Magyarországra való kiterjedését vagy Magyarországnak a háborúba mind fokozottabb mértékben történt belesodródását megakadályozni nem törekedett, bár erre vezető közhivatali állásánál, politikai, közgazdasági, közéleti szerepénél fogva módja lett volna.

Jány Gusztáv hivatásos katona volt. Magatartását, tevékenységét a honvédségre előírt, a tevékenységét szigorúan körülhatároló szabályzatok - legfőképpen a honvédség alapvető szabályzata, a Szolgálati Szabályzat – nemcsak meghatározták, hanem elő is írták. Mint előjáró hadseregparancsnoknak egyik alapvető feladata volt e szabályzatok alárendeltjeivel való betartatása, előjárói felé pedig a függelemből következő föltétlen engedelmisség kötelezettsége (Szolgálati Szabályzat 12. § 76. pont)¹⁰⁵. Ennek keretében tette meg intézkedéseit mind a hadművelleti területre kivonulása előtt, mind utána, amelynek éppen az volt a célja, hogy a háborúnak Magyarországra való kiterjedését megakadályozza.

A népbíróság ítélete tényként állapította meg, hogy a 2. hadsereg fegyverzete mindvégig hiányos volt. Az is tény, hogy Jány Gusztáv ez előjáróinak nemegyszer jelentette (ít. 4. old.), s így ezen keresztül jelezte a hadsereg harci cselekményekre való alkalmatlanságát. Miután a hadsereg hiányosságairól tett jelentései, sőt midőn látva hadserege helyzetének

¹⁰⁵ 12. § 76. pont (1) A függelem a föltétlen engedelmisség kötelezettsége, mellyel a szolgálat érdekében minden alárendelt előjáróinak, minden alattos (rangban fiatalabb) följebbvalóinak (rangban idősebbnek) tartozik, míhelyt ezek a parancsadt átvészik. A függelem kiterjed azokra az esetekre is, amikor a katonaaállományhoz tartozó tisztok a 64. illetve a 65. pontban reájuk ruházott parancsadási jogot lelkészekkel vagy tisztviselőkkel szemben gyakorolják. (2) A függelem nem más, mint akarattunknak a törvény és a parancs alá rendelése a közjó érdekében. (3) A függelem szigorú kezelése, a katonai rendnek és haderő szilárd összefüggésének fenntartására okvetlenül szükséges; ez a honvédség sikeres működésének legfontosabb feltétele Sz.Sz. i.m 52-53.o.

kilátástalanságát, a hadművelleti területre látogató honvédelmi miniszteren keresztül a Kormányzóhoz intézett kérése is, hogy hadseregparancsnoki tisztségéből mentsék fel, meghallgatásra nem talált, számára egyetlen út maradt, legjobb tudása szerint a magyar és német előjáróitól kapott parancs végrehajtása (Szolg. Szab. 12. § 78-80. pontjai).¹⁰⁶ Ezek jegyében adta ki az ítéletben felsorolt és ott idézett hadparancsait, amelyek tartalma nem lépte túl a Szolgálati Szabályzatnak „Magatartás harcban” című 7. §-ában számára is kötelező előírásait.

A népbíróság ítélete Jány Gusztávnak az Nbr. 11. §. 1. pont 2. bekezdésében írt büntetben való bűnösségét hadparancsaira és főként a honvéd vezérkar főnökének tett 1943. március 21-én kelt 1020/2. Hds. I. a. 43. számú, valamint a honvéd vezérkar főnökének, a honvédelmi miniszternek és a Katona iroda főnökének 1943. július 21-én kelt 1061/Eln. 2. Hds. 1943. számú jelentéseire, végül a Pápai újság 1945. február 24-iki számában közzétett nyilatkozatára alapította.

Kétségtelen, hogy további hadparancsai, az újságban közzétett nyilatkozata további harcra, a hősi helytállásra buzdítottak. Egy katonának a háborúban – függetlenül attól, hogy az a háború rajta kívül álló okból következett is be – kötelessége a harc, a legjobb tudása szerinti helytállás. Ennek ellenkezőjére buzdítani egy parancsnoknak az alárendeltek a háborúban elkövethető egyik legsúlyosabb katonai bűncselekmény, a gyávaság.

Bűncselekmény elkövetése nélkül tehát módja sem volt Jány Gusztávnak arra, hogy hadparancsaival a háborúban való részvétel mértékét csökkentse.

Ami az előjáróinak tett és hivatkozott két jelentését illeti, a népbíróság, bár tényállásában az 1020/2. Hds. I. a. 43. számú jelentéséből ha kiragadva is, de hosszasan idéz, amikor Jány Gusztáv bűnösségét indokolja, lényegében a következő egyetlen egy mondatra alapozza a bűnösségét: „állásfoglaltunk a tengelyhatalmak oldalán, nem lehet visszafordulni, a háborúra kell teljesen átállni” í. 24. old.).

Álláspontom szerint az ítéletben írt egyéb idézetrészekből (ítélet 16-18. old.) kitűnik, hogy Jány Gusztáv szavait a hazája iránti féltés, nem pedig a totális háború iránti elkötelezettség diktálta. A hadművelleti területen tapasztaltaktól, az ott élő lakosság sanyarú helyzetétől féltette hazáját és népét. Mindez még inkább kitűnik a két jelentés teljes szövegéből.

A Nbr. 11. § 1. pont 2. bekezdése kapcsán itt utalok a Legfelsőbb Bíróság Elnökségi

¹⁰⁶ 12. § 78. pont A függelem megköveteli, hogy az alárendelt teljesítse előjáróinak minden parancsát, még pedig feltétlenül, készséggel, a kellő időben, és olyan jól, amint az a fennálló viszonyok között lehetséges.

79. pont A parancs teljesítése előtt – föltéve, hogy a körülmények egyáltalában megengedik – csak akkor szabad ellenvetést tenni, ha ezt, az alárendelt nézete szerint, a szolgálat érdeke sürgősen megköveteli, vagy ha a parancs teljesítésének az előjáró előtt ismeretlen, el nem hárítható akadályok állanak útjában. Ha az előjáró az ellenvetést nem fogadja el, a parancsot minden további vonakodás nélkül végre kell hajtani.

80. pont Csak akkor kell az alárendeltnek, miután minden körülményt jól megfontolt, az engedelmisséget megtagadnia és erről a legközelebbi előjárójánál azonnal jelentést tennie, ha a parancs világos és nyilvánvalóan az esküvel fogadott kötelesség, az állam vagy a szolgálat érdeke ellen irányul, vagy a büntető törvényben tiltott cselekményt követel. Sz.Sz. i.m. 53. o.

Tanácsának egy országgyűlési képviselő ügyében már korábban kifejtett elvi állásfoglalására: „Az a magatartás pedig, hogy mint országgyűlési képviselő, a háború kiterjedését és a háborúba sodródását nem akadályozta meg – arra is figyelemmel, hogy a fasizmus parlamenti szervezkedéseitől távoltartotta magát – egyéb megnyugtató bizonyíték hiányában, az Nbr. 11. §-a (1) pontjának (2) bekezdésében való bűnösség kimondását nem alapozza meg.” (Eln.Tan.B.törv. 1447/1991/4.sz.)

Megítélésem szerint ez a megállapítás még inkább vonatkoztatható egy, az alá-és fölérendeltség szigorú kötöttségei között tevékenykedő katonára.

Jány Gusztáv egész életvitele, felfogása pedig azt mutatta, hogy a fasizmus eszméitől élesen elhatárolta és távoltartotta magát, mint katona egy rajta kívül álló okból bekövetkezett háborúban egyetlen feladatott látott maga előtt, legjobb tudása szerint hivatását szolgálni.

Midőn a körülmények tevékenységét kudarcra ítélték, nyugállományba vonult, és mint ahogyan a népbíróság ítélete is megállapította, „ettől kezdve semmi néven nevezendő tevékenysége nem volt” (ít. 27. old.).

A Budapesti Népbíróság Jány Gusztáv bűnösségét az Nbr. 11. § 5. pontjában meghatározott háborús bűntettben is megállapította, mert ítéleti tényállás szerint: „... túszerkedés...” és azoknak bizonyos esetekben kivégzését is elrendelte, bár arra bizonyíték nem merül fel, hogy valójában ilyen kivégzés történt-e.

A vádlott felső parancsa folytán a 35. gya. ezred botozásra adott parancsot. Vádlott elrendelte a partizánokat legyűrni nem képes magyar egységek megtizedelését. Annak ellenére, hogy a megtizedelést semmi néven nevezendő szabályzat nem engedi. Eltekintve attól, hogy bizonyítást nem nyert, miszerint megtizedelést eszközöltetett-e. Vádlott tanúvallomás szerint „kettős bíraskodást rendelt el” (ítélet 26-27. oldal).

A népbíróság ítélete szerint: „ezekkel a cselekményeivel vádlott egyrészt a megszállott területek lakosságával való bánás tekintetében a háborúra vonatkozó nemzetközi jogszabályokat súlyosan megsértette, másrészt külföldön felbujtója volt emberek törvénytelen megkínzásának és kivégzésének” (ítélet 27. oldal).

A Nbr. 6. §-ával módosított Nbr. 11. §. 5. pontja szerint ezt a háborús bűntettet az követi el, aki a megszállott területek lakosságával vagy a hadifoglyokkal való bánás tekintetében a háborúra vonatkozó nemzetközi jogszabályokat súlyosan megsértette, vagy aki általában akár belföldön, akár külföldön felbujtója, tettese vagy részese volt emberek törvénytelen kivégzésének vagy megkínzásának.

A népbíróság jogi álláspontja szerint Jány Gusztáv e bűncselekményt részben, mint tettes (a háborúra vonatkozó nemzetközi jogszabályok súlyos megsértése), részben mint felbujtó (emberek törvénytelen kivégzése) követte el. - Álláspontom szerint a népbíróság által megállapított tényállás alapján e bűntettben sem volt megállapítható anyagi jogszabálysértés nélkül Jány Gusztáv bűnössége, a következők miatt:

a/ A népbíróság ítélete két olyan tényt állapít meg, amelyek a lakosságot érintik,

s amelyekre a nemzetközi jogszabályok súlyos megsértését alapítja. Az egyik az 1942. július 28-án és az 1943. február 7-én kelt 1141. Hds.I.a. és 447/2. Hds.I.a. számú hadparancsai, amelyekben túszerkedés, illetve a vezetékek újbóli megrongálása esetén a túszerkedés felakasztását rendeli el. A másik, „hogy vádlott tudtával és beleegyezésével a hadseregnek kettős bíraskodás folyt, mely abból állott, hogy partizánokat, munkaszolgálatosokat bírői ítélet nélkül adták ki kivégzés céljából a tábori csendőröknek”.

A népbíróság ítélete – eltérően a többiektől – az itt említett két hadparancsból szó szerint nem idézi azokat a részeket, amelyeknek alapján e megállapításait tette. Ebből következik, hogy mindkét hadparancs teljes szövegét kell alapul venni annak eldöntéséhez, hogy nemzetközi szerződések lakosságra vonatkozó rendelkezéseit valóban súlyosan megsértette-e.

Az „önvédelem megszervezése” című hadparancsból kitűnik, hogy az a visszavonuló és a szovjet áttörés miatt válságos helyzetbe került hadsereg rendezését, önvédelmét, a pánik és csüggedés megelőzését szolgálta. E hadparancsában a „Megfelelő rendszabályokra irányelvek” egyikeként jelölte meg mint lehetőséget a túszerkedés, amelyek tényleges megvalósítása az illetékes parancsnoktól függött. Arra pedig a népbíróság ítélete szerint sem merült fel bizonyíték, hogy túszerkedés kivégzésére sor került volna. Lényegében a hadsereg önvédelmét szolgálta az ezt megelőzően 1942. július 28-án kiadott parancsa is, amellyel a hírvetékek további megrongálását kívánta megelőzni. Arra bizonyíték, hogy ennek kapcsán túszerkedésre, különösen pedig kivégzésre sor került volna, ez esetben sem merült fel.

Az 1942-43-ban hatályos és a háborúra vonatkozó nemzetközi jogszabályok (az 1913. évi XLIII. tc-el kihirdetett 1907. évi Hágai Egyezmény) sajnálatos módon a túszerkedés nem tiltotta (Erre csak 1984. évi 24. tvr-el került sor). Nyilvánvalóan ennek is tudható be, hogy az erre az egyébként elítélendő cselekményre a II. Világháború folyamán kölcsönösen sor került.

Mindezt Jány Gusztáv hadparancsai, amelyek alapján egyébként túszerkedésre bizonyíthatóan nem is került sor, nem minősülhet a háborúra vonatkozó nemzetközi jogszabályok súlyos megsértésének.

b/ A felbujtói tevékenység járulékos jellegű. A jogirodalom és a joggyakorlat már régen egységes abban, hogy tettesi alapcselekmény nélkül részesi, így felbujtói cselekményről sem beszélhetünk. Angyal Pál erről így ír: a felbujtói bűnössége accessorius, mert csak az elkövetett vagy megkísérelt büntetendő cselekményen keresztül kap konkrét létet. „... a büntetőjogilag jelentős felbujtás kellékei: 1. a felbujtói szándéka, 2. felbujtói tevékenység, azaz a büntetendő cselekmény elkövetésére való rábírás és 3. az alapcselekmény” (Magyar Büntetőjog Tankönyve Bp. Athenaeum 1909. 311. oldal). Tettes nélkül tehát nincs részes, így felbujtói sem. Az eredmény nélküli felbujtás esetében legfeljebb felhívás állapítható meg, amely viszont nem büntetendő előkészületi cselekményként értékelhető. Maga az ítélet állapítja meg: nem merült fel adat túszerkedés kivégzésére, magyar egységek megtizedelésére. A népbíróság tehát olyan felbujtói tevékenységben állapította meg Jány Gusztáv bűnösségét, amelynek bizonyíthatóan

tetése nem volt. A felbujtói tevékenység járulékos jellege folytán pedig tettes, illetve alapcselekmény nélkül nincs felbujtó.

Ugyanez vonatkozik a népbíróságnak arra a megállapítására is, amely szerint Jány Gusztáv tudtával és beleegyezésével a hadseregnél kettős bíraskodás folyt volna. Ha a népbíróság olyan konkrét eseteket állapított volna meg, amikor Jány Gusztáv tudtával és beleegyezésével akár partizánokat, akár munkaszolgálatosokat bírói ítélet nélkül kivégzésre adtak át tábori csendőrségnek, úgy az egyéb körülményektől függően szóba kerülhet Jány Gusztáv bűnrészessége mint pszichikai bűnsegéd. Ámde ilyen tényállást a népbíróság nem állapított meg, s így Jány Gusztáv bűnösségének megállapítása ebben a vonatkozásban is az anyagi jogszabály megsértésével történt.

c/ A népbíróság ítéletének indokolásában az Nbr. 11. § 5. pontjában felvett háborús bűntettben Jány Gusztáv bűnösségét arra is alapította, hogy a „vádlott felsőbb parancsa folytán a 35. gya. ezred botozásra adott parancsot” (ítélet 26. oldal). Teszi ezt a népbíróság azt követően, hogy előzőleg ítéletének tényállási részében (21-22. oldal) kimondotta: „a bíróság bizonyítékok hiányában vádlott tagadása mellett nem tudta az alábbi vád tárgyává tett tényeket megállapítani. Hogy a vádlott elrendelte a botozás fenyegetésként való bevezetését. A vonatkozó parancsot (35.sz. mell.) a 35. gyal.ezred parancsnoka adta ki, az a körülmény, hogy vádlott ilyen értelmű parancsot adott volna ki, a tárgyaláson bizonyítást nem nyert.”

Mindezekre figyelemmel a Budapesti Népbíróság Jány Gusztáv büntetőjogi felelősségét a vád tárgyává tett háborús bűntettben a büntető anyagi jog szabályainak megsértésével állapította meg és ítélte őt golyó által végrehajtandó halálbüntetésre. Ezért

indítványozom,

hogy a Legfelsőbb Bíróság a Be. 291. § (1) bekezdés a/ pontjára figyelemmel a Budapesti Népbíróság Nb.IV.2613/1947/8. számú, 1947. évi október hó 4. napján kelt és a törvényben kizárt vádlotti és védői fellebbezés miatt 1947. évi november 25. napján, első fokon jogerősített ítéletet helyezze hatályon kívül és a Be. 291. § (3) bekezdése¹⁰⁷ alapján maga hozzon a törvénynek megfelelő határozatot, Jány Gusztávot az ellene

¹⁰⁷ B.e. 291. § (1) A Legfelsőbb Bíróság a megtámadott határozatot hatályon kívül helyezi, és a korábban eljáró bíróságot, illetőleg a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságot új eljárásra utasítja, ha

a) a másodfokú bíróság ügydöntő határozatát a 284. § (1) bekezdésében írt anyagi jogi szabálysértéssel hozta, illetőleg a bíróság az ügydöntő határozatban a büntetés végrehajtását a Btk. 90. §-ában foglalt kizáró ok ellenére függesztette fel, b) a határozat meghozatalára a 250. § II. pontjában, a 355/A. §-ban vagy a 355/S. § (2) bekezdésében meghatározott eljárási szabálysértéssel került sor. (2) Ha a hatályon kívül helyezés a 250. § III. pontja, illetve a 349/A. § alapján történt, az iratokat a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező ügyésznek kell megküldeni.

(3) Az (1) bekezdés a) pontja esetében a Legfelsőbb Bíróság maga is hozhat a törvénynek megfelelő határozatot, ha a terhelt felmentésének, a kényszergyógykezelés mellőzésének, az eljárás megszüntetésének, illetőleg enyhébb büntetés kiszabásának vagy enyhébb intézkedés alkalmazásának van helye, valamint, ha a bíróság a büntetés végrehajtását a Btk. 90. §-ában foglalt kizáró ok ellenére függesztette fel. Az (1) bekezdés b) pontja esetében a Legfelsőbb Bíróság maga is hozhat a törvénynek megfelelő határozatot, ha az eljárás

emelt vád alól a Be. 214. § (3) bekezdés a/ pontja alapján,¹⁰⁸ mert a vád tárgyává tett cselekmény a háborús bűntettet nem valósította meg, mentse fel.

Budapest, 1993. május 17.

(Dr. Gál Attila)
főosztályvezető ügyész

megszüntetésének van helye.

¹⁰⁸ B.e. 214. § (1) A bíróság ítélettel határoz, ha a vádlottat bűnösnek mondja ki vagy felmenti. (2) A bíróság a vádlottat bűnösnek mondja ki, ha megállapította, hogy bűncselekményt követett el és büntethető; ebben az esetben büntetést szab ki, kivéve, ha önálló intézkedésként kényszergyógyítást rendel el (Btk. 76. §) vagy végzéssel próbára bocsátja (214/A. §). (3) A bíróság a vádlottat a vád alól felmenti, ha a) a vád tárgyává tett cselekmény nem bűncselekmény, vagy azt nem a vádlott követte el;

VI. 3. Dr. Galli István kirendelt védő beadványa

Magyar Köztársaság
Igen Tisztelt Legfelsőbb Bíróságának!

Igen tisztelt Legfelsőbb Bíróság!

Jány Gusztáv vezérezredes urat érintő és kívüljegyzett szám alatt folyamatban lévő felülvizsgálati eljárásban, mint a vezérezredes úr kirendelt védője a Legfőbb Ügyész felülvizsgálati indítványára az alábbi

é s z r e v é t e l e k e t

kívánom tenni:

Csatlakozom a Legfőbb Ügyész felülvizsgálati indítványához és kérem magam is, hogy Jány Gusztáv vezérezredes urat az Igen tisztelt Legfelsőbb Bíróság az ellene emelt vád alól a Be. 214.§ (3) bekezdés a/pontja alapján, mert a vád tárgyává tett cselekmény a háborús bűntettet nem valósította meg, szíveskedjék felmenteni.

A népbíróági per rendelkezésére álló irataiból szerény jogi álláspontom szerint megállapítható – annak ellenére, hogy a per preconcepció alapján folyt –, hogy Jány Gusztáv vezérezredes úr hazájához hű katonaként, mint a hadsereg parancsnoka csak a szolgálati szabályzatban meghatározott kötelezettségét igyekezett teljesíteni legjobb tudása szerint, amikor a tragikus körülmények között az ún. 2. hadsereget vezényelte.

Fellelhető az iratok között az egykori hadügyminiszter, Nagybaczoni tábornok úr tanúvallomása is, amelyből egyértelműen kiderül, hogy a hadsereg katasztrófája kizárólag katonai ok volt, nem pedig a népbíróági eljárásban vádlottként felelősségre vont Jány Gusztáv vezérezredes úr hozzá nem értése, esetleg háborús elvakultsága, kegyetlenkedése, stb.

Kiderül tovább a peres anyagokból, hogy a vezérezredes úr semmilyen kötelezettségét a hadsereg vezetése során nem szegte meg, a hatályos háborús törvényeket is betartotta. Az pedig, hogy meddig kell kitartani egy államnak a szövetségese mellett, nem hadseregparancsnok által eldöntendő és eldönthető kérdés. Jány Gusztáv a lehetőségekhez képest igyekezett kitartani és teljesíteni azt a parancsot, ami számára éppoly kötelező volt, mint az ő alárendeltjei számára.

Nyilvánvaló, hogy a háború után mindenképpen bűnbakot kellett találni, akit felelőssé lehet tenni egy katasztrófáért, aminek kialakulásáért, előidézéséért sem objektíve, sem szubjektíve Jány Gusztáv vezérezredes úr semmiképpen nem okolható.

Hazánk a legutóbbi időben elnyerte azt a történelmi lehetőséget, hogy múltjával tisztességesen, pártpolitikai megfontolások és uralkodó ideológiák gúzsba kötő előírásai nélkül nézhessen szembe.

Kérem az Igen Tisztelt Legfelsőbb Bíróságot, szíveskedjék maximálisan élni ezzel a kivételes történelmi lehetőséggel és méltóságteljes döntésével korrigálja azt a jogtipró törvénysértést, amit az ügyben eljáró népbíróság úgy szakmai, mint erkölcsi-politikai vonatkozásban okozott.

Jány Gusztáv vezérezredes úr életét már természetesen semmilyen bírói határozat vissza nem adhatja. Civilizált törvényességének megfelelő határozat azonban visszaadhatja a becsületét. Minthogy becsülete a halottnak is lehet, ilyen határozat meghozatalát kérem az Igen Tisztelt Legfelsőbb Bíróságtól.

A törvénytelenység felszámolása ugyanis lépés a törvényesség útján a civilizált társadalmakhoz való felzárkózás irányában!

Tisztelettel:

dr. Galli István
kir.védő

VI. 4. Legfelsőbb Bíróság indokolással ellátott ítélete

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG LEGFELSŐBB BÍRÓSÁGA

Bfv.V.1838/1993. szám

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN !

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága Budapesten, az 1993. évi szeptember hó 27. és október hó 4. napján megtartott nyilvános ülésen meghozta a következő

í t é l e t e t :
a háborús bűntett miatt Jány / Hautzinger / Gusztáv volt vezérezredes ellen folyamatban volt büntetőügyben a Legfőbb Ügyészség által benyújtott felülvizsgálati indítvány elbírálása során a Budapesti Népbíróság Nb.IV.2613/1947/8. számú ítéletét

h a t á l y o n k í v ü l h e l y e z i , é s

Jány / Hautzinger / Gusztáv volt vezérezredes terheltet az ellene háborús bűntett miatt emelt vád alól **f e l m e n t i**, mert a terhére rótt bűncselekményt nem követte el.

A felülvizsgálati eljárás során felmerült 1200 / egyezerkettőszáz / Ft- bűnügyi költséget az állam viseli.

I n d o k o l á s :

A Budapesti Népbíróság az Nb.IV. 2613/1947/8. számú 1947. október 4-én kelt ítéletével Jány / Hautzinger / Gusztáv terheltet az 1945. évi VII. tc.-el jogerőre emelt Nbr 11. §-ának 1. pont /2/ bekezdése -- mert 1. az 1939. évi háborúnak Magyarországra való kiterjedését, vagy a háborúba való fokozottabb belesodródását megakadályozni nem törekedett --, valamint az Nbr. nov. 6. §-ával kiegészített Nbr. 11. § 5. pontja -- mivel 2. a háborúra vonatkozó nemzetközi jogszabályokat súlyosan megsértette, és felbujtója volt emberek törvénytelen kivégzésének és kínzásának -- szerinti háborús bűntett miatt golyó által végrehajtandó halálbüntetésre, mint főbüntetésre és politikai jogai gyakorlásának 10 évi felfüggesztésére, mint mellékbüntetésre ítélte.

A terhelt és védője által bejelenthető perorvoslatot a törvény kizárta, így az ítélet 1947. november 25-én jogerőre emelkedett.

A halálbüntetést 1947. november 26-án hajtották végre.

A népbíróság által megállapított tényállás a következő:

„Vádlott elemi iskoláit Lébényben, gimnáziumot Budapesten végzett, majd a Ludovika

akadémiára került. Ennek elvégzése után, mint hadnagy a VIII. honvéd gy. ezredhez kapott beosztást. 1908-1909-ben felső tisztitanfolyamot végzett a bécsi hadiiskolában. Ezután főhadnaggyá nevezték ki és ilyen minőségbe került harctérre. 1918-ban a honvédelmi minisztériumban kapott beosztást. Később a székely hadosztályhoz került, míg 1920-ban román hadifogságba esett. Még ebben az évben szabadulása után jelentkezett a nemzeti hadseregbe, ahol őrnaggyá nevezték ki. 1921-ben alezredes, 1925-ben ezredessé léptették elő. 1931-ben lett a Ludovika parancsnoka. 1935-ben tábornokká léptették elő. 1936-ban a szombathelyi vegyes dandár parancsnokságával bízták meg. Ebben a beosztásában éri őt 1937-ben az altábornagyi előléptetése. 1938-ban a kormányzó katonai iroda főnökévé nevezték ki, majd 1939-ben lett budapesti első hadtest parancsnoka. 1940. tavaszán a magyar kormányzat egy magyar hadseregnek a harcbevételét határozta el. Ehhez képest az országban lévő hadtesteket három hadseregbe osztotta szét, az első hadsereg parancsnokává Nagybacsoni Nagy Vilmost, a második hadsereg parancsnokává a vádlottat, míg a harmadik hadsereg parancsnokává Gerendi Novákot nevezték ki.

A második hadsereg béke létszáma 30.000 fő volt, annak kiképzését a vádlott ellenőrizte. 1942. januárjában Keitel tiszteletére vacsorát rendeztek, melyre a vádlottat is meghívták. A vacsora után Szombathelyi Ferenc Vezérkari Főnök közölte a vádlottal, hogy a németekkel megállapodás jött létre, melynek értelmében a parancsnoksága alatt álló második hadsereg kimegy a frontra.

A második hadsereg hadilétszáma pontosan megállapítható nem volt, minden esetre azonban a szakértői véleményt figyelembe véve megállapítást nyert annyi, hogy 200.000 emberen felül volt. A hadsereg hadrendje 6., 7., és 9. hadtest egy páncélos hadosztály és egy repülő dandár. A második hadsereg fegyverzete úgy a kiképzés folyamata alatt, mint a mozgósítás kezdetekor, de a harcbevételkor is hiányos volt. A fő hiányok a következők voltak:

Páncéltörő ágyúk az előírtnál kevesebb számban.

A meglevők is különböző gyártmányúak;

a közepes aknavetők teljes hiánya;

a könnyű aknavetők nem voltak ellátva magyar lőszerrel, csupán némettel, így hatótávolsága lényegesen kisebb;

géppisztolyok mennyiségének elégtelensége;

gyalgasági nehéz fegyverzet közül az u.n. nehéz puska alkalmatlansága;

A géppuskák elavult volta (1907. mintájú);

a géppuskák alkalmatlansága különösen az oroszországi nagy hidegben;

A golyószórók túl komplikált szerkezete;

A hadsereg könnyű hadosztályainál nem voltak páncéltörők, továbbá ugyanitt a légvédelem hiánya;

Gépesített vonat csaknem teljes hiánya (csupán fogatolt volt).

Vádlott a hiányokat még elindulás előtt a vezérkar főnökének és a honvédelmi miniszternek jelentette, ígéretet kapott a hiányok pótlására.

A hadsereg indulási parancsa folytán 1942. május hó 13-án indult el a keleti frontra. A hadseregben lévő hiányok ekkor is fennállottak még, vádlott azonban olyan ígéreteket kapott, hogy a felvonulási területen a kiképzést tökéletesítheti és időközben a hiányok pótolva lesznek. A frontra kiérve vádlott előbb a főhadiszállásra ment, ahol Hitlernél jelentkezett, majd jelentkezett Weisch vezérezredesnél, aki mint hadsereg csoportparancsnoka felettese volt a vádlottnak. A felvonulási területen a kiképzés pótlására nem került sor, mert a hadsereg kiérkezése folytán felsőbb parancsra a Don vonalán fel kellett váltsa az ottlévő német seregetesteket, ami meg is történt. A magyar hadsereg védelmi vonala 200 km hosszúságban volt megszabva. A védelem jellege. u.n. döntést kereső volt. Ami azt jelenti, hogy a védelem mellett egy támadó részt is birtokolni kellett.

Szabályzat szerint egy hadosztály védelmi vonala terepviszonyoktól függően 4-8 km lehet. A második hadsereg hadosztályai 9-45 km frontszakaszt kaptak védelmi sávul úgy, hogy a védelmi vonal a szakértő szerint fátyolszerű volt. A vádlott Weisch vezérezredesnél kérte a magyar védelmi vonal megszakítását és hiányolta a tartalék kevés voltát. A németek azonban a tartalékban lévő páncélos hadosztályból csupán 1 hadosztályt küldtek a magyar frontszakaszra további tartalékként, melyet vádlott parancsnoksága alá helyeztek. Mikor a magyar csapatok védőállásaikat lefoglalták az Urivi hídfőnél, első feladatuk ennek a hídfőnek a megtisztítása volt, miután ezt a németek nem végezték el. A hídfővel kapcsolatos műveletek három egymást követő támadást intéztek, ezzel kapcsolatos emberveszteség kb. 9.000 fő volt.

1943. január 12-én indult meg az első orosz támadás kb 10-12 zlj-nyi erővel, 30-40 harcokcsival. Az első támadás csupán részsikert hozott, a második támadás Uhrywitől északra 4-5 km-nyire sikerült. Ideig-óráig sikerült a betörést elrekeszteni, később azonban a frontot áttörték, s ennek fő oka a tartalék hiánya és részben azok rossz elhelyezése volt.

Január 17-én a Sustyei hídfőnél is megtörtént a betörés. Ezután Weisch vezérezredesnek jelentést tett a vádlott és proponálta, hogy a csapatokat vissza kellene vonni. Parancs azonban az utolsó töltényig való kitartás volt. 1943. január 24-én jött meg végre a német vezetőségtől a parancs a visszavonulásra. A gyülekeztetésre a parancsot kiadta a vádlott, majd amikor ez megtörtént, megérkezett a parancs a hadsereg visszaállítására is, ami idővel ugyancsak megtörtént, éspedig akként, hogy a hadsereg éle 1943. április végén, zöme pedig a nyár folyamán ért vissza.

A második hadseregből 85.000 fő tért vissza. Eszerint hozzávetőleges becslés szerint az emberveszteség (halál, ellenséges behatás, fagyás, betegség, stb. sebesülés, fogság) legalább 120.000 fő.

Vádlott 1943. március 21-én a vezérkar főnökének jelentést tesz. „a január végi harcokról számadás, következtetés, javaslat” címen. Majd 1943. július 21-én ugyancsak a vezérkari főnöknek a honvédelmi miniszternek és a katonairoda főnökének megküldte

„A második hds. hadműveleteinek összefoglaló méltatása” című jelentést. Az előbbi 1020/2. hds.1. a. 43. az utóbbi 1061/Eln. 2. hds. 1943. sz. alatt. (A jelentésekben foglaltak ismertetése a hadseregparancsnok ismertetése)

Vádlott visszatérte után újabb feladatot nem kapott. 1943. november 1-vel nyugdíjazták. Az orosz hadsereg előretörése után Bajorországba távozott, itt került hadifogságba, ahonnan önként tért haza 1946. október 7-én.

- - - -

Vádlott hadseregparancsnoksága ideje alatt a következő hadparancsot, illetve jelentéseket adta ki.

1942. augusztus 7-én 1307/2. hds.1. a. (25.sz. melléklet) intézkedés augusztus 8-ra. A mellékletben többek között a következők:

„A Don vonalát minden körülmények között tartsa, onnan visszavonulni nem lehet.”

1942. augusztus hó 11-én kelt 1096/2. hds.1. b. sz. ellenséges propaganda elhárítása című parancsa (3.sz. melléklet). Ezen parancsban többek között a következőket írja: „...mindig ismételni kell: a./ a szerzők zsidó, kommunista voltát, akik Magyarországról Moszkvába szöktek a megtorlás elől. b./ az ellenségnek sohasem higgyünk, mert ha papírral erőfeszítés nélkül kiveszik a kezünkől a fegyvert, úgy bánik el velünk, minden ígéret ellenére, ahogy akar. c./ Szovjet kezébe került honvédség tagjairól tudjuk, és az előrenyomulás során láttuk, hogy azokat megölték, és megcsonkították. d./ az ellenséges propaganda méreg és robbanóanyaggal azonos, ha hozzányulnak és beveszik, öl. Aki tehát hisz az ellenségnek, az el van veszve. e./ A honvéd harcban való helytállásától függ a maga, családja, nemzete sorsa. Itt dől el Magyarország következő 1000 éves jövője. Tehát a Don mentén áll vagy bukik a magyar. f./ A szovjet ismétlődő állításai: nem törekszik más országok beolvasztására, szemtelen hazugság, mert akkor minek gyártotta, a még ki nem fogyott ezernyi harcokcsit és repülőgépeket. „Az kiabál, akinek a háza ég”. Régi magyar közmondás, de itt rájuk is tapint. a./ Ha nem jöttünk volna ilyen távolról előre a hazai földtől, otthonaink szenvednék a háború pusztításait. h./ Előttünk csak egy cél lebegett: a szovjet erőszakot, terrort és istentelenséget, határtalan brutalitásait, bármibe is került, a szövetségeseinkkel felváltva kiirtani és megsemmisíteni. Nincs más választás, vagy ő vagy én.”

1942. augusztus 11-én 1375/2 Hbs. I.sz.a. „ Harci szellem fenntartása a küzdő csapatoknál” című parancs / 29. sz. melléklet /. A parancsban a következőket rendeli:

„...Aki helyét indokolatlanul parancs nélkül elhagyja, fegyvert elhány, rémhírt terjeszt, vagy továbbít, a Sz.Sz. szerint felkoncolandó. 3./ Ha egyesek gyáván megfutnak, meg kell őket tizedelni. 4./ Értse meg minden pk. és értesse meg minden alárendeltjével, hogy a hadsereg itteni becsülettel, vagy anélkül vívott harcban áll, vagy bukik Magyarország.

5./ Ki kell irtani a tévhitet, hogy az ellenség túlsúlyban van. Csak gyalogsági helyi túlsúlyt tud teremteni, tü. mindenütt töredéke a mienknek, rep. fölénye meg van, de hatása küzdőkre egyenlő a nullával. Fogoly vallomások ellg. erejétől célzat csak és túlzottak, ahol ezek ezredet jelentenek, ott két század sincs.”

1942. aug. 23-án 1553/2. Hds. I. a./ sz.a. kelt észrevételek a csapatok magatartására” című parancs /22. sz. mell. / A parancs többek között a következőket rendeli el: „a hátullévő alakulatoknak is, beleértve a vonatokat és intézeteket, csak előljárójuk írásbeli parancsára szabad visszavonulni. Enélkül, ha az ellenség betör, vagy áttört volna a kiépített körvédekképes támpontjukban az utolsó emberig harcolni kötelesek.”

1942. okt. 28-án 2359/2. Hds. I.a.sz.a. kelt „Operationibefehl Nr.1. kiegészítésének” közlése című parancsban a következőket írta /19.sz. mell./
„Az a lehetőség is fennáll, ha egyébként nem tudnak eredményt elérni, hogy harcászokat is alkalmazni fognak”.

1942. okt. 29-én kelt 2377/2. Hds. I. a. sz. „Szemle észrevételek” c. parancs / 30. sz. mell./, a parancsban a következőket írja:

„...3./ Az addigi veszteségek folytán a küzdő csapatoknál lévő nemzetiségek arányszáma az eredetihez képest megnövekedett. Egyes helyeken a panasz rájuk igen nagy. A nemzetiségieket egyrészt, ha szükséges, a legkíméletlenebb eszközökkel rá kell szorítani, hogy harcértékben a hadsereg átlagának színvonalát legalább megközelítsék... Aholszükséges, büntetőrajokban és szakaszokban kell őket összevonni és az arcvonal egy kellemetlen pontján szigorú ellenőrzés mellett alkalmazni. A nehéz fegyvereket úgy kell felállítani, hogy ide hatni tudjanak és a legcsekélyebb visszaszivárgás esetén beléjük kell tüzelni. Ahol ez nem használ, vagy szigorú rendszabályok tömeges szökéseket vonnának maguk után, ott azokat a nemzetiségi alakulatokat kíméletlenül meg kell tizedelni.”

1942. nov.15-én kelt 2609/2. Hds. I.a. sz. jelentés /1.sz. mell./ mely 2. sz. mellékletként 1061/Eln.2. Hds.1943.sz.hoz csatolt iratok mellett 57. sz. mellékletként szerepel, az ebben foglaltak az alább ismertetve a 1061/Eln.2.Hds.1943. sz. jelentésnél.

1943. január 14-én kelt 229/2. Hds. I.a.sz. parancs /37.sz. mell. / „Községek körvédelmét mindenhol szervezzük meg és feltétlen az utolsó emberig, töltényig tartani becsületbeli kötelességük.”

1943. január 15-án 240/2. Hds.sz.a. „Intézkedés a Hdm. folytatására” című parancsban többek között a következőket mondja / 52.sz. mell./

„a K. arcvonal általános helyzetére való tekintettel a Führer elrendelte, hogy a magyar hadseregparancsnokság alatt álló erők mindaddig, amíg a német felsőbb vezetés ellenrendszabályai hatása éreztetik a Don mentén még elszigetelten is helytálljanak.”

1943. január 20-án 227/2. Hds.I.a.sz. „Intézkedés a csapatok rendezésére” című parancsban a következőket rendeli el /33. sz. mell./:

„2./ minden úton Oskol hídjánál erélyes tiszt pksága alatt álló kis osztag legyen. Feladata az 1. pontban foglaltakkal ellenkezést megkísérlő azonnali felkoncolása legyen az tiszt, vagy legénység ... 5./ akinek fegyvere nincs, azt igazolvánnyal hop. látja el, kinek ilyen nincs I. 24-én 8.h.tól kezdve azokat össze kell gyűjteni és megtizedelni. 6./ Torzsay ezreds hadtápszerveivel az összes községben tartasson razziákat, csellengőket, fegyvert, löszert, felszerelési tárgyakat, sisakokat, stb. gyűjtse össze egész területen Budonyj magasságáig.. 7./ fegyelmező gyakorlattal az egységeket mielőbb meg kell szilárdítani... A fegyver nélküli alakulatok kézigránátokkal szerelendők fel és ilyen harcra kell begyakorolni...”

1943. január 20-án kelt 273./2. Hds. I.a.sz.a kelt visszaözlés megakadályozása című parancsban a következőket rendelte: /31.sz. mell./ „Minden esetben azonban csak írásbeli engedéllyel, írásbeli parancssal lehet visszamenni. A parancsom végrehajtásának minden lehetséges eszközzel érvényt kell szerezni. Az ellenszegülőkkel szemben előzetes vizsgálat nélkül minden tisztet feljogosítok arra, hogy fegyvert használjon. Tisztekkel szemben is kötelező a feljebbvaló vagy előljáró részéről az azonnali fegyverhasználat. A parancsom ellen vétő személyek ellen én alkalmazom a megtorlást. Az a tiszt, aki alakulat nélkül egyenként hátrajön és arra hivatott előljárójától írásbeli parancsot nem tud felmutatni, az szökevény és soron kívüli eljárással ennek megfelelően kell vele szemben eljárni.”

1943. febr. 27-én kelt 2020/2. Hds. I.a.sz. „ Rend és fegyelem helyreállítása” című parancsban a következőket írja többek között / 32. sz. mell. /: „A rend és fegyelem csíráit még mindig alig látom. Tele vannak az utak maradozókkal, szánokon ülő magánzókkal, botra támaszkodó bicegő egyénekkkel, piszkos, gondozatlan, zord télber is alig engedhető feltűrt gallérral, bekötött fejű, szánalmas alakokkal. A lakosok gyerekek, vigyorogva nézik ezeket az egyenruhát hordó semmi embereket és ítélnek meg becsülettel harcolt és nem is fegyelmezett egységeket, honvédeket. Ezt nem tűröm tovább: véresen kemény rendszabályokat kell minden pk-nak életbe léptetni, különben rend soha sem lesz. 6./ amely ho. körletében bandák vasutakat megrongálnak, vagy más kárt okoznak, a legmagasabb pk-tól kezdve bíróság elé kerül mindenki, a felelős egység megtizedelésétől sem rettennek vissza.”

1943. január 24-én kelt 294/ 2.Hds. sz. hadseregparancsban a következőket rendeli /2.sz. mell./: „Becstelenség az a lelkevesztett, fejnélküli gyáva menekülés, amit látnom kellett amiért most a szövetséges hadsereg és az otthon mélységesen megvett bennünket. Ehhe: minden oka meg is van. 2./ Vegye tudomásul mindenki, hogy innen sem betegség, sen sebesülés, sem fagyással el nem engedek senkit. Azon területen, hogy gyülekezésünke elrendelték, hogy újjászervezést végrehajtsuk, ott marad mindenki, míg meg nem gyógyul, vagy el nem pusztul. 3./ A rendet és a vasfegyelmet a legkeményebb kézzel ha kell a helyszínen való felkoncolással, de helyre kell állítani. Ennél kivétel nincs legyen tiszt, vagy rendfokozat nélküli honvéd, aki parancsomnak nem tesz eleget, a nem érdemi meg, hogy nyomorult életét tovább tengesse, és nem engedem, hog

szégyenünket bárki tovább nagyobbítsa. 4./ Minden, még a legmagasabb parancsnokság is mindig marad a gyülekezésre kijelölt helyen, míg útnak indulásra parancsom meg nem kapja... A b./körzetben a 10. hop. az E/körzetben a 10. hop. felelősek azért, hogy annak Ny-i határát egy ember, vagy jármű át ne léphesse, aki megkísérli azt is fel kell tartóztatni és felkoncolni, ha magyar kíséri meg, meg kell tizedelni. ...számolni kell azzal, hogy az állomás terén alapos korlátozások lesznek. Elsősorban annak van jussa az élelmezésben, aki elől harcol, aki helyét elhagyta is, itt hátul gyülekezik, örüljön annak, hogy annyit kap, hogy éhen nem pusztul. Helyünket német csapat foglalta el, az megérdemel minden gondoskodást. Mi addig, amíg rend nem lesz, míg harcra alkalmas egységbe nem formálódunk, ilyenekkel ne számoljunk, mert erre érdemtelenné váltunk.

...Első a katonai külső, nem viselünk mindenféle ronggyal körülcsavart lábbelit, polgári köntöst, stb...Minden eszközt megengedek addig, amíg tökéletes rend nem lesz. Ellenszegülést haladéktalanul meg kell torolni. 8./ Minden ép. a legkeményebb emberekből állíttasson össze mielőbb egy-egy tábori csendőrosztályt, kiket karszalaggal, rajta cső felírással, igazolvánnyal kell ellátni. Ezek feladata a feltétlen rend és parancsok teljesítésének kierőszakolása.

9./ Minden állomás főőrséget és belső szállásőrséget állít fel, feladatuk a kijáratoknak nyugati irányba való lezárása. Senkit tovább nem engedhet. Aki állj parancsot nem teljesít, felkoncolja. 10./ A munkásszázadokkal, melyeket a körletek összeállítanak, addig, amíg az állásépítéshez nem bocsátom a német parancsnokság rendelkezésére harcos alakulatok kényelmét, szolgálóhelyi munkát kell végeztetni. Erre kell a fagyos embereket is felhasználni. Utak takarítása, hótól mentesítés is rájuk hárul...”

1943. január 29-én kelt 407/2-hds 1.a.sz. a kelt „Krammer hdt. alárendeltségében lévő magyar csapatok ellátására int” című parancsban a következők vannak / 54. sz. mell. / 4./: „Becsületünk maradványa és a visszavett részek biztonsága függ attól, hogy harcol a 23. hop alatt álló csapatok és a 1. pc.ho. utóvéd. Mint ilyennek tudni kell kötelességét. Pk. csak csapatai között jöhet, ha kényszerül, vagy pcs-t kap vissza. Aki ezt nem teszi az felkoncolandó, bárki legyen is az.”

1942. július 28-án kelt 1141/2. hds. I.a./ 13.sz. mell./ és az 1943. február 7-én kelt 477/2. hds.1/a.sz. Vezetékek rongálása és önvédelem megszervezése c./ 15.sz. mell./ parancsokban a tűszok szedését rendeli el, az első parancsban pedig a vezetékek újbóli megromlása esetére a tűszok felakasztását.

1943. jan. 13-án kelt 220/2. hds.I.a.sz.a.kelt hadparancsban / 27. sz. mell./ a következőket rendeli el:„Kemény végsőig való kitarás az egyedüli menedék azt meg kell érteni és kíméletlen szigorral meg is kell követelni. ...A végső állásokat elhagyni, csak az én előzetes engedélyemmel szabad.”

Lényegében ugyan azt rendeli az 1943. jan. 15-én kelt 24/2. hds.1.a.sz. parancs / 21.sz. mell. /

1943. március 12-én kelt 30. sz. hadseregparancsba a következőket írja /4. sz.mell. /:„

...Büszkén állapíthatjuk meg, hogy a Donról magyar honvéd vált le utolsónak, a 9. k.ho csapatai csak 26-án hagyták el állásaikat, hogy mint a 2-ik német hadsereg utóvédjének utóvédje vonuljon az elrendelt területre. ...Az átszervezett egységek minden parancsnoka és tagja érezze át, hogy a doni hősök példája kötelez arra, hogy hozzájuk hasonlókká legyünk, hogy lépéssel sem maradjunk mögöttük, mikor áldozatot követel tőlünk a magyar mivoltunk. Aki eddig nem értette meg, hogy miért száll hadsereg harcba messzi túl a Kárpátokon, azt a sok száz km-es út felvilágosíthatta, rombadőlt városok, földdel egyenlővé tett falvak, odukban, pincékben, megbújva nyomorgó lakosok, intenek, hogy milyen sors vár hazánkra, ha a háború véres ekéje az otthonunkon szántana végig. Nem hiszem, hogy egy is lenne közöttünk, aki olyan sorsot kívánna anyjának, feleségének, gyermekének. A már eddig elvesztett sok száz kilométerrel az orosz repülők annyira közel jutottak, hogy veszélyben a házuk, a földjük, a munkahelyük. Lépést sem szabad engednünk, hogy a távolság még kurtább legyen.”

1943. márc.23-án kelt hadsereg parancsnoki parancsban /5. sz. mell./, illetve az 1943. ápr. hó 9-én kelt 45. számú hadparancsban a következőket rendeli: „...büszkén emeljétek magasra fejeteiket, mert a Don parti hősök testvéreink voltak, és szorításokat keményen öklötökbe a fegyvert, hogy odacsapjatok azokra, akik a szabad Magyarországot gyarmattá, családjainkat rabszolgákká akarják tenni. Szép ígéreteknél ne higgyen senki. Aki nincs mellettünk, az esküdt ellenségünk és azt el kell tiporni, még oly jámbor képpel jön is felénk és mézes-mázos szavakkal fest boldog jövőt. Magatok láttátok, hogy élnek a bolsevista paradicsomban, annak lakosait korbáccsal és pisztollyal kényszerítik munkára szakadásig. Nem hiszem, hogy akadna közöttünk olyan gyáva korcs, aki ezt a sorsot kívánja magának, szeretteinek...” „...sok ezerre emelkedett hősi halottaink és sebesültjeink száma; akik bizonyították, hogy bennünk magasan lobogott a régi magyar harcosok virtusa és vért és életet tudtak adni azért, hogy Magyarországtól, otthonunktól távol tartsák a vörös rémet és mentesüljenek szeretteink a rabszolgasortól.”

1943. március 21-én 1020/2. hds I.a. 43. sz.a. kelt /55. sorsz. mell. / ”Január 2-iki harcokról számadás, következtetés és javaslat” c. jelentésében a következőket írja: „Állást foglaltunk a tengelyhatalmak oldalán. Nem lehet visszafordulni tehát, vonjuk le annak következményeit. A háborúra kell teljesen áttérni. 1./ a legnagyobb bajunk, hogy szűk látókör mellett nem tanulunk gyűlölni. Aki nem lép közvetlenül az országunk földjére, aki nem akarja erőszakkal elvenni azonnal, azt, ami a mienk, arról nem hisszük el, hogy tényleg ellenünk tör. Túl simák, túl kulturáltak, túl nyugatiak vagyunk és bedőlünk a szép, csalogató szavaknak és biztonságban érezzük magunkat, mert a villámok nem közvetlen közelünkben pusztítanak. Így érzéketlenül állunk a nagy világégés közepette és nem látjuk, hogy a gyújtogató részben erőszakkal tör utat magának, részben titokban lopakodik felénk, hogy házunk fedelét ránk gyűjtse. Tanuljuk meg magunk és tanítsuk meg honfitársaink arra, hogy gyűlöljük azt, aki nem velünk van, mert csak ellenünk lehet.

Éles propagandával, inkább túlozva, mint szépítve bele kell vinni a köztudatba, hogy az orosz, az angol, az amerikai a vesztünket akarja. Rabszolgamunkára visz bennünket

a bolsevista világhatalomra törekvő orosz, ha nem törjük meg szövetségesünk oldalán erejét. Egy követ fúj velünk a szigetország és az új világ. Az, hogy nagy a drágaság, hogy kis karaj kenyér jut, hogy nincs, vagy rongy a ruhánk, a cipőnk, azt mind nekik köszönhetjük. Pusztuljanak tehát, mert mi élni akarunk. Pusztuljon velük együtt mindenki, aki hozzájuk húz: Ne higgye senki, kicsi vagy nagy, gazdag vagy szegény munkás, vagy munkaadó, paraszt, vagy iparos, hogy neki baja nem lehet. Mi, akik 2000 km-t megtettünk ebben a jelleg és jellem nélküli óriási térségben, melynek lakosai hozzá hasonultak a környezethez, kinek minden mindegy, bennünket ugyan erre az életre kényszerítenek, ha hatalmuk idáig ér. Nem ismerik a szépet, a jót, nem látják a virágot, a nap aranyló sugarát, csak piszkos földet, melynek színéhez is hasonultak. Télen viskókba beszorultunk, mocskos és féreg tapadt ránk, olyan, amelyben nálunk még a cigányok sem élnek. Korbács és pisztoly, ki a kényszermunkát nem végzi szakadtáig. Ha ezt az életet látjuk ideálnak, akkor várjuk ölbe tett kézzel, Pató Pállal tunyán, míg korbács véres csíkot szánt arcunkon, a hátunkon. Senki se higgye, hogy valaki segítségünkre lesz. A Mindenható segítsége is elmarad, ha nem segítünk önmagunkon és nem állunk Hazánk földjébe begyökerezett szilárd lábakon és onnan nem törünk dühödt pusztító erővel arra, aki romlásunkat akarja. 2./ A lélek beállítása mellett anyagi vonalon is háborúra kell minden erőt bevetni. Az ipar csak hadianyagot gyárthat, mert ezzel a felszereléssel, mellyel a 2-ik hds. kivonult, még egy hds-nek nem szabad harcba lépnie. Gépkocsi, páncélos, rohamlőveg, páncélvadász, repülő, aknavető, tömegbe kell, hogy elhagyja az üzemeinket. Nem lehet kérdés, hogy üzlet-e, vagy sem, hogy mibe kerül, mert ettől függ a magyarság léte vagy nemléte. 3./ A hadianyaghoz ember is kell, ki kezelni tudja, erre nevelni kell gyermekkortól kezdve.

a./ Az ifjúságot nem szabad jámbor, tűrő típusá tenni. Kemény, verekedő, a veszéllyel szembenező legyen. Ez álljon az ifjúsági nevelés tengelyébe. Gyermekkortól katoná legyen.

b./ Minden épkézláb embert 30 éves koráig katonai szolgálatra be kell hívni és hosszú hónapokon keresztül igazán harcossá nevelni, ki tűr fáradságot, nélkülözést, elszigeteltséget és hozzászokik a csatatér tüzet és acélt okádó poklához. Sem pénzt, mibe a lőszer kerül, sem vért, mi e közben kiomlik, sajnálni nem szabad, mert e nélkül a harcban patakka dagad a kiomló vér és vész el a szív, a lélek, mert a valóságnak még megközelítő igénybevételét sem élte át az, akinek a pokol kapuját kell bedönteni.

4./ Aki nem teljesít katonai szolgálatot, az fizessen olyan hadmentességi adót, hogy vágyják a harcolók közé.

5./ Aki a harctéren volt és kardos tűzkeresztje van, vagy ott megsebesült, annak épp úgy, mint a harctéren kinn lévőnek a családja, minden előnyt élvezzen. Ellátottsága az első helyen álljon. Feltétlenül és elsősorban kapja az élelmet, ruházatot, közszükségleti cikkeket városokban, külön üzletekben, melyekben akkor is megvan az előírt kiméret, ha máshelyt semmi sem kapható. Akkor majd nem lesz panasz a katonának és kívánczik helyébe az, aki mentesítést élvez."

1943. június 21-én kelt 1061/Eln. 2. hds. 1943. sz. a. kelt jelentés /57. sz. mell./ lényegében ugyanezt tartalmazza, mint az előbbi. A lelki okok c. fejezetnek az utolsó bek. végül is 250

következőket mondja: „Propagandával legalább most kell a lelket a háborúra átállítani, mert annak még nincs vége, nekünk, magyaroknak talán csak most kezdődik.”

Végül a Pápai újság 1945. február 24-én megjelent számában /10. sz. mell./ vádlott a következő kijelentést teszi nyilatkozatában /10. sz. mell. /: „A hűség és a becsület parancsolóan követeli meg tőlem és az ország minden fiától, hogy semmi közösséget ne vállaljon azzal, ki ellenséggé lépi át szent hazánk határait és útját állja annak, hogy a Kárpátok medencéjében szabadon éljen a magyar. Hiszem és vallom, hogy e földön kívül nincsen számunkra hely. Hazánkért élünk és halunk kell.”

Megállapítja még tényként a bíróság, hogy vádlott parancsára 1943. január 17-én a 7-ik hadtest parancsnoksága 704 távirat sz. alatt a következő parancsot adta ki. „a 23. és 18. k.ho. a jelenlegi állásokban az utolsó emberig tartson ki. Egy lépést sem szabad hátra tenni. A legkíméletlenebb rendszabályokkal meg kell akadályozni, hogy állásait is elhagyja. Ott csak meghalni lehet. Hátra nincs.”

Végül a bíróság tényként állapítja meg, hogy vádlott tudtával és beleegyezésével a hadsereg kettős bíraskodást folytat, mely abból állott, hogy a partizánokat, munkaszolgálatosokat bírói ítélet nélkül adták ki kivégzés céljából a tábori csendőröknek.”

A Budapesti Népbíróság elsőfokon jogerőre emelkedett ezen ítélete ellen a Legfőbb Ügyészség Bfl. 20784/1993. szám alatt 1993. május 17-én nyújtott be felülvizsgálati indítványt a be. 284. §-ának /1/ bekezdése a/ pontja alapján a terhelt javára. Álláspontja szerint büntetőjogi felelősségének megállapítására és a büntető anyagi jog szabályainak megsértése miatt került sor. A felülvizsgálati indítvány értelmében Jány Gusztáv v. vezérezredes passzív magatartással sem követte el a háborús büntettet és nem valósította meg az Nbr. 11. § 1. pont /2/ bekezdésében büntetni rendelt magatartást, mert mint hivatásos katoná, tevékenységét a honvédségre előírt, szigorúan körülhatárolt szabályzatok --Szolgálati Szabályzat -- határozták meg reánézve kötelező erővel. Az ítéletben felhozott parancsaiban e szabályzat adta felhatalmazással élt, annak rendelkezésein túl nem terjeszkedett. Magatartása hadseregpáncsnoki tisztségéből folyt, és intézkedései éppen a rábizott emberek életének védelmét, a rendezett visszavonulást és ily módon a második hadseregnek a további harci cselekményekből kivonását szolgálták. Magatartása ily módon semmilyen tekintetben nem volt kihatással a háborúnak Magyarországra való kiterjedésében és tőle, mint hivatásos katonától nem volt elvárható, a rajta kívül álló okokból kitört háború folytatásának megakadályozása. Ezt csak oly módon tehette volna, ha maga is bűncselekményt -- mégpedig súlyos katonai bűncselekményt / gyávaság / valósít meg. Ez pedig senkitől, így tőle sem volt elvárható.

Az Nbr. 11. §-ának 5. pontja szerinti háborús büntettet -- az indítvány szerint -- Jány Gusztáv v. vezérezredes azért nem valósította meg, mert maga a népbírói ítélet

állapította meg tényként, hogy semmi adat nem merült fel arra, hogy hadműveleti területen, vagy megszállt területen túsokat, vagy hadifoglyokat, vagy vétkes polgári személyeket végeztek volna ki, avagy a terhelt parancsára meg nem engedett fenyegetési eszközöket alkalmaztak volna. Ugyancsak a népbírószak ítélete zárta ki annak megállapíthatóságát – mutatott rá az indítvány – hogy bárhol a vádlott parancsnoklása alá tartozó frontszakaszon, az ún. kettős bíraskodás kapcsán, partizánnak vagy munkaszolgálatosnak kivégzése ténylegesen megtörtént volna. Ugyancsak nem merült fel adat arra – népbírószak ítélete szerint –, hogy a második magyar hadseregnél tizedelést hajtottak volna végre. Az indítványban kifejtett álláspont értelmében befejezett tettesi magatartás nélkül bűnrészesi, felbujtói bűnösség megállapítása fogalmilag kizárt. Kifejtette még indítványában a Legfőbb Ügyészség azt is, hogy a nemzetközi jog súlyos megsértéseként értékelt túsvesztésre vonatkozó parancs azért nem képezheti bűnösség alapját, mert ennek alkalmazását a második világháború idején a nemzetközi jog nem tilalmazta. Mindezekre tekintettel a Legfőbb Ügyészség a Budapesti Népbírószak Nb. IV.2613/1947/8. számú jogerős ítéletének felülvizsgálata során történő hatályon kívül helyezését és Jány Gusztáv terheltnek az ellene háborús bűntett miatt emelt vád alól a Be. 214. §-ának /3/ bekezdés a/pontja alapján bűncselekmény hiányában történő felmentését indítványozta.

A védő a Be 288/A. §-ának /5/ bekezdése¹⁰⁹ által biztosított jogával élve, a törvényes határidőn belül észrevételt tett az indítványra és abban, majd ülésen felszólalásában maga is kérte az anyagi jogszabálysértés megállapítását, a népbírószak ítélet hatályon kívül helyezését és a terhelt bűncselekmény hiányában történő felmentését. Emellett kifejtette azon álláspontját, mely szerint Jány Gusztáv volt vezéreztartó marasztaló ítélet politikai megfontoláson alapuló prekonceptióból született.

A Legfőbb Bíróság a felülvizsgálati indítványt alaposnak találta. Ennek indokai részletezése előtt – előjáróban – az alábbiakra mutat rá.

A Be. 284. § -ának /1/ bekezdése előírja, hogy felülvizsgálatnak van helye „a bíróság másodfokon felülbírált jogerős ügydöntő határozata, illetőleg a másodfokú bíróság jogerős ügydöntő határozata vagy határozatának meghatározott része ellen, akkor, ha annak egyéb feltételei is megállapíthatóak”. Mivel Jány Gusztáv v. vezéreztartó elleni ítélet a Budapesti Népbírószak előtt mint elsőfokú bíróság előtt, tehát első fokon emelkedett jogerőre, a Legfőbb Bíróságnak mindenekelőtt abban a kérdésben kellett állást foglalnia, hogy felülvizsgálatra egyáltalán sor kerülhet-e.

Álláspontja az, hogy a felülvizsgálat lefolytatható.

¹⁰⁹ B.e. 288/A. § (5) A tanács elnöke a felülvizsgálati indítványt és az ügyész nyilatkozatát a jogosultnak azzal küldi meg, hogy a kézbesítéstől számított tizenöt napon belül észrevételt tehet

A terhelttel szemben a halálbüntetést kiszabó ítélet első fokon azért emelkedett jogerőre, mert az Nbr. 11. § 1-6. pontjai alá eső cselekményekkel kapcsolatban az 1440/1945. M.E. sz. rendelet 21.§-a a vádlotti, védői perorvoslatot kizárta. A Legfőbb Bíróság álláspontja szerint – melyet már más felülvizsgálati eljárásokban is elfoglalt – abban az esetben, ha a terhelt és védője részéről a jogorvoslat lehetőségét jogszabály eleve akadályozta és eredményezett az ítélet ezáltal jelentős érdeksérelmet, nem indokolja az érdekelteket a rendkívüli perorvoslatot lehetővé tevő felülvizsgálati eljárás elől is elzárni. Ez ugyanis további méltánytalanságot eredményezne. A legfőbb Bíróság e döntésénél arra is figyelemmel volt, hogy a Be. 284. §-ának /1/ bekezdése alá eső határozatokkal kapcsolatban a jogorvoslati jogosultság megengedett volt. Ha tehát azok kimerítése után a terhelt számára a további rendkívüli jogorvoslat – a felülvizsgálat – lehetősége biztosított, még inkább indokolt ezt megnyitni annak számára, akit elemi jogától, a fellebbezés lehetőségétől a büntetőhatalom eszközeivel zártak el. A fentiekre tekintettel a Legfőbb Bíróság Jány Gusztáv v. vezéreztartó terhelt tekintetében a jogerőre emelkedett ítélet ellen a felülvizsgálati eljárást alkalmazhatónak találta.

A Legfőbb Bíróság külön hangsúllyal emeli ki, hogy a Be. XII. fejezetében foglalt felülvizsgálati eljárást folytatta le az ott szabályozott törvényes keretek között.

Az eljárása nyilvánvalóan nem terjedhet ki Jány Gusztáv történelmi szerepére, avagy hadseregtartó tevékenységének értékelésére, arra, hogy mint katonai parancsnok tevékenysége mennyire volt helyes vagy helytelen, és az hadvezetési szempontból igazolható-e. Ennek eldöntése ugyanis a hadtörténelemre vár, és megítélése számos egyéb /harcászati, stratégiai/ katonai szakkérdéstől is függ. Ezek a büntetőjogon kívül eső szempontok. Úgyis nem foglalhatott állást Magyarországnak a második világháborúba történő belépésével, illetőleg a Szovjetunióval szembeni hadviselés igazságos, vagy igazságtalan jellegével, mert ennek megítélése sem a bíróságnak, hanem a történelemtudománynak a feladata.

A Be 289. §-ának /2/ bekezdésében¹¹⁰ foglaltak értelmében tehát a népbírószak ítéletét annak tényállása alapján kizárólag a Legfőbb Ügyészség által benyújtott felülvizsgálati indítvány iránya szerint bírálta el, és csak azt vizsgálhatta és vizsgálta, hogy Jány Gusztáv v. vezéreztartó büntetőjogi felelősségének megállapítása az anyagi jog szabályainak megfelelően, vagy azok megsértésével történt-e. Továbbá, hogy az eljáró bíróság jogalkalmazói tevékenysége megfelelt-e az elbírálás időpontjában hatályban lévő büntető jogszabályoknak. Ezekkel összefüggően azt is szem előtt tartotta, hogy a korabeli jogalkalmazás figyelemmel volt-e azokra az egyéb jogszabályokra, melyek a vád tárgyát képező cselekmény elkövetésének időpontjában a terhelt magatartását szabályozták és annak jogi kereteit meghatározták.

E szempontokat is követve, a Legfőbb Bíróság a népbírószak által bűncselekménynek

¹¹⁰ B.e. 289. §. (2) A Legfőbb Bíróság a megtámadott határozatot a felülvizsgálati indítvány iránya szerint bírálja el, a terhelt terhére kezdeményezett felülvizsgálat esetén azonban a megtámadott határozatot a terhelt javára is megváltoztathatja.

értékelt tevékenységgel, eseményekkel kapcsolatban az alábbiakat állapította meg.

1./ A Budapesti Népbíróság Jány Gusztáv bűnösségét az Nbr.11. §-ának 1. pont /2/ bekezdése – némiképp a vádtól eltérően, de a tettazonosság vitathatatlan keretén belül – azért állapította meg, mert a terhelt, mint a második magyar hadsereg parancsnoka nem akadályozta meg a háborúnak Magyarországra mind fokozottabb mértékben történő kiterjedését, noha erre vezető közhivatali állásánál fogva módja lett volna.

A népgyógyosság vádirata az Nbr. 11. §-ának 1. pont /1/ bekezdését indítványozta a terhelt terhére megállapítani, mert álláspontja szerint a terhelt parancsaival és vád tárgyává tett jelentéseivel Magyarországnak a háborúba mind fokozottabb mértékben történő belesodródását segítette elő. A népbíróság ezt az aktív tevékenységet nem állapította meg Jány Gusztáv terhére. Ugyanakkor a fent idézett /2/ bekezdésben büntetni rendelt passzív magatartást igen, mert – miként az ítéletnek 26. oldalán kifejti: „vádolt, ha fenti tevékenységével aktíve nem is segítette elő a háborúba való belesodródást, de kétségtelen, hogy azt megakadályozni nem törekedett, bár erre vezető közhivatali állásánál fogva módja lett volna, így maradék nélkül megvalósította az Nbr. 11. §-ának 1. pont /2/ bekezdésében írt háborús büntetést”

A Budapesti Népbíróság ezen álláspontja téves.

A népbíróság ugyanezt az ítéleti megállapítást a háborúban álló Magyarország határán kívülre parancssal kiküldött tábornoka felett mondta ki, tehát egy hivatásos katonára alkalmazta az idézett törvényi rendelkezést. Jány Gusztávnak, mint hivatásos katonának azonban az volt a vállalt hivatása és a legmagasabb közjogi méltóság által meghatározott feladata, hogy a szövetséges Németország csapataival együtt és konkrétan azoknak alárendelten a Szovjetunió területén és annak hadserege ellen hadat viseljen, azaz a rábízott katonákkal fegyveres harcban, ütközetekben vegyen részt. Esküvel vállalt kötelesség volt a harcban a legjobb tudása szerint helytállni és ugyanezt követelni alárendeltjeitől is. A második magyar hadsereg 1942. május 13-án indult a keleti frontra akkor, amikor a Szovjetunióval a hadiállapot csaknem egy éve – 1941. június 27. óta – fennállott. Erre vonatkozó döntést a kormányzó hozta, a miniszterelnök a parlamentnek bejelentette, az pedig jóváhagyta. Ezt követően a terheltnek, mint katonának feladatát a szolgálati felsőbbség parancsai, annak teljesítési kereteit pedig a Szolgálati Szabályzat, a Harcászati Szabályzat, valamint a Szárazföldi Háború Törvényeiről és szokásairól szóló – 1913. évi XLIII törvénycikk és más szabályzatok határozták meg.

A népbíróság által terhére rótt háborúba sodródás megakadályozása a részéről csak egyféleképpen lett volna megvalósítható: oly módon, hogy a legfőbb hadúr, vagy a vezérkari főnök, avagy hadműveleti területen a szolgálati felsőbbség, a német vezetés parancsaival szembehelyezkedik, azokat nem teljesíti, vagy egyenesen azokkal ellenkező módon jár el. Ilyen magatartással azonban szükségszerűen bűncselekményt valósított volna meg, amelyet a Katonai Büntetőtörvénykönyv /1930. évi II. tc./ 107. §-a szigorúan büntetni rendelt a következők szerint:

„Gyávaság büntettét követi el az a katonai egyén:

1. aki, mint parancsnok személyes biztonsága iránti aggodalomból külső, vagy belső ellenséggel szemben nem fejt ki azt az ellenállást, amelyre köteles és képes;
2. aki ellenségeskedés alkalmával személyes veszélytől való félelmében magát elrejtőzéssel, megfutamodással, fegyverének, lőszerének elhányásával, színleléssel vagy más módon hivatásbeli szolgálatának kötelességszerű teljesítése alól kivonni törekszik;
3. aki ellenségeskedés alkalmával csüggeteg szavakat ejt, jeleket ad vagy kedvezőtlen hadihíreket terjeszt, s e cselekmények valamelyikével másnak bátortalanságát vagy ennek veszélyét idézi elő...”

108. § „Agyonlövással végrehajtandó halál a büntetése: 1. az előbbi szakasz

1. pontja esetében a parancsnoknak, ha azt a helyet, vagy állást, amelyet védenie kellene, feladja, és ezzel nagy hátrányt okoz, vagy, ha magát, vagy csapatát elfogatni engedi;

2. az előbbi szakasz 2. pontja esetében annak, aki a cselekményt előrenyomulás, támadás, harc, vagy visszavonulás alatt követte el és cselekményéből hátrány származott;

3. az előbbi szakasz 3. pontja esetében annak, aki cselekményével több bajtársa megfutamodását, vagy megadását, avagy az ellenségtől körülfárt helyen több egyén bátortalanságát idézte elő.”

Jány Gusztáv volt vezérezredes, mint a 2. magyar hadsereg parancsnoka tehát csak akkor nem követett volna el Nbr. 11. §-ának 1. pont /2/ bekezdésébe ütköző háborús büntetést, ha halálbüntetéssel fenyegetett katonai bűncselekményt valósít meg. Ez pedig senkitől, így tőle sem volt elvárható. A szolgálati beosztását tekintve vele szemben az Nbr. 11. §-nak 1. pont /2/ bekezdése szerinti mulasztásban megnyilvánuló háborús büntett megállapítása tehát nemcsak, hogy nem felelt meg a szóban forgó anyagi jogszabálynak, hanem reá történő alkalmazása fogalmi képtelenség. Megjegyzi a Legfelsőbb Bíróság, nem lehetett ismeretében sem a terhelt annak 1942-43-ban, hogy az akkor reá vonatkozó hatályos jogszabályok betartásán túlmenően később hozott törvény visszaható hatálya folytán háborús bűncselekmények miatt vonhatják felelősségre.

Jány Gusztáv, mint hivatásos katona szolgálati feladatainak teljesítését egy olyan történelmi helyzetben kezdte meg, amelynek kialakulásában semmi része nem volt. Ennek tényét a népbíróság is megállapította, mert ítéletének 26. oldalán rögzítette: „Az nem vitás, hogy a háborúba való belesodródás tekintetében a vádlottnak semmi néven nevezendő cselekedete nem volt”.

A terhelt bűnössége alapjául e bűncselekmény tekintetében a népbíróság a vádlottnak

mint parancsnoknak a jelentéseit, konkrétan az 1943. március 21-én és 1943. június 21-én keletkezetteket tekintette. Az ítélet indokolása szerint e jelentésekkel a vádlott azért valószínűsította meg bűnös magatartását, mert azokban nem felső parancsra, hanem saját akaratából döntött úgy, hogy a tengelyhatalmak oldalán foglaltunk állást, visszafordulni nem lehet és az országot teljességgel a háborúra kell átállítani. Ténymegállapításainak igazolásul Nagybacsoni Nagy Vilmos volt honvédelmi miniszter tanúvallomására hivatkozott, mely bizonyította jelentéseinek politikai „rugóit” és politikai „hatását”.

A terhelt az 1943. március 21-én kelt „...januári harcokról számadás, következtetés és javaslat” című jelentését a honvéd vezérkar főnökének, az 1943. június 21-én kelt jelentését pedig a honvéd vezérkar főnökének, a honvédelmi miniszternek, valamint a kormányzó katonai irodája főnökének írta. Ezek a jelentések a szolgálati felsőbbség számára készültek, részben a hadihelyzet sikertelenségének magyarázatát adták, és azt a célt szolgálták, hogy az országot, illetve a haderőt a jövőbeni hasonló vereségtől megkíméljék.

Mindkét szóban forgó jelentés döntően, katonai szakmai észrevételeket és értékelést, de ezen túlmenően politizáló hangvételű megállapításokat és javaslatokat is tartalmaz. Ezek azonban a haderő jövőbeni felkészítésével szorosan összefüggő javaslatok és elképzelések, tehát Jány Gusztávnak, mint hadsereget vezető tábornoknak a hadszíntéren szerzett tapasztalatait tartalmazták.

Ezt így is értékelték, amelyet mutat, hogy Nagybacsoni Nagy Vilmos a tárgyaláson tanúvallomásában a következőket adta elő /tjkv. 25., 26. oldal/: „A jelentésben konklúzió az volt, hogy a vádlott a tartalék felett nem rendelkezett, ez okozta a katasztrófát. Továbbá az, hogy a németek olyan nagy védelmi vonalat adtak a második magyar hadseregnek, hogy azt nem lehetett tartani. A hadseregpáncsokság katonai, nem pedig politikai állás. Mi vádlott jelentéseit nem tekintettük politikai színezetűnek. Ha a vádlott mégis ilyen jelentést tett, túlmént a határon, ezt azonban mi katonának nem vettük figyelembe. Mi jelentéseinek katonai jellegére fektettük a súlyt. Ha vádlott politikai jellegű jelentést is tett, a kormány erre súlyt nem helyezett, ennek csak katonai részét vizsgálta. Ha azonban vádlott más irányú jelentéseket tett volna, ezt felhasználhattam volna arra a célra, melyre akkor törekedtem, hogy ilyen erővel nem vehetünk részt a háborúban.”

A népbíróság által Jány Gusztávra terhelő bizonyítékul elfogadott idézett tanúvallomás tehát éppen azt a megállapítást tartalmazza, hogy a terhelt jelentése a címzettek számára politikai jelentőséggel nem bírt, függetlenül attól, hogy milyen gondolatokat tartalmazott, mert az iratainak kizárólag katonai vonatkozását értékelték. Az 1943. március 21-én kelt és az 1943. június 21-én kelt jelentések és az ítélet által „propaganda ízünek” minősített hadparancsok gyakorlati, a történelmi eseményeket formáló hatása tehát nem igazolható, és ilyen következtetés levonására a megállapított tényállás nem alkalmas. Semmi olyan tényt nem rögzít ugyanis az ítélet, amelyből következne, hogy bármelyik jelentés, vagy „propaganda ízü” parancs következtében a háború Magyarországra térben

vagy időben kiterjedt volna, illetőleg azt sem, hogy ezek elmaradása esetén az ország a további hadieseményektől, vagy azok tragikus következményeitől mentesült volna.

A vádlottnak parancsokat adnia szolgálati kötelezettsége volt, mert ez minden hadsereg működtetésének elengedhetetlen eszköze, jelentésében pedig a hadsereg vereségéről kellett előljáróinak számot adnia. A parancsainak kiadásából és jelentéseinek elkészítéséből sem ténybelileg, sem logikailag nem vonható le olyan következtetés, hogy olyan mulasztást követett el, amely az Nbr. 11. §-ának 1. pont /2/ bekezdése alá vonható.

A megállapított tények alapján tehát Jány Gusztáv e bűncselekményeknek nem lehetett alanya, és e bűncselekményt nem követte el, mert azok a tényállási elemek, melyeknek megállapíthatóságát az Nbr. 11. §-ának 1. pont /2/ bekezdése megkívánta, nem valósultak meg.

2./ A Budapesti Népbíróság a terhelt bűnösségét az Nbr. 11. §-ának 5. pontjába ütköző háborús büntettségben is megállapította. E szerint a bűncselekményt az valószínűsította meg: „Aki a megszállott területek lakosságával, vagy hadifoglyokkal való bánás tekintetében a háborúra vonatkozó nemzetközi jogszabályokat súlyosan megsértette, vagy a visszacsatolt területek lakosságával a reábizott hatalommal visszaélve kegyetlenkedett, vagy aki általában akár belföldön, akár külföldön felbujtója, tettese, vagy részese volt emberek törvénytelen kivégzésének vagy megkínzásának.”

A népbíróság álláspontja szerint a bűncselekményt-- túsok szedésének elrendelésével, illetve azok kivégzésével való fenyegetéssel, olyan parancsokkal, amelyekben engedetlen egységek megtizedelését rendelte el, hogy „tudtával és beleegyezésével” a második hadseregnél kettős bíraskodás folyt, melynek következtében partizánokat és munkaszolgálatosokat bírói ítélet nélkül adtak át kivégzésre tábori csendőröknek-- követte el.

Az ítélet jogi álláspontja szerint a bűncselekményeket részben önálló tettesként, részben felbujtóként valószínűsította meg. Az önálló tettesi magatartást a népbíróság a túszedés és a túsok kivégzésére kiadott parancsok tekintetében értékelte, mert álláspontja szerint ezzel Jány Gusztáv vezéreztetett akkor is súlyosan megszegte a nemzetközi hadijogot, ha arra „bizonyíték nem merült fel, hogy valójában ilyen kivégzés történt-e”.

A tizedeltetésre vonatkozó parancsok, illetőleg a kettős bíraskodás ténye, valamint a 35. gyalogezrednél botoztatásra adott parancs voltak azok a tényállások, amelyek tekintetében a népbíróság a terhelt részese – felbujtó – bűnösségét megállapította.

A népbíróság ítélete / 26. oldal utolsó és utolsó előtti bekezdése / tényként rögzíti ugyanakkor, hogy sem túsok, sem magyar egységek megtizedelésére vonatkozó bizonyíték nem merült fel, azaz egyetlen egy adat sem utal arra, hogy a kivégzések említett formái közül bármelyik megvalósult volna, azaz túszt, vagy engedetlen egységhez tartozó katonát az ő parancsaira visszavezethetően bárhol kivégeztek volna. A népbírósági ítélet a felbujtó magatartás körébe vont cselekményről maga állapította

meg tehát, hogy nem nyert bizonyítást, hogy bárkit törvénytelenül megfosztottak volna életétől. A népbíróági jogi értékelést alapul véve tehát annyi állapítható meg, hogy Jány Gusztáv volt vezérezredes a túsok lehetséges kivégzésének fenyegetésével, illetőleg az engedetlen egységek tizedeltetésének kilátásba helyezésével felbujtott másokat ölésre / törvénytelen kivégzésre / , de tettesi magatartás elmaradt. A Legfelsőbb Bíróság osztja a Legfőbb Ügyészség felülvizsgálati indítványában kifejtett jogi okfejtését. A hosszú időn keresztül kialakult és a mai napig töretlen jogértelmezés és bírói jogalkalmazás egyöntetű felfogása szerint tettes nélkül nincs részes, így felbujtó sem.

Ezt tartalmazza egyértelműen a népbíróági eljárás időpontjában is hatályos 1878. évi V. törvénycikk / Magyar Büntető Törvénykönyv / 69. §-a, mely szerint: „A véghezvitt vagy megkísérelt büntett vagy vétség részese az,

- 1/ aki mást a büntett vagy vétség elkövetésére szándékosan rábír / felbujtó /
2. aki a büntett vagy vétség elkövetését szándékosan előmozdítja, vagy könnyíti stb.”

Tettesi magatartás nélkül tehát a részesi bűnelkövetés fogalmilag kizárt, és bűnösséget arra alapítani csak a hivatkozott anyagi jogszabályt megsértve lehet. Az eredmény nélküli – jövőbeni bizonytalan esemény feltételhez kötött – felbujtás pedig előkészületi bűncselekményként azért nem volt értékelhető, mert azt a háborús büntett kapcsán az Nbr. külön büntetni nem rendelte.

Jány Gusztáv bűnösségének a háborús büntettben történt megállapítása ez okból törvénysértő.

A Legfelsőbb Bíróság vizsgálta azonban, hogy önmagában a parancs formájában megjelenő vádlotti akarat sértett-e súlyosan nemzetközi jogot.

Jány Gusztáv v. vezérezredes kétségtelenül szigorú, olykor kimondottan könyörtelen hangvételű parancsokat adott ki nem mindennapi életviszonyok között.

Az általa lehetővé tett vezetési és fegyelmezési eszközöket az 1931-ben kiadott --és a második világháború idején változtatás nélkül hatályban lévő – Szolgálati Szabályzat adta meg. A szabályzat 7. §-a rendelkezett a harcban kötelezően tanúsítandó magatartásról, és 39-42. pontjai alatt rendelkezett a fegyelem helyreállítása érdekében lehetséges eszközökről.

A következőket rendelte: „39. pont /1/ bekezdés: Aki válságos pillanatokban csüggedve beszél, fegyverét vagy lőszerét elhanyagja, az engedelmisséget megtagadja, vagy ütközetből önkényesen távozni igyekszik, avagy zsákmányol, fosztogat, azt a közbelépő csapatparancsnok vagy katona állományú tiszt elöljárója személyesen, vagy az ő parancsukra más, elrettentő példa gyanánt a csapat szeme láttára koncolja fel.

- /2/ Az az elöljáró, aki ilyen kivételes rendszabály alkalmazására kényszerült, köteles elöljáró parancsnokának minél előbb jelentést tenni róla.

40. Ütközet után bármilyen kimenetele is volt annak, lépnek fel a parancsnokokkal szemben a legnagyobb önfeláldozást igénylő követelmények. Hajthatatlan eréllyel szükség esetén a legvégső eszközök alkalmazásával kell a rend helyreállítására törekedni.

- /2/ Különösen nehéz és válságos helyzetben kell a parancsnoknak csapatuk bátorságát állhatatosságukkal, erélyükkel és lélekjelenlétükkel fokozniok és megszilárdítaniok.

41. Aki gyávaságból a legvégső ellenállás nélkül megadja magát, a legszigorúbb büntetésben részesül.

42. /1/ Rendetlenségre jutott, vagy visszavert csapatokat a gyülekező helyen mielőbb akként kell rendezni, hogy újra harcba lehessen őket vezetni.

- /2/ Ilyen válságos helyzetben tűnik ki a derék, jól fegyelmezett csapat erkölcsi értéke.

/3/ Akit az ellenség közelében határozott feladat nélkül csapata mögött találunk, vagy aki a kijelölt gyülekező helyen szándékosan túlszalad, a súlyosabb büntetés alá esik. Ha az ilyen egyén nem tér vissza első felszólításra a csapatához, az arcvonal mögött lévő katonai állományú tisztek, vagy az ő parancsukra mások, felkoncolhatják”.

A Szolgálati Szabályzat idézett rendelkezései az alárendeltjeivel kapcsolatos rendfenntartó intézkedéseket szabályoztak.

A hadviselés nemzetközi jogi alapszabályait az 1913. évi XLIII. törvénycikk – az első két nemzetközi békeértekezletet becikkelyező – törvény tartalmazza „Szabályzat a szárazföldi háború törvényeiről és szokásairól” c. alatt. Az egyezmény számos kérdést rendez, de a túszedésről nem szól és azt semmilyen formában nem tilalmazza. E cselekmény 1942-1943-ban szabályozva nem volt és az a második világháborúban a hadviselő feleknél kölcsönös alkalmazásra került. A népbíróági tárgyaláson meghallgatott Padusitzky László katonai szakértő véleménye szerint / tjkv. 29. oldal/: „a túszedésre vonatkozóan külön szabály nincs. A hadgyakorlat szerint a németeknél is előfordult ez. Más nemzeteknél a túsokat hadifogolynak tekintették”.

Tekintettel arra, hogy a túszedést nemzetközi jogszabály nem tiltotta, így azt a terhelt nemhogy súlyos formában, de semmiféle formában meg nem sérthette. Bűnössége ilyen értelmű parancs kiadására alapozottan tehát nem állapítható meg.

A tizedelést lehetővé tevő parancsot önmagában vizsgálva, abból a szempontból, hogy bűncselekmény tényállást kimerítette-e, megállapítható, hogy azt a Szolgálati Szabályzat nem tette lehetővé, és így az a kollektív fenyegetés meg nem engedett eszköze volt még akkor is, ha a vétkes egységek tagjai egyenként a Szolgálati Szabályzat 7. §-ának 39. pontja, vagy 42. pontjának /3/ bekezdése alá lettek volna vonhatóak. Éppen ezért a tizedelés nem lehetett volna törvényes fenyegető eszköz.

Ez utóbbinak azonban bizonynyal tudatában volt a terhelt is, mert miként azt a

népbíróság előtt vallotta / tjkv. 10. oldal utolsó mondat /: „a megtizedelés csak, mint szó nagy parancsaimban azonban nem jelentett mást, mint csak fenyegetést.” Ezt igazolta Padusitzky László katonai szakértő véleménye / tjkv. 29. oldal /5/ bekezdés /, valamint Nagybacsoni Nagy Vilmos nyá. honvédelmi miniszter tanúvallomása is / tjkv. 25. oldal /6/ bekezdés/. A szakértő ugyanis úgy nyilatkozott, hogy nem tud a második magyar hadseregnél tizedelésről. A második magyar hadsereget a fronton meglátogató Nagybacsoni Nagy Vilmos a népbírósnak azt vallotta, hogy hozzá, mint honvédelmi miniszterhez a vádlottra panasz nem érkezett, és szabálytalanságot, vagy részéről kegyetlenkedést nem tapasztalt.

Miként utalás történt rá, a népbíróság maga is akként foglalt állást, hogy semmi bizonyíték nem merült fel tizedeltetés végrehajtására. Mivel az ítélet tényállása nem állapította meg, hogy a tizedelésnek bárki áldozatul esett volna, az erre vonatkozó parancs tehát önmagában nem büntetendő előkészületi felhívásként értékelendő.

A kettős bíráskodás tényére egy általánosító mondattal utal a népbíróság ítéletében, 20. oldal utolsó bekezdésében megállapította: „hogy vádlott tudtával és beleegyezésével a hadseregnél kettős bíráskodás folyt, mely abból állott, hogy partizánokat, munkaszolgálatosokat bírói ítélet nélkül adták ki kivégzés céljából tábori csendőröknek”.

E megállapítás szintén nélkülözi a jogi relevanciát éppúgy, mint az előzőek, hiszen a bűnösség megállapításához elengedhetetlen tettesi magatartás – hely, idő, sértett szerinti konkrét elkövetés – hiányzik.

Ez utóbbi tényállási résszel kapcsolatban megjegyzi ugyanakkor a Legfelsőbb Bíróság, hogy a tényállás megalapozottságát a felülvizsgálati eljárásban vizsgálni nem lehet, és ezért azzal a Legfelsőbb Bíróság ez esetben sem foglalkozhatott. Mégis indokolt az ítéleti ténymegállapításhoz hozzáfűzni, hogy a kettős bíráskodás kifejezés és a partizánokra, valamint a munkaszolgálatosokra, illetve azokkal kapcsolatos eljárásra utalás hiányos is, és további jogi következtetések levonásához elégtelen. A teljesség igénye nélkül utal arra a Legfelsőbb Bíróság, hogy a hadrakelt seregeknél többfajta törvényes eljárásra nyílt lehetőség; rendes hadbírószági eljárásra, avagy – statárium kihirdetése esetén – rögtönítélő eljárásra. Emellett tartalmában lényegileg a „bíráskodás” egyik könyörtelen formájaként létezett a felkoncolás, vagy az azonnali tiszti fegyverhasználat is. Ezek az érintett alanyok köréhez képest lehettek jogosak, vagy jogszerűtlenek. A munkaszolgálatos éppúgy katona volt, mint azok a honvédek, akik fegyveres szolgálatot teljesítettek. Velük szemben tehát vétkességükhöz képest nyert alkalmazást a felelősségre vonások említett valamely formája. Ez utóbbi kérdések tisztázása nélkül viszont nem volt eldönthető, hogy a hadseregnél folytatott bíráskodás – a felelősségre vonás többsikú rendszerében – megfelelt-e a törvényeknek és különféle szabályzatoknak, vagy sem. Megjegyzi még a Legfelsőbb Bíróság, hogy – népbíróság által többször hivatkozott – Nagybacsoni Nagy Vilmos tanúvallomása szerint / tjkv. 26. oldal utolsó bekezdés /, a „munkásszázadok a hadosztályparancsnokoknak voltak alárendelve, nem pedig Jánynak”.

A partizánok viszont abban az esetben részesülhettek a nemzetközi hadijog védelmében, ha megfeleltek a Szárazföldi Háborúk Törvényeiről és Szokásairól szóló Szabályzat I. fejezet 1. cikkében meghatározott feltételeknek, azaz: ha élükön alárendeltjeiért felelős személy állt, ha meghatározott, messziről felismerhető, megkülönböztető jelvényt viseltek, ha fegyvereiket nyíltan viselték, és ha a hadműveleteikben a háború törvényeihez és szokásaihoz alkalmazkodtak. / Ez utóbbi követelményt a hadviselésben viszonyosságnak nevezték. / Amennyiben a feltételek hiánytalanul megvalósultak, úgy maguk is hadviselőknek, fogságba esésük esetén pedig hadifogolynak voltak tekintendők, akik a nemzetközi jog oltalmát élvezték. Törvénytelenül eljárni tehát velük szemben sem lehetett. Ezekkel a kérdésekkel a népbíróság ítélete azonban nem foglalkozott, hanem olyan általános megállapítást tett, amely a kifejtettre figyelemmel sem alapozhatta meg a terhelt bűnösségét. Az egyébként elfogadott szakértői vélemény pedig tartalmazta, hogy „az orosz partizánok megfeleltek ezeknek a követelményeknek, kivéve annak nem, hogy megkülönböztető jelekkel nem voltak ellátva”.

A tettesi elkövetés hiányában a „kettős bíráskodás” nem egyértelmű fogalmához kapcsolt tetteség nélkül részesként szóba nem jöhető bűnösség megállapítása önmagában is az anyagi jogszabály megsértésével történt. A fenti észrevételeket a Legfelsőbb Bíróság mégis azért tartotta szükségesnek, mert a népbíróság előtt vád tárgyává tett súlyos megítélésű magatartások tényállásszerű megállapítása csak az előzőek alapos vizsgálatával lett volna lehetséges.

A népbíróság az Nbr. 11. §-ának 5. pontja alá esőnek ítélte és a terhelt bűnösségi körébe vonta, hogy „felsőbb parancsa folytán a 35. gya. ezred botozásra adott parancsot”. Ezzel szemben az ítélet 21. oldal utolsó bekezdésében és a 22. oldal /1/ bekezdésében az állapította meg, hogy: „A bíróság azonban bizonyítékok hiányában nem tudta az alábbi vád tárgyává tett tényeket megállapítani: Hogy a vádlott elrendelte a botozásnak testi fenytésként való bevezetését. A vonatkozó parancsot a 35. gya. ezd. parancsnoka adta ki, az a körülmény pedig, hogy vádlott ilyen értelmű parancsot adott volna ki, a tárgyaláson bizonyítást nem nyert”. Ehhez képest a 26. oldal utolsó bekezdésében a bűnösség körének ismertetésénél az utóbbi magatartás felemlítése nyilvánvalóan törvénytört, mert a bíróság által is nem bizonyítottak tekintett tényekre bűnösséget alapozni nem lehet.

A Legfelsőbb bíróság szükségesnek ítéli kiemelni még a következőket. A terhelt könyörtelenségig menő parancsokkal igyekezett a pánikszerű visszaözlést megakadályozni és katonáit a Szolgálati Szabályzat 42. pontjának /1/ bekezdése szerint újra rendezni.

A rendkívül szigorú és „legvégső” eszközök alkalmazását a rend helyreállítása érdekében a Szolgálati Szabályzat a „különösen nehéz és válságos helyzetre” tette lehetővé. Jány Gusztáv volt vezérezredes a második magyar hadsereg kivonulásának pillanatától kezdve nehéz, majd az áttöréstől / 1943. január / válságos helyzetben volt.

A népbíróság ítéletének tényállása részletezi a terhelt egyes hadparancsait és jelentéseit. Ebből következik, hogy a népbíróság a terhelt egész hadseregparancsnoki működését, illetve az annak ideje alatt született parancsokat vizsgálta. Az ítélet tényállása ugyan nem sorolja fel valamennyit, de azokból – pl. a 10/a. npsz. mellékletként elfekvő – 1942. szeptember 24-én kelt, a Magyar Királyi Honvéd Vezérkar főnökéhez címzett jelentésében tételesen felsorolja a hadsereg felszerelésének hiányosságait, és igényli úgy a hadieszközök, mint a ruházkodás és élelmezés javítását. Első helyen kéri a védelmi sáv megrövidítését. Hasonló szakszerűen részletezett jelentés több is található, így az 1942. december 3-án kelt – élelmi vonatok rendszeres indításának kérelmét tartalmazó, báró von Weisch vezérezredes főparancsnoknak címzett – távirata, vagy a második magyar hadsereg helyzetéről szóló és a Magyar Királyi Hadsereg Főparancsnokságának címzett 1943. január 14-én küldött jelentése.

Az 1943. január 12-től megindult orosz támadás, majd a január 17-én bekövetkezett áttörés után jelentette Weisch vezérezredesnek, hogy a csapatokat vissza kell vonni, ám parancsot az utolsó töltényig kitartásra kapott.

A népbíróság ítélete a bűnösség alapját képező tényállás részeként tartalmazza Jány Gusztáv 1943. január 24-én kiadott 2946/2. Hds. I.a számú – hangvétele és alárendeltjeit emberi méltóságában mélyen sértő tartalma miatt indokoltan hírhedtté vált – parancsát. Ezzel összefüggésben a Legfelsőbb Bíróság megállapítja, a parancs nem a támadó hadműveletek folytatására, hanem csapatainak gyülekezésre kijelölt helyen tartására vonatkozott. A terhelt ezen utasításának előzménye a hadsereget legfelső szinten irányító és a törvény által legfőbb hadúri méltóságba emelt kormányzó akaratát közvetítő – Szombathelyi Ferenc vezérezredes, vezérkari főnök által 1942. december 27-én kiadott – parancsa volt. Ez több helyen szóról szóra megegyezett a terhelt által 1943. január 24-én kiadott parancssal. A katonák önértetét sértő – később visszavont – parancs tartalmát illetően a szolgálati előjárójától kapott és felsőbbbbség akaratát tartalmazó szolgálati utasítás teljesítésére irányult. A vezérkari főnök parancsa szerint: „Saját állásokat és támpontokat feltétlenül tartani kell. Visszamenni senkinek sem szabad. Nincs hátra, csak előre van.” A függelem Jány Gusztáv volt vezérezredesre is vonatkozott, és abból magát ki nem vonhatta. A Szolgálati Szabályzat 12. §-ának 77. pontja szerint „A függelem kötelezettsége kivétel nélkül kiterjed a honvédség valamennyi tényleges egyénére...” „A függelem minden parancsát, mégpedig feltétlenül, készséggel, a kellő időben és olyan jól, amint az a fennálló viszonyok között csak lehetséges”.

A szabályzat 80. pontja a parancs megtagadását akkor írta elő az alárendeltnek, ha: „miután minden körülményt jól megfontolt, az engedelmisséget megtagadnia és erről a legközelebbi előjárójánál azonnal jelentést tennie, ha a parancs világosan és nyilvánvalóan az esküvel fogadott köteletség, az állam vagy szolgálat érdeke ellen irányult, vagy a büntető törvényben tiltott cselekményt követ el”. A vezérkari főnök hivatkozott parancsából a terheltnek ilyen következtetésre nem lehetett jutnia, ezért nem is tehetett mást, mint hogy a parancsot teljesítette és alárendeltjeitől is megkövetelte.

Az ítélet tényállása tartalmazza a sok tízezer főben mérhető emberveszteséget, majd ez utóbbit – mint „mérhetetlen véráldozatot” – a cselekmény tárgyi súlyánál figyelembe vette. Ehhez azt az indokolást fűzte, hogy az sokszor csak a vádlott megszállottságára volt visszavezethető.

A Legfelsőbb Bíróság álláspontja szerint ezeknek a megállapításoknak az iratok tartalma, de az ítélet tényállása sem felel meg. Az emberveszteség ismertetésénél / ítélet 5. oldal utolsó bekezdés / azok okaiként a halált, ellenséges behatást, fagyást, betegséget sorolta fel példálódzó jelleggel. E megállapítások helyesek, azonban éppen azt tartalmazzák, hogy a veszteségnek számos oka volt. Nyilvánvaló, hogy a rendkívül zord időjárás – a mínusz 40 fokot meghaladó hideg – aligha volt a terhelt terhére írható, és az emberveszteség tragikus nagyságát egyéb felsorolt tényezők is befolyásolták. Miként arra a Legfelsőbb Bíróság már más ügyben is rámutatott, a háborúnak a véráldozat szükségszerű velejárója, és az elszenvedett veszteség súlyossága mindig az adott erőviszonyok összefüggésében vizsgálható. A háború lényegét képező könyörtelenséget, gyötrelmeket, halált nem lehet büntetőjogilag külön minősíteni, és az nem képezheti alapját az Nbr. 11. §-ának 5. pontjában írt, emberek törvénytelen kivégzésével, vagy megkínzásával elkövetett háborús büntettnak.

A fentiek alapján a Legfelsőbb Bíróság megállapította, hogy a Budapesti Népbíróság az Nb. IV. 2613/1947/8. számú ítéletében anyagi jogi jogszabályt sértett, amidőn az általa megítélt tényállás alapján Jány Gusztáv volt vezérezredes bűnösségét az Nbr. 11. §-ának 1. pont /2/ bekezdésébe, valamint a 11. §-ának 5. pontjába ütköző háborús büntettnben megállapította.

Az anyagi jogszabály megsértése azáltal valósult meg, hogy a népbíróság a törvényi tényállás elemeit a törvény két különös tényállása szerint minősítette, noha a megállapított események a törvényi tényállás elemeit nem merítették ki. A népbíróság által megállapított tényállás tehát az Nbr. 11. §-ának 1. pont /2/ bekezdéséhez, illetőleg a 11. §-ának /5/ bekezdéséhez képest nem volt tényállásszerű.

A népbíróság a 11. § 1. pont /2/ bekezdésének alkalmazásával kapcsolatban irreleváns tényeknek tulajdonított jogi lehetőséget, mert a terhelt szóban forgó törvényhely szerinti magatartása szempontjából közömbös cselekményeket / jelentéseket / értékelte valós okozati összefüggés nélkül olyanak, amelyekből téves logikával jutott arra a következtetésre, hogy Jány Gusztávot mulasztás terheli a háborúnak Magyarországra történő kiterjedése meg nem akadályozásáért.

A 11. § 5. pontjában terhére rótt cselekménnyel kapcsolatban pedig a törvényhely szövegét úgy alkalmazta az ítéletében megállapított tényekre, hogy a részesi bűnösség megállapításához elengedhetetlen tettesi magatartást egyik esetben sem tárta fel, illetőleg a terhelt önálló tettesi magatartását ugyanez törvényhellyel kapcsolatban tényállási elem hiányában állapította meg, mert túszzedésre vonatkozó parancssal kapcsolatban nem létező nemzetközi jogszabály súlyos megsértésére hivatkozott.

A Legfelsőbb Bíróság a felülvizsgálati eljárásban a népbíróság ítéletét a Be. 284. §-ának /1/ bekezdés a/ pontja alapján, valamint a b/ pontja alapján is vizsgálta arra tekintettel, hogy azt a Be. 289. §-ának /3/ bekezdése kötelezővé teszi. A Legfelsőbb Bíróság a felülvizsgálat során az anyagi jogszabálysértést a fentiek szerint megállapította. Indokoltnak tartja mégis kitérni azokra a jogsértésekre is, amelyet jelen ügyben tapasztalt, és amely a Be. 284. §-ának /1/ bekezdés b/ pontja alapján képezheti felülvizsgálat alapját. A vádlott alanyi bűnösségére kiható súlyosító és enyhítő körülményt nem észlelt. A cselekmény tárgyi súlyának vizsgálatánál a bíróság viszont figyelembe vette azt a mérhetetlen véráldozatot, mely vádlottnak sokszor csak megszállottságára visszavezethető tevékenysége folytán bekövetkezett, és ami egyetlen körülmény determinálta a bíróság mérlegelését akkor, amikor a halálbüntetést látta arányban állónak vádlott bűnösségével.

A Legfelsőbb Bíróság az előzőekben már foglalkozott a háborúval szükségszerűen együttjáró véráldozattal, mint olyan ténnyel, amelyet külön a terhelt terhére írni nem lehetett volna. Ezen túlmenően azonban meg kellett állapítani, hogy a halálbüntetés alkalmazásánál az eljáró népbíróság nem volt figyelemmel a 1440/1945. ME. sz. rendelet 5. §-ában kifejtettekre. Eszerint „A büntetés kiszabása tekintetében az alábbi szabályok az irányadók:

Halálbüntetés kiszabásának akkor van helye, ha a cselekményre a büntetőtörvénykönyvek vagy jelen rendelet halálbüntetést állapítanak meg, és ha a cselekmény tárgyi súlyával és a vádlott alanyi bűnösségének fokával egyedül a halálbüntetés áll arányban”. Az ítéletből idézett szövegből kitűnően a népbíróság nem az említett követelmények szerint járt el. A legsúlyosabb büntetés alkalmazásánál a terhelt alanyi bűnösségének fokát nem mérlegelte, azzal nem is foglalkozott, jóllehet megállapította, hogy arra kiható enyhítő körülményt nem észlelt. A halálbüntetést lehetővé tevő tényezők közül kizárólag a vád tárgyává tett bűncselekmény tárgyi súlyát vette figyelembe, azt is olyan bűnösségi körülményre hivatkozással, amely a terheltnek nem lett volna felróható.

Az 1947. október 4-én felvett kegyelmi tanácskozási jegyzőkönyvből kitűnik, a népbíróság álláspontja Jány Gusztáv volt vezérezredes alanyi bűnösségéről a következő:

„A bűncselekmény tárgyi súlya ugyan nagy, elítélt alanyi bűnösségi foka azonban csekély, tekintettel arra, hogy mint katonai parancsra cselekedett és egész cselekvőségén csak kisebb részben vonult végig politikai jelleg.”

A népbíróságnak az alanyi bűnösségről kialakított ezen álláspontja nem tette volna lehetővé a halálbüntetés kiszabását a már hivatkozott 1440/1945. ME. sz. rendelet 5. §-ában foglaltak alapján. A halálbüntetés nemcsak a cselekmény tárgyi súlyához, de a terhelt anyagi bűnösségének fokához is igazodnia kellett volna, mégpedig olyképpen, hogy a bűncselekmény két oldalának együttes értékelése és összhangja teremthette meg annak a következtetésnek az alapját, hogy a bűncselekményre egyedül a halálbüntetés arányos.

A népbíróság az említett törvényerőre emelt jogszabályban meghatározott követelmények megszegésével anyagi jogszabályt sértett, és így módon saját maga által megállapított tényálláshoz képest is törvénysértően szabta ki a halálbüntetést.

Az Nbr. 11. §-ának /5/ bekezdése szerint minősített háborús bűntettel kapcsolatban a népbíróság figyelmen kívül hagyta a hivatkozott törvényhely alkalmazásával összefüggően a népbíróságok által kialakított – az Országos Tanács felfogásával megegyező – gyakorlatot. A jogalkalmazó- és értelmező tevékenységénél nem volt tekintettel az Nbr. 11. §-ának 5. pontjához fűzött jogmagyarázatra sem. A Népbíráskodás Jogszabályainak Gyűjteménye című – a Népbíróságok Országos Tanácsának joggyakorlatát is feldolgozó – szakmai kiadvány az Nbr. 11. §-ának 5. pontjában büntetni rendelt tényállás értelmezéséhez – többek között a következő iránymutatást adta. „Voltaképp az az ölésre és kegyetlenkedésekre adott keret, amelynek alkalmazásánál óvatosan kell az adott eset körülményeit mérlegelni, nehogy olyan cselekmény is idevonassék, amely minden politikai szándékot nélkülöz, s így nem a népbíráskodás, hanem a rendes bírói eljárás alá tartozik”.

„A cselekménynek személy ellen irányuló erőszakos / kegyetlenkedés, kivégzés, megkínzás / magatartásnak kellett lennie. A megkínzás fogalmát a NOT elvi élel akként adta meg, hogy ez akkor forog fenn, amikor a tettes a sértett testét olyan súlyosan bántalmazza, vagy őt olyan lelki gyötrellemnek teszi ki, hogy ez a sértett testi épségét tartósan és komolyan veszélyezteti, vagy lelki egyensúlyát alaposan feldúlja, és mindkét esetben olyan hatású, hogy a sértett emlékezetében tartósan rendkívül terhes élményként marad vissza. Ez a meghatározás a kegyetlenkedés fogalmát is fedi. További tényálladási eleme ennek a bűncselekménynek, hogy a kivégzés vagy a megkínzás törvénytelen legyen. E tényálladási elem megvalósulása szempontjából is döntő a tettes vagy részes tudata.”

A népbíróság Jány Gusztáv volt vezérezredes bűnösségének alapjául elfogadott cselekményeinek megítélésénél a mérlegelési kötelezettségének nem tett eleget, és alap nélkül politikai szándékot tulajdonított olyan parancsok kiadásának, amelyek a rend és a fegyelem helyreállítását célozták, és eképp kimondottan katonai szándékból fakadtak. A kiadott parancsok természetesen annyiban szolgálták az ország politikáját, hogy a hadviselés részét képezték. Ez azonban nem a terhelt egyéni tudattartalmából kialakult célzat volt.

A magyarázat további idézett rendelkezései, valamint a joggyakorlatot szemléltető és ugyanez gyűjteményben közzétett NOT 58/1948., NOT 57/1945., Nb 522/1945., Nb 197/1945., Nb. 103/1945., valamint Nb. 70/1945. számú jogesetek nem hagytak kétséget az iránt, hogy a népbíróságok emberek törvénytelen kivégzését, vagy megkínzását minden esetben csak akkor állapították meg, ha konkrét személyeket öltek meg, vagy kínoztak meg jogellenes módon, politikai célzattal, vagy tettek ki súlyos és tartós lelki gyötrellemnek. Mint arra a Legfelsőbb Bíróság az előzőekben rámutatott, az e törvényhely szerint minősített cselekmény Jány Gusztáv terhére történt megállapítása

azért sértett anyagi jogszabályt, mert egyik esetben sem volt megállapítható, hogy volt-e olyan természetes személy, akit a törvényhely által büntetni rendelt sérelem ért.

Ekként a Legfelsőbb Bíróságnak meg kellett állapítania, hogy a népbíróság a korabeli népbírósági joggyakorlatot sem vette figyelembe vizsgált eljárásban.

A felülvizsgálat során a Legfelsőbb Bíróság a következőket észlelte még:

A népbíróság az 1945. évi VII. törvénycikkkel törvényerőre emelt 1440/1945. ME. sz. rendelet 2. §-a alapján járt el Jány Gusztáv volt vezérezredes ellen, mert az említett törvényhely eltérő rendelkezéseket tartalmazott a Btk-hoz képest, és a törvény személyi hatályát kiterjesztette a fegyveres erők tagjaira is. A hivatkozott törvény tehát az eljárás formális jogi feltételeit megteremtette. Ugyanakkor a népbíróság ezáltal egy tábornokot a szakbírárságtól, a hadbírárságtól vont el. Az ügynek hadbírárság elé utalására tett védői indítványt a népbíróság pervezető végzésében elutasította azzal az indokollással, hogy a vádiratban „politikai bűncselekményekről” van szó. Elutasította a népbíróság előzőleg a népbírárságnak arra irányuló indítványát is, hogy a bíróság rendeljen ki hadtudományi bizottságot. Elutasító döntést azzal indokolták, hogy a bűnper tárgyát nem haditechnikai kérdések, hanem hadseregszervezési kérdések képezik.

Az eljárás tárgyát valójában olyan cselekmények képezték, amelyek megítéléséhez nemcsak jogban, de katonai életviszonyokban is mélyreható szakmai ismeretekkel rendelkező szakbírákra lett volna szükség, mert a vád tárgyává tett magatartások elválaszthatatlanul összefüggtek a jogilag rendezett katonai sajátosságokkal.

Jány Gusztáv cselekedeteinek megítélése azonban kizárólag politikai szemszögből történt, félretéve a száraz katonai tényeket és az ehhez fűződő jogi szabályozás hierarchikus rendszerét. Ezt mondta ki a népbíróság ítéletének 24. oldalán a következőképpen:

„A bíróság megítélése szerint a hadászati és harcászati tevékenység, ha abban külön politikum nem jelentkezik, még ha az előírt és érvényben lévő ide vonatkozó katonai szabályzatban lefektetett hadászati és harcászati elveket megsértette is, a hadászati és harcászati tevékenységen kívül a kormányzatra, különösen a honvédelmi kormányzatra a háború megindítása vagy annak kiterjesztése tekintetében befolyást nem gyakorolt – nem népbíróság, hanem hadbírárság alá tartozik.

A bíróság ezekhez képest az egész tényállást abból a szemszögből kellett, hogy vizsgálja, hogy vádlott elhatározásaiban és tevékenységében hol jelentkezett oly ténykedés, mely a katonai kötelességgel és szabályzat előírta magatartáson túl a politikai állásfoglalás és annak kapcsán önkéntes elhatározás jellemvonását viseli magán.

Ennek vizsgálatánál a bíróság leszögezte, hogy a katasztrofális katonai hadműveletekkel kapcsolatos tevékenységekkel, tekintet nélkül arra, hogy azt bár tényállásként meg kellett

állapítani, a bíróságnak nem áll módjában foglalkozni, mert azok helyes, helytelen és annak következtében bűnös vagy nem bűnös volta felett döntési joga nincsen.”

Az ítélet idézett részével kapcsolatban mindenekelőtt megjegyzi a Legfelsőbb Bíróság, hogy ellentmond a későbbi megállapításának, mert noha azt állítja, hogy a katasztrofális katonai hadműveletekkel kapcsolatos tevékenysége felett nem volt joga dönteni, mégis a bűnösségi körülményeknél a terhelt hadvezetői tevékenységével összefüggésbe hozza és terhére rója a „mérhetetlen véraldozatot”.

Az idézet szövegből ezen túlmenően kitűnik, hogy a népbíróság nem Jány Gusztáv volt vezérezredes, hadsereget vezető tábornok cselekedetei, hanem politikai nézetei felett kívánt ítélni.

A bírósági eljárásban és ítéletben – az eddig ismertetett törvénysértéseken túl – több eljárási szabálytalanság is észlelhető volt. A népbíróság a tárgyaláson / tjkv. 35. oldal utolsó bekezdés / a védő bizonyítás- kiegészítési indítványát a következőkkel utasította el: „Vádlott naplójának ismertetésére vonatkozó indítványokat szintén elutasítja, mert a bíróság nem teszi vitássá, hogy az uhriwi támadás alkalmával vádlott itthon volt”. A népbíróság tehát elfogadta a terheltnek a tárgyalási jegyzőkönyv 4. oldal utolsó és 5. oldal 1/1 bekezdésében található azon védekezését, mely szerint a hídfőállással kapcsolatos hadművelet akkor eredményezett 9000 főnyi embervesztést, amikor Budapesten tartózkodott, és a németek kifejezetten az ő parancsa ellenére indították meg a támadást.

A bizonyítás kiegészítési indítvány elutasításának indokolásában kifejtett bírói álláspont ellenére a népbíróság ítéletének tényállásában – a bűnösség alapjául szolgáló történeti események felsorolásánál – rögzíti, és ezáltal a vádlott terhére rója, hogy a hídfővel kapcsolatos hadművelet 9000 ember életét követelték.

A Legfelsőbb Bíróság rámutatott indokolásának korábbi részében, hogy a népbíróság iratellenesen hivatkozott Nagybacsoni Nagy Vilmos tanúvallomásának azon részére, amelyben a tanú éppen azt fejt ki, hogy a terhelt inkriminált jelentésének nem tulajdonítottak politikai jelentőséget. Az irathűséget a korabeli Büntető Perrendtartás / 1896. évi XXXVI. törvénycikk / is megkívánta.

A Büntető perrendtartás 313. §-a a tanúvallomásról felvett jegyzőkönyv felolvasását akkor engedte meg, „ha a tanú a tanúságtételt a főtárgyaláson törvényes jogosultság nélkül, a kényszerítő eszközök alkalmazása dacára megtagadta, vagy meghalt, vagy beszámíthatatlan állapotba jutott, és ki van zárva, hogy már korábbi kihallgatáskor is beszámíthatatlan állapotban volt; végül, ha megjelenése nagy nehézséggel, vagy aránytalanul nagy költséggel járna”.

A népbíróság e törvényhelyre hivatkozással olvasta fel a tárgyaláson dr. Babos Józsefnek a katonapolitikai osztályon 1946. november 19-én jegyzőkönyvbe foglalt és iratokhoz csatolt vallomását. A terhelt a felolvasott vallomásban foglaltakat tagadta.

A népbíróság a vallomásnak bizonyító erőt tulajdonított. Nem jelölte meg azonban, hogy a perrendtartás felhívott szakasza mely rendelkezése alapján látott lehetőséget a tanúvallomás felolvasására. Ez annál inkább indokolt lett volna, mert az 1947. október 4-i folytatólagos tárgyalás megnyitásakor a tanácsvezető bíró azt állapította meg / tjkv. 38. oldal /2/ bekezdés /, hogy az aznapra idézettek megjelentek. Ebből következik, hogy a szóban forgó tanú megidézésére nem került sor. Amennyiben ettől a bíróság már eleve azért állt el, mert a Bp. 313. §-ában ismertetett okok közül bármelyiket is megállapította, úgy kötelessége lett volna azt megjelölni. Már csak azért is, mert a nyomozati iratokból kitűnően / az MH Politikai Osztály Elhárító Alosztályán 1946. november 19-én felvett jegyzőkönyv tanúsága szerint / dr. Babos József tanú Budapesten ismert lakhellyel rendelkezett.

A népbíróság első fokon, a Népbíróságok Országos Tanácsa pedig másodfokon szótöbbséggel kegyelemre ajánlotta Jány Gusztávot. A Magyar Köztársaság Elnöke azonban 1945. november 22-én M.K.E. 5018/1947. szám alatt kelt – legfelsőbb elhatározásával – megengedte, hogy a Budapesti Népbíróság által kiszabott – halálbüntetést végrehajtsák. Döntését a felterjesztett iratokkal 1947. november 25-én küldte vissza a népbíróságnak. Az iratok közt elfekszik az Nb.VII.3452/1947.2. számon 1947. november 25-én felvett jegyzőkönyv, amely azt tartalmazza, hogy a tanácsvezető bíró az elítélt és védő előtt felolvasta „a Budapesti Népbíróság 1947. november hó 25. napján Nb.VII.3452/1947/1. szám alatt kelt és védő részéről az újrafelvétel elrendelése iránt előterjesztett indítványt visszautasító végzést”. A jegyzőkönyv tartalmazza azt is, hogy a tanácsvezető bíró kérdésére a védő azt nyilatkozta, hogy a kihirdetett végzés ellen felfolyamodást jelent be. Ezt követően a tanácsvezető a következő végzést hirdette ki: „A népbíróság a védő felfolyamodását a Bp. 378. §-a értelmében elfogadja és elrendeli az iratoknak a Népbíróságok Országos Tanácsához való felterjesztését”.

A Budapesti Népbíróságon felvett jegyzőkönyv szerint 1947. november 26-án – tehát a végzés elleni felfolyamodás elfogadásának másnapján – a halálbüntetést végrehajtották. A perújítási indítványt elutasító végzés kihirdetéséről, illetőleg a felfolyamodás elfogadásáról szóló végzést tartalmazó jegyzőkönyv alján a vádlott védőjének kézzel írt feljegyzése található, mely szerint „a felfolyamodást, mint idejét múltat” 1949. március 31-én visszavonta.

Az ügy iratai között sehol sincs nyoma annak, hogy a végzéssel elfogadott felfolyamodás elbírálása másodfokon bármikor megtörtént volna, tehát az ítélet végrehajtása után közel másfél évig létezett elintézetlen perorvoslat, amely ügyet végül a védő említett formájú visszavonó nyilatkozata zárt le.

A perújrafelvételi tárgyalásnak a Bp. 453.§-a szerint akkor sem volt halasztó hatálya, és az ítélet végrehajtását nem akadályozta és nem szakította félbe. Ugyanakkor, ezen törvényhely /2/ bekezdése az elítélt javára előterjesztett indítvány esetére lehetőséget adott a büntetés végrehajtásának felfüggesztésére. Ha ez kötelező nem is volt, mindenesetre az ügy jelentőségéhez és súlyához képest a felfolyamodás elfogadásának

másnapján az ítéletet végrehajtani, az előző eljárási cselekmény komolyságát kérdőjelezi meg.

Jány Gusztáv vezérezredest a 667/1945.ME. sz. rendelet 1. §-a alapján a honvédelmi miniszter 1945. június 19-én, mint háborús bűnöst, közigazgatási úton lefokozta, és a honvédség kötelékéből kicsapta.

Ez utóbbi döntés a 18. sz. Honvédségi Közlönyben jelent meg 1945. október 1-én. Ekkor még Jány Gusztáv nem állt népbíróság előtt és büntetőjogi felelősségéről sem döntöttek. 1945. júniusában még nem bíróság foglalt állást a második magyar hadsereg parancsnokáról és nyilvánította háborús bűnössé. A népbíróság ítéletében ugyanezt állapította meg anyagi jogszabálysértéssel és az előzőekben felsorolt hiányosságokkal. Mindebből a Legfelsőbb Bíróság azt a következtetést vonta le, hogy Jány Gusztáv volt vezérezredest büntetőügye koncepcióos vonásokkal torzított, mert – miként az ítélet maga kimondta – politikai szemszögből vizsgálta a terhelt magatartását és nem az alanyi bűnösséget bírálta el, hanem cselekményeinek „politikai rugóit” kutatta, majd találta elítélendőnek.

A kifejtettek alapján a Legfelsőbb Bíróság a Legfőbb Ügyészség által benyújtott felülvizsgálati indítványt alaposnak találta. Megállapította, hogy a Budapesti Népbíróság ügydöntő határozatát a Be. 284. §-ának /1/ bekezdésében írt anyagi jogi szabálysértésekkel hozta, ezért az Nb. IV.2613/1947./8. számú 1947. október 4-én kelt és 1947. november 25. napján jogerőre emelkedett ítéletét a be. 291.§-ának /1/ bekezdése¹¹¹ alapján hatályon kívül helyezte és a Be. 291. §-ának /3/ bekezdése¹¹² alapján maga hozott a törvénynek megfelelő határozatot.

Jány Gusztáv volt vezérezredest terheltet az ellene az Nbr.11.§-ának 1. pont /2/ bekezdése szerinti, illetőleg az Nbr. 11. §-ának 5. pontja szerinti háborús bűntett miatt emelt vád alól – mert terhére felhozott bűncselekményt nem követte el – a Be. 214. §-ának /3/ bekezdés a/ pontja¹¹³ alapján bűncselekmény hiányában felmentette. Mivel a Legfelsőbb Bíróság a Legfőbb Ügyész által kezdeményezett felülvizsgálati indítványnak helyt adott, a Be. 291. §-ának /8/ bekezdése alapján megállapította, hogy a felülvizsgálati indítvány elbírálása kapcsán felmerült büntügyi költséget az állam viseli. A Legfelsőbb Bíróság ítélete – a már megjelölt törvényhelyeken kívül – a Be. 214.§-ának /1/ bekezdésén alapszik.

¹¹¹ B.e. 291. § (1) A Legfelsőbb Bíróság a megtámadott határozatot hatályon kívül helyezi, és a korábban eljárt bíróságot, illetőleg a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságot új eljárásra utasítja

¹¹² B.e. 291. § (3) 3) Az (1) bekezdés a) pontja esetében a Legfelsőbb Bíróság maga is hozhat a törvénynek megfelelő határozatot, ha a terhelt felmentésének, a kényszergyógykezelés mellőzésének, az eljárás megszüntetésének, illetőleg enyhébb büntetés kiszabásának vagy enyhébb intézkedés alkalmazásának van helye, valamint, ha a bíróság a büntetés végrehajtását a Btk. 90. §-ában foglalt kizáró ok ellenére függesztette fel. Az (1) bekezdés b) pontja esetében a Legfelsőbb Bíróság maga is hozhat a törvénynek megfelelő határozatot, ha az eljárás megszüntetésének van helye.

¹¹³ B.e. 214. § (1) A bíróság ítélettel határoz, ha a vádlottat bűnösnek mondja ki vagy felmenti.

(3) A bíróság a vádlottat a vád alól felmenti, ha a) a vád tárgyává tett cselekmény nem bűncselekmény, vagy azt nem a vádlott követte el;

Budapest, 1993. október hó 4. napján

Dr.Rabóczki Ede s.k. a tanács elnöke, Dr.Kónya István s.k. előadó bíró, Dr. Gyürkés Tamás s.k. bíró

VI. 5. *Sajtóvisszhang*

Népszabadság 1993. október 5.

JÁNY GUSZTÁVOT REHABILITÁLTÁK

A Legfelsőbb Bíróság tegnapi határozatában megalapozottnak tartotta a Legfőbb Ügyészség felülvizsgálati indítványát, hatályon kívül helyezte a népbíróság 1947-es ítéletét, amely Jány Gusztáv volt vezérezredest, a 2. magyar hadsereg egykori parancsnokát háborús bűnösnek nyilvánította és golyó általi halálra ítélte.

MUNKATÁRSUNKTÓL

A bíróság felmentő határozatában kimondja; az 1947-ben kivégzett *Jány Gusztáv* ártatlan, az ellene hozott vádak nem voltak megalapozottak; a budapesti Népbíróság törvénysértést követett el, s a periratokból, az azt megelőző eseményekből az eljárás koncepciójára is következtetni lehet. Az ítélet indoklása részletesen elemzi a halálos ítélettel záruló pert, amely ítélet ellen az akkori törvények szerint nem lehetett fellebbezni. Kitér arra is, hogy Jány ügyvédje perújrafelvételi kérelmének benyújtása után egy nappal kivégezték a rangjától már korábban, két éve megfosztott és a hadseregből elbocsátott vezérezredest.

A Legfelsőbb Bíróság megállapítja Jány Gusztáv hivatásos katonaként nem lehetett befolyással az ország háborúba sodródására. Az ellene alkalmazott korabeli paragrafus kizárólag magas hivatalt betöltő személyekre vonatkozott. Az sem állja meg a helyét, hogy parancsaival törvénytelen kivégzések, kínzások részesévé vált. Az akkor érvényes szolgálati szabályzat szerinti büntetéseket helyezett kilátásba csupán, amikor bizonyos függőlemlésértékek elkövetőinek felkoncolását helyezte kilátásba. Nem sértett törvényt Jány azzal sem, hogy parancsot adott az egyes előírásokat megsértő csapatok esetleges megtizedelésére. Egyfelől – saját vallomása szerint – kizárólag a fegyelem megerősítése érdekében adott ki ilyen értelmű utasítást, másfelől egyetlen konkrét esetről sem szerzett bizonyosságot a Népbíróság. Ugyancsak visszatartó erejű fenyegetésnek szánta azt a parancsát, hogy a partizánokat adják át kivégzésre a tábori csendőröknek. Ilyen jellegű konkrét cselekmény sem jutott a Népbíróság tudomására. Márpedig végre nem hajtott cselekedetekért bűnösség sem állapítható meg – fogalmazza meg egyebek között a Legfelsőbb Bíróság a volt vezérezredest rehabilitáló ítélete-

A sortűz, mely Jány Gusztáv életét kioltotta, és melynek mind a 4 lövése azonnali halál okozására alkalmas volt,¹¹⁴ lezárta a doni eseményeket, egyúttal fátylat is borított rá, közel 40 évig beszélni sem lehetett róla, a családok szívükben gyászolták az elesett honvédeket, és a helytállásuk csak családon belül, suttogva került szóba. A rendszerváltás nyitotta meg a lehetőséget, hogy az eltitkolt dolgok felszínre kerüljenek, hogy embereket, akiket elítéltek, rehabilitáljanak, nevük visszakerüljön a történelemkönyvek lapjaira. Ennek ellenére a mai napig ellentmondások övezik egyes szereplők cselekményeit, másképpen ítéli meg a történész és másképpen a jogász, de a hétköznapi, laikus emberek között is heves viták folynak, van, ki „gyilkost” kiált, van, ki ártatlant.

Háborús szerepiünket a kényszer szülte, előre látható volt a tragédia, és mai szemmel láthatjuk, hogy Jány Gusztáv 1943-as kijelentései mennyire igaznak bizonyultak. Természetesen nem volt látnok, de az oroszországi tapasztalatai, elsősorban amiket az ukrán területen szerzett, ahol a magyar katonákat felszabadítóként fogadták, valójában előre vetítették Magyarország háború utáni sorsát.

Nem lehet tudni, hogy mi lett volna, ha a Népbíróság nem ítéli halálra, esetleg az akkori Köztársasági elnök kegyelemre méltónak találja, és megváltoztatja az ítéletet. Talán egy-két évet élt volna még, esetleg kiadják a szovjeteknek és ott ítélik halálra, vagy csak eltűnik valamelyik táborban, esetleg 1956-ban szabadul a börtönből, és a novemberi ismételt szovjet megszállás után külföldre megy. Ezek csak fikciók, az biztos, hogy mélyen vallásos, egy hazájához mindig hű katona volt.

Temetésén „kegyelemből” jelen lehetett a szűk család, de nevét a fejfára nem írhatták rá, így zárszóként álljon itt az az idézet, mely a fejfájára került:

„Nem én vagyok erős, hanem aki mögöttem áll, Krisztus”.

¹¹⁴ Budapesti Országos Büntetőintézet Kórháza K6. 684/1947.szám. orvosi jelentés

Mellékletek

Az 1947-es per iratanyagához csatolt mellékletek

1.számú melléklet

2609/2.hds. I.a.42. II. 15. szám.

A kiképzéssel kapcsolatban az alábbiakat kívánom leszögezni és figyelembe vételét kérem.

Általános helyzetkép

A 2. hds. zömében póttartalékosokból álló gyal-al vonult el, mely korszerű harcra kiképezve és felszerelve nem volt. Ugyanez a helyzet az otthon maradtaknál is.

Számolnunk kell azzal, hogy harcdezt ellenséggel kerül az idők folyamán szembe. Feltétlenül szükséges tehát a póttartalékos honvédséget átképezni és kiképzését tökéletesíteni.

Ehhez elsősorban az kell, hogy túlfejlesztett hadrendet annyira csökkentsek, hogy embertartalékaink, annak felállítását, táplálását lehetővé tegyék, 30, legfeljebb 32 év az a korhatár, mely számításba jöhet. Idősebb évfolyamhoz tartozók nem bírják a ma harcának igénybevételét, mert népünk elégtelen vagy okatlan táplálkozása folytán korán elhasználdók.

Mindenkit, aki így a kivonuló alakulathoz kerül, turnusonként 3-3 hónapra be kell hívni és alaposan át kell gyúrni harcossá. Nagy létszám mellett kell ennek történnie, hogy ne legyen senkinek másra ideje, mint rendfokozatának megfelelő foglalkozást űzni és alárendeltjeinek munkáját ellenőrizni, de úgy, hogy időszakok végén lép közbe, különben soha önálló parancsnokaink, kik átérzik felelősségüket, nem lesznek, mert nem lehetnek.

Még egy hadseregnek nem szabad harcba lépni úgy, ahogy nekünk tennünk kellett, mert vérrel fizettük meg mindent, amit itt tanultunk, és amit otthon elmulasztottunk. Létünkről van szó; ahhoz tökéletes fegyverre és annak tökéletes alkalmazójára van szükség. Tanuljunk legalább a magunk kárán és ne essünk még egyszer hasonló hibába, mert az végzetessé válik.

Takarékosság: erény, de nem ott, hol az aranyért -- dehogyan aranyért: papírért -- vérrel fizettünk.

K i k é p z é s

A bevonultak kiképzését egész alul kell kezdeni. Egy és fél hónap raj-, fél hó szakasz-, fél hó század -, fél hó zlj-kiképzés. Szakasztól kezdve a gp., av., századnál már tü. is kapcsolódják bele, utána kétnapos zárógyakorlat megerősített ezredben.

Már rajjuktól kezdve a kik.tervezet szerinti munkát ezek pk-ira kell bízni. A szak.pak. ellenőrizze, segítse a raj pk-át ott, ahol az dologát nem érti, de inkább csinálja csak félig-meddig jól, mint kiválóan -- a szakaszparancsnok-- Mert soha igazán pk. nem lesz belőle, ha nem lehet szabad gondolata.

Éles lövés első naptól kezdve.

Kézigránát-dobás bőséges kiméret mellett. 2 kézigránáttal nincs kiképzés. Műszaki munkák szintén első naptól kezdve. Csátár, ha pillanatra megáll, máris fedezékét emeli ki.

Mezei kár mellékes.

Harckocsik járjanak körülöttük, repülők felettük, hogy azt mindenki természetesnek vegye.

Állandóan zengjen a gyakorlótér robbanásoktól, tüzeléstől vagy bombától, hogy szokjon a fül, szív hozzá. Sebesülés sem szerencsétlenség; érezni kell, hogy a háború nem Kolozsvár-i bevonulás, ott lövedékek hullanak, robbannak és nem virágos.

Minden egységben szabad menet bizonyos feladattal, veszélyes szakadékokon, mocsarakon való átküldés. Akadálypályák, hol kitöri az ember a nyakát, ha nem ügyel, stb. Keménységet kell belenevelni, étlen szomjan nagyot követelni.

Éjjel, erdön át menet, harc.

Az őrség is foglalkozzék. Éjjeli őrszolgálat más őrséggel, közben lesből rohanják meg, szedik el a fegyverét, szégyenítsék meg! Ha pár fej közben betörik, az csak jó lesz. Minden eszközzel fel kell kelteni a verekedő kedvet.

Sohase legyen egység közel egymáshoz, szokják az elszigeteltséghez.

Nincs harcban előnyomulás, hanem előre szivárgás. Nem kell sokat gyakorolni, a harcban pár jellegzetes mozzanatát sulykoljuk be. Ha nem készülünk el a foglalkozási idő alatt dolgunkkal, lépjük túl és fejezzük be. Semmit sem szabad elsietni.

A foglalkozás nem 8 h- 11 h-ig tart, hanem bizonyos harccselekmény vagy annak gyakorolni szándékozott részének elvégzése jelenti a foglalkozás végét.

Kemény zártrendű gyakorlattal kezdődik és végződjék minden foglalkozás.

Együttműködés a gyalogság és fegyverei, tü., hk., és rep. közt; szokják meg egymást. A zlj. és ezr. gyakorlatoknál a valóságot megközelítő tűznek kell hallatszania, mintha a pokol szabadult volna el, olyannak kell a képnek lennie.

A tűzbe bele kell kényszeríteni a támadót, ha sebesülés történik, az nem vonzhat hadbírói eljárást maga után.

Minden ezredben képezzünk ki 1-1 rohamszázadot.

Fegyverek

A gyalogság ma béna, ha nincs meg mind az a fegyvere, mely támadásban és védelemben nélkülözhetetlen.

kell: zlj-kint 6 av. 4 pct. á.
ezr-kint 12. av. 6 pct. á
ho-ként 1 roh üteg 6 löveggel
hdt-ként 1 pc.vad.oszt. á. 3 szd., á 4 löveggel

Mindezek alacsony hernyótalpon mozgók és páncélozottak legyenek.
Hk. ezredben csak nehéz harckocsi legyen és zlj-ként 1 kísérő század közepes harckocsikkal, melyek a felderítést és közelbiztosítást végzik.

Csapattestek megkülönböztetése

A vetélkedés növelése és szellem emelése céljából bölcs dolog volna a gyalogezredeknek más nevet adni. Ezzel értéket emelnénk.

Ho-ként legyen 1 vad. ezr. jele: a kürt;
1 löv. ezr. jele: keresztbe rakott karabély;
1 gránátos ezr. jele: karabély mellett nyeles kgr.

Vagyis 3. gyal.ezrednek kell lennie hadosztályonként, mert így a dolog suta

A rohamszázadok kapjanak jelzésül még egy halálfejet.

Hordják ezt a jelvényt a mellén, mellette ezredszámot.

Majd mindenki külön akar lenni, mint a másik, így lesz nem gyalogos szellem, hanem vadász-, lövész-, és gránátos-szellem, vetélkedés egymás között és más hadosztálybeliek közt.

Előképzés

Az eddig mondottak szükségesek ahhoz, hogy az alig, de inkább elégtelenül kiképzett és hadbavonuló emberanyagunkat oly fokra emeljük, hogy a harcban becsülettel megállják helyüket. Ez azonban gyökeres javulást nem jelent. A gyermekeknél kell

kezdeni, az ifjúságnál folytatni és a katonai szolgálatra bevonulónál tökéletesíteni és a tartalékosoknál épségben megtartani azt a lelket és tudást, melyet a honvédtől el kell várnunk.

Jövője csak annak a nemzetnek van, amely élni akar, és nem élösködni szeretne. Ehhez önfeláldozó hazaszeretetre és kemény munkára van szükség. Ezt nem lehet sziporkázó, színpompás szólamokkal elérni, hanem azzal, hogy

a.) megmutatjuk, tanítjuk, hogy mily kemény munka kell ahhoz, hogy az Árpádok alatt a honfoglalók munkája beteljék, hogy Nagy Lajos és Mátyás király korában a magyarság hatalmassá legyen és mennyire letörött, mikor kebeléből a harcos szellem kiapadt, amikor az egyenletlenség, puhaság, élösködni akarás elhatalmasodott felette és szolgáljává vált kényuraknak, szomszédoknak, cseheknek, oláhnak;

b.) kölyök kortól katonának kell nevelni, ki tűri a fáradtságot, a szenvedést, leküzdi a félelmet és nem tűri a legyőzetést. Olyan sportot kell csináltatni, olyan akadálykeretet, hol a gyatra kitöri nyakát, csak az ügyes, erős győzi le, vagy fondorlatos ravaszdi kerüli ki.

c.) Már iskolában kell egyszerű módon, - mint az orosz - megismertetni a fegyvereket, a csatár mozgását, a leventének meg kell tanulni a fegyver használatát és a harc elemeit, hogy kell kihasználni a sötétséget, az áttekinthetetlen terepet, a veszélyes helyeket, hogy az ellenséget legyűrjék.

Ezt olyan könyvekből kell tanítani, ami képeskönyv, szemléltető; ez megragad és utána a játszótéren vagy a kisebb terepen gyakorlatilag elsajátítja.

d.) Ne csavarjuk az ifjút vattába, hanem tegyük ki a viszontagságoknak, hadd edződjék; aki nem bírja azt, vagy azért már iskolás kora óta fizetni kelljen hadmentességi adó első fokozatát.

Törzsszállás, 1942. XII. 15.
vitéz Jány Gusztáv vezds. sk.

HADSEREG PARANCS

1. A 2. magyar hds. elvesztette becsületét, mert kevés – esküjéhez és kötelességéhez hű – ember kivételével nem váltotta be azt, amit tőle mindenki joggal elvárhatott.

Állásainkból ellenséges túlerő kivethetett még akkor is, ha a csapat kötelességét megtette. Ez nem szégyen. Ez szerencsétlenség. De becstelenség az a lelkevesztett fejnélküli gyáva menekülés, mit látnom kellett, miért most a szövetséges német hds. és az otthon mélységesen megvet bennünket. Ehhez minden oka meg is van.

2. Vegye tudomásul mindenki, hogy innen sem betegség, sem sebesülés, sem fagyással el nem engedek senkit. Azon a területen, hol gyülekezésünket elrendelték, hol az újjászervezést végrehajtjuk, ott marad mindenki, míg meg nem gyógyul, vagy el nem pusztul.

3. A rendet és a vas fegyelmet, a legkeményebb kézzel, ha kell a helyszínen való felkoncolással, de helyre kell állítani. Ennél kivétel nincs, legyen az tiszt, vagy rendfokozat nélküli honvéd, aki parancsomnak nem engedelmeskedik, az nem érdemi meg, hogy nyomorult életét tovább tengesse, és nem engedem, hogy szégyenünket bárki is tovább gyáítsa.

4. Minden, még a legmagasabb pság. is addig marad a gyülekezésre kijelölt helyén, míg útbaindulásra parancsom meg nem kapja.

5. A gyűjtő és irányító állomások pk-ai Bjelgorod és Prochowkaról a kijelölt területekbe meneteltetik zárt rendben a gyülekeztetett csapat és vonat részeket a D. körletbe a 19. hop., az É. körletbe a 10. hop-hoz, kik felelősek azért, hogy annak Ny. határát 1 ember vagy jármű át ne léphesse, aki megkísérli, azt fel kell koncolni, ha egység kísérli meg, meg kell tizedelni.

v. Asztalosy vörge. és Molnár ezds. itt, a hátsó körletben v. Heszlni altbgy-t teszem felelőssé azért, hogy parancsom végrehajtása minden eszközzel megtörténjék. Számolni kell azzal, hogy élelem terén alapos korlátozások lesznek. Elsősorban annak van jussa élelmezéshez, aki elől harcol, aki helyét elhagyta, és itt hátul gyülekezik, örüljön, ha annyit kap, hogy éhen nem pusztul. Helyünket német csapat foglalta el, az megérdemel minden gondoskodást, mi addig, míg rend nem lesz, míg harcra alkalmas egységgé nem formálódunk, ilyenekkel ne számoljunk, mert arra érdemtelené váltunk.

6. A D. és É. körzet pk-a ossza be területét vonat és csapatkörletbe.

a) A vonatkörletbe jut minden jármű felelős pk., néhány kemény tiszt pság-a alatt járművenként 1 hajtóval.

Egy oszlop 50 járműből áll.

b) A csapat körletét seregtestenkénti alcsoportokba kell beosztani, melyekben csapattestenként külön-külön alakulatokat kell szervezni 100 fős alosztályokba összevontan.

Gk. vezetőket külön vonja össze és ossza be valamely alosztályhoz.

A nemzetiségeket külön egységbe vonja. Ezekből alakítsa meg a munkás szd-okat és vonat legénységet. A vonatnál csak idős magyar ember lehet. Fiatal nincs sem ott, sem törzseknél. Ezeket haladéktalanul fel kell váltani, étkezdek személyzete sem lehet kivétel. Tiszti küldönc is csak akkor maradhat fiatal korosztályhoz tartozó, ha egyúttal gk. vezető, ill. másodvezető.

7. Az első naptól kezdve a fegyelem megszilárdítására, illetve megteremtésére kell súlyt helyezni.

Első a katonai külső. Nem tűrök mindenféle ronggyal körülcavart lábbelit, polgári köntöst, lehetetlen főveget, melyen nincs rózsza és rendfokozati jelvény, kivétel az előírt irhamellény vagy ujjas bekecs.

Második a katonai fellépés. A legfeszesebb magatartást még a fagyott embertől is megkövetelem. Minden feljebbvaló az őt megillető tiszteletadást követelje meg és erőszakolja ki. Minden eszközt megengedek addig, míg tökéletes rend nem lesz. Ellenszegülést haladéktalanul meg kell torolni.

Harmadik az egység fegyvelmezett menete, fellépése. A napi rendet úgy kell összeállítani, mintha laktanyában volnánk: kihallgatás, foglalkozás és parancskihirdetés. A foglalkozás tisztán zárt rendből áll. Fegyverfogások, menet, fordulatok stb. A fegyvertelenekkel csuklógyakorlatokat kell tartani. A gyakorlatok töltsék ki az egész napot, csak a szükségés pihenőket iktassuk közbe.

8. Minden ap. a legkeményebb emberekből állítson össze mielőbb 1-1 táb. cső. osztagot, kiket karszalaggal, rajta „cső” felírással és igazolvánnyal kell ellátni. Ezek feladata a feltétlen rend és a parancsok teljesítésének kierőszakolása.

9. Minden állomás főőrséget és belső szállás őrséget állít fel. Feladatuk a kijáratoknak Ny. irányban való lezárása. Senkit tovább nem engedhet, ki állj parancsot nem teljesíti, felkoncolja.

10. A munkás szd-okkal, melyeket a körzetek összeállítanak addig, míg állásépítéshez nem bocsátom a német pság-ok rendelkezésére, a harcos alakulatok kényelmét szolgáló helyi munkákat kell végeztetni, erre kell a fagyásos embereket is felhasználni. Utak takarítása, hótól mentesítése az egyes községek közt is reájuk hárul.

11. Az alosztályok névjegyzéket vezetnek. Soha senki körletét el nem hagyhatja. Házcsoportján túl csak aloszt. pk. írásbeli engedélye mellett mehet.

12. Naponként és községenként a megalakult egységek számát jelenteni kell. Ezek hozzám 18 h-ig fussanak be.

13. Az utolsó napok alatt látottak azt mutatták, hogy a zsidó munkás szd-ok zárkóztottan és rendben menetelnek, míg az úgynevezett csapat legénység szétszóródott állati színvonalra süllyedt csűrbe benyomását keltette.

14. E parancsom lényegét pcs. kiadáskor minden nap fel kell olvasni.

Törzsszállás, 1943. I. 24.

vitéz Jány vezds. sk.

3.számú melléklet

1096/2. hds.I.b. 1942.VIII. 11. szám.

Elg. propaganda elhárítása

Az elg. propaganda az utóbbi időben fokozott tevékenységet fejt ki. A csapatoknál lévő idegen nemzetiségbeliek bomlasztására is törekszik. Ennek leküzdésére az alábbiakat rendelem el:

1.) A ledobott rölapokat az érintett körletben késedelem nélkül a feltaláló által az előjáró pság-nak /:pk-nak:/ be kell szolgáltatni, mely azokat 2. pld. kivételével a hds. pság-hoz való felterjesztésre, semmisítse meg.

2.) Visszatartani a röpcédulákat, azzal a céllal, hogy később, gyűjtve kerül az 1. pont szerinti elintézésre, tilos.

3.) Aki magánál az elg. által ledobott rölapot őriz, az magát szökésre való előkészület gyanújának, valamint bomlasztó propaganda terjesztője gyanújának teszi ki.

4.) Levélben elg. röpcédulát elküldeni tilos. A tettes bomlasztó propaganda terjesztésében részessé válik.

5.) Hangszóró elg. propagandát az arcvonalon tüzzel kell elnémítani.

6.) Abban a körletben, ahol elg. rölapokat, elg. tábori újságlapokat ledobták és olvasásuk feltételezhető, mindig tiszt világítsa meg a rölap tartalmának hamisságát és fondorlatos célját, mely csak látszat igazságokra támaszkodik.

Mindig ismételni kell:

a.) A szerzők zsidó, kommunista voltát, akik Magyarországból Moszkvába szöktek a megtorlás elől.

b.) Az elg.-nek soha sem higgyünk, mert ha papírral, erőfeszítés nélkül kiveszi kezünkől a fegyvert, úgy bánik el velünk, minden ígérete ellenére, ahogy akar.

c.) A szovjet kezébe került honvédség tagjairól tudjuk és az előre nyomulás során láttuk, hogy azokat megölték és megcsonkították. Ez a valóság és nem az, ami a papíron hízeglő szavakkal áll.

d.) Az elg. propaganda méreg és robbanó anyaggal azonos, ha hozzányúlunk, vagy beveszik, öl. Aki tehát hisz az elg.-nek, el van veszve.

e.) A honvéd harcban való helytállásától függ a maga, családja, nemzete sorsa. Itt dől el Magyarország következő ezeréves jövődjöje. Tehát a Don mentén áll vagy bukik a magyar.

f.) A szovjet ismétlődő állítása, hogy nem törekszik más országok beolvasztásába, szemtelen hazugság, mert akkor minek gyártotta a ki nem fogyott ezernyi harckocsit és repülőgépet. „Az kiabál, akinek a háza ég” régi magyar közmondás itt is rájuk tapint.

g.) Ha nem jöttünk volna ilyen távolra előre a hazai földtől, az otthoniak szenvednék a háború pusztításait.

h.) Előttünk csak egy cél lebeghet: a szovjet erőszakot, terrort és istentelenséget határtalan brutalitással, bármibe kerül is, a szövetségeseinkkel vállvetve kiirtani és megsemmisíteni.

Nincs más választás: Vagy ő, vagy én.

Kapják: az összes seregestest pság-ok.

rep.csop.ság

Alexajevka, 1942. VIII. 11.

vitéz Jány Gusztáv vezds.

30. számú

HADSEREGPARANCS

Tábori posta: 202/01.1943. évi március hó 12-én

A m.kir. 2. honvéd hadsereg Don mentén mélység nélküli gyéren megszállt nagyterjedésű védőállásban a januári nagy orosz támadás elleni küzdelemben becsülettel állta a harcot. A hadsereg színe-java ott veszett a nagy túlerővel szemben vívott csatában, de elérte azt, hogy ellensége is felmorzsolódott, mit bizonyít, hogy hatalmas gyalogsági és harckocsi tömegeinek nem volt ereje a visszavett részeket üldözni. Kelet felől ilyen nem következett be. A déli szárnyunk hátába a szomszédoknál áttört gyorscsapatok támadtak és ugyanonnan Ny-nak előre tört erők kísérelték meg É-nak felkanyarodva Alexajevkánál és Ilinkánál utunkat elvágni.

Az urywi hídfőben áttört oroszokat a III. hadtesttől elvont zászlóaljok a védő csapatokkal együtt küzdve ugyancsak megsemmisítették és frissen bedobott erők voltak azok, melyek napok múlva a felsodritást folytatták. A legnagyobb veszélyt azonban Liwny-től DK-re áttört orosz tömegek jelentették, melyek az Olym völgyében attól Ny-ra nyomultak előre.

Büszkén állapíthatjuk meg, hogy a Don-ról magyar honvéd vált le utolsóinak, a 9. k. ho. csapatai csak 26-án hagyták el állásaikat, hogy mint a 2. német hadsereg utóvédjének utóvédje vonuljon az elrendelt területre.

Kemény harcokat vívtak még a visszavétel után is a pc. ho. maradványai, vitéz Vargyassz vezérőrnagy psága alatt hirtelen megszervezett vegyes kötelékből álló zlj-ak. A III. hdt csapatai, míg átküzdötték magukat a hds. gyülekező területéig, mindez dermesztő 45 fokos hidegben fedél nélkül, élelmezési nehézségek és lőszer hiány mellett.

Hódolattal álljunk meg hősi halottaink, sebesülteink ezrei előtt, dicsőség nevüknek, hála és elismerés illesse őket, de azokat is, kiket a Mindenható becsülettel végzett hű, kötelesség teljesítés után visszavezetett, hogy állják a harcot, míg a végső győzelem órája út.

Aki pedig megfeledezett esküjéről, azt érje megvetés és törvény szigora.

Az átszervezett egységek minden parancsnoka és tagja érezze át, hogy a Don-i hősök példája kötelez arra, hogy hozzájuk hasonlóak legyünk, hogy lépéssel sem maradjunk mögöttük, mikor áldozatot követel tőlünk magyar mivoltunk. Aki eddig nem értette meg, hogy miért szállt a hadsereg harcba messze túl a Kárpátokon, azt a sok száz kilométeres út felvilágosíthatta. Rombadólt városok, földdel egyenlővé tett falvak, odukban, pincékben megbújva nyomorgó lakosok intenek, hogy milyen sors vár hazánkra, ha a háború véres ekéje az otthonunkon szántana végig. Nem hiszem, hogy egy is legyen közöttünk, ki ilyen sorsot kívánna anyjának, feleségének, gyerekeinek. A már eddig elveszített sok 100 km-rel az orosz repülők annyira közel jutottak, hogy veszélyben a

házunk, a földünk, a munkahelyünk. Lépést sem szabad engednünk, nehogy e távolság még kurtább legyen.

Kemény helytállást követel tőlünk a honvéd eskü, megfogadtuk, hogy becsülettel élünk és halunk, ezt parancsolják a Don menti hősi halottak ezrei.

Bízom benne, hogy megért mindenki és tudja, mit vár tőle a magyar becsület és azok, kik hozzá legközelebb állnak, mit vár tőle legfelsőbb Hadurunk.

vitéz Jány Gusztáv sk.vezds.

hads.pk.

Hadsergeparancsnoki parancs

Örömmel állapítottam meg, hogy a csapatok megint azt a képet mutatják, amit tőlünk honvédektől magyarságunk és annak legfennköltebb képviselője, Kormányzó Urunk Ő Főméltósága, a Legfelsőbb Hadúr jogosan elvár. De megköveteli tőlünk azt, hogy becsülettel álljunk az elkövetkező harcokat, a küzdelmeket, a nélkülözéseket, vérünk ontását, ha kell a Don mentén nyugvó hősi halottaink, sebesülteink ezrei, kik példaként csillagfényben ragyognak a magyarság egén, mert életüket, vérüket áldozták a jövőendőért.

Büszkén emeljétek magasra fejeteket, mert a Don parti hősök testvéreink voltak, és szorítsátok keményen öklötökbe a fegyvert, hogy odacsapjatok azokra, akik a szabad Magyarországot gyarmattá, családjainkat rabszolgákká akarják tenni. Szép ígértnek ne higgyen senki, aki nincs mellettünk, az esküdt ellenségünk és azt el kell tiporni, ha még oly jámbor képpel jön is felénk és mézes-mázos szavakkal fest boldog jövődőt. Magatok láttátok, hogy élnek a bolsevista paradicsom lakosai, korbáccsal és pisztollyal kényszerítik munkára szakadásig. Nem hiszem, hogy akadna közöttünk olyan gyáva korcs, aki ezt a sorsot kívánja magának, szeretteinek.

Amikor most hódolunk a Don parti hősök és Legfelsőbb Hadurunk előtt, fogadjuk meg újból, hogy minden feladatot maradék nélkül hűen teljesítünk és becsülettel élünk és halunk.

Hódolatunk jeléül: „vigyázz”

Törzsszállás 43. III. 23.

vitéz Jány Gusztáv vezérezredes sk.

hadsergeparancsnok

45. számú

HADSEREG PARANCS

Tábori posta: 202/01. 1943. évi április hó 9-én

Közel egy esztendő után a 2. hds. zömének hazaszállítása megtörténik. Számotvetve erről az időről elvonulnak előttem azok, akik becsülettel állták a harcot -- Zala, Vas, Sopron fiai -- az Osera patak mentén, majd a komáromiakkal, Fejér megyeiekkel együtt a Tim körüli áttörő csatában, amikor fölényben lévő orosz erőket vetettek vissza és a Don-ig üldözték.

Azután álltunk a Don-i vártán 7 hónapon át; számtalan támadást vertek vissza 200 km-nél szélesebb kiterjedésben küzdőink, majd egymás után lendültek támadó vállalkozásra a Felső-Tisza menti, budapesti, kassai, borsodi, egri, somogyi, kecskeméti, komáromi, mosoni, vasi, zalai, nógrádi, szabolcsi, jászági honvédek, Tolna, Baranya magyarjai, hogy elvigyék egymás elől a pálmát. Több száz földerőben pusztult a felforgató bolsevista ellenség. Mindenféle nehéz fegyver került a kezünkbe, vagy rombolódott el. Sok helyt vont a hátrább állásait az orosz, hogy biztonságban legyen.

Beköszöntött a januári - 45 fok dermesztő tél, megindult az oroszok tömeg-támadása. Harckocsik nagy száma taposott utat a hatalmas tüztámogatás után és mellett, hullámok hullámban követő gyalogságnak. A hds. szín-java a végsőkéig kitartás mellett holtan, vagy sebesülten ott maradt állásaiban, vagy dermedt meg ellentámadások közben összekapart hófedezékei mögött. Tüzérségünk tüzelőállásaikban; mind megannyi ellenálló fészekben addig harcolt, míg az elg. harckocsijai le nem gyűrték, de kemény helytállásukat mutatja, hogy azok zöme elpusztult. Legalább 80 hk-t magyarok pusztítottak el és 25 még biztosan megrongálódott, hogy harcokban többé már részt nem vett. A velünk küzdő német pct. fegyverek még 50 hk-t semmisítettek meg.

Sok ezerre emelkedett hősi halottaink és sebsültjeink száma, kik bebizonyították, hogy bennük magasan lobogott a régi magyar harcosok virtusa és vért és életet tudtak adni azért, hogy Magyarországtól, otthonunktól távol tartsák a vörös rémet és mentesüljenek szeretteink a rabszolga sorsától.

Fájón, de büszkeséggel gondolok a hősök hőseire, mert ezekben a kemény harcokban megsemmisítették a bennünket támadó orosz 3. sib., 25 gárda, 106., 107., 141., 219., 253., 129. löv.dd-t és 3-4 pc. dd-t. Ennek bizonyossága, hogy egy orosz hk. sem üldözött bennünket, mikor parancsra a Donról le kellett válnunk és K. felől gyenge osztagok következtek csak. Veszélyt a D-en áttört Rossosch Podgornoje-n át és hátunkba került páncélosok és gyors egységek jelentettek és azok, melyek Walujiki-rs törtek elő és É-nak bekanyarodva Alexajevká-n át akarták utunkat állni.

Komárom, Fejér megyei és zalaiakat pedig az uryw-i hídfőből bevetett friss erők D-ről, Liwnij-nél áttört oroszok pedig É-ről akarták megfojtani. Itt is ezer és ezer honvéd adta

életét a magyar becsületért, de meglehet elégtételük, ha a hadak útjáról letekintenek, hogy magyar honvéd hagyta el utolsóinak a donparti őrhelyét és volt ott utóvéd, mint D-en a magyar pc.ho töredéke és a 23. ho.pság-a alatt gyülekezett zlj-ak. Ez utóbbi kemény helytállását azért emelem ki különösen, mert ezekben minden fegyvernem képviselve volt. Példakép szögezem le, hogy HORTOBÁGYI fhdgy. osztagában dicséretesen harcolt III. 12-ig egymás mellett gyalogos, huszár, kp. tüzér, mü. vonat. A megmaradt 23 főből alig volt 2 ember ugyanazon csapattesttől és mégis egész munkát végeztek, mert HORTOBÁGYI fhdgy. volt pk-uk, egyike azoknak a honvédtiszteknek, kik igazán parancsnokok voltak.

Hódolattal hajlok meg lélekben hősi halottaink és sebesültjeink előtt és megköszönöm valamennyiük nevében, mit értünk és a magyar jövőöért tettek. Egyikünk se felejtse el, hogy azok helyett és azok mellé, kik egyáltalán nem, vagy fél lábbal, fél karral, csonkán, bénán kerültek haza, nekünk kell odaállni, nekünk kell szeretteiken segíteni azzal, hogy elvégezzük helyettük a munkát, melyre ők már képtelenek. Segíts, mert az Isten téged is csak akkor segít meg. Töröld le a könnyet, adj karod erejéből, szíved melegéből, mert ők többet adtak értünk.

Köszönettel és elismeréssel adózom azoknak a parancsnokoknak és honvédeknek is, kik a Don-menti és azutáni ütközetben becsülettel állták a harcot és fagy, véres veszteség, nélkülözés, 1000 km-es menet után ma megint megfogyva bár, de töretlenül egységbe forrasztva várják Legfelsőbb Hadurunk parancsait.

Büszkén, emelt fővel vonuljunk békeállomásunkra, ma a donparti hősöknek testvérei, bajtársai lehettünk, de akiknek nem jutott osztályrészül a dicsőség, hogy soraik közt lehessünk, tegyünk kemény fogadalmat, hogy hűek leszünk hozzájuk, hogy méltók akarunk lenni tetteikhez, hogy nem lehet oly nehéz feladat, mit reánk bíznak, hogy azt ne teljesítenők a legnagyobb lelkesedéssel és, ha a Legfelsőbb Hadurunk fegyverbe szólít, akkor zárt acélfalkaként állunk, vagy törünk előre és tartóztatunk fel minden, országunkra támadó elg.-et, vagy gázoljuk le azt, aki bántani meri a magyart.

Most pedig búcsúzómon töletek bajtársak, kikkel egy esztendőn át viharban jártam, melyben váltakoztak ragyogó diadalok és súlyos megpróbáltatások. A Magyarok Istene áldjon meg mindenkit, aki hű marad Legfelsőbb Hadurunkhoz, a magyar becsülethez, és munkálja a jövődöt, ésszel, szerszámmal, vagy fegyverrel, mert tudnunk kell, hogy a Kárpátok medencéjén kívül nincs számunkra hely, ott és érte élünk, halnunk kell.

Eligazítás 18 h-kor

vitéz JÁNY GUSZTÁV vezds. s.k.

M á s o l a t

az országos Széchenyi Könyvtárban őrzött Szentkirályi Zoltán szerkesztésében megjelenő „Pápai Újság” 1945. évi február 24-én megjelent számában:

„Vitéz Jány Gusztáv ny. vezérezredes nyilatkozata és bajtársi szózata”

Mint a Nemzetvédelmi Tudósító közli, vitéz Jány Gusztáv ny. vezérezredes nyilatkozatot adott ki. Nyilatkozatát, valamint bajtársi szózatát közöljük az alábbiakban:

Nyilatkozat

Azt a hírt terjesztik felőlem, hogy átpártoltam az ellenséghez-- hír valótlan.

Nem tehettem meg, mint katona, mert 1943-ban a korhatárt elérve nyugállományba kerültem.

Nem tehettem meg, mint politikus vagy mint gazdasági kulcspozícióban, mert sem az egyik, sem a másik útra nem léptem, mivel képzettségem ezen irányokban nem volt. Cégérül kiállanom pedig tiltotta jóérzetem és becsülésem. Ilyen elhelyezkedést nem kerestem, nem vállaltam.

Nem pártolhattam át legfőképp, és legelsősorban azért, mert Magyarország szülöttje vagyok, kinek kötelessége a hűség nemzetéhez, és ahhoz a földhöz, mely életet és otthont adott nekem és enyéimnek. A hűség és a becsület parancsolóan követeli meg tőlem és az ország minden fiától, hogy semmi közösséget ne vállaljon azzal, ki ellenséggént lépi át szent hazánk határait és útját állja annak, hogy a Kárpátok medencéjében szabadon éljen a magyar.

Hiszem és vallom, hogy e földön kívül nincs számunkra hely. Hazánkért élünk, küzdenünk és halnunk kell.

1945. január hava

vitéz Jány Gusztáv
ny. vezérezredes

Alulírott hivatalosan igazolom, hogy ezen másolat a jelzett nyomtatvány jelzett helyéről vétetett és az eredetivel szószerint egyező.

Budapest, 1946. november 11.

Másolta: olvashatatlan aláírás

az Országos Széchenyi Könyvtár
főigazgatója helyett
olvashatatlan

aláírás

összeolvasta: (két olvashatatlan aláírás)

Vezetékek megrongálása

A híradó vezetékek állandó megrongálása arra mutat, hogy részben a lakosság, részben az erdőben még mindig bujkáló szétugrasztott csapatok, amelyeket a lakosság támogat és rejteget, a híradó vezetékeket tervszerűen rongálják meg.

Utasítom az alárendelt pság-okat, hogy területükön azokban a községekben, amelyeken keresztül, vagy melyek közelében híradó vezetékek húzódnak, hirdettessék ki, hogy abban az esetben, ha a híradó vezetékeket megrongálják, a községgel szemben megtorló rendszabályokat léptetnek életbe.

Ha ennek ellenére a hir.vezetékek megrongálása ismét előfordul, az illető községekből szedjenek túszoikat és a vezetékek újbóli megrongálása esetén ezeket akasztassák fel.

Kapják: III., IV., VII. hdt. vitéz Jány Gusztáv vezds. sk.

1. pc.hop., Napló.

14. számú melléklet
a melléklet 1. oldala nem került becsatolásra a bizonyítékokhoz.

f.) II. kmsz.zlj. Wolonowka I. 19-én csoportjának áttelepülését vázlatom „C”-vel jelölt útvonalon kell az Oskol völgyétől Ny-ra. Gyülekezteti a 21./a-n és 21./b-n beérkező kmsz. erőket.

g.) 101. mű.szerv. áttelepül Nowj Oskol-ba és kirendeltségeket tart Tscharnjanka-n.

h.) Hid oszlopokra külön intézkedem.

2. Végrehajtandó műszaki feladatok:

a.) Csatolt vázlat szerint útszemrevételezést a már kiadott szóbeli intézkedéseim szerint mielőbb végre kell hajtani. Megjegyzem, hogy az utak vonalának vezetését a lakossággal való adatok beszerzése alapján kell javasolni.

Természetes, hogy a kiadott vonalvezetés csak támpontul szolgál és azon változtatások lehetségesek.

b.) Csatolt vázlaton fel vannak tüntetve azok az útszakaszok, amelyeket az 1.) alatt felsorolt műszaki erők részei kinyitni és utána karbantartani tartóznak. A polgári lakosságot legmesszemenőbben meg kell a munkához szervezni minden kímélet nélkül. Elv legyen, hogy nyitás K-ről Ny-ra történjék. Annyi útrészt kell tehát azonnal nyitásra megkezdni, amennyit a rendelkezésre álló munkaerő összefüggően nyitni tud.

c.) 117. u.szd.pk. előkészíti a kiadott vázlat szerinti műszaki munkát a 21./b. útszakaszhoz.

a 153. kp.u.szd. ugyanígy a 15./d. útszakaszon

a 151. gk.u.zlj.t. 21./a útszakaszon /:Budenjy és Wolokonowka közt:/ Részlet intézkedéseket külön adtam ki.

d.) Nowj Oskol körvédképes kiépítését és a védelem megszervezését a hds, htp.pk-a Torzsay Béla ezd.vezeti. Műszaki vezetési részeket a hds.mű.pk-ával egyetértően bocsátok rendelkezésre. A polgári munkaerőt és szerszámot a legmesszemenőbben alkalmazni kell. Vegye fel az érintkezést Labedzki német ezredessel, aki Nowj Oskol.nak német részről pk-a. A Den.Gen.bei. ung. A.O.K.2-öt Torzsay ezds-el való szoros együttműködésre utasította.

Ő a Nowj Oskol-i német csapatok pk-a.

e.) Tschernjanka körvédképes kiépítését Sellyei Lajos alez-től Kassay Albert ezd. veszi át. Különben mint d.) pont alatt. A német Helm szd. az állomáspáság-hoz utasítva lett a német visszavonuló részek önálló irányítására.

f.) A körvédelem súlya a K-ről, ÉK-ről, DNY-ről, továbbá az É.-D-i irányból vezető utak páncélbiztos többszöri lezárására legyen. Különben a község szélén lévő házakat kell védelemre berendezni tüzelő állásokkal és a házakban települő óvóhelyekkel. Ily módon a téli időjárás és anyagihiány ellenére is megfelelően berendezett fészkeket lehet nyerni.

g.) a két körvédképes támpont között Welezkaja Ny-ból kiágazó völgyet is elő kell készíteni zárásra, úgy, hogy adott esetben kevés élőerővel és tüzgéppel elg. lerohanását megakadályozzuk.

Ezt a műszaki munkát a hds.mű.pk. alárendelt mű. alakulataival vezesse.

3. Robbanóanyag igényléseket a legszükségesebb mértékben ide kell r.u-on távbeszélőn felterjeszteni.

4. A Nowj Oskol-i közúti híd megerősítésére külön egyidejűleg intézkedem.

5. Tschernjanka-i hidat a 153.kp.u.szd. úgy erősítse meg, ha szükségszerűen is, hogy az 24 t-ás terhekre is 48 órán belül járható legyen.

Az Oskol-on át Ny. felé vezető utak átjárói mellett az itt felsorolt műszaki erők saját hatáskörükben még jégátjárókat létesítsenek. Gyakori éjszakai öntözésekkel el kell érni a legalább 50 cm teherbíró és vízre fekvő jégvastagságot.

15. számú melléklet
Önvédelem megszervezése

A hds. újrászervezési körlete tevékeny partizán-vidék. Számolnunk kell azzal, az elg. eddig elért sikerei és az orosz vezetés propagandája folytán az elg. partizán tevékenység fokozódni fog. Fel kell készülni arra, hogy az elg. mindent el fog követni, hogy a hds. rendezése alatti viszonylagos gyengeségi állapotukat kihasználva erős zavaró tevékenységet fog kifejteni.

Ezzel szemben saját részről két tényre mutatok rá.

- Egységesen vezetett, nagyobb elg. műveletek ellen csak akkor tudunk majd döntően fellépni, ha erősebb harccsoportokat alakítottunk.
- Szembe kell néznünk azzal, hogy saját erőnkre vagyunk utalva. A magyar hds. védelmére külön biztosító erőt jelen körülmények között nem bocsáthat rendelkezésre sem a német, sem a magyar vezetés.

Fentiekből következik, hogy újrászervezésünk munkája sürgős és hogy az önvédelmet magunknak kell megszervezni.

Irányelveim:

1.) Az elhelyezési körletek megválasztására és a harccsoportok megalakítására már intézkedtem.

Újból hangsúlyozom, hogy az elhelyezési körletek megszabásánál az önvédelem szempontjai az irányadóak. A ho-kat szűk területre kell összevonni.

A harccsoportok képzésére is intézkedtem. /: magyarok és nemzetiségiek alkalmazása:/. Itt nem szabad szem elől téveszteni, hogy a fegyvertelenek, amennyiben őket a fegyveresektől távol helyezzük el, teljesen ki vannak szolgáltatva az elg.-nek. A hds. pság. mindent megtesz, hogy a fegyvertelenek mielőbb fegyverhez jussanak. A csapatok maguk is igyekezzenek fegyvereket szerezni /:partizánoktól:/.

Mindaddig, míg újabb fegyverek rendelkezésre nem állanak, a fegyvereket is ki kell használni. Kézigránátharcban, mű. záróharcban kiképezni és beosztani őket a fegyveres alakulatokba. Őket kell felhasználni az erődtési munkálatokban is.

2. Az elg. partizán tevékenység megelőzésére minden lehetséges eszközt mielőbb latba kell vetni.

A hds.-nek elszántságot és erőt kell mutatnia. Bele kell vinni a köztudatba, hogy a partizán nem ismer irgalmat, de erélyes fellépésünk esetén meghúzódik. Mindenkinek tisztában kell lennie azzal is, hogy ebből a körletből már nem lehet a biztos pusztulás veszélye nélkül szétszaladni. Az egyéni fegyverek értéke megnövekedett.

Megelőző rendszabályokra irányelvek:

- A legelső gyanús megmozdulást csírájában és kíméletlenül el kell fojtani.
- Házkutatások
- Bizalmi hálózat megszervezése
- Tűszok szedése

3. Az összes fent említett rendszabályok alapfeltétele, hogy a csüggeteg és pánikszellem a legrövidebb idő alatt eltűnjék. Ezt, ha kell eszközökben nem válogatva ki kell irtani.

A harccsoportok és egyéb egységek megalakítása után fennmaradó tisztekből, tiszthelyettesekből és tisztesekből ho-ként külön csapatot kell megszervezni, amely a ho.pk-nak minden körülmény között megbízható, mozgékony eszköze. Ez adott esetben a fegyelem kikényszerítésére is hivatott.

Elvárom és meg vagyok győződve arról, hogy a szervezett orosz hds. ellen nemrég helyét megállt magyar hds. elbánik azzal a csöcselékkel, melyet 1 1/2 éven keresztül csekélyszámú megszálló erő féken tartott.

vitéz Jány Gusztá vezds.

Kapják: IV.hdt.

VII.hdt.

Fszmstr.

Napló

Mű.pk.

1.pc.ho.

I.b.

Intézkedés az újrászervezés megindítására

I./A hds. újrászervezésének végső kerete és módja csak a kötelekek rendezése és a megmaradt személyek és anyag számbavétele után alakulhat ki. Az ehhez szükséges adatok megállapítására és jelentésére már intézkedtem.

E tekintetben igen fontos az alaprendre vonatkoztatott személyi és anyagi hiányok, veszteségek megbízható megállapítása, valamint az elmúlt harccselekményekkel kapcsolatos összes beadványok mielőbbi elintézése /: napló, harctudósítás, veszteség kimutatás, egyes személyek, vagy egységek kifogásolható magatartásának kivizsgálása és jelentése stb. /:

Ezeknek a feladatoknak az elvégzése rendkívül fontos és sürgős!

II. A helyzet azonban a hds. érdekében szükségessé teszi, hogy a végleges újrászervezés kialakulása előtt is -- mielőbb ütőképes alakulatokat állítsunk fel. Ezt az átmeneti szervezetet a kötelekek rendezésével és együtt tartásával már úgy kell megalkotni, hogy a végleges szervezés csak továbbépítés és további összevonásokat kívánjon, vagyis a végleges szervezés általános kereteibe beilleszkedjék.

III. Szervezésnél:

1.) Betartandó általános szempontok:

a.) az alakulatok felállításánál /: összevonásoknál:/ a felvonulási hadrend szerinti tagozódást és a hadiállomány táblázatokat kell általában alapul venni, kivéve, ha e rendeletben mást írtam elő, illetve ha annak megvalósítása személyi és anyagi okból lehetetlen.

b.) Azok az alakulatok, amelyek anyagihiány /: nehézfegyverek, lövegek /: miatt egyelőre hivatásuknak megfelelően nem szervezhetőek meg, külön saját kötelekeikben együtt tartva gyalogsági karhatalmi egységekként szervezendők.

c.) Szem előtt kell tartani a személyi és anyagi utánpótlás /: kiegészítés /: szempontjait. Ezért összevonásoknál elsősorban az iker alakulatokat, illetve azonos ho. kieg. területeiket kell egy kötelekbe összefogni. Különböző ho.-okhoz tartozókat csak elkerülhetetlen szükség esetén vonjuk össze.

Minden összevonásnál arra kell törekedni, hogy a nagyobb köteleken belül az különböző csapatokból, ho.-okból vett részek külön zárt alegységet alkossanak, hogy a szervezés az I. pont alatti munka folytatását és az esetleg később szükségessé váló szétválasztást lehetővé tegye.

A felváltott zlj-ak hasonlóképp zárt egységekből kell nagyobb kötelekbe összefogni.

d.) A harcos alakulatok /: főleg gyalogság /: létszámát ki kell egészíteni a csapat-és seregvonat fiatalabb korosztályokhoz tartozó magyar és német legénységből, lehetőleg itt is figyelembe véve az otthoni kieg. szempontokat.

e.) A csapat és vonatalakulatokban csak magyarokat /:németeket:/ lehet beosztani. A nemzetiségiekből munkás szd-okat kell felállítani magyar kerettel. Ide sorolnak a zsidók is, külön szd-okba szervezve. A mu.szd-okból minden gye-hez 2-2, minden tü.oszt-hoz 1-1 mu.szd-ot kell beosztani, a többi ho. és hdt. közvetlen. Ezek feladata a körletek

rendben tartása, fakitermelés, útkarbantartás, segédszolgálat. Általában a harcos részek kiszolgálása.

f.) A harcos alakulatokba a legjobban megfelelt tiszteket és tiszthelyetteseket kell beosztani, illetve más segéd beosztásra alkalmazni.

2.) A szervezés végrehajtása

Hadosztályokon a hdt. közvetlenül belül annyi életképes egység szervezése, amennyit a meglévő létszám és anyagi / fegyverzet stb. / viszonyok elsősorban ho.-okon belüli összevonásokkal lehetővé tesznek.

II. ütemben már felállított egységekből a kötelek további összevonásával seregtestek szervezése következik. Erre külön fogok intézkedni az I. ütemre vonatkozó jelentések beérkezése után.

3.) A szervezés részletei fegyvernemenként

a.) gyalogság:

A ho.-ok, illetve összevonásokkal a hdt-ek gye-eket állítsanak fel.

Szervezés részletek:

aa.) A gye. három zlj-ből, löv.szak-ból, fél távb.szd-ból és későbbi felállításra egyelőre gyalogságilag szervezett nehéz fegyver kiképzésükből álló szd-ból álljon. Ebbe össze kell fogni a zlj-akat, pct. és av. szak-ainak maradványait is.

bb.) A gyalog zlj. három pu.szd-ból, egy gp.szd-ból, valamint egy lov.rajból álljon. A pu.szd-ok 4. szak-ból. szak-onkint egy gépi. raj, egy gsz. raj és egy pu.raj egyenként 10-10 fővel. Ha elegendő gsz. áll rendelkezésre, úgy a géppi.raj. is kapjon egyet, valamint a pu.raj is gsz. rajként szervezzék.

A gp.szd. 4 szak-ból, szak-onként gp.rajjal szervezendő. A gp-ák továbbítására - ahol málhanyereg nem áll rendelkezésre - rögtönzött kerekas kordékat /taligákat/ kell készíteni. A zlj.közv-lovas raj 1 pk. és 9 beosztottból szervezendő pu. rajként. Rögtönzés szükség esetén pokróc és szükség kengyellel. A raj főfeladat: ök.bizt.

b.) Tüzérség

Összevonások útján teljes ütegeket kell alakítani, amelyek tü. anyagfelszerelés kiadása esetén működőképesek legyenek. Ezeket oszt-okba összefogni. A hiányzó lovakat a csapat és seregvonattól /hdt. vonatot is beleértve / kell biztosítani. Tü. anyag kiadásáig gyalog karhatalmi:/bizt./ feladatra beállítani, illetve képezni.

c.) Lovasság

Ho-ként és hdt-onként kell a létszámhoz mérten lovas egységeket alakítani.

d.) Hir., mü., és lgv. alakulatokból hdt-okon belüli összevonásokkal működőképes egységeket kell alakítani. Elosztásukra később intézkedem.

e.) A seregvonatokból mindenekelőtt a csapatvonatok hiányzó részeit kell kialakítani, a többiből pedig összevonások útján működőképes vonatalakulatokat =: intézeteket: / kell alakítani. Részletekre a Főszmstr. külön intézkedik.

Mind a csapat - mind a seregvonatokot csak kerekas járművekből szabad összeállítani. A szánok már csak kiegészítésre jöhetnek tekintetbe rövid ideig.

IV. Egyéb:

Az öltözködésnél a tisztaságot és egyöntetűséget helyre kell állítani. Főveg és lábbeliknek is egyformáknak kell lenniük, legalábbis egy alakulon belül. E célból a nemzetiségiektől és seregvonat felesleges legénységétől mindent el kell venni, illetve át kell cserélni.

V. Határidők és jelentések:

1.) A III./2. pontban elrendelt első ütemet f.év III.1-ig végre kell hajtani. A végrehajtásról a jelentéseket a felállított alakulatok /rajzban:/ hadrendszerű megjelölésével és létszámuk, valamint ütközetállományuk /harcérték:/ külön feltüntetésével írásban fel kell terjeszteni legkésőbb III.2-ig.

2.) A ho-ok, hdt.-ek által felállítható alakulatokhoz szükséges hiányzó anyagokra vonatkozó jelentéseket legkésőbb III.10-ig várom.

Kiadom annyi példányban, hogy a csapatait zlj/oszt.-ig bezárólag elláthassa.

Kapják: IV: hdt.,

VII. hdt.,

I.a.,

I.b.,

hir.pk.,

mü.pk.,

lgv.ea.,

főszmstr.,

napló.,

K.megsz.csop.,

Dt.V.St.

Törzsszállás, 1943. II. 20.

vitéz Jány Gusztáv vezds. s.k.

Gyűjtőtábor felállítása Korosten-nél

Hadnássy sz. III.10. 16 h jelentése kapcsán:

Korosten-ben vagy környékén állítasson fel gyűjtő állomást, ahol a vasúton csoportokban szállított lemaradottakat gyűjtse alakulatonként rendezve, majd irányítsa csapatokhoz az új területen való csoportosulásra kiadott intézkedés szerint.

Továbbirányítás előtt a gyűjtöttet lemaradásuk okáról hallgattassa ki és a szükséghez képest megtorlást alkalmazzon.

Gyűjtőállomásonként egy, a csapattól vezénylendő erélyes törzstisztet alkalmazzon megfelelő törzsszel.

Élm. és eü. ellátást lehetőleg saját hatáskörében oldja meg, de Főszmstr-t is utasítottam, hogy a hdt-psággal lépjen kapcsolatba és a szükséges intézkedéseit a hdt.pság-al egyetértésben tegye meg.

Törzsszállás, 43. III.11.

Kapja: VII.hdt.

Napló

vitéz Jány Gusztáv vezérezredes sk.

Az Operationbefehl Nr.1. kiegészítésének közlése

Az ell. helyzetéről és szándékáról szerzett hírek az alábbi képet nyújtják:

Az oroszok jelenleg valószínűleg nincsenek abban a helyzetben, hogy egy távoli célú nagy támadó hadműveletet kezdhessenek meg.

Ezzel szemben különböző kötelékeiket ismét feltöltötték, erre felhasználták az utolsó anyag és embertartalékukat egészen az 1925. évfolyamig, ezt rövidesen kiképezték és az arcvonalon egyes szakaszain támadó szándékkal készenlétbe helyezték, illetőleg ezek készenlétbe helyezése még folyik.

Ezekkel a kötelékekkel, mihelyt az időjárás megengedi - esetleg kedvezőtlen időjárás esetén is - azon a helyeken ahol mi nem támadunk, támadni fognak. Feltételezik, hogy ezeken a védelmi arcvonalakon a saját erő igen gyenge és mi ezeken a helyeken igen kevés vagy egyáltalán semmi tartalékból nem rendelkezünk.

Számolni kell azzal, hogy erősen összevont, mélyen tagozott kötelékekkel fognak támadni, miközben tüztámogatásokat terepszakaszról terepszakaszra építik fel. Biztosan sok Stalin orgonát és páncélost fognak a súlypontokon bevetni. Az a lehetőség is fennáll - ha egyébként nem tudnak eredményt elérni -, hogy harcgázokat is alkalmazni fognak.

Ez ellen a harcmodor ellen az egyedüli ellenszer, hogy az állásban lévő csapatok állásaikat az utolsó emberig és töltényig védelmezik, és közel alkalmazott helyi tartalékok az esetleg betört ellenséget ellenlökéssel azonnal kidobják.

Eddigi parancsaimban félre nem érthető módon elrendeltem, hogy a jelenlegi állásokat minden körülmények között tartani kell, az ellenséges helyi betöréseket azonnal el kell rekeszteni, hogy a betöréssel szomszédos sarkpontoknak és körülírt részeknek mindaddig tartani kell magukat, ameddig ellenlökés vagy ellentámadás következtében felszabadulnak. E parancsok feltétlen végrehajtásáért a pk-ok nekem személyesen felelősek.

Feltétlen szükséges ezt a parancsot és az abból következő tanulságokat minden parancsnoknak és alárendeltnek addig ismétetni, amíg ez a csapat vérébe át nem megy. Különösen fontos ez a pk-ok gyors változása miatt, valamint a pótlás és felváltás beérkezése után. Ezt állandóan gyakorolni kell.

Minden pk-nak a rajpk-ig és a golyószórós fészek pk-ig bezárólag át kell hatva lenni attól a szent meggyőződéstől, hogy az állást minden körülmény között tartani kell, még akkor is, ha az elg. jobbra és balra tőle előre jutott vagy az állásrészt megkerülte vagy

körülfogta, páncélosok keresztül gurultak rajta, vagy az elgázosították. Tudni kell azt, hogy embereivel együtt állásban sokkal nagyobb biztonságban van, mintha kitér és ez által ki lesz téve az elg. tűzhatásainak, és télen a megfagyás veszélyének. Tudnia a kell, hogy nem sokára a saját ellenlökés felszabadítja, és hogy kemény kitartásával az ellenlökés alapjait ő teremti meg.

A tü. és a gyalogsági fegyverek minden pk-inak tudnia kell, hogy előmunkálataival, jól megszervezett figyelő és ök.rendszerével sikeres védelem alapfeltételeit rakja le. Minden törekvése odairányuljon, hogy az arcvonalon lévő gyalogságot már az elg. tád. első percében támogatassa és hatásos tüzével harcát megkönnyítse.

Minden pk. szent kötelessége saját személyének példájával és törhetetlen akarattal mindent megtenni, hogy a harctapasztalatlan vagy gyengébb idegzetű katonák a páncélosok vagy gáz okozta vakrémületet elkerüljék. Erre semmi ok nincsen. Kiváló pct. fegyvereink és jó gázvédő eszközeink vannak. Ezen felül az áttört páncélos sincs kellemes helyzetben, és hatása a védelemben lévő csapatokra csekély. Gázzal fertőzött terület az elg.-re nézve is kellemetlen.

A helyi tartalékok minden pk-a attól a fontos feladattól kell áthatva legyen, hogy az arcvonalon lévőkhöz nehéz helyzetükben az ő segítségére várnak és kötelességük az ellenlökése, valamint személyes bátorsága és rámenése az arcvonalon lévőket tehermentesíti és nehéz helyzetet saját javunkra billenti.

Ezt a parancsot az ezredparancsnokig bezárólag ismertetni kell és többször oktatás tárgyává kell tenni.

vitéz Jány Gusztáv

vezds. sk.

Kapják: III., IV., VII. hdt.

1. pc. ho. XXIV. pc. hdt.

Napló, Vkg., I.a., Kik.

csop.pk.

M á s o l a t.

Intézkedés a hdm. folytatására

1.) Az elg. harckocsikkal is megerősített* ereje ma is tovább folytatta támadását Schutschej-Uryw-i hídfőből DNY-i irányban. Saját csapataink egy része* közepe és jobb szárnyában védekezik. E szakaszt az urywi arcvonal eredeti helyén viszonylagos nyugalom van. Az elg. nagyobb...* Peskowatka-n, Ssoldatskoje, Prilegy, Kolbino, ...* Ostrogoshsk irányába való támadásnak megindulása mielőbb ...* elg. kisebb erőkkel elérte Krasnoje-t. A H- arcvonal általánosságára való tekintettel a Führer elrendelte, hogy a magyar hds. pság. parancsnoksága alatt álló erők mindaddig, amíg a német felső vezetés ellenrendszabályai hatásukat éreztetik, a Don mentén még elszigetelten is helytálljon. A Führer mai napon meghozott elhatározásával gondoskodni fog az esetlegesen körülzárt erők felmentéséről. A reánk bízott feladat becsületes teljesítése nemzeti kötelezettség, mostani téli időjárásban egy esetleges áttörés áldozatai sokkal nagyobbak lennének az itteni helytállásnál.

2.) Szándék:

A Potudan-on át D. irányba előrenyomulni akaró elg. megakadályozni abban, hogy a Tichaja Ssosna átjáróit birtokba véve az ettől DK-re küzdő erőknek hátába támadhasson és ezzel a helyzet ottani helyreállítását megakadályozza.

3.) Feladatok:

A.) A VII. hdt. feladata: A 23. ho. arcvonalának megtartásával a hdt. zömének kitartásával lehetővé tenni a Cramer hdt. ellentámadásának végrehajtását.

B.) IV-hdt. feladata: A 10. ho. kitartásával lehetővé tenni a Cramer hdt. az ellentámadáshoz tervszerűen csoportosuljon. A hdt. /: 13. ho., 168. né.ho./ feladata Korotojak, Turnovoje, Tereschovo, Lessnoje területének birtokba tartásával megakadályozni, hogy elg. Tichaja Ssosna szakasz felé előre törhessen. Ebből a célból a 13. ho. Kotorojak védelme mellett erős tartalékot tartson balszárnyán. A 168. né.ho. jobb szárnyán közös erővel állják el Ostrogoshsk felé vezető utat. A 168. ho. egy mozgékony megerősített harccsoporttal akadályozza meg, hogy az elg. Krasnoje területéről akár DK., vagy D. irányban előretörjön. Végső esetben Krotokjak Ny. Ostrogoshsk-tól É-ra és Veretjétől É-ra lévő magaslatokon tartson ki.

C.) Cramer hdt. feladata:

A I. 16-ra kialakuló helyzet lehetősége szerint csoportosulva végrehajtja az ellentád-t. Számoljon azzal, hogy ha a helyzet megköveteli, parancsnoksága alá helyezem a 10.k.ho-t. A VII. hdt-t az ellentámadás végrehajtásában lehetőség határain belül támogatja. ...* közlöm, hogy Ilowka területén Fráter szd.pság. ...* német rep.csoportok zárják le a D. felé vezető utat. ...* védelmében vitéz Illésy szds. parancsnoksága alatt ...* az itteni Tichaja Ssosna átjárót Budeny-ban Vollant ...* psága alatt a kik.táborból

* olvashatatlan szövegrész

alakított harccsoportoknak kell megakadályoznia az ottani hídon való átkelést. Tichaja Ssosna-tól É-ra a harcok vezetését támadó szellemben kell végrehajtani. A tétlen tiszta védelem az elg. használna.

4.) A z. ho. maradványaiból még rendelkezésre álló menetszázadokkal és fegyverekkel a rangidős epk.pság-a alatt harccsoportot állítok össze, mely egyelőre Alexajevka-n rendelkezésemre marad. E csoportoknak gk-kal való hátraszállítását a rep.dd.pság. hajtja végre, külön pcs.szerint.

5.) A mostani feszült helyzetben nemcsak a csapatok végső ellenállására kell építenem, hanem a pk-ok keménységére is. A pk-tól megkövetelem, hogy elhatározásaikban és végrehajtási tervükben a mostani kegyetlen téli időjárás is vegyék tekintetbe. Tehát ok nélkül nem kell a csapatokat a szabad ég alatt tartani.

Kapják: IV., VII., Cramer hdt. Fráter ezds.,

Illásnn Illésy ezds., mü.pk., hir.pk.,

I.a.oszt., főszmstr., Hds. vk.f., Napló,

Vollant vk.örgy., Dt.Gen.,

vitéz Jány Gusztáv vezds. sk.

240/2.hds.I.a. 43. I. 15.

Észrevételek a csapatok magatartására

A csapatoknál való utóbbi kintlétem alatt az alábbiakat tapasztaltam.

- 1.) Az első vonalban lévő csapatoknak az állásai elég előrehaladott állapotban vannak. Ezt a munkát teljes erővel folytatni kell, mert még igen messze vagyunk attól, hogy ezekben az állásokban telelni lehessen.
- 2.) A hátrább fekvő csapatok munkája nem felel meg az eddig kiadott irányelveimnek.
 - a.) Közvetlen az első vonal mögött lévő tartalékok végeznek ugyan erősítési munkákat, de ezeknél csak arra vannak tekintettel, hogy a légi támadások ellen védjenek. Ez nem helyes eljárás. Minden tart-nak az állás mélységében reteszállásokat és támpontokat kell építeni. Ez természetesen légi támadás ellen is védelmet nyújt. Ez nem jelenti, hogy elg. betörése esetén ezek a tartalékok nem hajtanak végre ellentámadást. Erre minden körülmény között törekedni kell. Azonban, ha az ellentámadás valamilyen ok miatt nem indulhat meg vagy csak később indítható meg, ezeknek az állásokban kell az elg-et megállítani és elreteszelni.
 - b.) A községekben lévő tart-ok egy-egy tá irányt figyelembe véve végeznek ugyan erősítési munkákat és főleg a légítád-ok elleni berendezéseket, de sehol sem láttam azt, hogy a községet -- mint ahogyan elrendeltem -- körvédőképes támponttá akarnák kiépíteni. Ezt a mulasztást sürgősen pótolni kell.
 - c.) A harcálláspontok nem képeznek sehol sem támpontot. Itt nemcsak figyelőhelyeket kell kiépíteni, hanem minden egyes személynek páncélosok ellen védelmet nyújtó gödrének kell lennie, melyeket úgy kell telepíteni, hogy elg. betörése esetén azokból védekezni lehessen. Ez egyaránt vonatkozik a szak.pk. és a ho.pk harcálláspontjára, valamint a tűzerek figyelőhelyeire. Ezt a támpont szerű kiépítést még ott sem láttam, ahol a háp környéki csapat /:kp-os, lov.szk. / volt elhelyezve.
 - d.) A védelmi övben lévő nehézfegyvereknek tüzelőállásait támpontokká kell kiépíteni, ahol nemcsak a tűzfegyvernek, de az összes kezelőnek is tüzelőállásai vannak a védelmi harc lefolytatására.
 - e.) A tü. tüzelőállásait úgy kell kiépíteni, hogy elg. betörése esetén a lövegek közelharc megvívására legyenek képesek. Ne csak a lövegnek és géppuskának, hanem az összes kezelőnek is ki legyen építve a tüzelőállásuk.
- Mozdonyállásokat ugyancsak védelemre kell berendezni.
- 3.) Minden gyalogos alakulat/:szak.szdz./vonjon ki magának rohamjárőröket. Ezeket vegye hátra, pihentesse és feladataira képezze ki. Ezek hajtsák végre a vállalkozásokat, betörés esetén gyors ellenlökéseket, vagy olyan egyéb feladatokat, amihez válogatott legénység kell.
- 4.) Láttam menetszázadokat, amelyek ebben a kötelékben kerültek bevetésre. Ez helytelen, de azonnali felosztásuk is az. A menetszázadok a hiányok pótlására a szervezetszerű kötelékekbe felosztva kerülnek alkalmazásra.

A menetszázadokba beosztottak a szakalakulatokhoz embereket, akik egyáltalán nem vagy csak igen keveset értettek feladatukhoz. Bármennyire is nagyok itt a hiányok, ilyen pótlásnak értelme nincsen. Bármilyen sürgős is a pótlás, ennek értelme csak akkor van, ha a legszükségesebb kiképzést, a fegyvert kiszolgáltatásra megkapta.

5.) Elrendeltem, hogy a vonatoknak és intézeteknek, valamint az arcvonat mögött lévő összes egyéb alakulatoknak elhelyezési körletét körvédőképesen támpontra kell kiépíteni. Ez majdnem sehol sem történt meg.

Ehelyett például egy rohambürü oszlop arra a rémhírre, hogy az ellenség áttört és egy ismeretlen hadbiztos százados azon közlésére, hogy állítólag visszavonulás folyik, az arcvonat mögött 30 km-re fekvő elhelyezési körletét elhagyta és „nagyobb veszteségek elkerülésére” a 20 km-rel még hátrább fekvő előljáró parancsnoksághoz vonult be.

Hátul lévő alakulatoknak is -- beleértve a vonatokat és intézeteket -- csak előljárójuk írásbeli parancsára szabad visszavonulni.

E nélkül, ha az ellenség betört vagy áttört volna, a kiépített körvédőképes támpontjukban az utolsó emberig harcolni kötelesek.

Elvárom, hogy legközelebbi szemlém alkalmával ezeket a hiányosságokat már nem fogom észlelni és minden parancsnok a védelmet a fenti szellemben szervezi meg.

Törzsszállás 42.VIII.23.

Kapják: III.hdt. 50X

IV.hdt. 50X

VII.hdt. 50X

I.pc.ho. 20X

Fszmstr. 50X

Mü.pk.

Né.ök.törzs.

Napló.

Előadó: v.Kontz vk.szds.

vitéz Jány Gusztáv vezds. sk.

Hadseregtől területére hátraszököttek
letartóztatása és bekísértetése

1.) Megkeresem a K. és Ny. megszálló csoport parancsnokát, hogy a 2. magyar hds. kötelékébe tartozó és területére hátraszökött emberünket - tisztet és legénységet egyaránt - tartóztassa le és zárt csoportokban kísértesse be a hds. parancsnokságához Woroshba-ra. /: Főszállásmesteri osztály: /

Ezeket külön intézkedésem szerint tábori bíróság elé kell állítani.

Kivételt képeznek ez alól a kórházaikba került egyének közül azok a sebesültek vagy fagyásos betegek, akik 6 héten túl gyógyulnak. Ezeknek az anyaországba való hazaszállítását engedélyezem.

Kapják: K.megsz.csop.pk.

Ny, megsz.csop.pk

IV.hdt.,

VII. hdt.,

Törzsszállás 43.II.3.

vitész Jány Gusztáv vezérezredes sk.

III. hdt. /:Szabó vörögy:/

19.k.ho. /:Ssumy:/

Főszállásmester,

Tábori bíróság,

Napló

Intézkedés a hdm-ek folytatására.

1.) Az elg. a 12.ho. csapatait védőállásaiból kivette és mögötte lévő területen most nehéz harcban áll.

Az Uryw-i Don könyökben tád. orosz erők a 7. és 20. k.ho. zömét felmorzsolva a Potudan-tól É-ra mozognak.

2.) Számolok azzal, hogy a 12. ho. sávjában az elg. a tád-t DNY-i irányban, a IV. hdt-nél a Potudan-on át Ostrogoschsk felé folytatja és a hdm-eket a III. hdt. déli szárnya és oldala ellen irányított előretörésekkel biztosítja.

3. Feladatok:

a.) Cramer hdt. zömével vesse vissza a Schtschutschje-i hídfőből a tád-ó elg-et és vegye vissza a régi állásokat.

Részeivel - az Ostrogoschsk, Weretje-i hídfőre támaszkodva - Ssosna és Potudan közötti területen mozgó védelemben biztosítsa a IV. hdt. balszárnán küzdő 13. ho. védőszakaszát. E feladatánál számoljon azzal, hogy a 13. ho. és a 7.k.ho. jelentéktelen maradványaival együtt minden tartalék nélkül vékony megszálló vonalat képez.

A 13. ho. balszárnya a Potudan déli partján Kolbino Ny-on van.

b.) A VII. hdt. zöme tartsa állásait. A 19. ho. reteszállás megszállásával biztosítsa baloldalát és a 12. ho.-al a sávjában lévő községek körvédelemben és más fontos pontokon megkapaszkodva ne engedje, hogy az orosz túl nagy területet vehessen birtokba.

c.) A IV.hdt. jelenlegi állásainak tartása mellett:

aa.) jobb szárnyával keressen és tartson ök-t a 12. ho.-al.

bb.) balszárnnyával feltétlenül tartson ki.

cc.) A Nikolskij, Korotojak-i szakasz feltétlen birtokban tartását megkövetelem, mert ez a tervezett hdm-ek előfeltétele.

d.) A III. hdt. súlyát délre helyezve akadályozza meg, hogy az elg. védőállását felsodrítsa.

4.) a.) A Cramer hdt-nek Tichaja Ssosna-tól É-ra lévő részei a IV. hdt és a 13. ho. parancsnoksággal szoros együttműködésben oldják meg feladatukat.

b.) A Cramer hdt-nek Tichaja Ssosna-tól DK-re működő zöme a I. 15-re kialakuló helyzet szerint a VII. és esetleg IV. hdt. pság-gal egyetértőleg készített tád-terv szerint járjon el.

Azok az erők, amelyek a Cramer hdt. itt működő támadási területébe beleesnek, a Cramer hdt-nek rendelendőek alá.

c.) Fentiekből kifolyólag Cramer hdt. pság. mielőbb vegye fel a kapcsolatot a IV. és VII. hdt. pság-okkal.

d.) A Cramer hdt. támadási tervét mielőbb jelentse.

5.) Mindez még a teljes elszigeteltségben lévő egységeknek is legszívósabb ellenállás kell kifejtése, ellenlökésekkel, a hátsóbb területen lévők minden község megszállásával és tartásával minél több erőt kell lekötönni, hogy idő legyen előbb a Schtschutschje-

hídfőből betört elg., majd az Uryw-i Don kanyarban tért nyert elg. ellen a támadást szervezeten végrehajtani.

Kemény, a végsőkig való kitartás az egyedüli menedék. Ezt meg kell érteni és kíméletlen szigorral meg is kell követelni.

A magasabb vezetés csak akkor tudja a helyzetet ismét helyreállítani, ha számvetéseinel szilárd alapra támaszkodik.

A védőállásokat elhagyni csak az én előzetes engedélyemmel szabad.

Kapják: III., IV., VII. hdt.

Cramer hdt., főszmstr.,

Dt. Gen., mű. pk., hir. pk.

Törzsszállás, 1943. I. 14.

vitéz Jány Gusztáv vezds. sk

1507/2. hds. I. a. 42. VIII. 7. szám.

Intézkedés VIII. 8-ra.

7. k. ho. Uryw 185.5 harp Storoshewojw vonalban kb. 6-8 zlj. tád. elg. elől visszavonulóban. A III. hdt feladat VIII. 8-án a 20. k. ho-al megerősítve Uryw, 172.7 harp. K. lejtőjeit Storoshewojw vonalát tartani.

Szándékom az 1. pc. ho-t minél előbb kivonni és a 7. k. ho. mögött gyülekeztetve legkésőbb VIII. 9-én hajnalban az elg. hídfőt összefogott erőkkel megtámadni.

Veres csop. még a 7-e folyamán tisztítsa meg a Don D. partját az elg.-től. Páncélos kötelék zöme VIII. 8-án délelőttig éri el Boldyrewka, Rodniky területét. A 12. k. ho-al a pc. ho. lövész részei úgy váltsa fel a Tichaja-Ssosna torkolat és Deviza D. Repjewka D. vonal közötti területet, hogy azokat még 8-a folyamán a Potudan É. partjára átvonhassa.

A felváltás megtörténte után a IV. hdt. Deviza D., Repjewka D. vonalig a pság-ot átv teszi. A Don vonalát minden körülmények között tartsa, onnan visszavonulnia nem lehet.

Törzsszállás, 1942. VIII. 8.

Kapják: IV. hdt.

v. Jány Gusztáv vezds. sk.

1. pc. ho.

Napló.

Másolat

1.) Az elg. a 12. ho. csapatait védőállásaiból kivette és a mögötte lévő területen most nehéz harcban áll az Uryw-i Don könyökben, tád. orosz erők a 7. és 20. k.ho. zömét felmorzsolva a Potudan-tól É-ra mozognak.

2.) Számolok azzal, hogy a 12. ho. sávjában az elg. tád-t DNY irányban a IV. hdt-nél a Potudan-on át Ostrogoshsk felé folytatja és a hdm-eket a III. hdt. déli szárnya és oldala ellen irányított előretörésekkel biztosítja.

3.) Feladatok:

A.) A Cramer hdt. zömével vesse vissza a Schtschutschje-i hídfőből tád-ó elg-et és vegye vissza a régi állásokat. Részzeivel az Ostrogoshsk, Weretje-i hídfőkre támaszkodva, a Ssosna és Potudan közötti területen mozgó védelemben biztosítsa a IV. hdt. bal szárnyán küzdő 13. ho. védőszakaszát. E feladatnál számoljon azzal, hogy a 13. hc. a 7. k.ho. jelentéktelen maradványaival együtt, minden tartalék nélkül vékony megszálló vonalat képez. A 13. ho. balszárnya a Potudan déli partján Kolbino Ny-on van.

B.) A VII. hdt. zöme tartsa az állásait. A 19. ho. reteszállás megszállásával, biztosítsa bal oldalát és a 12. ho-al a sávjában lévő községek körvédelmében és más fontos pontokon megkapaszkodva, ne engedje, hogy az orosz túl nagy területet vehessen birtokba.

C.) A IV. hdt. jelenlegi állásainak tartása mellett

a.) Jobb szárnyán keressen és tartson ök-t a 12. ho-al.

b.) Bal szárnyával feltétlenül tartson ki,

c.) Nikolskij, Korotojak-i szakasz feltétlen birtokban tartását megkövetelem, mert ez a tervezett hdm-ek előfeltétele.

D.) A III. hdt. súlyát D-re helyezve akadályozza meg, hogy az elg. védőállását felsodríthassa.

4.)

A.) A Cramer hdt-nek a Tichaja Ssosna-tól É-ra lévő részei, a IV. hdt. és a 13. ho. parancsnoksággal szoros együttműködésben oldják meg feladatukat.

B.) A Cramer hdt-nek a Tichaja Ssosna-tól DK-re működő zöme a I. 15-re kialakult helyzet szerint a VII. és esetleg IV. hdt. psággal egyetértőleg készített tád. terv szerint járjon el. Azok az erők, amelyek a Cramer hdt. itt működő támadási területébe beleesnek, a Cramer hdt-nek rendelendők alá.

C.) A fentiekből kifolyólag Cramer hdt. pság. mielőbb vegye fel a kapcsolatot a IV. és VII. hdt. pság-okkal.

D.) A Cramer hdt támadási tervét mielőbb jelentse.

5.) Minden, még a teljes elszigeteltségben lévő egységeknek is a legszívósabb ellenállást kell kifejtenie. Ellenőkésekkel a hátsóbb területen lévők minden község megszállásával és tartásával minél több erőt kell lekötni, hogy idő legyen előbb a Schtschutschje-i hídfőből betört, elg. majd az Uryw-i Don kanyarban tért nyert elg. ellen, s támadást szervezeten végrehajtani. Kemény, a végsőkig való kitartás az egyedüli menedék. Ezt meg kell érteni és kíméletlen szigorral meg is kell követelni. A magasabb vezetés

csak akkor tudja a helyzetet ismét helyreállítani, ha számvetéseinél szilárd alapra támaszkodik. A végállásokat elhagyni csak az én előzetes engedélyemmel szabad.

Kapják: III., IV., VII. hdt., Cramer hdt

Dt.Gen. Mü. pk. Hir.pk. Főszmstr.

220/2.hds. I.a. 43. I. 15. szám:

Harci szellem fenntartása a küzdő csapatoknál

1.) Az utolsó harcok alatti magatartás sok helyt olyan, mely a legerélyesebb és legkíméletlenebb közbelépést teszi szükségessé.

Elrendelem, hogy minden pk., ha kell, fegyverrel toroljon meg minden gyáva cselekedetet.

2.) Aki helyét indokolatlanul parancs nélkül elhagyja, fegyvert elhány, rémhírt terjeszt vagy továbbít, a Sz.Sz. szerint felkoncolandó.

3.) Ha egységek gyáván megfutnak, meg kell őket tizedelni.

4. Értse meg minden pk. és értesse meg minden alárendeltjével, hogy a hds. itteni becsülettel vagy anélkül vívott harcával áll vagy bukik Magyarország.

5.) Ki kell irtani azt a tévhitet, hogy elg. túlsúlyban van. Csak gyalogsági helyi túlsúlyt tud teremteni, tü. mindenütt töredéke a mieinknek, rep. fölénye megvan, de hatása küzdőkre egyenlő a nullával.

Fogoly vallomások elg. erejéről célzatosak és túlzottak, ahol azok ezredet jelentenek, ott 2. szd. nincs,

Kapják: III. hdt.

IV. hdt.

VII. hdt.

1. pc.ho. (13. ho.)

Főszmstr.

Rep.csop.

Lgv.

Vkf.

Napló.

Törzsszállás, 1942. VIII. 11.

v. Jány Gusztáv vezds. sk.

Visszaözlés megakadályozása

Legutóbbi intézkedéseimben elrendelt körletekben minden alakulatnak ki kell tartania, mindaddig, amíg más parancsot nem adok. Alakulatokra nézve ilyen parancsot előzetes hozzájárulásom alapján csak a hdt.pság-ok adhatnak. Egyes személyeknek a szolgálat érdekében történő esetleges hátrairányítására a csapattest parancsnokok is engedélyt adhatnak. Minden esetben csak írásbeli engedéllyel, írásbeli paranccsal lehet visszamenni.

E parancs végrehajtásának minden lehetséges eszközzel érvényt kell szerezni. Ellenszegülőkkel szemben előzetes vizsgálat nélkül minden tisztet feljogosítok arra, hogy fegyvert használjon.

Tisztekkel szemben is kötelező a feljebbvaló vagy előljáró részéről az azonnali fegyverhasználat. E parancsom ellen vétő puha személyek ellen én alkalmazom a megtorlást.

Az a tiszt, aki alakulat nélkül egyenként hátrajön és arra hivatott előljárójától írásbeli parancsot nem tud felmutatni, az szökevény, és soron kívüli eljárással ennek megfelelően kell vele eljárni.

Bomlasztó kijelentések ejtése és terjesztése ugyan olyan elbírálás alá kerül, mint a fegyelem ellen való ellenszegülés.

A hátraszivargások lehetőségét ki kell zárni. Ehhez az elrendelt gyülekezési körleteket részben az érdekelt parancsnokságok maguk, részben a hadtáp szervek Ny. felé megbízhatóan zárják le.

Elvárom, hogy a tisztikar mielőbb visszakapja a lelkét és lelket önt az emberekbe. A ho.pság-ok a legrövidebb időn belül alakítsanak meg fegyelmezett egységeket, amelyeknek feszes fellépése /: zárt rend /: példát mutat. Minden tiszt állománycsoportra és rendfokozatra való tekintet nélkül tisztai alakulatokból való, ha neki szervezetszerű helyet nem lehet biztosítani. A tisztai alakulatok megszervezése a legsürgősebb teendő. Meg kell érteni, hogy az elveszett becsület visszaszerzéséről van szó. Meg kell érteni mindenkivel, hogy az Oskol vonalról való továbbözlés biztos pusztulást jelent. Mindenkinek tudnia kell, hogy felszabadító erők beérkezésének alapfeltétele, hogy a hadseregben helyre álljon a rend és itt kitarson.

Kapják: IV.hdt.

VII. hdt.

Főszállásmester

Törzsszállás 43. I. 20.

vitéz Jány Gusztáv vezérezredes

Hds.hadtáp

Napló.

Kozár vk. ezds.

Fráter ezds.

32. számú melléklet
..40./2. hds.I.a. 43. II.27.

Rend és fegyelem helyreállítása

A rend és fegyelem csiráit még mindig alig látom. Tele vannak az utak maradozókkal, szánokon ülő magánzókkal, botra támaszkodó és bicegő egyénekkal, piszkos gondozatlan, zord télben is alig engedhető feltúrt gallérral, bekötött fejű, az egyenruhát hordó semmi emberekkel és ítélnék meg becsülettel harcolt és ma is fegyelmezett egységeket, honvédeket.

Ezt nem tűröm tovább; véresen kemény rendszabályokat kell minden pk-nak életbe léptetnie, különben rend soha sem lesz.

Parancsaimat megismétlem:

- 1.) Szálláskörletekben is csak zárt egységekben van mozgás. Kivételt képeznek jelentésvivők, és ezeknek karszalagot kell adni.
- 2.) Étkezés kiosztásához is zárt rendben kell felvonulni. Egyes embereknek maradozóknak étel kiosztását megtiltom.
- 3.) Meneteknél csak pihenő alatt szabad kilépni. Ilyenek tartására pk-nak gondolkodni kell. Lemaradozókat tábori csendőrök, ha kell testi fenytéssel is kényszerítsék, hogy beosztásukban megmaradjanak.
- 4.) Menet előtt orvosi vizsgálat állapítsa meg a mozgásképteleneket, ezeket záróoszlopokban kell továbbítani, míg eu. intézetnek leadhatók.
- 5.) Szálláskörleteket őrséggel le kell zárni Egyenként érkezőket, ha írásbeli igazolványuk nincs, le kell tartóztatni és a legközelebbi táb. bíróságnak átadni, az szökevény.
- 6.) Amely ho. körletében bandák vasutat megrongálnak, vagy más kárt okoznak, a legmagasabb pk-tól kezdve bíróság elé kerül mindenki, a felelős egység megtizedeléséig sem rettennek vissza.
- 7.) Hósapkát, feltúrt gallért, botot senkinél nem akarok látni, akit bottal vagy rendetlen öltözetben találnak, azt az ap. elé kell kísérni és kikötéssel fenytíteni. Jör. mene ellenőrizze ezt.
- 8.) Tisztaságot meg kell követelni, piszkos ruházatban járó ki kell köttetni.
- 9.) Pokróc koszorúban, felszerelési tárgy előírás szerint hordható csak, koffer, táskák csak a háton, a kézben nem lehet. Ki így menetel, azt felelősségre kell vonni.
- 10.) Szállásőrségnek meg kell gátolni, hogy egyesek, járművek, ha csak írásbeli parancsot felmutatni nem tudnak, a községet elhagyják. Az ellen, aki felszólításra senki áll meg, fegyvert kell használni.
- 11.) Szánokon, szekereken, csak a kocsis ülhet, csak zlj. és ezred pk. ülhet a menet alatt járműre, ha hátslova nincs.
- 12.) Tiszteket és zászlósokat, kik fenti pontok valamelyikébe ütköző tettet hajtanal végre, bíróság elé kell állítani. Ennél rendfokozatra nem szabad tekintettel lenni.
- 13.) Aki beosztását, körletét elhagyja, szökevény, vele úgy kell elbánni, mint az elrendeltem. Ez tisztre, legénységre egyaránt vonatkozik.

14.) Akitől a fegyvert akár banda tagja, akár valamely más személy elvette, azt agyon kell lövetni, mert gyávaság büntettét követte el.

Kapják: IV.hdt.

VII. hdt.

Törzsszállás 43.II.27.

Napló. vitéz Jány Gusztáv vezérezerdes sk.

277/2. hds. I.a. 43. I. 20. szám.

Intézkedés a csapatok rendezésére

1.) Az Oskol vonalát Ny-nak csak írásbeli pcs. alapján lépheti át tiszt és leg.állományú egyén. E pcs. kiállítására csak a hop. vagy előjárója jogosult.

Vonatok és intézetek csak szűkebb törzsek szűkebb törzsük és fogatok és egy hajtó a megadott területen gyülekeznek és nyernek elhelyezést.

2.) Minden úton Oskol hídjánál erélyes tiszt psága alatt álló kis osztag legyen, feladata az 1. pontban foglaltakkal ellenkezést megkísérlő azonnali felkoncolása, legyen az tiszt, vagy leg.

3.) A megalakuló egységek szd-i legfeljebb 100 fősek legyenek, hogy azokat könnyen lehessen mozgatni. Ezeknek az állások mellett kell lenniük.

4.) Az Oskol védelme csak támpontszerű községekre támaszkodó lehet. Házakat kell védelemre berendezni.

5.) Kinek fegyvere nincs, azt igazolvánnyal hop.látja el, kinek ilyen nincs, I. 24-én 8 h-tól kezdve azokat össze kell gyűjteni és megtizedelni.

6.) Torzsay szds. hadtáp szerveivel az összes községekben tartasson razziákat, csellengőket, fegyvert, lőszert, felszerelési tárgyakat, sisakot, stb. gyűjtse össze egész területen Budenyj magasságáig.

Szekereket Főszállásmester bocsásson rendelkezésre, illetve ilyeneket a községekben gyűjtsön, ha a kiutalt elégséges nem volna.

7.) Fegyvelmező gyakorlatokkal az egységeket mielőbb meg kell szilárdítani, semmi más foglalkozást nem kívánok tőlük. Esetleges tád-i lehetőségekre való tekintettel gyors menetet gyakorolni. A fegyver nélküli alakulatok kézigránáttal szerelendők fel és ilyen harcra kell begyakorolni.

8.) Mielőbb tudni akarom, hol, milyen erő és milyen fegyverzettel alakult meg.

9.) Az összes harcos állományhoz tartozó tiszték fegyvernemre tekintet nélkül szd-okba gyűjtendőek, melyben addig maradnak, míg beosztást nem kaphatnak.

10.) Kapja: VII. hdt., Főszmstr., Torzsay szds.

Törzsszállás, 43. I. 20.

vitéz Jány Gusztáv vezds. sk.

Csesznik csoport 1943. febr. 4.

Egészségügyi jelentés

Jelentem, hogy a Csesznik csoport egészségügyi helyzete nagy mértékben aggasztó. A mai napi gyengélkedők száma 87 fő, ezek nagy része meghűléses, fagyásos beteg, rendkívül legyengült állapotban, akik jelenlegi súlyos szolgálatot ellátni képtelenek. Semmiféle gyógyszer és gyógyeszköz nem áll rendelkezésre, kórház fel nem veszi őket és továbbítási lehetőségünk sincs. A rendkívül rossz ételmezési és anyagi egészség megőrzésének legkisebb követelményei is hiányoznak. Hetek óta állandó menetben és megerőltető szolgálatban lévő csapatok úgy szólnak semmit sem pihentek. A csoportnak váltani való ruházata nincs, teljesen eltetvesedett, járvány kitörésével a legyengült szervezetű embereknél bármikor számolni lehet.

Muzsay csoport kapják.

23.kho.

Keserű csoport vez.c. 1943. I.10.
vezető orvos

Egészségügyi jelentés

Jelentem, hogy a Keserű csoport eü. helyzete nagymértékben aggasztó. Az emberek 50%-a a sokszoros rotálás ellenére is fagyott, ruhaváltás, mosás lehetetlen, rendkívül nagymértékű az eltetvesedés, a légénység erőállapota kifejezetten rossz. Rendkívül sok a lázas hörghurut. Gyógyszer, kötszer nincs. Az ellátás olyan, hogy csakis a jelenlegi állapot még rohamosabb rosszabbodásával lehet számolni.

olvashatatlan aláírás

c.tzls.

Láttam, sürgős intézkedést kérek.

Segélyhely eü. anyagot és tisztálkodáshoz legs-nek szappan
kiszállítását kérek.

Grinow, 1943. I. 16-17-én

olvashatatlan aláírás

h. csop.pk.

Távirat-Rádiótávirat (Távmondat)

Feladó:

Huixa 687/688. I.14. 23.20.

címzett:

VII hdt.

12.k.hop

Tárgy: A Heeresgruppe B. rendeletére Jány vezds. úr pcs-ára.

1.) Kolybelka-t és Nikolsi-t az utolsó emberig és töltényig tartani kell. 2.) A védőállásokból visszavonulni csak a hds.pk.parancsára és engedélyével lehet. 3.) Pcs. nélkül visszavonuló embereket a helyszínen fel kell koncolni.

VII. hdt. I.a. 43.I.14.

A napközi jelentésekből azt látom, hogy a harcokban megviselt csapatok ellenállást csak a községek házcsoportjainál megkapaszkodva tudnak kifejtetni.

Minden visszaszorított csapatot ilyen helyeken kell gyülekeztetni és a védelmet megszervezni, elg-nek a hézagokban való előrenyomulását tád-okkal megakadályozni. Községek körvédelmét mindenütt szervezzük meg és feltétlen utolsó emberig, töltényig tartani becsületbeli kötelességünk.

Kapják. III-IV. és VII. hdt.

229/2. hds. I.a. 43. I. 14.

vitéz Jány vezds.

Führerbefehl Nr.2.

Egybehangzó fogoly vallomások szerint az egész keleti arcvonalon az orosz forradalom emlékünnepe, november 7-én vagy az azt követő napokban nagyobb orosz támadással kell számolni. Elvárom, hogy minden tiszt, tiszthelyettes és legénység az eddig kiadott és félre nem magyarázható parancsaim szerint katonai esküjéhez híven helyét megállja, állásait a végsőkig védelmezi, és ha szükséges, az életét is feláldozza.

Az eddigi tapasztalatok szerint az állások, vagy azok részeinek feladata, kitérés vagy visszavétel több vérbe kerül, mint a már kiépített védőállások kemény, megalkuvás nélküli védelme.

Minden parancsnoktól elvárom, hogy kiadott parancsaim értelmében alárendelt egységeknek harcerezét és harckészültségét a legmagasabbra emelje, és közeltartott tartalékait az ellenlökésre azonnal bevesse.

Így az oroszoknak biztos nem fog sikerülni arcvonalunkat benyomni. Ismét hatalmas veszteségeket fog szenvedni és végül is el fog vérezni.

A parancsom kihirdetendő a csapat és vonat minden egyes tisztjének és legénységnek, munkaszolgálatoknak nem. Kihirdetés után a parancsot meg kell semmisíteni.

Kapják: III. hdt.

vitéz Jány Gusztáv vezds. sk.

IV.hdt.

VII. hdt.

I.pc.ho.

I. rep. csop.

Mű.pk.

Hír.pk.

Fszmstr.

XXIV.pc. hdt.

Napló.

6. számú

HADSEREG PARANCS

Tábori posta: 202/01.1943. évi január hó 26-án.

Az I. pc.ho. Ilinka-n harcoló részeit láttam abban a küzdelemben, mikor mint utóvéd biztosította a 26. és 168. né. ho.-ok elvonulását és csak parancsra hagyta el helyét, mikor már feladatát megoldotta. Hivatásának -- még a védelemnek is-- támadásokkal való megoldásával tökéletesen megfelelt. Azért nem mert az orosz sarkába szegődni, mert véres veszteségei megtanították, hogy a magyar csapatban is van még virtus és nem tanácsos közelébe érni. Ha a zöm és minden más egység is így végezte volna el munkáját, ma nem állnánk úgy, ahogy vagyunk és lenézés helyett megbecsülés volna osztályrészünk.

Tudom, hogy ezt Horváth Ferenc vk. ezds-nek, a ho.pk.-ának köszönhetem elsősorban, aki ésszel és nyugalommal vezette, és vitézi kiállásával megmutatta, hogy a szíve is helyén van.

Köszönetem kiváló munkatársának, Csemez Károly vk. őrgy., ho.vk. főnökének, kiből igazi támaszt talált a pk-a, mert fáradhatatlanul, veszélyel nem törődve végezte nehéz, fáradságos munkáját.

Köszönetem az Ilinka-n helytálló minden pk-nak tisztnek, tiszthelyettesnek, tisztnek és honvédnek, kik keményen állták a sarat és magabízóan verekedtek és nélkülözések között pihenés nélkül, lelkesen és virtuosus jókedvvel harcoltak.

Példának állítom a hds. minden tagja elé ezeket az egész férfiakat. Csak így szereshetjük vissza becsületünket. Aki nem követi őket, az méltó a pusztulásra.

Kitüntetési javaslatokat a ho.-tól várom.

Eligazítás 10 h-kor

vitéz Jány Gusztáv vezds. sk.

A helyességért:

Dropa alez.sk.

törzsszállás pk.

Magyar Hadseregparancsnokság

24. számú

HADSEREGPARANCSNOKSÁGI TISZTI PARANCS

Tábori posta 202/01. 1943. évi április hó 10-én.

Ismételten hangzottak el figyelmeztetések is intelmek, amelyek a fecsegést, könnyelmű és meggondolatlan megnyilatkozásokat, rossz szokássá vált illetéktelen kritizálást megbélyegezzék és ostromozzák.

A magyar embernek immár rossz természetévé vált kishitűség, sötéten látás, és mindenkinél mindent jobban tudás, a megfontolatlan fecsegés oda vezetett, hogy a 2. hds. téli hdm-eivel kapcsolatban rengeteg valótlanosságot, rémhírt és rosszindulatú pletykát terjesztettek különösen a hátszországban, amit a rosszindulat, elg. propaganda kiszínezve, oly arányokra dagasztott, ami mélységesen sérti nemcsak a 2. hds. becsületét, de a m.kir. honvédség és a magyar nemzet tekintélyét és önérzetét.

A rosszindulatú fecsegők és valótlan hírterjesztők soha sem látják a maguk hibáit, de a másokét előszeretettel felnagyítják és kiszínezik.

Nem tűrhető, hogy többnyire olyanok, akik csak egészen szűk körből, esetleg nem is hasonló csapatoknál beosztva szereztek tapasztalatokat, vagy olyanok, akik egyáltalában nem is voltak a fronton, felelőtlenül olyan híreket vigyenek a köztudatba, amelyek a honvédség és ezen keresztül a magyar nemzet becsületét sárba tiporták.

Most, amidőn a közeljövőben a 2. hds. zöme a hátszországba kerül, szükségesnek látom, hogy röviden összefoglaljam azt a helyzetet, amelyben a 2. hds. a téli csata idején volt, s azokat az adottságokat, amelyek az eseményekre kihatással voltak.

Teszem ezt azért, hogy mindenkinek módjában álljon az otthon már eléggé elterjedt valótlan híresztelésekkel és fecsegéssel a kellő eréllyel szembeállítani.

Felszólítok minden rendű és rangú pk-ot, hogy az alábbi összefoglalásban közölteket alárendeltjeiknek megfelelő formában tudomásukra hozzák, és ha hazatértek, mindenki az abban foglaltak kihangsúlyozásával cáfoljon meg minden rosszindulatú pletykát és valótlan híresztelést. Legyen ez rövid összefoglalás tanúbizonysága annak, hogy a 2. hds. becsülettel harcolt az orosz túlerő ellen, s csapataink színe-javát áldozta fel az orosz télben a nagy magyar ügyért és Európa jobb jövőjéért.

A múlt év decemberének vége óta, úgy a magyar, mint a német vezetés számolt a magyar hds. arcvonalán komoly elg. tád-al.

A német vezetés még a múlt év karácsonykor ígéretet tett, hogy a magyar hds. arcvonalát megfelelő tartalékkal és pct. egységekkel megerősíti és egyéb támogatást kilátásba helyezett.

A közlekedési nehézségek, de főleg a K. arcvonal déli részén bekövetkezett események miatt a né. vezetésnek már nem volt módja a magyar hds-et I.12-ig számottevően megerősíteni.

A magyar hds. arcvonalának jobb szárnyán kívül és amögött álló tartalék Cramer hdt /: 1.pc ho. 26. és 168. né. ho. /: ebben az időpontban a német legfelsőbb hadvezetőségnek egyedüli tartaléka volt, és ezen szakaszon és éppen ezért magának tartotta fenn az alkalmazásban a döntési jogot, mi a magyar hds. harcának nem kedvezett.

I.12-én, majd 14-én a magyar hds. arcvonalát nagy túlerővel támadta meg az elg. Az utólagos megállapítások szerint 10 löv. ho., 3 löv.dd. 1. pc elhárító dd., és 5 pc dd. vett részt az ellenünk végrehajtott tád-ban.

A csata első napjaiban az orosz tél leghidegebb napjai voltak, amikor a hőmérő egyes helyeken mínusz 45 fokig szállt le. Az állásaiból kivetett csapatok testi ereje és cselekvőképtelensége abban a dermesztő hidegben igen sok helyt megtört, amit az addig érintetlen lelki és erkölcsi erőket is gyengítette. Fegyvereink jó része befagyott.

A magyar hds. ilyen körülmények között és az előbb említett túlerő áttörése után még akkor is tartotta állásait, amikor már a hds-et négy részre szakították és csak előljárója parancsára vonult vissza.

Az, hogy egyes szd-okat, zlj-at az elg. közben megvert, vagy rajtuk keresztülgázolt, vagy egyesek, vagy alakulatok megfutamodtak, az a hds. összteljesítményén nem rontott semmit, és a magyar hds. becsületét nem érintette.

Nehéz és válságos helyzetbe jutott csapatok vagy csapatrészek sorsa lehet keserű emlék, de nem jogcím arra, hogy ez alapon a magyar katona becsületét szennyel borítsuk be.

Nehéz helyzetben lévő csapatok minden háborúban nélkülözésnek is ki vannak téve. Ez a nélkülözés a katonai hivatással éppúgy együtt jár, mint minden más háborús veszedelem. Nem tesz emelkedett felfogásról tanúbizonyságot az, aki az egyén szenvedését és gyötrelmét elébe helyezi a nemzet egyetemes értékének.

Minden pk-nak kötelessége jó szóval, neveléssel, szükség esetén kényszerrel is odahatni, hogy a 2. magyar hds.-nél történeteket végre higgadtan, az egész szempontjából ítéljük meg, és ne legyen megítélésünkönél kizárólag az egyént ért megpróbáltatás az irányadó szabó.

Tisztán nem látók és kishitűek számára tényekkel bizonyítom, hogy egyes seregtestek

és csapatrészek mind végig keményen kitartottak, hőiesen harcoltak, bekerített részek súlyos és hősi harcok után kivágták magukat és olyan ragyogó fegyvertényekkel tűntek ki, amelyeket a magyar hadtörténelem büszkén fog megörökíteni.

A 26. k.ho. I. 17.én 8.00 h-kor előljárója pcsára hagyta el a Don menti védőállását. Addig töle D-re és É-ra áttört és a hátába is előnyomuló elg. erőkkal szemben nemcsak tartotta védőállásait, hanem egészen az utolsó nap reggeléig támadó vállalkozásokat hajtott végre, és így elg. erőket kötött le.

A 19. k.ho. és 10. k.ho. napokig tartották részben hátrakanyarított szárnyakkal a Don menti állásukat az arcbán, oldalban, sőt hátulról is tád-ó túlerejű elg-el szemben azért, hogy a Cramer hdt. ellentámadáshoz való csoportosítását önmaguk feláldozása árán is biztosítsák.

13. k.ho. napokon át szívósan védekezett az átkarolólag támadó elg. erőkkal szemben, majd a 168. né. ho-al együtt körülzáratta magát Ostrogochsk-ban, amivel nemcsak erőket kötöttek le, hanem az elg. déli előnyomulási útjára ráállva a Ssosna-tól D-re lévő erők visszavonulását lehetővé tették. Később pedig Ostrogochsk-ból való kitörésnél a 13. magyar ho. a 168 né. ho. utóvédjét képezte, és annak kitörését fedezve, önfeláldozó harccal vágta ki magát az elg. gyűrűből.

A 20. k.ho. a támadás első napján minden pc.tádt. visszavert és nem hagyta el helyét akkor sem, amikor az elg. erők a hátába kanyarodtak. Állásait a hds. pság pcs-ára ürtette ki.

A 6. k.ho. és a 20. k.ho. részei I. 15-től és I. 26-ig Ny felé hátra kanyarított helyzetben kitartottak, és ezzel biztosították a 2. né. hds.-nek azt az időt, amely Woronesh-i hídfőben lévő német erők és anyag kivonásához szükséges volt.

A 9. k.ho. az összes magyar és né. csapatok közül utolsónak, I. 26-án éjjel hagyta el a Don-menti védőállásait, ezzel biztosította a 2. né. hds. D. szárnyát.

A III. hdt. maradványai teljesen körülzárt helyzetből vágta ki magukat és heteken át tartó menetelések, állandó harcok és nélkülözések mellett verekedték ki a hds. zöméhez vezető utat.

Az 1. pc. ho. előbb, mint a hds. tartaléka, később mint a hds. utóvédje, II. 9-ig küzdött az ütközetek sorozatában ez elg-el és ezek során kemény helytállással biztosította a hds. zömének visszavonulását.

A 23.k.ho. pk.pság-a alatt összevont és veszteségek miatt már gyengén felfegyverzett erők Oskol völgyétől Ny-ra lévő területen becsülettel állták meg helyüket az utóvéd harcok alatt, és mint legutolsó kötelékek vonultak be a magyar hds. gyülekezési területére.

Ennyi becsületes helytállás, ennyi tiszteletreméltó fegyvertény után kérdezni kell : magyar hds. tisztikarától és légénységétől, van-e okunk szégyenkezésre? Válasz kétséget kizáróan csak egy erőteljes „nem” lehet.

Szégyenkezni csak azoknak kell, kik lelkiüket veszítették a visszavétel alatt.

Térjenek tehát magukhoz a rosszindulatú fecsegők, a valótlan hírterjesztők és mindazok akik magukban sohasem látnak hibát, és azt mindig csak másban találják meg.

Egyetlen egy pk., ti., vagy honvéd nem feledkezzék meg arról, hogy a háború mindig nehéz, férfihez illő történelem csinálás. Ehhez a szent kötelességteljesítéshez azonban egész emberre, katonára van szüksége. Egész emberre van szükség, aki a háború irgalmatlan vérzivatarából nem a szennyet, hanem a felemelőt örökíti meg.

vitéz Jány Gusztáv vezds. sk.
hds.pk.

A helyességéért:

olvashatatlan aláírás
törzsszállás pk.

Feladó: VII. hdt táviratszám: 704.

cím. 23.k.ho.

Intézkedés a hdt. további feladatára, Legfelsőbb parancsra:

A 23. és 19. k.ho. a jelenlegi állásokban az utolsó emberig tartson ki. Egy lépést sem szabad hátra tenni. A legkíméletlenebb rendszabályokkal meg kell akadályozni, hogy állásait egy ember is elhagyja. Ott csak meghalni lehet. Hátra nincs.

Kapják: K.HOP-OK. Fenti parancs a 19. k.hop-al való haladéktalan közlésért a 23. k.hop felelős.

Tábori posta: 257/01.43. I. 16. 20.h.

M.Kir. 2. honvéd hadseregparancsnokság
1061.szám
eln.2.hds. 1943.
A 2. hds. hadműveleteinek összefoglaló
mélátása

m.kir. Honvéd Vezérkari Főnöke

Budapest, 1943. évi június hó 21-én

Amikor a m.kir. 2. honvéd hds. 1942/43. évi hadműveletei lezárultak, le kell szögezmem, hogy az adott körülmények között teljesítményeit még akkor is el kell ismerni, ha a téli nagy orosz támadásban a bolsevista túlerő legyűrte és emberben és anyagban érzékeny veszteségei voltak.

Meglehet azonban elégtétele, hogy oly túlerőt örölt fel, mely messze fölötte áll saját veszteségeinek és e veszteségek nagyrészt azért következtek be, mert a szomszédoknál áttört erők a hátunkba kerültek és a visszavételt úgy megnehezítették, hogy kis és nagy egységeknek ismételtlen át kellett törni a mögöttük bezárult gyűrűt akkor, amikor tüzéségét és nehéz fegyvereit vinni nem tudta, mert lovaink erőállapota ezt lehetetlenné tette, emberi erővel még géppuskáinkat sem lehetett messze vinni, mert a dermesztő hidegben a hóval borított terepen a tovább jutás még megterhelés nélkül is elviselhetetlen megerőltetést jelentett. Csak például említem, hogy a hófúvásos utakon 1 km-nek a megtételére 2 óra is kellett.

Ha az okokat keresem, melyek kihatással voltak arra, hogy akár milyen sok kis és nagy -- hősieen végigküzdött -- haditettét örökítettünk meg, még sem tudtuk győzelemmel befejezni ez a hadműveleti időszakot, akkor az okokat I. lelki, II. kiképzési, III. fegyverzeti és felszerelésbeli hiányok, IV. ellátás, V. vezetési vonalon találom meg.

I. L e l k i o k o k

Az oroszok elleni háborúra nem volt a lélek felkészülve.

1.) Mi senkitől sem akartunk semmit, csak ősi jussát akarta a magyar visszaszerezni, ezért szemhatárunk a Kárpátok gerincéig ért csak. Ami azon túl terült el, idegen érzetnek tűnt fel, melyet meg nem értett az egyszerű ember, sem a képzett tart.tiszt, ki nem tekintett eléggé messzire.

A német Ukrajna gazdag földjét akarta gazdasági erőgyarapodásként hatalma alá hajtani. Az orosz a meleg tengerek birtokáért, a szlávok vezető szerepéért küzdött.

2.) Nem ismerte fel nálunk senki a közös veszedelmet.

Ügyes fogás volt orosz részről a 48-as honvéd zászlók visszaadása, ami a hangulatot melléjük és nem ellenük irányította.

Abban a téves hitben élünk, hogy a szláv vörös áradat elkerüli a Kárpátok medencéjét. Elképzelhetetlen. Az oroszoknak csak egy céljuk van, akárki irányítja politikáját, üljön az cári trónon, vagy népbiztosok diktátori emelvényén. Ez a mérhetetlen természeti

kincsekben gazdag ország meg akarja szerezni a meleg tengerre való kijáratokat, a Keleti tengert, a Bosporus Európai és Perzsa öblöt Ázsiai területnek.

A Bosporusra vivő út oldalában bástyaként mered Erdély hegyeivel. Naivság azt hinni, hogy e mellett nyugodtan elsétál, Magyarország útjában van, azon keresztül gázol, s nem hiheti senki, kicsi vagy nagy, gazdag vagy szegény, iparos vagy munkás, tudós vagy művész, hogy neki bántódása nem lesz. A sorsa mindenkinek rabszolgaság. Ezt nem látta be, nem érezte át, csak nagyon kevés tiszt.

3.) Mert nem akartuk a másét, mert nem hittük el, hogy az orosz mienket elveszi, nem tudtunk gyűlölni. A gyűlölet hiányzik adottságunkból, pedig ez egyik hegyes sarkantyúja a harcos katonának.

4.) Az otthontól való távolság, a majdnem 2000 km nyomta a lelkeket, melyeket a táj, a nép lélek- és jellegtelensége még csak fokozott. A hazulról jövő hírek ólomlábon jártak és örölték az idegeket. A hangulatot rontotta, hogy miért maradt Nagy Péter otthon és gazdagodik, mikor neki, Kis Pálnak az üzlete megy tönkre.

Ha egész hdt-eket mozgósítottunk volna, akkor ez a helyzet nem áll elő, mert ha Vasból minden épkezláb ember bevonul, nem tudván, hogy kecskemétiék otthon maradtak, nem érezte volna igazságtalanságnak. De hogy falujabelije miért maradhatott, azt senki nem értette.

5.) A felváltásoknál ezek a jelenségek még inkább kiéleződtek, a felváltás után visszamaradókban a „miért én”, még élesebben kiütkezött, a felváltottak, mikor harcba sodródtak, abban még fél szívvel sem vettek részt.

6.) A lélekre rányomta bélyegét a Trianon utáni szellem, a kultur főlény és békerevízióval való országgyarapítás.

Kulturfőlényvel senki nem szerzett országot és nem tartotta azt meg, csak kemény ökölbe szorult hatásos fegyver és verekedő szellem.

Propagandával legalább most kell a lelket háborúra átállítani, mert annak még nincs vége, nekünk, magyaroknak talán csak most kezdődik.

II. Kiképzés

Kiképzési hiányosságainkra minden pk-i értekezleten már háború előtt rámutattam. Mozsítás után, mikor a csapatokat végig jártam, megdöbbsentett a kapott kép. Ezt is jelentettem.

Lőszer, kézigránát nélkül nem lehet harcos, kész a csapat. Harckocsit, repülő nem látott, páncéltörővel nem lőtt, hogy bírja ez a harc idegörlő poklát, a nélkülözést, a szenvedést, ha nem csinál ilyet végig, ha nem gyakorol ezekkel a fegyvernemekkel együtt. Áprilisban elvonult sok rajpk. októberi újonc volt, kézigránát életében, ha kettőt dobott. Ettől azt kívánni, hogy védőállást áttörjön, hogy hk. támadást elhárítson, ki követelhet?

Jelentésemre azt a választ kaptam, hogy majd a felvonulás után Keleten lesz erre idő és mód.

A német Főv-nél Halder tbk-nak a hds. csop. pk-nak Bock vezértábornagynak, vkf-ének jelentettem, hogy a hds-nek nincs hadi tapasztalata, kiképzésben elmaradt,

nehéz fegyvereket nem ismeri, hisz páncéltörők zömét még csak elvonuláskor kapta, a hadszíntér viszonyai idegenek, a parancsnokok csapataikat jórészt nem ismerik. Ha néhány hét időt kapok a kiképzés- és szakoktatáshoz, akkor számolhatnak azzal, hogy ez a hds. tud majd teljesítményeket felmutatni és becsülettal megállja a helyét.

Belátták, ígéretet kaptam és a kényszerhelyzet mást eredményezett. A III. hdt-et beérkezte után azonnal állásba rendelték, a IV. és VII. hdt. csapatai beérkeztek után kényszerültek a Don mentén álló német csapatokat felváltani 1200 km gyalogmenet után, oly kiterjedésben, mely még a harcedzett, gazdagon felfegyverzett csapatoknak is sok lett volna. 230 km-re a 9 dd., mert ho.-nak nevezni nem lehet, csak fátol, melyet védeni csak addig lehet, míg komoly támadás nem éri.

A Dont mindenki Dunának gondolta, pedig az néhol csak 60 m széles és sok helyt átgázolható volt. E mögött vonult fel a hds. és végzett folyó megfigyelést, mert védelemnek nevezni nem lehetett, kellően ki nem képzetten állnia kellett az orosz támadásokat.

Hogy a helyzetet ecseteljem és hasonló körülmények közé csapatok ne kerüljenek, tettem meg felterjesztésem 1. és 2. számú melléklet.

III. Fegyverzet és felszerelés

A 2. hds. hadrendjét, ha valaki megnézte, azt kellett mondania, hogy jól felfegyverzett.

1.) A puska és gs.z. tényleg jó is volt.

2.) A gp. már elavult, túl nehéz és gőzképződése olyan, hogy már messziről elárulta magát.

3.) A géppisztoly kevésnek bizonyult, pedig ez a közelharc eszköze.

4.) A pct-ök hatása csak könnyű hk. ellen volt meg. A 47 mm, mely a zömöt alkotta, gyal. ágyú, de nem tör páncélt.

A német kancellár úr ígért nekem 100 drb. 75 mm-es pct. löveget, a hds. kapott 44-et.

Mindezek azonban nehezen mozgathatók voltak. Támadásnál használhatatlan, mert elképzelni is nehéz, hogy lóvontatással vagy gk. után kötve hk. ellen felvonul, „kapcsold le” utáni tűzparanccsal azokat leküzdheti. Önjárótálpas az egyedüli megoldás. 3. sz. melléklet.

Védelemnél nem nyújtanak biztonságot, hisz ha valahol beállítottuk, onnan elmozdítható nem volt. Ha nem támadott rá hk. egyenesen tüzelni sem tudott, s ha az első lövése nem talált, a hk. kitért és oldalba kapta vagy legázolta.

A 37 mm. pct. á. nyeles gránátokat kapott, melynek kiváló hatása volt, de elképzelhetetlen, hogy lövés után, tűzben a kezelő a cső elé állhasson újra tölteni.

A pct. meg nem oldott voltát szóban és írásban ismételten jelentettem, melynek eredményeként a német vezetőség tervet adott ki, hogy mely hónapban, milyen anyag jön, és oktató személyzetet bocsátott rendelkezésre. Az ütegek személyzetét hátra vontuk, de az anyagot nem kaptuk meg. A felfegyverzési és szervezési terv csak terv maradt. 4. számú melléklet

5.) Pc. vadász és rohamlövegünk nem volt, e nélkül pedig ma már sem tád., sem védeni nem lehet. Erről is kihangsúlyozottan tájékoztattam minden alkalommal a hds. csop. pság-t. Mikor a támadások tőlünk D-re megindultak és számolni lehetett, hogy az

átterjed a mi területünkre, a „700. pc. egységet rohamlőveg anyaggal” rendelkezésre bocsátották. Én Plotawa-n készítettem el a téli elhelyezést és utasítottam a IV. hdt. pkát, hogy gyakorolva készüljenek fel tartalékai ezekkel ellentámadásra, ha Uryw-nál elg. támad. Be sem érkezett a pc. egység, már is eltolták D-re ép úgy, mint az alárendelt pc. oszt. és elkésve, tád. napján adták vissza, idejében be sem érkezett, a hk-k zömének téli láncaik nem lévén csak lassan, vontatók igénybevételével jutottak a 7. ho.-hoz, mikor már az orosz T-34 is előretört, ezekkel a mi T-38-aink harcot felvenni nem tudták, az ellentámadásból csak 4 drb. jött vissza, a többi percek alatt kilőtték.

6.) Harckocsink csak Pz.IV. volt, ami ügyesen vezetve hatásos fegyver volt az orosz hk.k ellen. Gyenge páncélzata miatt azonban ez is alul maradt. A mi pc. vadászaink és a T-38 nem korszerűek, zsákmánya lettek az orosz T-34 és KW-II-nek, mert ezek páncélját átütöni nem tudták. A nyitott toronyból kigúnyoltak az oroszok bennünket a 3. Uryw-i csatában.

7.) Téli felszerelés. Nem orosz télre való. Míg állásban voltunk, hol időnként óvóhelyeken az ember felmelegedhetett, ment a dolog. Kinn ellentád-nál, vagy árokból kiszorulva megfágytak embereink. Övtől fölfele öltözetünk jó volt, de a már elhasznált nadrág, jaeger alsóval sem védett a 45 fokos hidegben.

Egyedül a német „mackó” ruha, vagy az oroszok „paplan öltönye” és a „valenki” szőröcsizma az, mi ebben a hidegben megfelelt.

IV. Ellátás

Az ellátás nem működött, mert nem volt teljesítőképés vasút mögöttünk, viszont hátsó vasúti állomásokról nem tudtuk az anyagokat idejében előre szállítani, mert nem volt elég gk. oszlopunk, fogatokkal a nagy távot áthidalni nem lehetett. Lovaink tönkre mentek, legtöbb helyi szálás takarmány nem volt elég szemes, lótápot alig láttunk. A csapatok elől gyűjtött rozsot etették, mi kondíció romlásra és az emberi élelmezés elherdálására vezetett.

Erre is felhívtam jelentkezésemkor a né. Főv. figyelmét, a harcok közben is jelentettem a helyzet tarthatatlan voltát, de csak kisegítésekkel élhettünk, komoly megoldás elmaradt. 5. sz. melléklet.

Ilyen körülmények között fogyott az elrendelt élelmi tartalékunk, a novemberre igényelt 16 élelm. vonatból kettőt kaptunk. Pár napra kenyéradagunkat felére kellett csökkenteni. Erre ijedt meg a H.Gr. és tolt azután élelmet előre. 6. és 7. számú melléklet. Mű. anyag soha sem érkezett annyi, amennyi kellett volna, 1 soros drótkerítésnél alig jutottunk tovább. Deszka, fa a fűdők építéséhez a kiutaláson túl alig jutott, úgyhogy jelentenem kellett, hogy kiutalásból még nem lehet akadályokat stb. építeni, csak beérkezett anyagból.

Így állásépítés vontatottan ment és nem érhettem el azt a fokát, melyre szükség volt a gyenge megszállás és várható túlerejű tád. elhárítása miatt.

Azokra az állásrészekre, pl. 12. ho. szakasz, ahol erdő nem volt a közelben, a fűtő anyagot sem lehetett sokszor a hófúvásos utakon előre szállítani, az emberek fáztak, kondíciójuk romlott.

Az élelmezés sem volt elégséges és nem szokott hozzá a legénység, mi kondíció

romlással járt. A hazulról küldött szalonna, pálinka szállítási nehézségek miatt késett. 8. számú melléklet.

V. A vezetés

1.) A német Főv. terve a nyár eleji tád-ra genialis volt, de a leggenialisabb terv is megbukik, ha anyagilag nem támasztható alá.

A Kaukázus és Volga-ra való előre törés terve művészen és merészen volt elkészítve, a végrehajtás elé azonban szállítás és pótlás tekintetében oly nehézségek gördültek, mit elhárítani nem lehetett.

A Nowj-Oskol, Ostrogoshsk, Kamenka, Rosebah-on át vivő vasút teljesítőképessége nap: 4-5 vonat volt, ezzel a 6. né. később a 8. olasz hds. ellátása alig ment. A magyar hds-nek majdnem semmit sem tudtak vasúton szállítani, így alapunk az Oskol vonalán maradt. Gk. oszlop hiány és fogatolt oszlopok kiesése, de a nagy, 100 km-en felüli távolság mellett gyakran küzdöttünk lőszer hiánnyal, mű.anyag gyéren csorgott, élelem sokszor kimaradt, a tartalékolásra gyűjtött fogyott, a téli felszerelés késve érkezett.

Űza. soha sem volt elég.

Erre hdm. és főszmstr-i vonalon ismételtelen rámutattam. 5., 6., 7., 9/a., 9/b. melléklet.

2.) A tád-ó hadműveletet esőzések miatt nem lehetett, csak 4 hét késedelemmel -- csak június végén -- megindítani. A felvonulást rejtteni nem lehetett, szerencsétlenség folytán a 6. né. hds. egy vk.tiszt futára storch-on elg. földön kényszerült leszállni. A hdm. terv orosz kézre került, így az orosz ember és anyagát idejében vissza tudta vonni. Milliós tömeg helyett alig 100.000-es utóvédet tudtunk megsemmisíteni.

A Don mögé ütőképés hds-ek vonultak rendezetten vissza, melyek mikor látták, hogy az É-i szakaszon további előretörés nincs, haladéktalanul megkezdték ellentád-aikat. Eredmény a 75. né. ho. visszavétele a Don mögé, az Uryw-i és Schtschutschje-i betörés. A német vezetés ezzel nem törődve oly kiterjedést adott, mely nem védelem, hanem megfigyelés lett csak.

3.) Az óriási kiterjedés ellen tiltakoztam. Ismételtelen hangsúlyoztam, hogy ezt az állást tartani nem lehet.

Amikor a ho-ok keveredését javasolták, akkor is kijelentettem, nem fűző merevítést /:korsettstange:/ kérek, hanem olyan kiterjedést, melyet meglévő erővel védeni lehet. 10/a., 10/b., sz. melléklet.

4.) A védelem megszervezésére intézkedésem a 11. számú mellékletből kivehető.

Előnyei:

a.) aktív védelem,

b.) az állások nyugodtan, elg.-től be nem látottan építhetők,

c.) megfigyelt tüzet rázúdítani nem lehet,

d.) nincsenek messze előreugró sarkok, melyek keresztűz alatt állanak

Tervemet nem fogadták el, lekényszerítettek a főellenállás vonalával a Don-ra, melyet hatalmas akadálnak látnak, mert azt senki meg nem nézte és nem tudta kívülről, hogy átgázolható, keskeny, lassú folyású, mi nem jelent komoly akadályt.

Ennek eredménye, hogy az állások építése csak éjszaka lehetséges, hogy anyag szállítás gyéren és csak sötétben oldható meg, mi a védők erőállapotára hátrányos és senki pihenéshez nem juthat, pillanatra sem kerül ki az élet veszedelemből, mi lassan,

de állandóan csökkenti az erőállapotot, örli fel az idegeket, hisz felváltásról szó sem lehetett.

5.) A vezetés alábecsüli az orosz, azt hiszi, hogy továbbra is csak korlátlan célú tád-ra képes, pedig őszől kezdve világosan meglátszott már, hogy 3 évi háború megtanította a vezetésre, mit német példákból látott, hogy messzi nagy célokat tűzzön maga elé, melyhez anyagilag felkészült és emberben erőforrása nem apadt ki. Az oláh és a 6. hds-nél, majd az olasz hds-nél már nem betörés mutatkozott, hanem áttörés volt, még sem vonták le belőle a végkövetkeztetést, vagy azért, mert azt hitték, elérkezett az orosz teljesítőképessége határához, vagy a kaukázusi erők megsemmisítése, visszavételének lehetővé tétele végett Nowo Kalitwa-tól É-ra álló, zömében szövetséges erők feláldozásától sem riadtak vissza.

6.) Heeresgruppe B. belátta, hogy a meglévő erőkkel orosz tád-nak komolyan ellenállni nem lehet, legutoljára 1942. karácsonyán a hds. vkf. útján személyesen szóban is kértem megfelelő tart. rendelkezésre bocsátását, mit ígértek is, hangsúlyozva, hogy a Főv-nél előterjesztéssel éltek, hogyha nem akarják, hogy a Don-on bekövetkezett események megismétlődjének, erős tart-ot kell állítani a magyar hds. mögé. Erre ígéretet is tettek, de ennél tovább nem jutottak. Sőt, meggyengítették a hds. erőit.

a.) 336. ho-t elvonták D-re,

b.) a 168. ho-t kivonták, eltolásra csak azért nem került, mert az események túlhaladták,

c.) beosztanak egy megerősített kiválóan felszerelt rendőr ezredet, be sem érkezik, már is D-nek meneteltetik,

d.) Pz.verb 700. és egy román löv.oszt. tolnak le, ezeket Plotawa-ra rendelem, beérkezte után menet parancsot kap Podgornoje-ba.

Ha maradhat I. 12-én helyi 2 zlj. erőben lévő tart. ellentád-val együtt bevetve a Don könyökében az áttörést megakadályozhatta volna, mert erre, mint elrendeltem, begyakorolhatták volna magukat.

Bár visszairányították, de csak 12-én, a hófúvásos utakon téli láncok nélkül egymás után érkeztek be a hk-jai és 13-án későn indulhat meg, mikor már az orosz, mint egy hídfőt alkotott védőállásunkban, melyben e napon már bevette: a T-34 percek alatt meg is semmisítette az egész pc. alakulatot.

7.) Amikor december vége felé sűrűsödnek a jelentések, hogy nagyobb gyülekezés folyik Schtschutschje-nél és az Uryw-i hídfőben, jelzik új erők beérkezését, élen a 26. ho.-val.

Erő többletet ez nem jelentett, csak pótlását a 336. ho.-nak.

Január 1-én jelentkezik Cramer tbk., mint a hds.tart.pk-a, mely áll az 1.pc.ho., a 26. és 2. 168. né.ho.-ból, de nem rendelkezhettem szabadon vele, figyelmeztet a kapott pcs., hogy egységes bevetést és nem felaprózást várnak el.

Cramer tbk-t tájékoztattam a helyzetről. Támadást várok Schtschutschje és Uryw-nál ép, nem korlátozt célal az Ostrogochsk, Kamenka, Rosses-i vasút kézhezvételére, hanem Oskol elérése az 1. cél. Csoportosuljon úgy, hogy akár hol kezd az orosz tád-hoz, az kivédhető legyen. Ez Osztogochsk és ÉNY-ra lévő területen van. Sajnos a pc. ho-t már nem lehet Repjewka-ra vinni, hol eredetileg elhelyezni akartam, mert téli szállásait befejezni nem tudta. Főv. rendeletre kellett Pilipy környékére tolni. Kihangsúlyoztam,

hogy alparancsnokaimnak csak azt szoktam megmondani, hogy mit akarok, a „hogyan” az ő dolguk. 12. sz. melléklet.

A csoportosításra 13. számú melléklet szerinti tervet jelent, mivel egyet értek.

Be sem érkezik még a 26. ho., a 168. eltolását ép megkezdte, mikor parancs jön, hogy Cramer hdt. eltolódik Podgornoje és attól É-ra való területre, tehát jobb szárnyamon kívültre, hiába tiltakozásom ez ellen. Ők Pawlow-i gyülekezést tartják a veszedelmesebbnek és ott várják a tád. további megindulását. Így a hds. tart. nem hds. tart., hanem H Gr vagy, ha igaz, mit mondanak Főv.tart., mely fölött ők rendelkeznek. Ekkora arcvonalon ez gyenge tart. csepp a tengerben, a 2. hds-nek nem elég. Újabb erőre kilátás nincs, mutatja, hogy az olaszoknál az arcvonal látogatás alkalmával ide szállított „Führer begleit Bataillon”-t is bevetették Nw Kalitwa-tól D-re.

8.) Nagy hiba volt, hogy minden erőt be kell állítani a küzdők vonalába, tart. szerintük céltalan, mert elkésik, ezért szorul minden előre és csak rejtetten tudtam a hdt-eknél 1-2 zlj-t tartalékban tartani úgy, hogy meggyengítettem a nem veszélyes szakaszokat. 14. sz. melléklet.

9.) Részletekben vész el a vezetés, még a pct. megszervezéséről is vázlatot kérnek. Senkiben önállóság nincs, járószalagon akarnak vezetni, mindenbe beleszólnak. Nincs gerince senkinek az egész hds. csoporton belül, így minden intézkedés elkésik, az is csak félintézkedés.

Tájékoztató nincs, semmiről pontos képet nem lehet kapni, vezetni így nem lehet..

v.Witzleben tbk. hds-hez beosztott né. tbk. útján kérem:

a.) adják meg a helyzetet

b.) mondják meg, mit kívánnak, a többit bízzák reám. Különben sikertelenségnek nézünk eléje.

Ha nem bíznak bennem, kérjenek más pk-t, kinek szíve és esze is a helyén van.

v.Witzleben tbk. kijelenti, hogy nagyrabcsül mindenkit: képzett katona tudja, hogy a mód, ahogy vezetnek, helytelen, de ez nem a H.Gr. hibája, legfeljebb kötik meg mindenki kezét. Német hds. pk-k ugyanily helyzetben vannak.

Figyelmeztettem, hogy ennek nem lehet más vége, mint késői elhatározás és intézkedés mellett a helyzet felbomlása. Jelenti ezt is. Orvoslás nincs.

10.) Beáll a dermesztő hideg, a - 45 C fok körüli hőmérséklet és bár vk. tisztjeim I. 11-én repülőgéppel maguk szállnak fel, hogy ellenőrizzék a két veszélyes területet, sehol semmit felfedni nem tudnak, de I. 12-én 10 h-kor megindul a tömegtád.

H.Gr. vagy Főv. késlekedik és csak 13-án adja a 2/3 168. ho.-t oda, pedig intézkedésében /:15.sz. melléklet:/ annak idején nekem írja elő, hogy a Cramer hdt-et egységesen alkalmazzam és ne aprózzam fel.

Bár minden mozgatható gk-t kirendeltek, elhanyagolva utánszállítást, még is elkésik a 168. ho. és Potudan-t sem tudja tartani.

I. 14. Schtschutschje-nél is bekövetkezik a túlerő tád-a. Cramer tbk. csoportosítása késik, mert sikerben nem bízik, félszívvvel veszi fel a csoportosítást, parancsot nem teljesíti, az ÉK-nek irányuló tád-t nem hajtja végre, hiába vérzik el és fagy meg a VII hdt. É-i szárnyára összpontosított és keményen harcoló súly.

E helyzetet látva I.16-án a pc.ho. és a 26. né. ho-nál azonnal elrendeltem volna a csapatok visszavételét, ha hazulról nem kapok parancsot a feltétlen kitartásra. Így a

VII. hdt-nek meghagyom, hogy készüljön fel a ho-ok visszavételére, gyülekeztesse őket Karpenkovo körül és Olchow Log-on át meneteljen majd hátra.

A parancsra Nowy Oskol-ra áthelyezett törzszállásra visszatérve jelentem Weisch vezds-nek, hogy Cramer támadása elmaradt, ezért, ha más parancsot nem kapok a VII. hdt-et, és pc-okat visszaveszem, mert különben felsodritják a VII. hdt-et, mint történt ez már eddig a 10. ho. zömével. /:16. számú melléklet.:/

Megismétlik az örökös parancsot: „bis zum letzen Mann bis zur letzen patrone”¹¹⁶ /:17. sz. melléklet:/ mire a VII.hdt- utasítom, hogy tartson ki.

11.) Így beáll a krízis és a hds. vissza már rendben nem vezethető.

a.) VII. hdt. hátában megjelennek a Nowo. Kalitwa-nál áttört és É-nak bevetett gyorssegységek hk-kal megerősítve.

b.) Walijki-ra előretört erőkből felkanyarodnak ugyan ily egységek és elfoglalják Alexajewka-t, Ilowskoje-n tartja magát a rep.dd. földi alapja.

c.) a 168. ho. visszaszorul Ostrogoshsk É-ra így a 13. ho-nak ki kell ürítene Korotojak-i állásait és beszorul a felsodritott 10.ho.-val Ostrogoshsk-ra.

d.) A III. hdt. D-ről kezd felsodritódni, egymás után szorul ki állásaiból a 20. és 6. ho. Most már csak egy cél lebeg a H.Gr. szeme előtt, német csapatokat menteni, de a visszavételre sem javaslatot tenni nem mer, sem maga elrendelni nem meri a visszavonulást.

„Handeln nach der Lage”¹¹⁷ ezt suttogja a hds vkf-ének v Witzleben tbk. Cramer hdt. vkf-e. Winter ezds. a hds. csop I.a.-ja. és csak akkor döntenek végre I. 17-én 2 h 45-kor, mikor kiadom az intézkedést, hogy a 26. h. eltolódik D-re, biztosítja a VII. hdt. oldalát, hátát, az éj folyamán Ny-nak átvont pc.ho. pedig Ostrogoshsk-ra előretörve biztosítja a IV. hdt. oldalát.

Ki akarták erőszakolni, hogy a visszavétel elrendelésével minden hds.pság-ra hárítható legyen.

12.) Ami ezután történik, az már a vak engedelmesség, a felfelé való félelem és határozatlanság eredménye.

a.) Cramer hdt. parancsot kap, hogy vonuljon Repjewka környékére. Meghagyom neki, hogy Nw.Olsan-nál álljon addig ellen, míg a VII. hdt. vele egy magasságba ér.

b.) Az 1. pc. ho, menjen Alexajevka-ra, honnan tád-lagosan biztosítja a csapatok visszavételét.

c.) A VII. és IV. hdt. Budenyj-n gyülekezik és Tichaja Ssosna két oldalán véd.

13. Cramer tbk. fél, hogy ez így nem megoldható, újra megszegi parancsomat.

a.) a pc.ho. felmentő tád-t Ostrogoshsk-ra, mely jól haladt I. 27-én megállítja és küldi maga előtt Alexajevka-ra, melyet a 26. ho. követ. Ezzel széttepi az 1. pc. ho.-t, mert lövései egy része elmarad Kamenka-nál.

b.) így elfoglalja a VII. hdt. visszavonulási útját, mely örökös harcok mellett kis csoportokban tudja csak átvágni magát. Fegyvernélküli menet századok, csapattöredékek hófúvásokkal eltorlaszolt mellékutakon küzdik át magukat, így elvész nehéz fegyvereik, megmaradt tü.zöme, lesz orosz hk-k prédája, és lőszer, élelem nélkül megtörik a lélek,

¹¹⁶ Utolsó emberig, utolsó lőszerig. (szerk)

¹¹⁷ Helyzet szerint járjon el. (szerk.)

és csak kivételes lelkierejű tiszt, legénység tart össze és hoz hátra kis csoportokat rendezetten, a többiből csak kb. 9 zlj-at lehet megszervezni az Oskol vonalán.

Kíméletlen beavatkozás és kemény munka eredménye, hogy majd 1000 km menet és nélkülözés után is helyreállt mindenütt a rend és fegyelem, a Dnyeper menti gyülekező helyen már harcra kész egységekbe forrnak össze.

14.) A hds. teljesítménye hihetetlen mostoha körülmények ellenére is elismerésre méltó. Tragédia, de nem szegény.

A hds. csoport arcvonalán magyar az utóvéd.

a.) XXIV. pc. és Alpini hdt. maradványait védi a 21. gy. e. vitéz Benkő szds. pság-a alatt /:23.ho.:/

b.) Cramer né.ho.-jait biztosítja a vitéz Szügyi és vitéz Lóskay szds pság-a alatti csapatok maradványa, már nem szervezetszerű pk-aik, hanem névtelen pk-k alatt.

Ostrogoshsk-i kitörés után a 13. h. és 10. ho. maradványai, de itt is Duska László-k /:7. gy.e-beli szds.: / pság-a alatt.

c.) a III. hdt. három oldalról körülvéve, szorongatva 26-ról 27-re virradó éjjel hagyja el a 9. ho.-ával a Dont és védi a 2. né. hds. visszavételét, melyet Liwny-nél áttört oroszok a mi hds-ünkhöz hasonló helyzetbe hoztak és ahol a kép semmivel sem volt szebb, mint nálunk. /: I. 15-én Sary Oskol-ban 1600 magyar mellett 800 német gyülekezik. Kiewben fegyvertelen német katonákat gyülekeztetnek, pedig téli felszerelésük elsőrangú. /

d.) A pc.ho. maradványai az Ilowskojwe-i rep. és egyéb csapat Csukás rep.vk.ezds. és Létz. vk. szds. pság-a alatt biztosítja az Oskol-ra menet.

e.) A pc. ho. és 23. hop. alatt megszervezett tlj-ak néhány löveggel töltik ki a hatalmas űrt és mennek lépcsőről lépcsőre, parancsra vissza, míg II. 9-én a hds-hez való bevonulásra nem kapnak parancsot.

Tájékoztató nélkül, magukra hagyatva, úttalan utakon vágják át magukat.

Az utolsó csapat, melyet a Don mentén harcolók közül kivontak, mert a 2. né. hds. maradványait vasúton vitték hátra Shitomir területére, magyar volt. III. 14. a 168. né. ho. kivonása után dicsőítő parancssal vonultatják be Hortobágyi fhdgy. századát, mely néhány emberre leolvadva utolsóinak érkezik be.

Kelet felől nem üldöz bennünket elg., mert a súlyos harcokban maga is megsemmisült 15 gy.ho., 3 löv.dd., 3-5 pc.dd őrlődött fel, 180 hk-t biztosan kilőttünk.

15.) Hogy az elismerés elmaradt, hogy a hds. teljesítményeiről szó sem esik, hogy sok kiváló névtelen hős mit tett, hogy sok ezer hősi halott, sebesült és bénának mi köszönhető, hogy ezt elhallgatják, annak egyszerű magyarázata:

A német vezetés nagyott hibázott.

a.) prestige okból nem adja fel Stalingrad-ot, és belepréssel minden erőt, mit csak ide össze tud vonni, kiosztva az amúgy is gyéren megszállt Don vonalat;

b.) kitart passiv védelem mellett, mikor láthatta a december, január első harmadának harcaiból, hogy az orosz mer és el is éri messzi céljait;

c.) feláldoz mindent, hogy német egységeiből annyit mentsen, amennyit lehet, mikor tudja, hogy friss erőt ide dobni nem tud, mert a 2 SS ho. és Div.Gross Deutschland nem erő.

Félő, hogy azok a hangok, melyek velem szemben szóban és levélben is kicsendültek, általánosakká válhatnak, és 1942/43 téli katasztrófát, mint vezetés hibáját könyvelve

el, a bizalom megrendüléséhez vezethetnek, úgy hárítja el, hogy az okot a szövetséges hds-ek helyt nem állásával magyarázza.

Ezért tagadja meg tőlünk is az elismerést és hivatalosan sehol sem említi, hogy a magyar hds. becsülettel állta a harcot és volt a dermesztő hideg, fegyverzeti alárendeltsége mellett, az erejét messze meghaladó kiterjedés ellenére is az összes szövetségesek közül az utolsó, mely a Don-ról levált.

a.) Délen vitéz Benkő szds. a 23. ho. Don-on állott részekkel

b.) középen 10., 13. és 19., valamint az 1. pc.ho. maradványai.

c.) Északon a 20., 6., és 9. ho.-ok megmaradt csapatai néhány kiváló ezred és zászlóalj parancsnoksága alatt.

Ezek tények, miket letagadni nem lehet.

17.dr. melléklet.

Felterjesztem: Vkf-e Urnak, H.M. Urnak, Katonai Iroda Főnökének

vitéz Jány Gusztáv vezds.

Az osztály a 2. hds. harcai leírásánál a jelentésben foglaltakat felhasználta.

A Vkf. urnak bemutatandó volna.

43. VII.6.
Csörgey szds.

1113./IV.hdt.I.a. 43.IV.3. szám.

Polg. lakosság összeköltöztetése

12. ho.236/12.ho. I.a. 43.III.31. sz. felterjesztésére:

Fegyelmi és eü. szempontból elrendelem, hogy egyes községekben - ahol szükségesnek mutatkozik - a honv. alakulatokat és polg. lakosságot egymástól elszigetelten kell elhelyezni.

E célból a polg. lakosságot a szállások egyes részeiből teljesen ki kell lakoltatni és a polg. lakosság részére fenntartott helyen összezsúfoltan kell elhelyezni.

IV.8-ig jelentse, hogy a fentieket mely községekben kívánja végrehajtani.

Kapják: 12. ho.,

23. ho.,

VIII. kp.zlj.,

IV. köz.fog.t.ü.,

IV. lgv.tü.o.,

151. u.zlj.,

2/1. lov.á.ü.

IV. Hír.zlj.

Hdt.vez.pk.

Tpk.

Hir.pk.

Mü.pk.

Fszmstr.

Tábori posta: 254/01. 43.IV.3.

A hdt.pk. helyett:

gróf Markovits vk. alez.
hdt.vez.

FÜGGÉLÉK

Rövidítések jegyzéke

vez.tbnagy - vezértábornagy
tbk - tábornok
altbngy - altábornagy
vezezds- vezérezredes
vörgy- vezérőrnagy
ezds- ezredes
alez - alezrede
örgy - őrnagy
szds- százados
hdgy- hadnagy
zls - zászlós
orm - őrmester
tiz- tizedes

av- aknavető
dd - dandár
eü - egészségügyi
elg - ellenség
élm - élelmezés
epk - ezred parancsnok
gk - gépkocsi
gp - géppisztoly
gsz- golyószóró
gye - gyalog ezred
hadt, hdt - hadtest
háp - hadtáp
hir - híradó
hb - hadbíró
hds- hadsereg
hk - harcokcsi
hm - hadművelet
HM - Honvédelmi Minisztérium
ho - hadosztály
honv - honvéd
HVKF - Honvéd Vezérkari Főnök
kp- karpaszomány
leg - legénység
lov - lovas
lgy - légvédelem
musz, munsz- munkaszolgálat
mű - műszaki
nyá - nyugállomány

pánc - páncélos
pc - páncél, páncélos
pc.vad - páncél vadász
pcs - parancs
pk - parancsnok
pság - parancsnokság
pu - puska
szd- század
szk- szakasz
tád - támadás
táv - távbeszélő
tü - tüzer
tü.tád - tűzérési támadás
vk- vezérkar
vkf - vezérkari főnök
zlj - zászlóalj

1945 február 24

PÁPAI UJSÁG

3

HIREK

— Az új prágai magyar konzul. A Nemzetvezető a külügyminiszter előterjesztésére egyeztetve Kornei nyugállományú vezérőrnagyot másodosztályú konzulnökként nevezi ki és egyidejűleg a prágai m. kir. konzulátus vezetésével bízza meg.

— Felhívás! Felhívom a pápai és debreceni járás ifjúsági községvezetőit, hogy március 4-én délelőtt, a pápai városi házy nagytérben tartandó megyei értekezleten okvetlen jelenjenek meg. Meg nem jelenés fezzelmít von maga után. Kitartás! Eljen Szálasi! Pézses Gyula s. k. megyei szervezővezető.

— Parancs írja elő a szovjet katonák-nak a fosztogalást. (Berlin.) Egy német kére került szovjet parancs szerint minden egyes szovjet katonának minden hónapban legalább 5 kg; szovjet tiszteknek legalább 10 kg súlyú zsáksomogót kell a szovjetbe küldenie. Ez azt jelenti, hogy ha egy haluba csak 200 bolsevista kalona „lányák”, akkor minden hónapban legalább 20 mássa értékes és pótolhatatlan anyagot, élelmiszertől fosztják meg a lakosságot.

— Hadifoglyokat is gyilkol a szovjet. Káposztalvat begyi fűrésztelepen úz honvéd terült hadifoglyosága. A nemzetközi egyezményeket lábbaltipó bolseviszták kilencet közülük meggyilkoltak.

— Bolsevista „színház”. — Titóval. Reuter jelentése szerint Titó első kormánytárgyalásának egyike a szovjet-nyelvi bizottság elismerése lesz. Titó ezt a szovjet-nyelvetek intézeti szerencsétlenségében kiadása helyezte. Egy moszkvai hírközlőzet elismeri a másikat. Egy kis jelenet a szovjet politikai színházának.

— Csacsemán! láttak. A Gyimódi-út 9. szám alatt a WC-be dohva egy egynapos eszemélműllát találtak. A rendőrség nyomozásnak megállapítása szerint a gyermek évek születt. A beállítás anyá után a gromozsa megindult.

— Ői szamanygrendelt. A M. T. I. jelenti: A m. kir. kereskedelmi és közlekedésiügyi miniszter rendeletet adott ki a benzín — gázolaj üzemű közúti és vízi gépjárművek, továbbá az inart és mezőgazdasági gépek bejuttatására szolgáló benzín és gázolaj, valamint ezek üzemeltetéséhez szükséges kenőolaj fogyasztásának szabályozása tárgyában. A rendelet szerint doányolaj finomításból nyert üzemanyagot csak üzemanyag jegyre, illetve utalványok ellenében szabad a fogyasztó részére kiszolgáltatni, vagy vásárolni. Az üzemanyag-jegyre, illetőleg üzemanyagutalványt a kereskedelem és közlekedésiügyi miniszter bocsátja ki.

— Megjelent Az Ország új szóna. A Dunántúli megindított Az Ország rendkívüli sikert aratott első száma után, igen szép kiállításban és érdekes színes tartalommal jelent meg a február 15-ai szám. A minden oldalán érdekes lapból kiemeljük Kemény Osbor külügyminiszter nyilatkozatát a hungarista diplomáciáról, Kemény Zoltán és vitéz Nagy Iván nagy tanulmányait, Farkas István, Bátkuti László, Jankó István, Somodi István cikkeit, riportjait és tanulmányait. Az irodalmi és művészeti rovatban feltűnik Korth Ferenc remek elbeszélése, Vörös Imre, Zala, Tóth János és Mihály László cikket és novelláit. A lapot Borzúki Lajos vezérkari vezeti be. Az Ország kapható Dunántúli minden városban és falujában. Szerkesztőség és kiadóhivatal Szombathely, Erzsébet Kelenfennsík 6.

— Koszorúmegváltás. Lapunk kiadóhivatala átjött Tóth Károly, dr. Szappanos Sándor, Wogrincics Géza és Fikari Kovács József 50–50 pengő, összesen 200 pengő adományozatát néhai Dr. Jókai-István Miklós házigaedőjük elhunyt alkalmából a hadvonaluk hozzártározott segélyezésére koszorúmegváltás fejében. Az adományt a hadvonalunk hozzártározott névben köszönettel vettük és az illetékes helyre eljuttattuk.

— Köszönetnyilvánítás. Mindazoknak, akik szeretett férjén és fián elhunyt alkalmával részvételt kifejezték, a temetés megjelentek, ezúton mondok köszönetet. Örv. Károly Albertné.

Március 4-én Hungarista-nap Pápán

a Hungarista lőj. Légio rendezésében

Előlt 11 órakor eskütétel a Főtéren; délután 5 órakor műsoros Hungarista-est a Jókai Színházban. — Mindenkit szeretettel elvárunk! Kitartás! Eljen Szálasi!

Vitéz Jány Gusztáv ny. vezérezredes nyilatkozata és bajtársi szözata

Mint a Nemzetvezetői Tudósító közli, a Jány Gusztáv ny. vezérezredes nyilatkozatát adott ki. Nyilatkozatát, valamint bajtársi szözetát közreadjuk az alábbiakban:

Nyilatkozat

Azt a hírt terjesztették felötlen, hogy átolám az ellenséghez. — Ez a hír valótlon. Nem tehettem meg, mint katonát, mert 3-ban a korhárdt edre nyugállományba lettem.

Nem tehettem meg mint politikai vagy gazdasági kuliszpozícióban lévő, mert sem egyik, sem a másik útra nem léptem, mivel elegenden ezekben az irányokban nem volt, érül kiállanom pedig tiltotta főérzem és észlelésem. Ilyen elhelyezkedést nem keresnem vállaltam.

Nem pártállatom át legkésőbb és legelőbb azért, mert Magyarországot szűllője vo-

gyok, kinek kötelessége a hűség nemzettel és ahhoz a földhöz, mely életet és otthoni adott nekem és enyémnek. A hűség és a becsület parancsoként követelt meg tőlem és az ország minden fiától, hogy semmi községem ne vállaltam azaz, ki ellenségeként lépt át szent hazánk határait és ültet állja annak, hogy a Kárpátok mecsényfőten szoboznak díjot a magyar.

Házam és vallom, hogy a földön kívül nincs számunkra hely. Hazánkért élünk, küzdünk és halunk meg.

1945 január haván.

Vitéz Jány Gusztáv ny. vezérezredes.

Bajtársi szözet

Hozzálok szözet Bajtársak, kik parancs-ágon alatt állottatok a Don-pari várán bészse idegenben —, de nem mint hódítók, m mint honunk védői.

Mi magyarok senki földjét elvenni nem ak, de igent megvárunk azt, ami ezer magyar volt.

Azóta vihar zúgott végig az országon. At szent bérceit át ellenség özönlötte el k nagy részét. Olyan ellenség, melynek nem remélte: az ég és föld kiálltunk, kellett halatnok azokat a sikolyokat, ket meggyalozott magyar anyák, lányok ermekek ajkáról lépett ki a szégyen és a bán. Meg kellett halatnok rabzolgatósors-álozók lettek — testvéreim! — nyögést, sét, melyeket a korbács, puska vagy a préselt ki összeharapított fogak közül ok kell az úszók romokká vált magyar ok izzó szardmók, melyekből kibúnyit st és tanyát lát a nyomor és a halál na. Ezért most Don-pari bajtársakon át tok is szölok, kik az ott porlódo halot- és sebesülteikbe bele rokkant vitézek é lepietek és akik belendöttek a Honvéd

Magyar Honvéd! Két fogalom, két szó be aki méltó akar lenni hozzá, annak kell tennie az ősi rögöket, melyet apdők szölette szentelt meg, annak becsülete lá- és tessz, hogy szöklészlárán megálljon és elszöndölgöl néjje azt, ami beléje emaradt minden rohammal szemben, men — mint erős várót indulhasson vég az ő Honfoglalás.

Ig fiaink beletámaszt a korszerű fegy-rgatásába, addig állani kell ennek a

várnak bátyáin rendületlen kitartással, előre-törni szöll „hajrával”, hogy újab, síncok épülhessenek ki, mert csak így szöllhat foh-ázzunk a Mindenható szent szármolyához és így találhat meghalgatásra Himmuszunk: „Isten Áldd meg a Magyar!”

Vitéz Jány Gusztáv ny. vezérezredes.

Hirdetmény

a sertések bejelentése tárgyában.

A m. kir. Közellátásügyi Minisztérium 360/X-1945. K. M. sz. rendlete alapján mind-azok, akiknél 110 kg.-nál nehezebb mangalicák, vagy mangalicáival keresztelt zsírfertőző és 90 kg.-nál nehezebb hússertés van birtokában — tekintet nélkül arra, hogy a sertést kinek a részére hizalják — kötelesek 3 napon belül a városi gazdaságnyilvánlatóba (városi háza 30 sz. szoba) bejelenteni és a sertés jártalveit átadni. A bejelentés alá adó sertéseket csak a sertés-vásárlásra jogosított országos vagy körzeti kereskedőnek, továbbá az Állattörzsi Központnak, illetve megbízottjának lehet eladni. Bejelentést kötelezték alá tartozó sertést más nem vásároltat. Aki a bejelentési kötelezettségnek az adott határidőben nem tesz eleget, vagy az átvételi napokon a feljogosított személy-nek a sertést át nem adja, a sertést valamint az esetleg általa levágott sertésből származó zsírkészletét igénybe fogják venni.

Pápa, 1945 február 20.

Dr. Szöllősy Sándor s. k. polgármester.

Elbocsátás.

Elbocsátom a honvédség kötelékéből a honvédségről szóló 1938. II. t. c. 19. §. (3) bekezdés értelmében, a hadkötelezettségének megszűnésével
Babrovsky Miksa tart. főhadnagyot. (1880. Beszterce — Müller Terézia)
 (Rendelet száma: 28.266/ein. sz. — 1945. szeptember 13-án.)

Elbocsátom a honvédség kötelékéből a honvédségről szóló 1938. II. t. c. 19. §. (3) bekezdés értelmében, a hadkötelezettségének megszűnésével
 dr. **Langsch József** tartalékos hadnagyot. (1878. Berki — Matkovszky Mária).
 (Rendelet száma: 33.698/ein. sz. — 1945. évi szeptember hó 19-én.)

Szolgálatonkívüli viszonyba való helyezés

Falusy Gusztáv (1922. Burgán Margit) ht. hdgy-t
 1945. évi október hó 1-ével
 saját kérelmére szolgálatonkívüli viszonyba helyezem.
 (Rendelet száma: 38.579/ein. sz. — 1945. évi szeptember hó 20-án.)

Rákosi Béla (1922. Budapest — Walser Elek) ht. hdgy-t
 1945. évi október hó 1-ével:
 saját kérelmére szolgálatonkívüli viszonyba helyezem.
 (Rendelet száma: 38.378/ein. sz. — 1945. évi szeptember hó 20-án.)

Dr. Jakab László (1913. Budapest — Páris Vilma) ht. orvos-százados
 1945. évi október hó 1-ével:
 saját kérelmére szolgálatonkívüli viszonyba helyezem.
 (Rendelet száma: 32.730/ein. sz. — 1945. évi szeptember hó 20-án.)

Dr. Korányi László ht. orvos-főhadnagyot saját kérelmére 1945. évi szeptember hó 1-ével szolgálatonkívüli viszonyba helyezem.
 (Rendelet száma: 37.318/ein. sz. — 1945. szeptember hó 20-án.)

Kaposi István (1920. VII/4. — Nagy Anna) ht. repülőszertári hadnagyot saját kérelmére 1945. évi szeptember hó 15-ikével szolgálatonkívüli viszonyba helyezem.
 (Rendelet száma: 34.880/ein. sz. — 1945. évi szeptember hó 14-én.)

Mattyasovszky Tamás (1917. Szalai Margit) ht. főhadnagyot saját kérelmére 1945. évi október hó 1-ével szolgálatonkívüli viszonyba helyezem.
 (Rendelet száma: 37.724/ein. sz. — 1945. szeptember 18-án.)

Helyesbítés

Balogh Iván (1903. Nagyvárád — Holján Zsófia) ht. gt. őrnagy rangját, indokolt előterjesztésére 1945. április 10-ől (1930-as sorolási évfolyamról) 1945. április 1-re (1928-as sorolási évfolyamra) helyesbíttem.
 (Rendelet száma: 31.316/ein. sz. — 1945. évi szeptember hó 11-én.)

Közlés.

Az a parancsnokság, melynek állományában **Dr. Sipos Lajos** állítólagos tartalékos hadnagy szolgálását teljesít vagy nyilvántartásba fel van véve, haldéktalanul közölje nevezett adatait: **A. H. M.** állandó igazoló bizottság titkárságával Budapest, V. Markó-uca 12. sz.
 Nemleges jelentést nem kell felterjesztetni.
 (Rendelet száma: 4.353/ig. biz. — 1945. évi szeptember hó 17-én.)

Értesítés.

HABORÚS BÜNÖSÖK KÖZIGAZGATÁSI OTON VALÓ LEFOKOZÁSA ÉS A HONVÉDSÉG KÖTELEKÉBŐL VALÓ KICSAPÁSA.

Tájékoztatásul közlöm, hogy a 667/1945. M. E. számú rendelet 1. §-a alapján alább megnevezetteket, mint háborús bűnösöket közigazgatási úton lefokoztam és a honvédség kötelékéből kicsaptam.

1945. évi június hó 19-én:

1. Werth Heinrich vezérrezdest,
2. Bartha Károly vezérrezdest,
3. Szombathelyi Ferenc vezérrezdest,
4. Beregly Károly vezérrezdest,
5. Major Jenő altábornagyot,
6. Hesztyényi József altábornagyot,
7. Juszthy Emil altábornagyot,
8. Jány Gusztáv vezérrezdest,
9. Bély Alajos altábornagyot,
10. Hindy Iván vezérőrnagyot,
11. Hellenbronth Vilmos vezérőrnagyot,
12. Porcsinszky György vk. alezredest,
13. Prónay Pál ezredest,
14. Farkas Ferenc altábornagyot,
15. Sáska Elemér vk. ezredest,
16. Szávay Sándor vk. ezredest,
17. Vámos Gáspár testőr tisztviselőt,
18. Nádas Lajos vk. ezredest,
19. Bán Mihály vk. ezredest,
20. Kozár Elemér vk. ezredest,
21. Pesthy Endre vk. alezredest,
22. Mészáros István alezredest,
23. Kovács Ferenc vk. századost,
24. Kapitány Albin vk. őrnagyot,
25. gróf Festetics Benő testőr századost,
26. Pálffy Sándor testőr századost,
27. Rácz Jenő vezérrezdest,
28. László Dezső altábornagyot,
29. Deák Ferenc vk. ezredest,
30. Barabás Emil altábornagyot,
31. Zách Emil vezérrezdest,
32. Görgy Vince századost,
33. Marjay Prigyes tart. főhadnagyot,
34. Feketeházi György Ferenc altábornagyot,
35. Girassy József vezérőrnagyot,
36. Deák László ezredest,
37. Gaál Lajos csendőr alezredest,
38. Zöldi Márton csendőr őrnagyot,
39. Korompay Gusztáv folyamőr főhadnagyot,
40. Dr. Radó Endre csendőr századost,
41. Dr. Dominich Vilmos hadbíró-őrnagyot,
42. Magyarossy Sándor altábornagyot.

Szolgálati Szabályzat

7. § Magatartás harcban

(1) A harcban a honvéd küzdjön dicső elődeihez méltóan vitézül és állhatatosan; őrizze meg bátorságát és létezerjét, lélekjelenlétét és elszántságát a legnagyobb megpróbáltatás alatt és után is és ne csüggedjen a legveszedelmesebb helyzetben sem.

(2) Az eskü, amelyet a honvéd a Legfelsőbb Hadúrnak tett, a haza dicsősége és jóléte, valamint csapatának hírneve és saját becsülete, melyet mindenkor szeplőtlenül meg kell ővnia, megkövetelik tőle, hogy a legnagyobb önfeláldozással használja fel minden testi és szellemi erejét az ellenfél leküzdésére.

(1) Az összeségnek egybehangzó, tervszerű együttműködésben rejlik az erő; az egyenként való, habár önfeláldozó erőfeszítés nem biztosít döntő eredményt.

(2) Ez lebegjen minden honvédnek, a vezetőnek épúgy, mint az egyszerű harcosnak. Ütközetben a honvéd teljes bizalommal engedje át magát előjárói vezetésének és engedelmeskedjék neki.

(1) Küzdjön vitéz honvédhez illően, félelem nélkül, állhatatosan, de elhamarkodás nélkül és ne csüggedjen a legválságosabb helyzetben sem.

(2) Aki a harc hullámozása között azt érzi, hogy elszántságát és nyugalmit elveszti: tekintsen vezetőjére és merítsen erőt az ő példájából. Ha a tisztek már elestek, mindig lesznek altisztek, tisztesek és vitéz bajtársak, akiknek példája a csüggedőkbe újból lelket önt.

A zászlók, előjárók és följebbvalók oltalma, megvédése, veszélybe jutott bajtársak támogatása, különösen válságos pillanatban, olyan kötelesség, amelynek elmulasztása nemcsak az egyes honvédnek válik szegényére, hanem az egész csapat jó hírnevét is rontja.

(1) A tisztek, altisztek és tisztesek arra törekedjenek, hogy elszánt, öntevékeny, példásan bátor és állhatatos magatartásukkal, valamint bátorító szóval magukkal ragadják alárendeltjeiket, vagy mindaddig kitartásra bírják őket, míg a győzelem kivívása megtörténhetik a legvégső erőfeszítés. A csapat harcképességét veszélyeztető fegyelmetlenségnek és ingadozásnak szükség esetén az erőszakos eszközök legerélyesebb alkalmazásával kell véget vetni.

(2) A parancsnokok jegyezzék meg azokat, akik ütközetben különösen kitűntek bátor és elszánt magatartásukkal és ütközet után tegyenek előjáróiknak jelentést róluk

(624. pont). Ugyancsak jelezzék azokat is, akik nem tettek eleget kötelességüknek és kiméletlenül jelentsék fel őket.

(1) Aki válságos pillanatokban csüggedezve beszél, fegyverét, lőszerét elhánnya, az engedelmességet megtagadja, vagy az ütközetből önkényesen távozni igyekszik, avagy zsákmányol, fosztogat, azt a közbelépő csapatparancsnok vagy egyéb katonaaállományú tiszt elöljárója személyesen vagy az ő parancsukra más, elrettentő példa gyanánt a csapatok szemeláttára koncolja fel.

(2) Az az elöljáró, aki ilyen kivételes rendszabály alkalmazására kényszerült, köteles elöljáró parancsnokságának minél előbb jelentést tenni róla.

(1) Ütközet után, bármilyen kimenetele is volt annak, lépnek fel parancsnokokkal szemben a legnagyobb önfeláldozást igénylő követelmények. Hajthatatlan eréllyel, szükség esetén a legvégső alkalmazásával kell a rend helyreállítására törekedniök.

(2) Különösen nehéz és válságos helyzetben kell parancsnokoknak csapatuk bátorságát állhatatosságukkal, eréllyükkel és lélekjelenlétükkel fokozniok és megszilárdítaniok. Aki gyávaságból a legvégső ellenállás nélkül megadja magát, a legszigorúbb büntetésben részesül.

(1) Rendetlenségbe jutott vagy visszavert csapatokat a gyülekezőhelyen mielőbb akként kell rendezni, hogy újra harcba lehessen őket vezetni.

(2) Ily válságos helyzetben tűnik ki a derék, jól fegyelmezett csapat erkölcsi értéke.

(3) Akit az ellenség közelében határozott feladat nélkül csapata mögött találunk, vagy aki a kijelölt gyülekező helyen szándékosan túlszalad, a súlyosabb büntetés alá esik. Ha az ilyen egyén nem tér vissza az első felszólításra csapatához, a harcvonal mögött lévő katonaaállományú tiszt, vagy az ő parancsukra mások felkoncolhatják.

7. §. Magatartás harcban.

23

tek eltitkolása ennek a kötelességnek téves felfogásáról tanuskodnék.

Ha valahol ellentét és meghasonlás mutatkoznék, ezek okát minél előbb ki kell pihatólni és célszerű rendszabályokkal már csirájában kell megszüntetni a bajt.

A közszellem fokozása végett minden csapattest és önálló alosztály dicső tetteit és emlékezetes eseményeit, valamint az elődcsapattestek hagyományait, állandóan emlékezetben tartani és ápolni kell.

7. §. (6. §.)

Magatartás harcban.

(1) Harcban a honvéd küzdjön dicső elődeihez méltóan vitézül és állhatatosan; őrizze meg bátorságát és tetterejét, lélekjelenlétét és elszántságát a legnagyobb megpróbáltatás alatt és után is és ne csüggedjen a legveszedelmesebb helyzetben sem.

(2) Az eskü, amelyet a honvéd a Legfelsőbb hadúrnak tett, a haza dicsősége és jóléte, valamint csapatának hírneve és saját becsülete, melyeket mindenkor szeplőtlenül meg kell ővnia, megkövetelik tőle, hogy a legnagyobb önfeláldozással használja fel minden testi és szellemi erejét az elléféleküzdésére.

31. (26.)

32. (27.)

33. (28.)

34. (29.) (1) Az összességnek egybehangzó, tervszerű együttműködésében rejlik az erő; az egyenként való, habár önfeláldozó erőfeszítés nem biztosít döntő eredményt.

(2) Ez lebegjen minden honvédnek, a vezetőnek épügy, mint az egyszerű harcosnak szeme előtt.

35. (30.) Ütközetben a honvéd teljes bizalommal engedje át magát előljárói vezetésének, és engedelmeskedjék nekik feltétlenül.

36. (31.) (1) Küzdjön vitéz honvédhez illően, félelem nélkül, állhatatosan, de elhamarkodás nélkül és ne csüggedjen a legválságosabb helyzetben sem.

(2) Aki a harc hullámozása között azt érzi, hogy elszántságát és nyugalmát elveszti: tekintsen vezetőjére és merítsen erőt az ő példájából. Ha a tisztek már elesetek, mindig lesznek altisztek, tisztesek és vitéz bajtársak, akiknek példája a csüggedőkbe újból lelket önt.

37. (32.) A zászlók, előljárók és följebbvalók olta-
lma és megvédése, veszélybe jutott bajtársak támogatása, különösen válságos pillanatokban, olyan kötelesség, amelynek elmulasztása nemcsak az egyes honvédnek válik szegényére, hanem az egész csapat jó hírnevét is rontja.

38. (1) A tisztek, altisztek és tisztesek arra törekedjenek, hogy elszánt, öntevékeny, pél-

dásan bátor és állhatatos magatartásukkal, valamint bátorító szóval magukkal ragadják alárendeltjeiket, vagy mindaddig kitarításra bírják őket, míg a győzelem kivívására megtörténhetik a legvégső erőfeszítés. A csapat harc képességét veszélyeztető fegyelmetlenségnek és ingadozásnak szükség esetén az erőszakos eszközök legerélyesebb alkalmazásával kell véget vetni.

(2) A parancsnokok jegyezzék meg azokat, akik az ütközetben különösen kitűntek bátor és elszánt magatartásukkal és az ütközet után tegyenek előljáróiknak jelentést róluk (624. pont). Ugyancsak jegyezzék meg azokat is, akik nem tettek eleget kötelességüknek és kíméletlenül jelentsék fel őket.

(1) Aki válságos pillanatokban csüggedezve beszél, fegyverét vagy lőszerét elhanyagolja, az engedelmességet megtagadja, vagy az ütközetből önkényesen távozni igyekszik, avagy zsákmányol, fosztogat, azt a közbelépő csapatparancsnok vagy egyéb katonaállományú tiszti előljáró személyesen, vagy az ő parancsukra más, elrettentő példa gyanánt a csapat szemelättára koncolja fel.

(2) Az az előljáró, aki ilyen kivételes rendszabály alkalmazására kényszerült, köteles előljáró parancsnokságának minél előbb jelentést tenni róla.

39. (33.)

1945. ÉVI VII. TÖRVÉNYCIKK
A NÉPBÍRÁSKODÁS TÁRGYÁBAN KIBOCSÁTOTT
KORMÁNYRENDELETEK TÖRVÉNYERŐRE EMELÉSÉRŐL

1. § (1) Az ideiglenes nemzetgyűlés ezennel törvényerőre emeli az ideiglenes nemzeti kormánynak a népbíráskodás tárgyában kibocsátott következő rendeleteit:

81/1945. M. E. számú rendelet a népbíráskodásról; kibocsátott Debrecenben az 1945. évi január hó 25. napján, hatálybalépett az 1945. évi február hó 5. napján;

1440/1945. M. E. számú rendelet a népbíráskodásról szóló 81/1945. M. E. számú rendelet módosítása és kiegészítése tárgyában; kibocsátott Budapesten, az 1945. évi április hó 27. napján, hatálybalépett az 1945. évi május hó 1. napján;

5900/1945. M. E. számú rendelet a népbíráskodás körében a távollevő terhelt ellen folyó eljárásra, úgyszintén a közvád képviselőre vonatkozó szabályok kiegészítése tárgyában; kibocsátott Budapesten, az 1945. évi augusztus hó 1. napján; hatálybalépett az 1945. évi augusztus hó 5. napján;

6750/1945. M. E. számú rendelet a közhivatalnokok munkafegyelmének fokozottabb biztosítása tárgyában; kibocsátott Budapesten, az 1945. évi augusztus hó 16. napján, hatályba lépett az 1945. évi augusztus hó 19. napján.

(2) Az előbbi bekezdésben említett rendeletek szövegét ennek a törvénynek I-IV. mellékletei tartalmazzák.

2. § Felhatalmaztatik az ideiglenes nemzeti kormány, hogy a szükséghez képest a törvényerőre emelt fenti rendeleteket az ideiglenes nemzetgyűlés politikai bizottságának előzetes hozzájárulásával módosíthassa és kiegészíthesse.

3. § Ez a törvény kihirdetésének napján lép hatályba.

I. SZÁMÚ MELLÉKLET AZ 1945. ÉVI VII. TÖRVÉNYCIKKHEZ

Az ideiglenes nemzeti kormány 81/1945. M. E. számú rendelete
a népbíráskodásról²

Az ideiglenes Nemzetgyűlés által 1944. évi december hó 21. és 22. napjain a Debrecenben adott felhatalmazás alapján az ideiglenes nemzeti kormány attól a szükségstől vezetettve, hogy mindazok, akik a magyar népet ért történelmi katasztrófa okozói; illetve részesei voltak, mielőbb elnyerjék büntetésüket, az esküdtbírósnak törvényhozás útján való visszaállításáig a népbíráskodás megvalósítása tárgyában a következőket rendeli:

Általános rendelkezések

1. § A jelen rendeletben körülírt bűncselekmények az esetben is büntethetők, ha a cselekmény a rendelet életbeléptekor már befejeztetett s a cselekmény befejezésének időpontjában fennállott törvényes rendelkezések alapján az büntethető nem volt.

2. § A népbíróság jogköre kiterjed a polgári egyénekre és a fegyveres erő tagjaira, ideértve a rendőrséget és a csendőrséget is, valamint a magyar állam területén elfogott vagy a magyar államnak kiadott egyénekre, tekintet nélkül azok állampolgárságára.

A magyar állam területén kívül elkövetett bűncselekmény tekintetében, valamint a netán kiadatás alá kerülő bármely büntetessel szemben a népbíróság jogköre mindaddig fennáll, amíg a tettes kiadása elrendelve nincs.

Jelen rendelet alkalmazásában közalkalmazottnak az 1940. évi XVIII. tc. 3. §-ában felsorolt személy tekintendő.

3. § A népbíróság által kiszabható büntetések:

1. halál,
2. fegyház,
3. börtön,
4. fogház,
5. internálás,
6. vagyonekobzásig terjedhető pénzbüntetés,
7. állásvesztés, vagy foglalkozástól való eltiltás,
8. politikai jogok gyakorlásának felfüggesztése,

9. a 15/1945. M. E. számú rendelet 19. § 3. bekezdésének a), b), c) pontjaiban meghatározott fegyelmi jellegű büntetések.

A felsorolt büntetések önmagukban főbüntetesként, a 6-8. pontban felsorolt büntetések mellékbüntetesként is alkalmazhatók a népbíróság hatáskörébe utalt minden bűncselekmény esetében, akkor is, ha a vonatkozó jogszabály a 6-8. pontban felsorolt büntetéseket mellékbüntetesként alkalmazandóknak nem mondja ki. Egy ítéletben több mellékbüntetés is kiszabható.

Az internálás legkisebb tartama hat hó, leghosszabb tartama kettő év.

Amennyiben a rendelet büntetesként internálás kiszabását rendeli, annak legkisebb tartamát a népbíróság ítéletében megszabja. A megszabott időnek eltelte után azonban az internálótáborba utalt csak abban az esetben bocsátható szabadon, ha internálásának tartama alatt példás magatartást tanúsított. Ellenkező esetben az internálótábor felügyelőhatósága az elítélt fogvatartását további 8 hónapig terjedő idővel meghosszabbíthatja. Az internálás leghosszabb tartama ebben az esetben sem haladhatja meg a két (2) évet.

A pénzbüntetés kiszabására, átváltoztatására, behajtására vonatkozóan az 1928:X. tc. rendelkezései megfelelően alkalmazandók.

A népbíróság teljes vagyonek Kobzás helyett a vagyon meghatározott hányadának elkobzását is kimondhatja.

A vagyonek Kobzást kimondó ítéletet végrehajtás végett közölni kell a területileg illetékes pénzügyigazgatósággal, amely a Pénzügyminiszter rendelete szerint jár el.

Az állásvesztésre ítélt elveszti közhivatalát és közszolgálati állását. Nyugdíjigényét, nyug- és kegydíját csak akkor veszti el, ha ezt a népbíróság ítéletében kifejezetten kimondja. Az elítélt ellátatlan családtagjait megillető nyugdíjigényt a népbíróság fenntarthatja.

Az állásvesztés vezető állásban levő magánalkalmazottal szemben is kimondható. Ennek kimondása nem akadályozza annak, hogy az elítélt nem vezető jellegű állást tölthessen be. A foglalkozástól eltiltott foglalkozását öt évig nem folytathatja abban a helységben vagy helységeken, amelyekre nézve ezt a népbíróság ítéletében kimondja.

4. § A Te. 125. §-a nem alkalmazható.

5. § A büntetés kiszabásánál a Btk. 91. és 92. §-ai alkalmazhatók azzal, hogy a Btk. 92. §-ában foglalt enyhítésekén túlmenően a 3. §-ban felsorolt bármelyik enyhébb büntetés is alkalmazható.

6. § Bünvádi eljárás a szökésben levő terhelt ellen is lefolytatható az 1921:III. tc. 12. § 2. bekezdésében foglalt korlátok között azzal, hogy a terheltet nem kell hirdetmény útján megidézni, de a tárgyalás kitűzését a terhelt utolsó lakhelyén 30 nappal előbb szokásos módon meg kell hirdetni. Ennek elmulasztása az eljárás megsemmisítésének okául nem szolgálhat.

7. § A népbíróság által kiszabott halálbüntetés kegyelmi úton életfogytiglan, vagy 10-15 évig terjedő, határozott tartamú fegyházbüntetésre változtatható át.

A kegyelmezés joga a Nemzeti Főtanácsot illeti.

A Nemzeti Főtanács határozatát az Igazságügyminiszter javaslatára hozza meg.

8. § A büntetés megkezdésére halasztást vagy a megkezdett büntetés félbeszakítását az igazságügyminiszter engedélyezheti.

A még ki nem töltött büntetés elengedése a Nemzeti Főtanács hatáskörébe tartozik abban az esetben, ha az elítélt büntetésének kétharmad részét nem töltötte ki.

Ha az elítélt büntetésének kétharmad részét kitöltötte, a még hátralevő büntetés elengedése miniszterelnök hatáskörébe tartozik, aki az igazságügyminiszter javaslatára határoz.

9. § Az elévülés tekintetében a Btk. 106. §-a alkalmazandó azzal, hogy az 1941. június 21. napja után a fegyverszünet megkötéséig elkövetett cselekményekre az elévülés a fegyverszünet megkötésének napjával (1945. január 20.) veszi kezdetét.

Az 1919. évben és az azután elkövetett ama politikai gyilkosságokra vonatkozólag -- amelyek üldöztetését az uralmon volt hatalom megakadályozta -- az elévülés csak 1944. évi december hó 21. napján veszi kezdetét.

10. § Az 1878:V. tc. első részében foglalt rendelkezések -- amennyiben a jelen rendelettel nem állanak ellentétben -- megfelelően alkalmazandók.

Különös rész

11. § Háborús bűnös az:

1. aki az 1939. évi háborúnak Magyarországra való kiterjedését, vagy Magyarországnak a háborúba mind fokozottabb mértékben történt belesodródását vezető állásban kifejtett tevékenységével vagy magatartásával elősegítette, vagy azt megakadályozni nem törekedett, bár erre vezető közhivatali állásánál, politikai, közgazdasági, közéleti szerepénél fogva módja lett volna,

2. aki, mint a kormány, országgyűlés tagja, vagy mint vezető állást betöltő közalkalmazott, kezdeményezője, vagy, bár a következményeket előre láthatta, részese volt olyan határozat hozatalának, amely a magyar népet az 1939. évben kitört világháborúba sodorta,

3. aki a fegyverszünet megkötését erőszakkal vagy befolyásának kihasználásával megakadályozni igyekezett,

4. aki vezető jellegű cselekményével a nyilas mozgalomnak segítséget nyújtott a hatalom megszerzésére irányuló lázadáshoz, a hatalom megtartásához, vagy aki e hatalom megszerzése után kapott kinevezés alapján a nyilas kormányzatban, közigazgatásban vagy honvédelem keretében életét fenyegető kényszerű szükség nélkül vezető állást vállalt (vezető állás alatt miniszteri, államtitkári, főispáni, főpolgármesteri, hadseregszolgálati, hadtestparancsnoki vagy hasonló fontosságú állást kell érteni).

5. aki a megszállott területek lakosságával vagy a hadifoglyokkal való bánás tekintetében a háborúra vonatkozó nemzetközi jogszabályokat súlyosan megsértette, vagy a visszacsatolt területek lakosságával a reábízott hatalommal visszaélve, kegyetlenkedett, vagy aki általában felhajtója, tettese vagy részese volt emberek törvénytelen kivégzésének vagy megkínzásának.

12. § Amennyiben más jogszabály a cselekményre súlyosabb büntetést nem rendel, a népbíróság által kiszabható legsúlyosabb büntetés:

a 11. § 1. pontjának első bekezdésében és a 3., 4., 5. pontokban meghatározott bűncselekményekre halál,

a 11. § 1. pontjának második bekezdésében meghatározott bűncselekmény esetében tíz (10) évi fegyház,

a 11. § 2. pontja esetében tizenöt (15) évi fegyház.

13. § Háborús bűnös az is:

1. aki nyomtatványban (bármilyen módon sokszorosított iratban), gyülekezet előtt elmondott beszédben vagy rádió útján a háború fokozottabb mértékben való folytatására izgatott,

2. aki valamilyen katonai jellegű alakulatnak személy vagy vagyontárgy ellen elkövetett erőszakos cselekményhez segítséget nyújtott,

3. aki nem vezető jellegű cselekményével a nyilas mozgalomnak segítséget nyújtott a hatalom megszerzéséhez vagy megtartásához,

vagy aki e hatalom megszerzése után kapott kinevezés alapján a nyilas közigazgatásban vagy honvédelem keretében önként a 11. § 4. bekezdésében fel nem sorolt egyéb fontos állást vállalt,

4. aki magyar állampolgár létére a német hadsereg vagy biztonsági szolgálat (SS., Gestapo stb.) kötelékébe lépett,

5. aki valamilyen német alakulatnak a magyarság érdekeit sértő adatokat szolgáltatott vagy mint besúgó működött,

6. aki a háborús hírverés szolgálatában jelentős szellemi munkát végzett.

14. § Amennyiben más jogszabály a cselekményre súlyosabb büntetést nem rendel, a népbíróság által kiszabható legsúlyosabb büntetés:

a 13. § 1. pontjában meghatározott cselekményre három (3) évi börtön,

a 2., 3. pontokban meghatározott cselekményekre kettő (2) évi börtön,

a 4. pontban meghatározott cselekményre öt (5) évi börtön,

az 5. pontban meghatározott cselekményre három (3) évi börtön,

a 6. pontban meghatározott cselekményre egy (1) évi börtön.

A 13. § 2. pontja esetében, ha az erőszakos cselekmény a sértettnek 20 napon túl gyógyuló súlyos testi sértést okozott, a legsúlyosabb büntetés három (3) évi börtön, ha pedig a cselekmény a sértett halálát okozta, a legsúlyosabb büntetés tíz (10) évi fegyház.

A 13. § 4. pontja esetében, ha a tettes magyar állampolgárok elleni erőszakos cselekményben részes volt, a kiszabható legsúlyosabb büntetés tíz (10) évi fegyház, ha magyar állampolgár halálát okozta, vagy a magyar honvédség ellen harcolt, illetve fegyveres erőszakkal megakadályozta, hogy egyesek vagy csapatok a vörös hadsereghez álljanak, a legsúlyosabb büntetés halál.

A 13. § 5. pontja esetében, ha a feljelentés folytán a feljelentett magyar állampolgárt megölték, vagy feltehetőleg külföldre hurcolták, a legsúlyosabb büntetés tizenöt (15) évi fegyház, ha pedig rendszeresen vagy jutalom ellenében működött, a legsúlyosabb büntetés halál.

15. § Népellenes büntetettben bűnös:

1. a minisztériumnak, az országgyűlésnek az a tagja vagy az a vezető állást

betöltő közalkalmazott, ki a nép érdekeit súlyosan sértő jogszabály kezdeményezője volt, vagy annak meghozatalában tudatosan résztvett,

2. aki az 1939. évi szeptember hó 1. napját követő időben közhivatali ténykedése során a nép egyes rétegei ellen irányuló törvények és rendeletek végrehajtásában a számára előírt ténykedést túlhaladva, olyan tevékenységet fejtett ki, amely a személyes szabadságot vagy a testi épséget veszélyeztette vagy sértette, vagy egyes személyek vagyoni romlását elősegítette,

3. az a joghatósággal bíró közalkalmazott, aki következetesen népellenes, fasiszta-barát hivatali működést fejtett ki.

16. § Amennyiben más jogszabály a cselekményre súlyosabb büntetést nem rendel,

a 15. § 1. pontjában meghatározott cselekmény legsúlyosabb büntetése öt (5) évi fegyház,

a 15. § 2. pontjában meghatározott cselekmény legsúlyosabb büntetése három (3) évi börtön.

Ha a 2. pontban meghatározott cselekmény a sértettnek 20 napon túl gyógyuló súlyos testi sértést okozott, a legsúlyosabb büntetés öt (5) évi börtön,

ha pedig az elkövetett testi sértés következtében sértett a Btk. 303. §-ában írt sérülést szenvedte, a legsúlyosabb büntetés öt (5) évi fegyház,

a 15. § 3. pontjában meghatározott cselekmény legsúlyosabb büntetése pedig kettő (2) évi börtön.

17. § Népellenes vétségben bűnös az,

1. aki a 15. § 2. pontjában írt cselekmények elkövetését megakadályozni nem igyekezett, bár ez törvényes hatáskörben módjában állott volna,

2. aki fasiszta, demokráciaellenes pártban fejtett ki kevésbé jelentős, de még vezető jellegű tevékenységet,

3. aki nyomtatványban (bármilyen módon sokszorosított iratban), gyülekezet előtt, rádió útján vagy egyébként, nyilvánosan népellenes vagy demokráciaellenes intézkedések meghozatalát sürgette, vagy a meghozottakat feldícsérte,

4. aki kényszerű szükség nélkül a nép- vagy demokráciaellenes hírverés szolgálatába szegődött,

5. aki fenyegető magatartásával fasiszta (nyilas-, német-, háború-) ellenes véleményt nyilvánítását akadályozta.

18. § Amennyiben más jogszabály a cselekményre súlyosabb büntetést nem rendel, a népbíróság által kiszabható legsúlyosabb büntetés,

a 17. § 1. pontjában meghatározott cselekményre egy (1) évi fegyház,

a 17. § 2. és 3. pontjaiban meghatározott cselekményekre egy (1) évi internálás,

a 17. § 4. és 5. pontjaiban meghatározott cselekményekre egy (1) évi fegyház.

19. § A jelen rendeletben felsorolt bűncselekmények hivatalból üldözendők.

Hatáskör és illetékesség

20. § A jelen rendelet 11., 13., 15. és 17. §-aiban meghatározott bűncselekmények feletti ítélkezés a népbíráskodás elé tartozik.

A népbíróság hatásköre kiterjed továbbá:

az 1921. évi III. tc. 1-5. §-aiban,

az 1930. évi III. tc. 58-59. §-aiban,

az 1878. évi V. tc. IV. fejezetében,

az 1878. évi V. tc. 172. §-ának 1. bekezdésében (1912. évi LXIII. tc. 19. §) meghatározott bűncselekményekre,

valamint a jelen §-ban eddig felsorolt bűncselekményekkel összefüggésben levő más bűncselekményekre, különösen az 1878. évi V. tc. XVIII., XX., XXI., XXII., XXXVI., XXXVII., XXXVIII. és XXXIX. fejezeteiben meghatározott bűncselekményekre.

21. § A 20. § utolsó bekezdésében felsorolt bűncselekményekben az ott megjelölt összefüggés nélkül a népbíróság csak abban az esetben bír hatáskörrel, ha a cselekmény politikai jellegű és a Bp. szerint illetékes ügyészség vezetője az ügynek népbíróság elé viteléhez a népügyészség vezetőjének előterjesztésére hozzájárul.

22. § A népbíróság a fiatalkorúak ügyében is eljárhat. Fiatalkorúak ügyében az 1908. évi XXXVI. tc. II. fejezetének IV. Cikkében meghatározott intézkedéseken kívül a jelen rendelet 3. §-ában megjelölt büntetések alkalmazásának is helye van, mégis

azzal az eltéréssel, hogy halálbüntetés nem szabható ki - börtön- vagy fegyházbüntetés pedig csak a 15. életévét betöltött fiatalokkal szemben alkalmazható.

23. § Az illetékességre az 1896. évi XXXIII. tc. II. fejezetében foglaltak irányadók.

Ha a gyanúsított ellen több helyen elkövetett több bűncselekmény gyanúja merül fel, úgy az eljáró népműgyész a cselekmények és az esetleges bizonyítékok megjelölésével az ügyet a gyanúsított lakóhelye szerint illetékes népbíróság mellett működő népműgyésszhez teszi át további eljárás végett.

Népműgyésszég

24. § A népbíróság előtt a vádat a népműgyész képviseli. A népműgyészeket és azok vezetőit az igazságügyminiszter nevezi ki a bírói és ügyvédi vizsgával vagy szükség esetén jogtudori oklevéllel rendelkező egyének közül, a helyi nemzeti bizottság ajánlása, illetve meghallgatása után. Az igazságügyminiszter a népműgyészeket bármikor felmentheti.

A népműgyész működésének tartama alatt, amennyiben még nem kinevezett ügyész, a bírókra és ügyészekre felállított I. fizetési csoport 4. fokozatának megfelelő fizetést kap.

A népműgyész más kereső foglalkozást nem folytathat.

A népműgyész alkalmazása ideiglenes. Felmentésekor, amennyiben az igazságügyminiszter ügyésszé ki nem nevezi, háromhavi fizetést kap végkielégítésül.

A népműgyész, amennyiben még ügyészi esküt nem tett, a 17/1945. M. E. számú rendelet 2. §-ában írt esküt tesz az ügyésszég vezetője előtt.

25. § Az igazságügyminiszter felügyeleti joga tekintetében az 1871. évi XXXIII. tc. 5. §-át, illetve a 4600/1899. I. M. számú rendeletet, valamint az azokat kiegészítő jogszabályokat kell alkalmazni.

26. § A népműgyész az általa szerkesztett vádiratokat és határozatokat saját maga írja alá, s azokat a népműgyésszég vezetője láttamozza. Láttamozás nélkül határozat, vádirat ki nem adható.

A népműgyész az általa aláírt határozatokért a felelősséget saját személyében viseli. A láttamozott határozatokért a vezető népműgyész is felelős.

27. § A törvényszék és az ügyésszég vezetője együttesen jelöli ki a népműgyésszég segédszemélyzetét a bíróságok és az ügyésszég segédszemélyzetének tagjai közül.

28. § Ugyancsak együttesen jelöli ki a törvényszék és az ügyésszég vezetője a népműgyésszég helyiségeit úgy, hogy azok lehetőleg a népbíróság részére kijelölt helyiségek közelében legyenek.

29. § A nyomozás tekintetében a Bp. 83-86. §-ai alkalmazandók.

30. § A Bp. XII. fejezetében a vizsgálóbíróra megszabott jogok (köteleességek) a népműgyészt illetik.

31. § A népműgyész feljelentést csak abban az esetben vehet figyelembe, ha abban a feljelentő pontos lakcímét feltünteti és azt aláírja. A hiányos vagy hamis név alatt tett, nyilván alaptalan feljelentést figyelembevenni nem szabad.

Szóbeli feljelentésről a népműgyész jegyzőkönyvet vesz fel, amely a feljelentő nevét és lakcímét, a feljelentés alapját képező tényeket és a vonatkozó bizonyítékokat tartalmazza. A jegyzőkönyvet a feljelentővel alá kell iratni.

A népműgyésszég előtt tett feljelentés esetében a feljelentő ellen az 1914. évi XLI. tc. 20. §-ába ütköző cselekmény miatt eljárást indítani nem lehet. Ez a rendelkezés nem érinti a Btk. XIII. fejezetének alkalmazását.

32. § A 15/1946. M. E. számú rendelet 19. §-ának 2. pontja alapján a népbíróság elé utalt ügyeket a népműgyészhez kell megküldeni. A népműgyész az így áttett ügyekben úgy jár el, mint a feljelentésre megindult ügyekben.

33. § Az előzetes letartóztatást a népműgyész rendeli el a Bp. 141. §-ában felsorolt esetekben.

Az előzetes letartóztatás elrendelése ellen felfolyamodásnak helye nincs.

Amennyiben a népműgyész nem állította a terheltet 30 nap alatt ügyének letárgyalása végett a népbíróság elé, vagy ugyanezen idő alatt nem nyújtott be vádiratot a népbírósághoz, az előzetes letartóztatást meg kell szüntetni, vagy az iratokat haladéktalanul a népbíróság elé kell terjeszteni. A népbíróság az előzetes letartóztatás fenntartása tárgyában három nap alatt határozni köteles. A népbíróság az előzetes letartóztatást a népműgyész indítványára 30 nappal meghosszabbíthatja. Érdemleges tárgyaláson az előzetes letartóztatás a népbíróság érdemi határozatának hozataláig is meghosszabbítható. Az előzetes letartóztatás azonban a népbírósági ítélet meghozataláig összesen 6 hónapot nem haladhat meg.

Amennyiben azonban a népbíróság a vád tárgyává tett valamely bűncselekmény tekintetében a vádlott bűnösségét megindokolt közbenszóló határozattal megállapítja, úgy az előzetes letartóztatás további 6 hónappal hosszabbítható meg.

A népbíróság ítéletének kihirdetése után meghosszabbított előzetes letartóztatás az ügyben hozandó jogerős határozat hozataláig tart.

34. § A népügyész vagy vádiratot nyújt be, vagy csekélyebb jelentőségű ügyekben a Te. 107., 108. §-ainak megfelelő alkalmazásával terhelte a népbíróság elé állítja.

35. § Közbenső eljárásnak helye nincs.

36. § A védelem tekintetében a Bp. V. fejezete alkalmazandó.

A népbíróságok

37. § Minden törvényszéki székhelyen népbíróságot kell felállítani.

Az igazságügyminiszter ugyanazon népbíróság keretén belül több tanács felállítását rendelheti el.

38. § A népbírósági tárgyalásra a törvényszék vezetője jelöl ki alkalmas helyiséget.

39. § A népbírósági tanács 5 tagból áll.

A jelen rendelet hatálybalépésétől számított 8 nap alatt a Magyar Nemzeti Függetlenségi Frontba tömörült öt politikai párt (Demokratikus Polgári Párt, Független Kisgazdapárt, Magyar Kommunista Párt, Nemzeti Parasztpárt, Szociáldemokrata Párt) helyi szervezetei annyiszor 5 tagot hoznak javaslatba, ahány tanács felállítását az igazságügyminiszter az illető helyre elrendelte. A főispán a tagnévsorok beterjesztésétől számított további 8 napon belül egy-egy rendes és egy-egy póttagot jelöl ki mindegyik névsorból a helyi nemzeti bizottság javaslata alapján. Ekkép a népbíróság tanácsában a felsorolt politikai pártok mindegyike egy rendes és egy póttaggal van képviselve. Amennyiben a tanács valamelyik rendes tagja akadályozva van, úgy azon párt póttagja hívandó be, amely pártnak tagja az akadályozott tag.

Nem nevezhető ki népbíróként az, aki büntett, nyereségvágyból elkövetett vétség, vagy fasiszta jellegű cselekmény miatt elítéltetett. A jelen rendelet alkalmazása szempontjából nem tekintendő büntetett előéletűnek az, aki fasisztaellenes cselekmény vagy a zsidótörvényekben meghatározott valamely cselekmény miatt ítéltetett el. A politikai pártok által beterjesztett névsorhoz csatolni kell a jelöltek írásbeli nyilatkozatát, amelyben büntetőjogi felelősségük mellett kijelentik, hogy e rendelkezés értelmében büntetlen előéletűek.

Amennyiben a felállítandó népbíróság székhelyén valamely felsorolt politikai párt működést nem fejtene ki, a főispán a felsorolásban nem szereplő más demokratikus párt vagy pártok által felajánlott 5 személy közül - ilyen párt hiányában pedig

pártonkívüli, de politikailag megbízható személyek közül - jelöli ki a hiányzó tagot és póttagot, ugyancsak a nemzeti bizottság véleményének meghallgatása alapján.

A kijelölt népbíró a kijelölést nem utasíthatja vissza.

A népbíróság tagja vagy póttagja háromhónapi működés után felmentését kérheti a főispántól, aki az új tagot és póttagot e §-ban meghatározott eljárással jelöli ki.

40. § A népbíró tárgyalási naponként az igazságügyminiszter által megállapítandó díjat kap. A díjazás összege ezidőszereint tárgyalási naponként 20 P. Tárgyaláson kívüli ülésért díjazás nem jár.

A költségeket - ideértve a helyszínre történő esetleges kiszállással felmerülő költségeket - a székhely szerinti törvényhatóság előlegezi az államkincstár helyett.

41. § Ha mind a rendes, mind a póttag tartósan akadályozva van, a főispán az illető párt által ajánlott öt tag közül jelöl ki új tagot és póttagot.

42. § Az igazságügyminiszter minden tanács mellé szakképzett tanácsvezető bírót (továbbiakban: vezető bíró) és helyettes bírót jelöl ki.

Népbírósági eljárás

43. § A tárgyalás előkészítése (a vádlott és a tanúk megidézése, a tanács tagjainak és póttagjainak értesítése) a vezető bíró feladata. Ugyancsak a vezető bíró jelöli ki a székhelyen lévő bíróságok fogalmazói személyzete közül a jegyzőkönyvvezetőt is.

44. § A jegyzőkönyv vezetésére a Bp. 331-332., valamint a Te. 113. §-ai irányadók.

45. § A népbírák az első tárgyalás előtt esküt (fogadalmat) tesznek. Az esküt a vezető bíró veszi ki. Az eskü szövegére a 45.010/1945. I. M. sz. rendelet 1. §-a irányadó. Fogadalomtétel esetén az esküszöveg a 15/1945. M. E. számú rendelet 8. §-a 3. bekezdésének megfelelően helyesbítendő.

46. § A vezető bíró, népbíró, jegyzőkönyvvezető, népügyész kizárására a Bp. VI. fejezete irányadó.

47. § A tárgyalást a vezető bíró vezeti a Bp.-nak a főtárgyalásra vonatkozó rendelkezései szerint.

A vádlotthoz, tanuhoz a vezető bíró kérdései után a népbírák, a népügyész és a védő - a tanukhoz ezeken felül a vádlott is intézhet kérdéseket.

48. § A népbíróság a bizonyítási eljárás teljes lefolytatása előtt a már bebizonyítottnak látszó bűncselekmények tekintetében közbenszóló határozattal

állapíthatja meg a vádlott bűnösségét. Ilyen határozatot - amely az ítélethozatalra megállapított eljárással történik - a népbíróság csak abban az esetben hoz, ha a vádlott letartóztatásban van és előrelátható, hogy a letartóztatás leghosszabb tartamának (6 hónap) lejártáig az összes vád tárgyává tett cselekmények tekintetében a főtárgyalás le nem folytatható. A közbenszóló határozatot a népbíróság indokolni köteles.

Közbenszóló határozat alapján a vádlott előzetes letartóztatása csak abban az esetben hosszabbítható meg, ha feltehető, hogy az ügyben hozandó ítélet a vádlottat legalább egy évi szabadságvesztés büntetéssel fogja sújtani.

A közbenszóló határozat ellen fellebbezésnek helye nincs.

Az ügyben hozandó ítéletet a népbíróság a közbenszóló határozatra tekintet nélkül hozhatja meg.

49. § A bizonyítási eljárás befejezése után a tanács határozathozatalra vonul vissza. A tanácskozás zárt s azon a népbírákon kívül a vezető bíró és a jegyzőkönyvvezető vesz részt.

A tanácskozáson a vezető bíró összefoglalja a tárgyalás eredményét, szakszerű felvilágosítást nyújt az alkalmazható törvény-, illetve rendelethelyekről, a kiszabható büntetésnemekről és azok mértékéről. A vezető bíró köteles indokolt véleményt nyilvánítani abban a kérdésben is, hogy a tárgyalás bizonyítási anyagához képest milyen bűncselekmények elkövetése látszik bizonyítottnak. Tilos azonban véleményt nyilvánítani a tekintetben, hogy mint ítélőbíró, milyen nemű és mérvű büntetést szabna ki.

A tanács előbb abban a kérdésben határoz, hogy milyen bűncselekmény, illetve bűncselekmények bizonyítása állapítható meg.

A szavazás sorrendjét a népbírák életkora határozza meg akként, hogy legelőször a legidősebb, legutoljára pedig a legfiatalabb népbíró szavaz. A vezető bíró nem szavaz.

A bűnösség kérdésében való döntés után a vezető bíró újból felvilágosítást ad a népbíráknak arra vonatkozólag, hogy a már megállapított bűncselekményekre milyen nemű és mérvű büntetések szabhatók ki. A népbírák a fentírt sorrendben szavaznak a kiszabandó büntetés neméről és mérvéről.

Amennyiben a határozathozatalhoz szükséges három egybehangzó vélemény (szavazat) nem alakulna ki, a vezető bíró jogosult két népbíró egybehangzó szavazatához csatlakozni. Ettől az esettől eltekintve, a vezető bírónak szavazati joga nincs.

A szavazásról csak abban az esetben kell jegyzőkönyvet felvenni, ha azt a vezető bíró szükségesnek tartja.

Az ítéletet a vezető bíró szerkeszti a fennálló törvényes rendelkezések szerint.

50. § Ha a vezető bíró meggyőződése szerint a népbírák határozatukat : törvények, illetve a jelen rendelet lényeges intézkedéseinek megsértésével hozták é a határozat ellen fellebbezésnek helye nincs, - a vezető bíró borítékba zárt, indokol előterjesztéssel fordulhat a Népbíróságok Országos Tanácsához a vádlott javára. A vezető bírónak ezt az elhatározását kinyilvánítania nem szabad s az előterjesztésnel halasztó hatálya nincs.

51. § A népbíróság és a Népbíróságok Országos Tanácsa ítéletét „A magya nép nevében” hozza.

52. § A bűnvádi perrendtartásban felsorolt eseteken kívül, a jogerőre emelkedet ítélet rendelkező része kiadandó a népjogsegységeknek, az Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatalnak, az elítélt lakhelye szerint illetékes törvényhatósági eljárásának, a központi választmánynak és a lakáshivatalnak.

Fellebbvitel

53. § A népbíróságnak halálbüntetést, teljes vagyonek kobzást vagy állásvesztést kimondó, három évi szabadságvesztés büntetést, 20.000 pengő pénzbüntetést meghaladó ítélete ellen az elítélt fellebbezéssel élhet a Népbíróságok Országos Tanácsához.

Az ítélet ellen az elítélt által bármilyen formában vagy elnevezéssel bejelentet jogorvoslat fellebbezésnek tekintendő.

A védőt önálló fellebbezési jog nem illeti meg, kivéve a jelen rendelet 6 §-ában írt eljárást.

A népjogsegysz felmentés miatt, vagy az ítélet súlyosbítása végett minden esetben fellebbezéssel élhet. A népjogsegysz által bejelentett fellebbezés alapján az ítélet az elítélt javára is megváltoztatható.

A népjogsegysz az elítélt által bejelentett fellebbezéshez az elítélt terhéről csatlakozhatik (1928. évi X. t.-c. 29. §).

A fellebbezésre egyébként a Bp. 388. §-a alkalmazandó.

Népjogsegysz

54. § A Népbíróságok Országos Tanácsa előtt a vádat a népjogsegysz vagy helyettese képviseli.

Népjogsegysz vagy helyettesei csak bírói és ügyvédi vizsgát tett egyének lehetnek, akiket az igazságügyminiszter javaslatára a kormány nevez ki.

A népfőügyész a bírákra és ügyészekre megállapított III. fizetési csoport 1. fokozatának, helyettesei a II. fizetési csoport 1. fokozatának megfelelő illetményben részesülnek, amennyiben egyéb közhivatali állásukban magasabb illetményük nincs.

E rendelet 24., 25. és 26. §-ai a népfőügyészre és helyetteseire megfelelően alkalmazandók.

55. § A népfőügyész a népügyész által bejelentett fellebbezést vagy csatlakozást visszavonhatja.

A népfőügyészre és helyetteseire nézve a főügyészre és helyettesére vonatkozó jogszabályok megfelelően alkalmazandók.

Népbíróságok Országos Tanácsa

56. § A népbíróságok jogorvoslattal megtámadott ítéleteit a Népbíróságok Országos Tanácsa bírálja felül.

A Népbíróságok Országos Tanácsa öttagú tanácsokban jár el, a tanácsok számát az igazságügyminiszter határozza meg.

A Népbíróságok Országos Tanácsának székhelye a kormány mindenkori székhelye.

57. § A rendelet 39. §-ában felsorolt mindegyik politikai párt országos vezetősége a felállítandó minden egyes tanácsba beküld egy-egy bírói és ügyvédi vizsgát tett, büntetlen előéletű (39. § 3. bek.) állandó tanácstagot. Az így megalakult tanács egy tagját az igazságügyminiszter a tanács vezetésével megbízza.

Minden egyes politikai párt a tanácsok számára tekintet nélkül egy póttagot jelöl ki.

A pártok a tanács tagjaiul kijelölt tagok és póttagok megbízatását vissza nem vonhatják.

A kijelölt tanácsvezető tagok és póttagok a Tanács működése alatt a bírákra és ügyészekre megállapított III. fizetési csoport 1. fokozatának megfelelő illetményekben részesülnek, amennyiben mint köztisztviselők részére magasabb illetmény egyébként megállapítva nincs.

A rendes- és póttagok más kereső foglalkozást nem folytathatnak.

A tagok és póttagok eskütételére a 45. § megfelelően alkalmazandó azzal, hogy

az esküt (fogadalmat) a Népbíróságok Országos Tanácsának elnöke előtt kell letenni.

58. § A Népbíróságok Országos Tanácsa az elnök vezetése alatt áll, akit az igazságügyminiszter nevez ki. Illetményeire nézve az 67. § negyedik bekezdése irányadó.

Az elnök a Népbíróságok Országos Tanácsának ügyvitelével felmerülő teendőket végzi (póttagok behívása, ügyek szétosztása, sürgősség elrendelése stb.).

59. § A Népbíróságok Országos Tanácsának jegyzője az igazságügyminiszter által berendelt bíró vagy bírósági fogalmazó.

60. § A Népbíróságok Országos Tanácsa előtti eljárásra a Bp. és az 1928. évi X. tc. 33. §-ának rendelkezései megfelelően alkalmazandók azzal, hogy a tanács a bizonyítást maga is felveheti, avégett valamelyik bíróját kiküldheti, de a bizonyítás felvétele végett bármelyik bíróságot is megkeresheti. A tárgyalásra vagy a bizonyítás felvételére az előzetes letartóztatásban lévő vádlottat csak abban az esetben kell elővezetni, ha ezt a tanács elrendeli. Egyébként a vádlott és védője a tárgyalásról vagy bizonyításfelvételről értesítendő, de az értesítés elmaradása az eljárás ismétlésére okul nem szolgálhat.

61. § A vezető bíró előterjesztése (50. §) tárgyában a tanács zárt ülésben határoz.

A tanács a következő határozatokat hozza:

1. az előterjesztést figyelmen kívül hagyja,

2. bizonyítást rendel el és annak felvételére

a) tárgyalást tűz ki,

b) saját bíróját kiküldi,

c) valamelyik bíróságot megkeresi,

3. a népbíróság ítéletét feloldja és az ügyet újabb eljárás végett ugyanazon, vagy az általa kijelölt más népbírósághoz megküldi,

4. a népbíróság ítéletét a vádlott javára megváltoztatja.

A 2. pont b) és c) eseteiben a bizonyítás felvétele után a tanács tárgyaláson határoz.

62. § A vádlott által bejelentett fellebbezés és a népügyész által bejelentett csatlakozás tárgyában a Népbíráóságok Országos Tanácsa a Bp. XX. fejezetének II. címében foglaltak szerint határoz.

A Népbíráóságok Országos Tanácsa a fellebbezés folytán eléje került ítéletet egész terjedelmében bírálja felül.

Újrafelvétel

63. § Az ítélet jogerőre emelkedése után újrafelvételnek van helye.

Újrafelvételre a Bp. XXI. fejezete megfelelően alkalmazandó azzal, hogy az elítélt terhére újrafelvételnek csak az ítéletnek jogerőre emelkedésétől számított két éven belül van helye.

Vegyes határozatok

64. § Amennyiben a jelen rendeletből más nem következik, az 1896. évi XXXIII. tc. és az azt kiegészítő törvények, illetve rendelkezések megfelelően alkalmazandók.

65. § E rendeletnek a vagyonelkobzás végrehajtására vonatkozó eljárását a pénzügyminiszter rendeleti úton szabályozza.

66. § E rendelet végrehajtása során felmerülő eljárási és szervezeti kérdéseket az igazságügyminiszter rendelettel szabályozza.

67. § A népügyész a helyi lakáshivatal előtti felhasználás céljára bizonyítványt állíthat ki arról, hogy a kérelmező ellen népbíráósági eljárás nincs folyamatban.

68. § Ez a rendelet kihirdetésével lép hatályba.

II. SZÁMÚ MELLÉKLET AZ 1945. ÉVI VII. TÖRVÉNYCIKKHEZ

Az ideiglenes nemzeti kormány 1.440/1945. M. E. számú rendelete a népbíráskodásról szóló 81/1945. M. E. számú rendelet módosítása és kiegészítése tárgyában³

Az Ideiglenes Nemzetgyűlés által az 1944. évi december hó 22. napján adott felhatalmazás alapján a népbíráskodásról szóló 81/1945. M. E. számú rendelet módosítása és kiegészítése tárgyában az ideiglenes nemzeti kormány a következőket rendeli:

1. § A 81/1945. M. E. számú rendelet 3. §-a hatályát veszti és helyébe az alábbi rendelkezések lépnek.

A népbíráskodás körében a büntetések nevei a következők:

1. halál;
2. kényszermunka;
3. fegyház;
4. börtön;
5. pénzbüntetés;
6. vagyonelkobzás;
7. állásvesztés vagy foglalkozástól való eltiltás;
8. politikai jogok gyakorlásának felfüggesztése.

Az előbbi bekezdés 1-4. pontjában felsorolt büntetési nemek főbüntetések. Az 5-8. pontban felsorolt büntetési nemek mellékbüntetések; ezek alkalmazásának helye van abban az esetben is, ha alkalmazásukat a bűncselekményre vonatkozó jogszabály nem rendeli. A 8. pontban megjelölt mellékbüntetés alkalmazása az elítélés minden esetében kötelező. Ugyanazon elítélttel szemben többféle mellékbüntetést is ki lehet szabni.

A halálbüntetést kötél vagy golyó által zárt helyen, de a nyilvánosság kizárása nélkül kell végrehajtani.

A kényszermunka kiszabható életfogytig vagy határozatlan időre. Ez utóbbi esetben az időtartam és a szabadulás feltételei tekintetében a szigorított dologházra vonatkozó jogszabályokat kell alkalmazni. A kényszermunka munkatáborokban hajtandó végre. A végrehajtás részletes szabályait az igazságügyminiszter a belügyminiszterrel egyetértve állapítja meg.

A pénzbüntetés kiszabására, átváltoztatására és behajtására vonatkozóan az 1928:X. törvénycikk rendelkezései megfelelően irányadók.

A népbíráóság teljes vagyonelkobzás helyett a vagyon meghatározott hányadának vagy egyes vagyontárgyaknak elkobzását is kimondhatja.

A vagyonekobzást kimondó ítéletet végrehajtás végett közölni kell a területileg illetékes pénzügyigazgatósággal, amely a pénzügyminiszter rendelete szerint jár el.

Az állásvesztésre ítélt elveszti közszolgálati állását. Nyugdíjigényét, nyug- és kegydíjét csak akkor veszti el, ha ezt a népbíróság ítéletében kifejezetten kimondja. Az elítélt ellátatlan családtagjait megillető nyugdíjigényét a népbíróság fenntarthatja; ebben az esetben a nyugdíjigény megállapításánál az elítéltet úgy kell tekinteni, mintha az ítélet jogerőre emelkedésének napján elhalálozott volna. Az állásvesztés vezető állásban lévő magánalkalmazottal szemben is kimondható. Ennek kimondása nem akadályozza annak, hogy az elítélt a jövőben a magánalkalmazás körében nem vezető jellegű állást tölthessen be.

Azt, akit állásvesztésre ítélték, utóbb - a bíróság ítéletében kimondandó rendelkezéshez képest - közhivatalra vagy a magánalkalmazás körében vezető állásra egyáltalában nem, illetőleg meghatározott idő tartamára nem lehet alkalmazni.

A foglalkozástól eltiltott foglalkozását öt évig nem folytathatja abban a helységben, vagy helységeken, amelyekre nézve ezt a népbíróság ítéletében kimondja. Az állásvesztésnek vagy a foglalkozástól való eltiltásnak kimondása maga után vonja a Btk. 65. §-ának 3. és 4. pontjában meghatározott következményeket is; ezeknek tartamát a bíróság az ítéletben határozza meg.

Ha a bűncselekmény következtében a sértett vagy jogutódja válságos helyzetbe jutott, a népbíróság ítéletében a megfelelő vagyonú vagy jövedelmű elítéltet a nem vitás kárnak vagy hányadának megtérítésére kötelezheti; az ezt meghaladó magánjogi igény a törvény rendes útján érvényesíthető.

2. § A 81/1945. M. E. számú rendelet 6. §-a hatályát veszti és helyébe a következő rendelkezések lépnek.

A büntetés kiszabása tekintetében az alábbi szabályok irányadók:

Halálbüntetés kiszabásának akkor van helye, ha a cselekményre a büntető törvények vagy a jelen rendelet halálbüntetést állapítanak meg és ha a cselekmény tárgyi súlyával és a vádlott alanyi bűnösségének fokával egyedül a halálbüntetés áll arányban. A Bn. 32. §-a alkalmazásának a népbíróság előtti eljárásban nincs helye.

Ahol valamely cselekményre a jelen rendelet többféle szabadságvesztés büntetési nemet állapít meg, a cselekményre megállapított legsúlyosabb szabadságvesztés büntetési nem legmagasabb tartamát kell alkalmazni vagy megközelíteni, ha a súlyosító körülmények számuk vagy nyomatékuk tekintetében túlnyomóak (Btk. 90. §);

a cselekményre megállapított legenyhébb szabadságvesztés büntetési nemnek a jelen rendeletben megállapított legkisebb tartamát kell alkalmazni vagy megközelíteni, ha az enyhítő körülmények számuk vagy nyomatékuk tekintetében túlnyomóak (Btk. 91. §).

Ha az enyhítő körülmények annyira nyomatékosak vagy olyan nagy számmal forognak fenn, hogy a cselekményre meghatározott legenyhébb büntetési nemnek a cselekményre meghatározott legkisebb tartama is aránytalanul súlyos lenne, a cselekményre megállapított legkisebb büntetési nemnek a Btk.-ban megállapított legkisebb tartama alkalmazható. Enyhébb büntetési nem alkalmazásának a Btk. 92. §-ának felhívásával sincs helye.

Kényszerszolgálat helyett fegyházbüntetést csak akkor lehet kiszabni, ha a vádlott koránál vagy egészségi állapotánál fogva kényszerszolgálatra alkalmatlan.

3. § A 81/1945. M. E. számú rendelet 7. §-a hatályát veszti és helyébe az alábbi rendelkezések lépnek:

Kegyelmezési jog gyakorlásának - a közkegyelem esetét kivéve - csak halálbüntetés esetében és csak az elítéltnak vagy védőjének kérelmére van helye.

A halálbüntetés kegyelem útján életfogytig tartó kényszerszolgálatra vagy testi alkalmatlanság esetében életfogytig tartó fegyházra változtatható át.

A kegyelmezés joga a Nemzeti Főtanácsot illeti.

A Nemzeti Főtanács határozatát az igazságügyminiszter javaslatára hozza meg. Az igazságügyminiszter a kegyelmi ügyben javaslatát az iratoknak hozzá érkezésétől számított két nap alatt teszi meg a Nemzeti Főtanács a kegyelmi kérvény felett érkezésétől számított öt nap alatt határoz.

Ha a Népbíróságok Országos Tanácsa a halálraítéltet egyhangúlag nem találja kegyelemre javaslatba hozhatónak, a kegyelmi kérvényt s továbbterjesztés mellőzésével saját hatáskörében maga utasítja el.

4. § A 81/1945. M. E. számú rendelet 8. §-a hatályát veszti és helyébe a következő rendelkezések lépnek:

A szabadságvesztésbüntetés végrehajtásának elhalasztása tekintetében a Bp. 507. §-át és 508. §-ának első bekezdését kell alkalmazni. A Bp. 508. §-ának második bekezdése és 509. §-a nem alkalmazható. Az elhalasztás felől az igazságügyminiszter határoz.

A szabadságvesztésbüntetés végrehajtásának félbeszakítását csak újrafelvétel esetében (Bp. 453. §) és csak a népbíróság rendelheti el. A Bp. 468. és 513. §-át nem lehet alkalmazni.

5. § A 81/1945. M. E. számú rendelet 9. §-ának második bekezdése hatályát veszti és helyébe az alábbi rendelkezés lép:

Az 1919. évben és azt követően elkövetett azoknak a politikai bűncselekményeknek elévülése, amelyeknek emberélet esett áldozatul, úgyszintén a sajtó útján elkövetett azoknak a bűncselekményeknek elévülése, amelyeknek tényálladékát a jelen rendelet határozza meg, - és amelyek üldözhetését az uralmon volt hatalom megakadályozta, az 1944. évi december hó 21. napján veszi kezdetét.

6. § A 81/1945. M. E. számú rendelet 11. §-ának 5. pontja helyébe az a rendelkezés lép, hogy háborús bűnös az is,

5. aki a megszállott területek lakosságával vagy a hadifoglyokkal való bánás tekintetében a háborúra vonatkozó nemzetközi jogszabályokat súlyosan megsértette vagy a visszacsatolt területek lakosságával, a reábizott hatalommal visszaélve, kegyetlenkedett, vagy aki általában akár belföldön, akár külföldön felbujtója, tettese vagy részese volt emberek törvénytelen kivégzésének vagy megkínzásának.

A 81/1945. M. E. számú rendelet 11. §-a azzal a 6. ponttal egészítetik ki, hogy háborús bűnös az is,

6. aki nyomtatványban (bármilyen módon sokszorosított iratban), gyülekezet előtt elmondott beszédben vagy rádió útján huzamosabb időn át olyan állandó jellegű és folyamatos tevékenységet fejtett ki, amely alkalmas volt arra, hogy az ország háborúba lépése, illetőleg a háború fokozottabb mértékben való folytatása érdekében a közfelfogást jelentős mértékben befolyásolja és az országra káros irányba terelje.

7. § A 81/1945. M. E. számú rendelet 12. §-a hatályát veszti és helyébe az alábbi rendelkezések lépnek:

A 11. § 1-6. pontjaiban felsorolt cselekményekre főbüntetésként a következő büntetéseket lehet alkalmazni:

a) halál vagy

b) életfogytig tartó kényszermunka, testi alkalmatlanság esetében életfogytig tartó fegyház vagy

c) kényszermunka, amelynek legrövidebb tartama tíz évnél kevesebb nem lehet, testi alkalmatlanság esetében tíz évtől tizenöt évig terjedhető fegyház.

8. § A 81/1945. M. E. számú rendelet 13. §-ának 1. pontja azzal egészítetik ki, hogy az e pont alá eső háborús bűnös az is, aki az ott meghatározott módon a háborúba lépésre izgatott.

A 81/1945. M. E. számú rendelet 13. §-a azzal a 7. ponttal egészítetik ki, hogy háborús bűnös az is,

7. aki bármilyen formában olyan tevékenységet fejtett vagy fejt ki, illetőleg mozdított vagy mozdít elő, amely a népek háború utáni békéjének vagy együttműködésének megnehezítésére vagy megbontására, avagy nemzetközi viszály előidézésére alkalmas.

9. § A 81/1945. M. E. számú rendelet 14. §-a hatályát veszti és helyébe az alábbi rendelkezések lépnek:

A 13. § 1-7. pontjaiban felsorolt cselekményekre főbüntetésként a következő büntetéseket lehet alkalmazni:

a) halál vagy

b) életfogytig tartó kényszermunka, testi alkalmatlanság esetében életfogytig tartó fegyház vagy

c) kényszermunka, amelynek legrövidebb tartama öt évnél kevesebb nem lehet, testi alkalmatlanság esetében öt évtől tizenöt évig terjedhető fegyház vagy

d) öt évtől tíz évig terjedhető börtön.

10. § A 81/1945. M. E. számú rendelet 15. §-a azzal a 4., 5. és 6. ponttal egészítetik ki, hogy népellenes büntettségben bűnös az is,

4. aki nyomtatványban (bármilyen módon sokszorosított iratban), gyülekezet előtt elmondott beszédben vagy rádió útján huzamosabb időn át olyan állandó jellegű és folyamatos tevékenységet fejtett ki, amely alkalmas volt arra, hogy a fasiszta és a demokráciaellenes irányzatok elterjesztése és megerősítése végett vagy a faji és felekezeti gyűlölet felkeltése, illetőleg ébrentartása céljára a közfelfogást jelentős mértékben befolyásolja és az országra káros irányba terelje;

5. aki a fasiszta és a demokráciaellenes törekvéseknek vagy a társadalom egyes rétegei üldözésének célját szolgáló hivatalos szerv, párt vagy társadalmi szervezet besúgójaként működött vagy annak számára adatokat szolgáltatott;

6. aki a fasiszta és a demokráciaellenes uralmi rendszer hatalmi eszközeinek saját céljaira való felhasználásával szemérem, vagyon vagy személyes szabadság elleni bűncselekményt követett el.

11. § A 81/1945. M. E. számú rendelet 16. §-a hatályát veszti és helyébe az alábbi rendelkezések lépnek:

amennyiben más jogszabály a cselekményre súlyosabb büntetést nem rendel, a 15. § 1-6. pontjaiban felsorolt cselekményekre főbüntetésként a következő büntetéseket lehet alkalmazni:

- a) kényszermunka, amelynek legrövidebb tartama öt évnél kevesebb nem lehet, testi alkalmatlanság esetében öt évtől tíz évig terjedhető fegyház vagy
- b) öt évtől tíz évig terjedhető börtön.

12. § A 81/1945. M. E. számú rendelet 17. §-a hatályát veszti s helyébe a következő rendelkezések lépnek.

Népellenes büntetben bűnös az is:

1. aki a 15. § 2. pontjában meghatározott cselekmények elkövetését megakadályozni nem igyekezett, bár ez törvényes hatáskörében módjában állott volna;

2. aki anélkül, hogy evégből vele szemben közvetlenül vagy közvetve kényszer alkalmaztatott volna, a németek által Magyarországon szervezett Volksbundba tagként belépett, vagy fasiszta, illetőleg demokráciaellenes pártban, szervezetben vagy alakulatban tisztséget vállalt, avagy tagként tevékeny működést fejtett ki;

3. aki - a 11. § 6. pontjának, illetőleg a 15. § 4. pontjának esetét ide nem értve - nyomtatványban (bármilyen módon sokszorosított iratban), gyülekezet előtt, rádió útján vagy egyébként nyilvánosan népellenes vagy demokráciaellenes intézkedések meghozatalát sürgette vagy a meghozottakat feldicsérte;

4. aki kényszerű szükség nélkül a nép- vagy demokráciaellenes hírverés szolgálatába szegődött;

5. aki magatartásával fasiszta- (nyilas-, német-, háború-) ellenes vélemény nyilvánítását akadályozta;

6. aki a 11., 13., 15. §-ban vagy a jelen §-ban felsorolt cselekmények valamelyikére nézve - a Btk. 378. §-ának esetét kivéve - a Btk. 374. vagy 375. §-ában meghatározott bűnpártolást követ el;

7. aki tudomással bír arról, hogy valaki a 11. § 5. pontja alá eső cselekménnyel kapcsolatos kivégzésnek vagy kínzásnak tettese vagy részese és ezt a hatóságnak haladéktalanul fel nem jelenti.

13. § A 81/1945. M. E. számú rendelet 18. §-a hatályát veszti és helyébe az alábbi rendelkezés lép:

Amennyiben más jogszabály a cselekményre súlyosabb büntetést nem rendel, a 17. § 1-7. pontjaiban felsorolt cselekményekre főbüntetésként két évtől öt évig terjedhető börtönbüntetést lehet kiszabni.

14. § A 81/1945. M. E. számú rendelet 21. §-a hatályát veszti és helyébe az alábbi rendelkezések lépnek:

A 20. § utolsó bekezdésében felsorolt bűncselekményekben az ott megjelölt összefüggés nélkül a népbíróság csak abban az esetben bír hatáskörrel, ha a cselekmény politikai jellegű.

Ha a tekintetben, hogy a cselekmény politikai jellegű-e, a Bp. szerint illetékes ügyészségnek és a népbírószségnek álláspontja eltérő, a főügyész dönt.

15. § A 81/1945. M. E. számú rendelet 22. §-a hatályát veszti és helyébe az alábbi rendelkezések lépnek:

A népbíróság a fiatakorúak bűnügyében is eljár.

Ha a fiatakorú a cselekményt élete tizenötödik évének betöltése után követte el, a Bn. II. fejezetének IV. Cikkében meghatározott intézkedéseken felül a 3. §-ban felsorolt büntetések alkalmazásának is helye van. Halálbüntetést mégis csak akkor lehet kiszabni, ha a fiatakorú a cselekmény elkövetésekor tizenhatodik életévét már betöltötte.

A 3. § 5-7. pontjaiban felsorolt mellékbüntetéseket a tizenötödik életévét még be nem töltött fiatakorúval szemben is alkalmazni lehet.

A népbíróság előtti eljárásban fiatakorúval szemben dorgálásnak és próbárabocsátásnak nincs helye.

16. § A jelen rendeletnek az előző §-okban foglalt rendelkezéseit visszaható erővel kell alkalmazni, még pedig a folyamatban levő azokban az ügyekben is, amelyekben az eljárást a jelen rendelet hatálybalépéséig jogerősen nem fejezték be.

17. § A 81/1945. M. E. számú rendelet 33. §-a akként egészítetik ki, hogy az előzetes letartóztatást a népbíróság is elrendelheti, továbbá, hogy az előzetes letartóztatás meghosszabbításának több ízben is helye lehet.

18. § Budapesten csak egy népbíróság működik, amelynek illetékessége a budapesti büntető és a pestvidéki törvényszék területére terjed ki.

19. § A 81/1945. M. E. számú rendelet 39. és 41. §-ai hatályukat veszti és helyükbe az alábbi rendelkezések lépnek.

A népbíróági tanács hat tagból áll.

A Magyar Nemzeti Függetlenségi Frontba tömörült öt politikai párt (Független Kisgazdapárt, Magyar Kommunista Párt, Nemzeti Parasztpárt, Polgári Demokratapárt, Szociáldemokrata Párt) helyi szervezetei, úgyszintén az Országos Szakszervezeti Tanács helyi szervezete a jelen rendelet hatálybalépésétől számított nyolc nap alatt annyszor egy-egy rendes és két-két póttagot jelölnek ki, ahány tanács szervezését az igazságügyminiszter elrendelte. A népbíróági tanács a kijelölt rendes tagokból alakul meg. A tanács valamelyik rendes tagjának akadályoztatása esetében a vezető bíró annak a pártnak (szakszervezetnek) az első póttagját hívja be, amely pártnak (szakszervezetnek) tagja az akadályozott személy. A póttag akadályoztatása esetében a második póttag behívására kerül a sor; ha pedig ez is akadályozott, új beküldésnek van helye.

Nem járhat el népbíróként az, akit büntett, nyereségvágyból elkövetett vétség vagy fasiszta jellegű cselekmény miatt elítéltek. A jelen rendelet alkalmazása szempontjából nem lehet büntetett előéletűnek tekinteni azt, akit fasisztaellenes cselekmény vagy az úgynevezett zsidótörvényben meghatározott valamely cselekmény miatt ítélték el.

A beküldés alkalmával be kell mutatni a tagok és póttagok írásbeli nyilatkozatát, amelyben büntetőjogi felelősségük tudatában kijelentik, hogy az előbbi bekezdés értelmében büntetlen előéletűek.

Ha a népbíróág székhelyén a Magyar Nemzeti Függetlenségi Frontba tömörült pártok közül valamelyik működést nem fejt ki, a hiányzó tagot és póttagokat a vezető bíró sorsolja ki a működő pártok által ajánlott öt-öt személy közül.

A kijelölt tag és póttag a megbízást nem utasíthatja vissza.

A népbíróág tagjainak és póttagjainak megbízása három hónapig tart, a megbízás azonban megismételhető.

20. § A 81/1945. M. E. számú rendelet 49. §-a akként módosíttatik, hogy a vezető bíró a bűncselekmény elkövetésének bizonyított voltára nézve csak akkor nyilvánít véleményt, ha erre nézve a tanácsnak legalább egy tagja felkéri, továbbá, hogy szavazategyenlőség esetében a vezető bíró is szavaz.

21. § A 81/1945. M. E. számú rendelet 53. §-a hatályát veszti és helyébe az alábbi rendelkezések lépnek.

A népbíróág ítélete ellen a népügyész az elítélt terhére fellebbezéssel élhet. A népügyész által bejelentett fellebbezés alapján az ítélet az elítélt javára is megváltoztatható.

Az elítélt abban az esetben, ha a 11. § 1-6. pontja alá eső cselekmények valamelyikében mondták ki bűnösnek, a népbíróág ítélete ellen egyáltalán nem, egyéb esetekben pedig csak a halált vagy az öt évet meghaladó szabadságvesztésbüntetést kimondó ítélet ellen élhet fellebbezéssel. Az elítélt által az ítélet ellen bármilyen formában vagy elnevezéssel bejelentett jogorvoslat fellebbezésnek tekintendő.

A védő - a 6. §-ban megjelölt eljárás kivételével - csak az elítélt hozzájárulásával jelenthet be fellebbezést. A védő egyébként ugyanolyan korlátok között élhet fellebbezéssel, mint az elítélt.

A népügyész az elítélt által bejelentett fellebbezéshez az elítélt terhére csatlakozhatnak (1928:X. tc. 29. §).

A népbíróág előtti eljárásban a Bp. 388. §-ának utolsó bekezdése nem alkalmazható.

Halálbüntetést kiszabó ítélet ellen bejelentett fellebbezés esetében a népbíróág az ügyet az ítélethozataltól számított nyolc nap alatt köteles a Népbíróágok Országos Tanácsához felterjeszteni. Az ilyen ítélet szóbeli indokait a kihirdetés alkalmával részletesen ki kell fejteni és az ítéletet három nap alatt írásba kell foglalni. A Népbíróágok Országos Tanácsa az ügyben az iratoknak hozzá érkezésétől számított három nap alatt köteles a lehetőség szerint minél közelebbi tárgyalási határnapot kitűzni, illetőleg a bizonyítás kiegészítése tárgyában intézkedni.

Ha a jelen § a halálbüntetést kimondó ítélet ellen a fellebbezést kizárja és a népbíróág a Bp. 497. §-ának megfelelő eljárásban akként határozott, hogy az elítélt kegyelemre nem méltó, a halálbüntetést ettől számított két órán belül végre kell hajtani. Az előbbi bekezdés esetében az ítéletet rövid indokolással együtt azonnal írásba kell foglalni.

22. § A 81/1945. M. E. számú rendelet 20. és 21. §-a értelmében a népbíróág hatáskörébe vont azoknak a szándékos bűncselekményeknek a büntetése, amelyekre a büntető törvények fogházbüntetést állapítanak meg, ugyanolyan tartamú börtön, mint amilyen tartamú a törvényben megszabott fogházbüntetés.

23. § Ha alaposan tartani lehet attól, hogy az, akit a népbíróág hatáskörébe tartozó büntett nyomatékos gyanúja terhel, vagyonának vagy vagyonához tartozó dolognak elidegenítése vagy elrejtése által a vagyonelkobzás foganatosítását megghiúsítja: a népügyészesség ingóságaira bűnügyi zárlatot, illetőleg mind ingó; mind ingatlan vagyonára biztosítási végrehajtást rendel el.

A bűnügyi zárlat, illetőleg a biztosítási végrehajtás elrendelése ellen felfolyamodásnak helye nincs.

A bűnvádi eljárás megindítása után szerzett jogot nem lehet az államkincstárral

szemben érvényesíteni olyan vagyona, illetőleg olyan vagyontárgyra, melyre a bűnügyi zárlatot vagy a biztosítási végrehajtást elrendelték, feltéve, hogy a népbíróság utóbb a vagyont, illetőleg a vagyontárgyat elkobozta.

Egyebekben a bűnügyi zárlat, illetőleg a biztosítási végrehajtás tekintetében a Bp. rendelkezéseit megfelelően kell alkalmazni.

24. § A népbírósági vezetőbírák és népügyészek az igazságügyminiszter által megállapítandó pótdíjban részesülnek.

25. § A jelen rendelet hatálybalépése előtt megalakult népbíróságok működésének érvényét nem érinti az a körülmény, hogy megalakításuk a 81/1945. M. E. számú rendelet 39. §-ának nem felelt meg; a már működő tanácsok tagjainak számát azonban a jelen rendelet hatálybalépésétől számított nyolc nap alatt a 19. § értelmében hatra ki kell egészíteni.

26. § A népbíróság az 1080/1945. M. E. számú rendelet hatálybalépése előtt az igazolóbizottságnak a népbíróság elé utaló határozatával a népbírósághoz áttett ügyet haladéktalanul visszaküldi az igazolóbizottság elnökének.

A budapesti népbíróság előtt igazolófellebbezési eljárásban a törvényszéki eljárás szabályai irányadók

27. § A jelen rendelet az 1945. évi május hó 1. napján lép hatályba.

III. SZÁMÚ MELLÉKLET AZ 1945. ÉVI VII. TÖRVÉNYCIKKHEZ

Az ideiglenes nemzeti kormány 5.900/1945. M. E. számú rendelete a népbíráskodás körében a távollevő terhelt ellen folyó eljárásra, úgyszintén a közvád képviselőjére vonatkozó szabályok kiegészítése tárgyában⁴

A minisztérium az Ideiglenes Nemzetgyűlés által az 1944. évi december hó 22. napján adott felhatalmazás alapján a következőket rendeli:

1. § A népbíráskodásról szóló 81/1945. M. E. számú rendelet (Magyar Közlöny 3. szám) 6. §-a az alábbi rendelkezésekkel egészített ki:

Ha a főtárgyalás adatai szerint a terhelt olyan cselekményt követett el, amelyre a fennálló jogszabályok halálbüntetést állapítanak meg, a terhelt távolléte a halálbüntetése kiszabását és a megfelelő mellékbüntetések megállapítását nem akadályozza. A terhelt távollétében hozott halálos ítélet ellen az ítélet meghozatalakor fellebbezés bejelentésének nincs helye és az ítélet pénzbüntetést, illetőleg vagyonekbezást megállapító részében végrehajtható. A terheltet jelentkezése vagy kézrekerülése után haladéktalanul a népbíróság elé kell állítani. A népbíróság a terheltet nyilvános tárgyaláson kihallgatja és a kihallgatás eredményéhez képest határoz a halálos ítélet fenntartása vagy a Bp. 460-462. §-ai szerint tartandó új főtárgyalás elrendelése iránt. Ha a népbíróság a halálos ítélet fenntartása mellett dönt, az ítéletet a terhelt előtt haladéktalanul nyilvánosan kihirdeti. Az ítélet kihirdetését követő eljárásra ugyanazok a szabályok irányadók, mint a terhelt jelenlétében tartott tárgyalás alapján hozott ítélet esetében.

2. § A 81/1945. M. E. számú rendelet 24. §-a az alábbi rendelkezésekkel egészített ki:

A közvádoló tennivalóinak ellátásával az igazságügyminiszter egyes ügyekben a népügyészség szervezetén kívül álló személyt is megbízhat. A megbízott közvádлот e megbízatása körében ugyanazok a jogok illetik, mint a népügyészt. A megbízott közvádлот díjazása iránt az igazságügyminiszter a pénzügyminiszterrel egyetértve esetenként intézkedik.

3. § A jelen rendelet kihirdetése napján lép hatályba; rendelkezéseit a már folyamatban levő azokban az ügyekben is alkalmazni kell, amelyekben első fokon érdemleges határozatot nem hoztak.

IV. SZÁMÚ MELLÉKLET AZ 1945. ÉVI VII. TÖRVÉNYCIKKHEZ

Az ideiglenes nemzeti kormány 6.750/1945. M. E. számú rendelete a közhivatalok munkafegyelmének fokozottabb biztosítása tárgyában⁵

A minisztérium az Ideiglenes Nemzetgyűlés által az 1944. évi december hó 22. napján adott felhatalmazás alapján a következőket rendeli:

1. § A 81/1945. M. E. számú rendelet 15. §-a (az 1440/1945. M. E. számú rendelet 10. §-a) azzal a 7. ponttal egészített ki, hogy népellenes büntetben bűnös

7. az a közhivatalnok, aki hivatali kötelességét szándékosan súlyosan megsérti, különösen felettes hatóságának törvényszerű szolgálati utasítását nem teljesíti vagy rosszhiszeműen nem a kellő időben vagy nem a megszabott módon teljesíti, ha ezáltal a demokratikus kormányzat rendelkezéseinek zavartalan végrehajtását súlyosan veszélyezteti, vagy az ország népi és demokratikus szellemében való újjászervezését lényegesen akadályozza.

2. § Az 1. §-ban meghatározott bűncselekmény miatt a bünvádi eljárást csupán az illetékes miniszter feljelentésére lehet megindítani. A terhelt előzetes letartóztatásának elrendeléséhez az illetékes miniszter hozzájárulása szükséges.

3. § Az 1. §-ban meghatározott cselekményre az 1440/1945. M. E. számú rendelet 16. §-át nem lehet alkalmazni.

4. § A jelen rendelet kihirdetésének napján lép hatályba.

IRODALOMJEGYZÉK

Jegyzék a műben felhasznált szaklapokról

Csendőrségi lapok. X. évfolyam 35. szám. Budapest, 1916. december 10.
Szerkeszti és kiadja M.kir Csendőrégi Zsebkönyv szerkesztő bizottsága

Honvédségi közlöny. Honvédelmi minisztérium hivatalos lapja 1945. évi 18. szám.

Magyar Közlöny. Rendeletek tára 1945. és 1949.

Jegyzék internetes forrásokról:

<http://filmhiradok.nava.hu/index.php>

<http://hdke.hu/tudastar/enciklopedia>

<http://mek.oszk.hu/00300/00355/html/index.html>

<http://netjogtar.hu/ezer-ev-torvenyei>

<http://www.bibl.u-szeged.hu/>

<http://www.wikipedia.hu>

<https://www.arcanum.hu/hu/adt/>

<https://www.vitezirend.co.hu>

Jegyzék a tanulmányban felhasznált irodalomról:

Dr. Major Ákos: Népbíráskodás, forradalmi törvényesség. Egy népbíró visszaemlékezései. Minerva, Budapest, 1988.

Király Tibor: Büntetőeljárás jog; Osiris Kiadó Budapest, 2003.

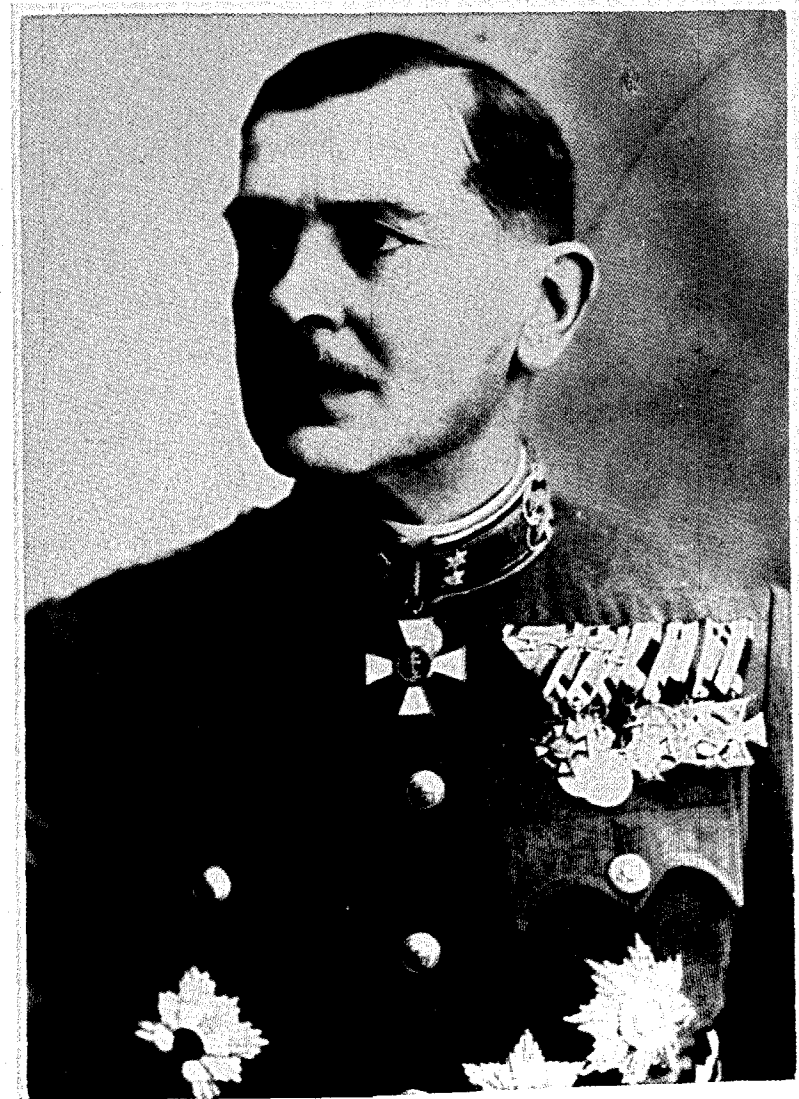
Nagybacsoni Nagy Vilmos: Végzetes esztendők 1938-1945; Gondolat Budapest, 1986.

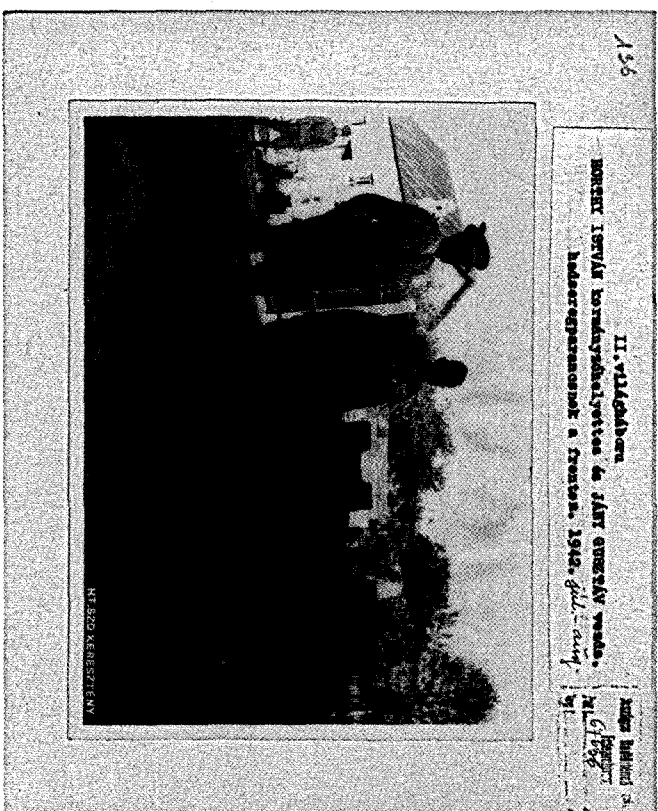
Szolgálati Szabályzat a m. kir. honvédség számára; Pallas Részvénytársaság Nyomdája Budapest, 1931.

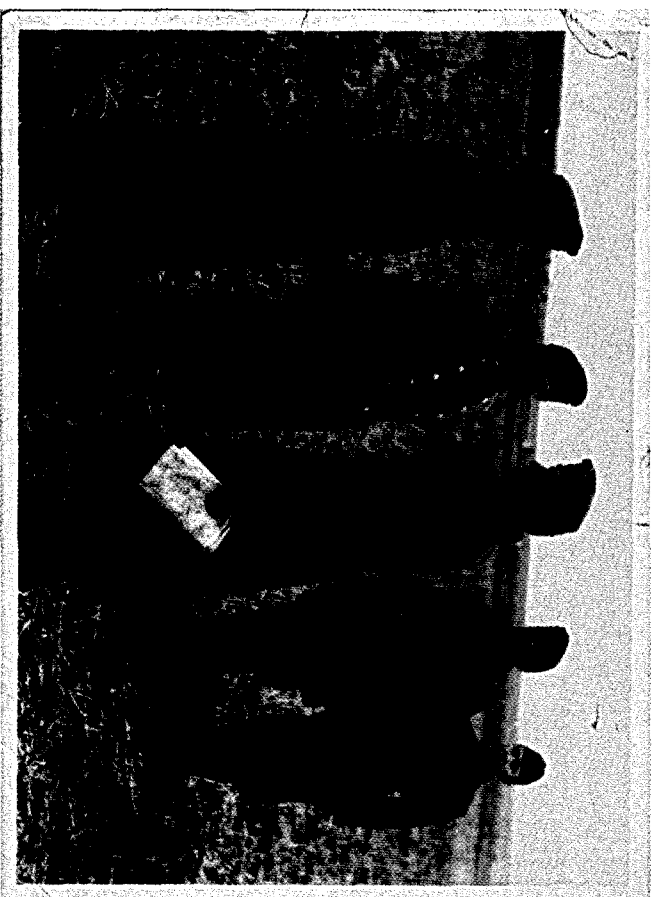
ÉN, JÁNY

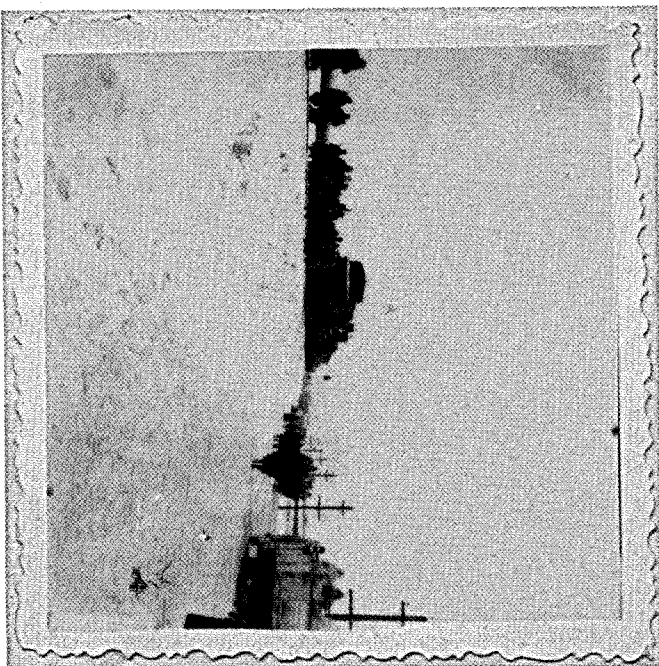

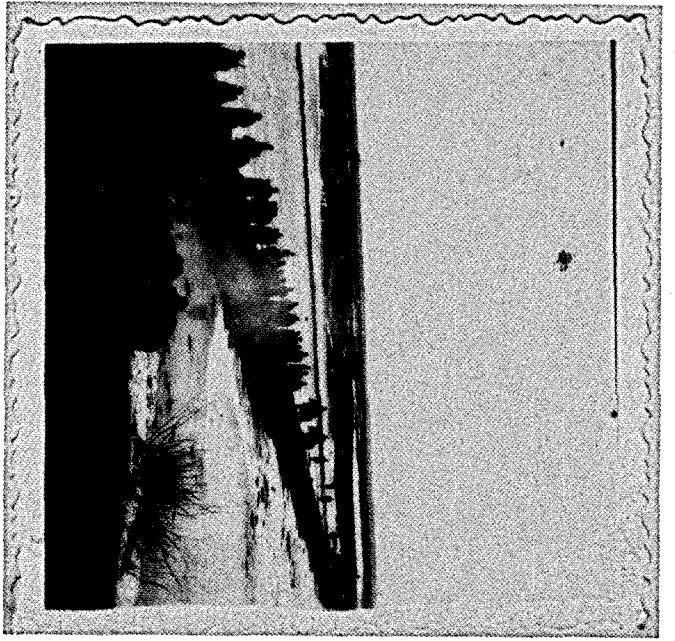
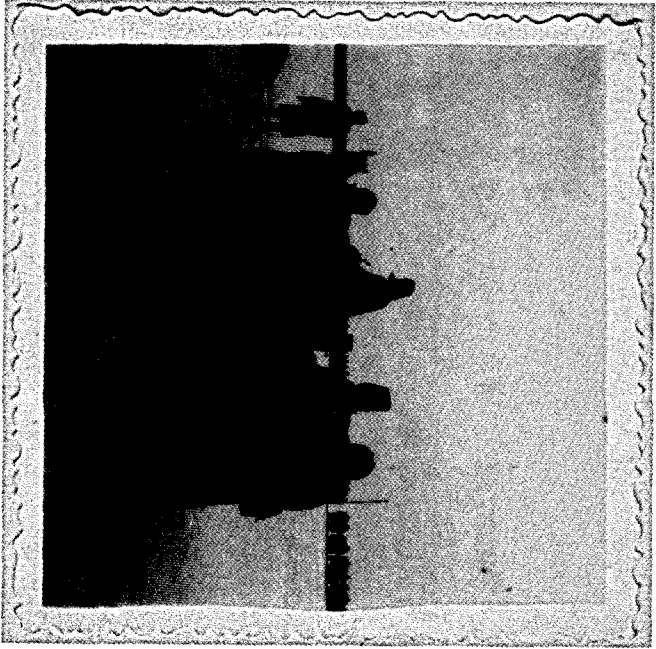

A DONI POKOL

TARTALOMJEGYZÉK

I.	ELŐSZÓ	5
II.	ÉLETEM TÖRTÉNETE (Jány Gusztáv életrajza)	11
III.	NYOMOZÁS	27
III. 1.	Az első kihallgatás	28
III. 2.	A budapesti írásban tett vallomások és kihallgatása	33
III. 3.	Írásbeli vallomás	36
III. 4.	Gyanúsított kihallgatása (1947. június 2.)	66
III. 5.	Tanúvallomások	70
III. 6.	Összefoglaló jelentés a nyomozásról	85
IV.	Vádemelés	97
IV. 1.	Vádirat	98
IV. 2.	Sajtóvisszhang a vádemelésről (Szabad Nép 1947. augusztus 31.)	115
	A Per	119
V.	Tárgyalás	120
V. 1.	Tárgyalás előkészítése	120
V. 2.	Első tárgyalási nap 1947. szeptember 25.	124
V. 3.	Sajtóvisszhang (Szabad Nép 1947. szeptember 26.)	132
V. 4.	Második tárgyalási nap 1947. szeptember 26.	137
V. 5.	Sajtóvisszhang (Szabad Nép 1947. szeptember 27.)	145
V. 6.	Harmadik tárgyalási nap 1947. szeptember 29.	148
V. 7.	Sajtóvisszhang (Szabad Nép 1947. szeptember 28.)	158
V. 8.	Negyedik tárgyalási nap 1947. október 3. és október 4.	164
V. 9.	Ítéletet megelőző tanácskozás	171
	Az Ítélet	173
V. 10.	Az indokolással ellátott és írásba foglalt ítélet	177
	Az ítéletről	192

V.	12.	Kegyelmi eljárás, és újrafelvétel iránti indítvány	200
V.	13.	Újrafelvételi kérelem	208
V.	14.	Felfolyamodás.....	214
V.	15.	Sajtóvisszhang (Szabad Nép 1947. november 26.)	217
V.	16.	Az ítélet végrehajtása	219
V.	17.	Sajtóvisszhang (Szabad Nép. 1947. november 27.)	222
		Az ítélet végrehajtását követő sajtóvisszhang	
VI.		Rehabilitáció	226
VI.	1.	Magyar Honvéd hagyományőrző egyesület indítványa	226
VI.	2.	Legfőbb Ügyész indítványa a Legfelsőbb Bíróság felé	231
VI.	3.	Dr.Galli István kirendelt ügyvéd indítványa	240
VI.	4.	Legfelsőbb Bíróság indokolással ellátott ítélete	242
VI.	5.	Sajtóvisszhang (Népszabadság, 1993. október 5.).....	271
VII.		UTÓSZÓ	271
		Mellékletek (Az 1947-es perben benyújtott mellékletek)	275
		FÜGGELÉK	341
		Rövidítések jegyzéke	342
		- Pápai Újság 1945. február 24.	343
		- Honvédségi Közlöny 1945. 18. szám 1945. október 1.	344
		- Magyar Kir. Honvédség Szolgálati Szabályzatából részlet	345
		- A Népbíráskodásról szóló 1945.évi VII. tc.	350
		IRODALOMJEGYZÉK	379
		ÉN, JÁNY (fényképek Jány Gusztávról).....	381
		A DONI POKOL (doni harcokról fényképek)	385
		Tartalomjegyzék.....	391

Tanácsvezető ezután a Bp. 497. § 1.) bek. értelmében megkérdezi elítélttől, hogy kíván-e kegyelemért folyamodni.

Elítélt: Nem kérek kegyelmet, mert ezzel bűnösségemet ismerném el.

Védő: Kegyelemért folyamodok.

Népbíróság ezután zárt tanácskozáson meghozta a külön szövegezett kegyelmi véleményt. Majd nyilvános ülésen tanácsvezető felszólítja védőt, hogy halálra ítélt érdekében három nap alatt kegyelmi folyamodványt nyújtson be.

„NEM KÉREK KEGYELMET...”

Jány Gusztáv a népbíróság előtt 1947.

Dr. Kolarovszki Tamás (Szerk.)

2018

Jány Gusztávot, 140.000 magyarai